

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2000-2001)

FOR BUDSJETTERMINEN 2001

Utgiftskapitler: 500-587, 2412, 2425-2427

Inntektskapitler: 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5330, 5613, 5615-5616

Særskilte vedlegg:

H-28/00 Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2000-2001) (Grønt hefte)

H-29/00 Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2001

H-2118 Miljøhandlingsplan (2001-2004)

Forord

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for programområdene 13 og 14 i statsbudsjettet, samt en del av programområde 33 Arbeidsliv (programkategori 33.20 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv. som er presentert i Folketrygdproposisjonen). Programområdene 13 og 14 er delt inn i følgende programkategorier:

- 13.10 Administrasjon m.m. (inkludert også statens utgifter i forbindelse med stortings-, kommunestyre-, fylkestings- og sametingsvalg)
- 13.20 Innvandring
- 13.21 Nasjonale minoriteter
- 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet
- 13.40 Samiske formål
- 13.50 Regional- og distriktpolitikk
- 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner
- 14.10 Bolig og bomiljø
- 14.20 Bygningssaker

Kommunal- og regionaldepartementet med etater og institusjoner hadde pr. 1.3.2000 i underkant av 2000 årsverk. De totale utgifter i departementets budsjettforslag under programområdene 13 og 14 for 2001 beløper seg til 78,5 mrd. kr (inkludert lånetransaksjoner).

I tillegg til det direkte ansvaret for ovennevnte programkategorier som er omtalt i denne proposisjonen, har departementet samordningsansvar på flere områder:

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for å samordne den statlige styringen av virksomheten i kommunene og fylkeskommunene. Det er kommunene/fylkeskommunene som har ansvar for blant annet grunnskoler, barnehager, eldreomsorg, sosiale tjenester, allmennhelsetjenester, tekniske tjenester, videregående opplæring og spesialisthelsetjenester. Det overordnede ansvaret for disse oppgavene er tillagt de forskjellige fagdepartementene. Det er derfor nødvendig å se departementenes tiltak overfor kommuner/fylkeskommuner i sammenheng. Kommunal- og regionaldepartementet har et spesielt ansvar for dette. Departementet har ansvar for samordning av lover og regelverk som berører kommunesektoren, og for å sikre samsvar mellom krav til tjenesteproduksjon og de økonomiske ressursene som er tilgjengelige for kommuner og fylkeskommuner.

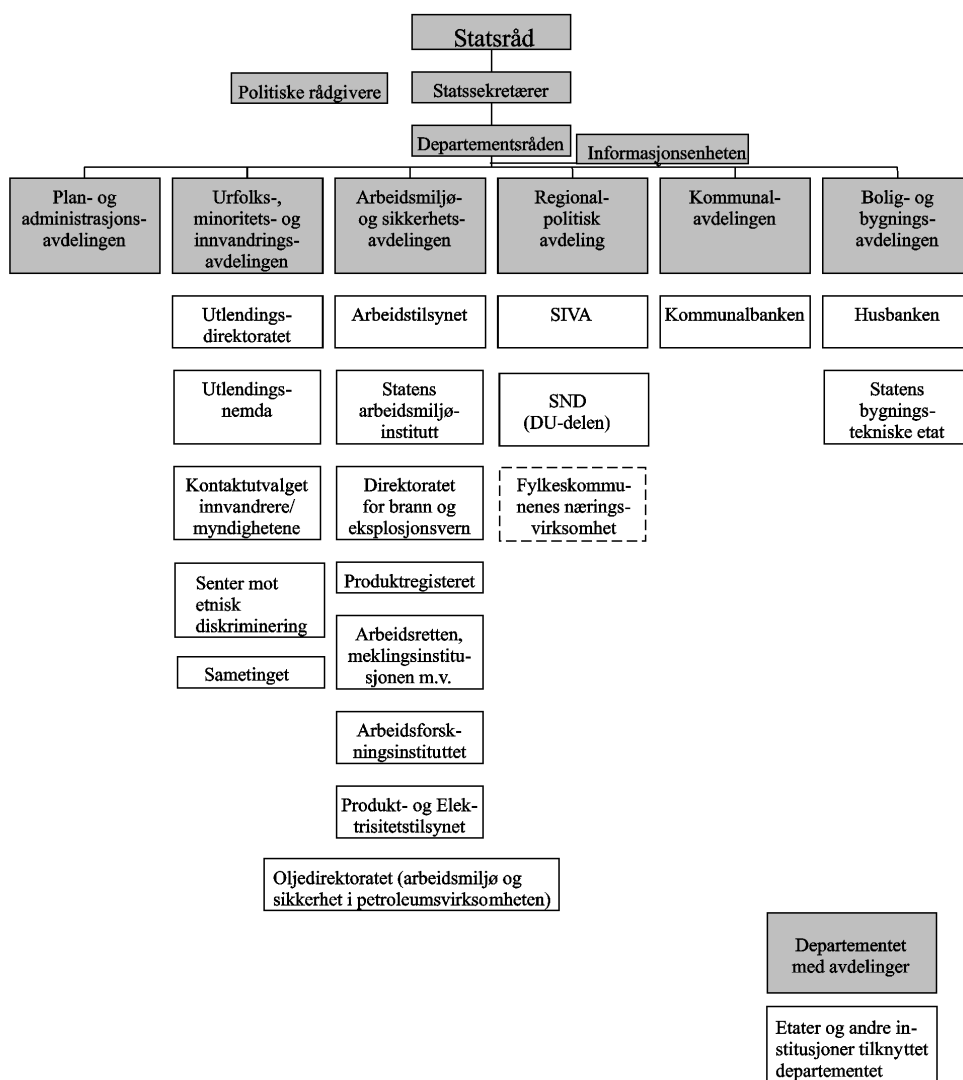
Kommunal- og regionaldepartementet har videre samordningsansvaret på det distrikts- og regionalpolitiske området. Den samlede innsatsen fra mange nasjonale aktører er avgjørende for utviklingen i distriktene. Et helhetlig og samordnende hovedgrep om denne innsatsen, eller den brede distriktpolitikken som den ofte er blitt kalt, er derfor viktig.

Videre skal departementet medvirke til en samordnet politikk i forhold til innvandring, flyktningsspørsmål og integrering, samt overfor nasjonale minoriteter. Prinsippet om sektoransvar gjelder fortsatt på alle områder, som for eksempel kultur, utdanning og helse. Justisministerens ansvar for utlendingsloven, statsborgerskapsloven og retningslinjer for praktisering av lovverket ble overført til Kommunal- og regionalministeren fra og med 7.6.2000.

Departementet samordner også regjeringens samepolitikk.

I tillegg til de virksomhetene som er omtalt under programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet, er Oljedirektoratet underlagt Kommunal- og regionaldepartementet i spørsmål om arbeidsmiljø og sikkerhet på kontinentalsokkelen. Oljedirektoratet omtales i Olje- og energidepartementets budsjettproposisjon.

Følgende organisasjonskart viser Kommunal- og regionaldepartementet med etater og andre tilknyttede institusjoner og virkemiddelaktører:

Innhold

Del I		2.7	Innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet	32
Innledende del.....	13			
1	Innledning og sammendrag.....	15		
1.1	Innledning	15		
1.2	Oversikt over budsjettforslaget for 2001	16		
1.3	Hovedtrekk i budsjettforslaget under de enkelte programkategorier	20		
1.4	Fornyelse av offentlig sektor.....	23		
1.5	Om fylkesmennesenes oppgaver og roller	24		
1.6	Omorganiseringer	24		
1.7	Enkelte orienteringssaker	25		
1.7.1	Årsverk i departementet og institu- sjoner tilknyttet departementet.....	25		
1.7.2	Overførbare bevilgninger	26		
1.7.3	Rapportering om Handlingsplanen for funksjonshemmede 1998-2001 .	26		
2	Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2001	26		
2.1	Innledning	26		
2.2	Kommunesektorens inntekter i 2000	27		
2.3	Kommunesektorens inntekter i 2001	27		
2.4	Kommunesektorens frie inntekter	29		
2.4.1	Rammetilskudd.....	29		
2.4.2	Forslag til satser for de kommunale og fylkeskommunale skattørene....	30		
2.5	Samlede inntekter og de enkelte inntektsanslagene.....	30		
2.6	Omtale av store enkeltsaker.....	31		
2.6.1	Kommunal egenandel i fylkeskommunale barnevernstiltak	31		
2.6.2	Barnehageutbygging.....	31		
2.6.3	Rett til videregående opplæring for voksne	31		
2.6.4	Handlingsplan for eldreomsorgen.	31		
2.6.5	Innlemming av nye institusjoner/ avdelinger ved sykehus i ordningen med innsatsstyrt finansiering.....	32		
2.6.6	Opptappingsplanen for psykisk helse 1996-2006.....	32		
2.6.7	Sykehusutstyr	32		
2.6.8	Momskompensasjon	32		
2.6.9	Konjunkturavgift.....	32		
			Del II	
			Nærmere om budsjettforslaget for 2001	35
			Programområde 13 Administrasjon, innvandring, nasjonale minoriteter, arbeidsmiljø og sikkerhet, samiske formål, regional- og distriktpolitikk og overføringer gjennom inntekts- systemet til kommuner og fylkeskommuner.....	37
			<i>Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.</i>	38
			Kap. 500 Kommunal- og regional- departementet (jf. kap. 3500)	38
			Kap. 3500 Kommunal- og regional- departementet (jf. kap. 500)	42
			Kap. 502 Valgutgifter	42
			Kap. 5316 Kommunalbanken AS.....	44
			Kap. 5616 Renter og utbytte i Kommunalbanken AS.....	44
			Kap. 5330 Norges kommunalbank.....	44
			Kap. 2427 Kommunalbanken AS.....	45
			<i>Programkategori 13.20 Innvandring</i>	46
			Kap. 520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)	61
			Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)	62
			Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)	63
			Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)	71
			Kap. 522 Senter mot etnisk diskriminering	71
			Kap. 523 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	72
			Kap. 524 Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)	72
			<i>Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter</i>	75
			Kap. 526 Nasjonale minoriteter	76
			<i>Programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>	77
			Kap. 530 Arbeidstilsynet (jf. kap. 3530)	84
			Kap. 3530 Arbeidstilsynet (jf. kap. 530)	88

Kap. 531	Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 3531)	88
Kap. 3531	Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 531)	91
Kap. 532	Produktregisteret (jf. kap. 3532) .	92
Kap. 3532	Produktregisteret (jf. kap. 532) ...	94
Kap. 533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 3533)	94
Kap. 3533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 533) .	97
Kap. 534	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.....	97
Kap. 535	Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 3535)	98
Kap. 3535	Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 535)	100
Kap. 536	Arbeidsmiljøtiltak	101
Kap. 537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 3537)	104
Kap. 3537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 537)	106
Kap. 538	Tilskudd til Norsk Elektroteknisk Komité	106
<i>Programkategori 13.40 Samiske formål</i>		108
Kap. 540	Sametinget	113
Kap. 541	Tilskudd til samiske formål	117
<i>Programmakategoriija 13.40 Sámi áigumušat</i>		118
Kap. 540	Sámediggi	123
Kap. 541	Doarjja sámi áigumušaide	127
<i>Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk</i>		128
Kap. 550	Lokal næringsutvikling	135
Kap. 551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	139
Kap. 552	Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling	146
Kap. 2425	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene	153
Kap. 2426	SIVA (jf. kap. 5326)	161
Kap. 5326	SIVA (jf. kap. 2426)	161
Kap. 5327	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene mv.....	161
Kap. 5613	Renter fra SIVA.....	162

<i>Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner</i>		163
Kap. 571	Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)	169
Kap. 3571	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)	169
Kap. 572	Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap 3572)	170
Kap. 3572	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)	170
Programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningssaker		175
<i>Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø</i>		176
Kap. 2412	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og kap. 5615)	178
Kap. 5312	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)	182
Kap. 5615	Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)	183
Kap. 580	Bostøtte	183
Kap. 581	Bolig- og bomiljøtiltak	187
Kap. 586	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	198
<i>Programkategori 14.20 Bygningssaker</i>		202
Kap. 587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)	203
Kap. 3587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)	205
Forslag til vedtak for budsjetterminen 2001 Kapitlene 500-587, 2412, 2425-2427, 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5330, 5613 og 5615-5616		207
Vedlegg 1		
Omtale av tiltak innefor den brede distriktpolitikken		217
Vedlegg 2		
Miljøprofilen i budsjettforslaget.....		224

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Utgifter (i 1 000 kr). Forslag 2001 i forhold til saldert budsjett 2000 ¹⁾	15	Tabell 3.10	Ventetid i mottak for enslige mindre-årige (i prosent).	65
Tabell 1.2	Utgifter under program- områdene 13 og 14.	18	Tabell 3.11	Satser for integrerings- tilskuddet i 2000.	65
Tabell 1.3	Inntekter under program- områdene 13 og 14.	19	Tabell 3.12	Antall tilbakevendte.	67
Tabell 1.4	Antall årsverk pr. 1.3.2000. ¹⁾	25	Tabell 3.13	Gjeninnvandring til Norge.	68
Tabell 1.5	Overførbare bevilgninger.	26	Tabell 3.14	Fordeling av kap. 536, post 70.	103
Tabell 2.1	Hovedkomponentene i inntektsveksten fra 2000 til 2001. Beregningsgrunnlaget er anslag på regnskap for 2000 i St.prp. nr. 1.	28	Tabell 3.15	Finansieringen av SINTEF Teknologiledelse IFIM.	104
Tabell 2.2	Frie inntekter i kommuner og fylkeskommuner i 2000 og 2001 ¹⁾ . Mill. kr og endring i prosent. Løpende priser ²⁾	29	Tabell 3.16	Finansiering av Norsk Elektroteknisk Komité.	107
Tabell 2.3	Kommunale og fylkeskommunale skattører for alminnelig inntekt for personlige skattytere. Maksimalsatser 2000 og forslag til maksimalsatser 2001.	30	Tabell 3.17	Fordeling av midler fra Samisk kulturfond.	115
Tabell 2.4	Kommunesektorens nominelle inntekter. Anslag på regnskap 2000 korrigert for oppgave- endringer og regjeringens opplegg for 2001. Mill. kr og endring i pst.	31	Tabell 3.18	Tildelinger fra Samisk kulturråd. Sámi kulturfoandda ruhtajuogadeapmi	115
Tabell 3.1	Oversikt over disponering av bevilgningen for 1999 og 2000 på programmer, prosjekter og instituttavtaler.	40	Tabell 3.18	Sámi kulturráði juolludeamit	125
Tabell 3.2	Garantiordninger under Kommunal- og regionaldepartementet.	45	Tabell 3.19	Oversikt over fondsbehold- ninger pr. 31.12. – utvikling 1996-1999.	134
Tabell 3.3	Saksbehandlingstid i UDI. Antall uker før 75 pst. av sakene er behandlet.	50	Tabell 3.20	Rammer tildelt fylkes- kommunene i 2000.	138
Tabell 3.4	Saksbehandlingstid i Justisdepartementet. Antall uker før 75 pst. av sakene er behandlet.	51	Tabell 3.21	Samlet oversikt over - programmene: bevilgning, ansvarlig forvaltnings- organisasjon og antall medvirkende bedrifter i 1999.	148
Tabell 3.5	Ankomst asylsøkere 1991-1999.	53	Tabell 3.22	Forbruk i 1999 på post 51 Distriktsutviklingstilskudd og post 53 Tilskudd til dekning av tap av lån.	156
Tabell 3.6	Saksbehandlingstid ¹⁾ i utlendingsforvaltningen for asylsaker for 1997 - 1 halvår 2000.	54	Tabell 3.23	Fordeling av distriktsutviklingstilskudd og risikolån pr. fylke.	157
Tabell 3.7	Ventetid for bosetting (i måneder).	54	Tabell 3.24	Andelen av antall tilsagn brukt etter bedriftstørrelse. I prosent.	159
Tabell 3.8	Antall bosatte.	64	Tabell 3.25	Kostnadsnøkkel for kommunene.	164
Tabell 3.9	Ventetid i mottak (i prosent).	65	Tabell 3.26	Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene.	165
			Tabell 3.27	Nord-Norgetilskudd.	166
			Tabell 3.28	Gradering av regionaltilskudd etter prioriteringsområde for distriktpolitiske virkemiddel . . .	166
			Tabell 3.29	Skjønnstilskudd.	167
			Tabell 3.30	Tilskudd gjennom inntekts- systemet 2000 og 2001.	171
			Tabell 3.31	Husbankens virksomhet i 1998, 1999 og 1. halvår 2000.	179
			Tabell 3.32	Nominelle rentesatser. I prosent.	179
			Tabell 3.33	Oversikt over resultatmål, oppfølgingskriterier	

	og resultater for låneordningene i Husbanken.	181
Tabell 3.34	Hovedtall for bostøtteutbetaling 1. termin 1998-2000 ¹⁾	186
Tabell 3.35	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for tilskudd til byfornyelse.....	189
Tabell 3.36	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultatrapport for 1999-2000 for tilskudd til boligkvalitet (antall).	191
Tabell 3.37	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger.	193
Tabell 3.38	Oversikt over nye resultatmål og oppfølgingskriterier og resultater for kap. 581, post 78. Antall prosjekter og beløp.	196

Tabell 3.39	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for radontilskuddet.....	197
Tabell 3.40	Oversikt over resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for kap. 586, post 60 Oppstartingsstilskudd.	199

Vedlegg

Tabell 1.1	Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark.....	218
Tabell 1.2	Økonomisk politikk.....	219
Tabell 1.3	Næringspolitikk.....	220
Tabell 1.4	Infrastruktur.....	221
Tabell 1.5	Utdanning og forskning.....	221
Tabell 1.6	Helse, oppvekst og omsorg.....	222
Tabell 1.7	Levekår, offentlige tjenester og miljøvern.	222
Tabell 2.1	Kommunal- og regionaldepartementets miljøprofil i budsjettforslaget. Kostnadsoverslag for de foreslåtte tiltak. ¹⁾	231

Figuroversikt

Figur 1.1	Totale utgifter inklusiv lånetransaksjoner under programområdene 13 og 14.....	16
Figur 1.2	Utgiftene under programområdene 13 og 14 etter programkategori ¹⁾	17
Figur 3.1	Andel virksomheter som er i gang med innføring av systematisk HMS-arbeid. I prosent.....	82
Figur 3.2	Folketallsendring i prosent etter sentralitet i perioden 1990 til 2000.....	129
Figur 3.3	Tildelte kommunale næringsfondsmidler fordelt på prosjektkategorier i 1998 og 1999. I prosent.....	137

Figur 3.4	Tiltak for å fremme tilrettelegging for næringsvirksomhet i prosent.....	141
Figur 3.5	Oversikt over bruk av virkemidler (distriktsutviklings-tilskudd og distriktsrettet risikolån) fordelt på virkemiddelsone A, B, C og fylkesoverskridende prosjekter i 1997-1999.	156
Figur 3.6	Andel av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd ¹⁾ benyttet til nyetablering, nyskaping og omstilling i 1996-1999.	158
Figur 3.7	Andel av risikolån og distriktsutviklingstilskudd benyttet til kompetanseheving i 1998-1999. .	158

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Bevilgninger til utvidet ferie og ny arbeidstidsavtale for lærere	28	Boks 3.6	Myndighetenes strategier	81
Boks 3.1	Overordnede mål og delmål	48	Boks 3.7	Eksempler på kampanjer og aksjoner	85
Boks 3.1	Mål for UDIs behandling av asylsaker i 2001	55	Boks 3.8	Prioriterte innsatsområder i den distriktpolitiske satsingen i 2001	130
Boks 3.2	Mål for Utlendingsnemndas behandling av asylsaker innkommet etter 1.1.2001	55	Boks 3.10	Tilskudd som inngår i forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd	168
Boks 3.3	Resultater på brann- og eksplosjonsvernområdet	79	Boks 3.11	Oversikt over resultatmål og oppfølgingskriterier for kap. 580, post 70 Bostøtte	184
Boks 3.4	Samlet regulering av HMS-området i petroleumsvirksomheten	80	Boks 3.12	Nærmere om Budsjetterings-systemet for kap. 581, postene 71 og 75 og kap. 586, post 60	188
Boks 3.5	Mål for arbeidsmiljø- og sikkerhetspolitikken	81			

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2000-2001)

FOR BUDSJETTERMINEN 2001

Utgiftskapitler: 500-587, 2412, 2425-2427

Inntektskapitler: 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5330, 5613, 5615-5616

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 22. september 2000,
godkjent i statsråd samme dag.*

*Del I
Innledende del*

1 Innledning og sammendrag

1.1 Innledning

Hovedmålet med budsjettpolitikken er å styre bruken av fellesskapets midler til offentlig forbruk, offentlige investeringer og overføringer slik at vi får mest mulig velferd. Samtidig må budsjettpolitikken bidra til å stabilisere økonomien og være opprettholdbar over tid.

Arbeiderpartiet har bygd sin økonomiske politikk på Solidaritetsalternativet som er en helhetlig strategi for den økonomiske politikken, der partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør skal bidra til å opprettholde den kostnadmessige konkurransevnen. Regjeringen og Stortinget skal gjennom budsjettpolitikken bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Penge- og valutapolitikken skal rettes inn mot stabilitet i kronens verdi overfor europeiske valutaer.

Etter en langvarig og sterk konjunkturoppgang gjennom store deler av 1990-tallet er det

generelt sett lite ledig kapasitet i norsk økonomi, og mangel på arbeidskraft i mange næringer. Pris- og kostnadsveksten har de siste årene ligget klart høyere enn hos våre handelspartnere.

Strukturpolitiske tiltak for å øke kapasiteten i økonomien og redusere faren for pressproblemer, er en viktig del av den samlede økonomiske politikken. Slike tiltak er viktige for å bevare handlingsfriheten i de offentlige budsjettene og for å sikre velferdsordningene framover.

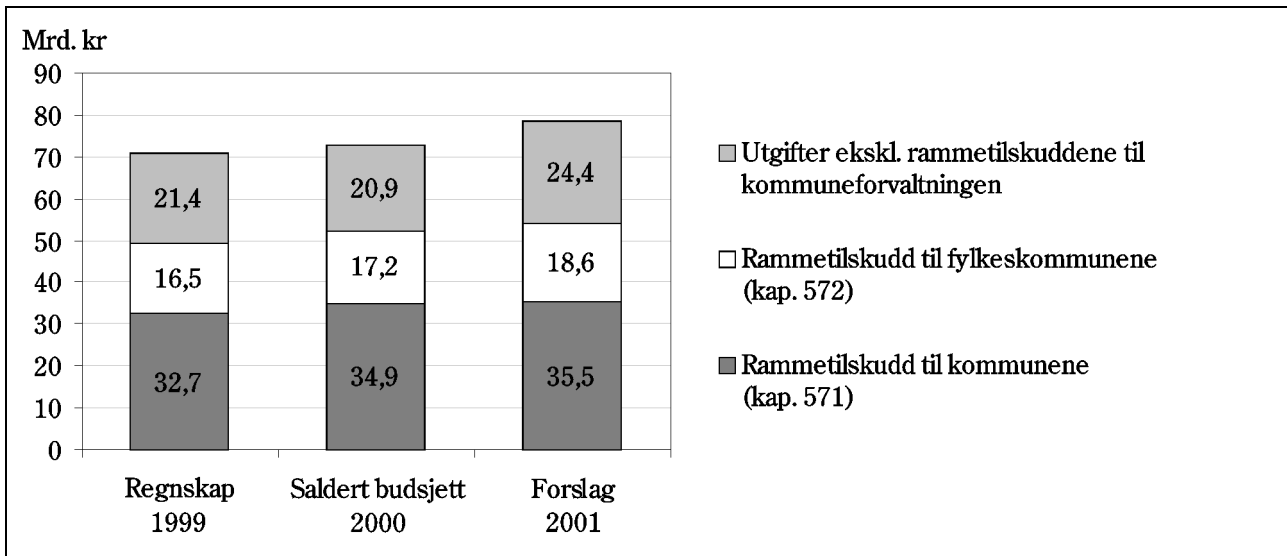
Som en del av strukturpolitikken vil regjeringen styrke og fornye offentlig sektor, gjennomgå de offentlige overføringsordningene med sikte på å begrense den sterke underliggende utgiftsveksten og få flere til å delta i det ordinære arbeidslivet.

Innenfor en samfunnsøkonomisk ramme som skissert over, har Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet sitt budsjettforslag for 2001. I tabell 1.1 er budsjettforslaget for de enkelte programkategoriene under programområdene 13 og 14 vist i forhold til saldert budsjett 2000.

Tabell 1.1 Utgifter (i 1 000 kr). Forslag 2001 i forhold til saldert budsjett 2000¹⁾.

	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Endring i pst.
<i>Programområde 13:</i>			
13.10 Administrasjon m.m. (inkludert valguttgifter)	183 135	307 900	68,1
13.20 Innvandring	2 706 050	3 569 850	31,9
13.21 Nasjonale minoriteter	2 500	2 600	4,0
13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet	476 950	501 550	5,2
13.40 Samiske formål	103 120	110 330	7,0
13.50 Regional- og distriktspolitikk	1 852 540	1 911 540	3,2
13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner	52 065 000	54 077 000	3,9
Sum før lånetransaksjoner	57 389 295	60 480 770	5,4
Lånetransaksjoner (til regional- og distriktspolitikk)	350 000	445 000	27,1
Sum programområde 13	57 739 295	60 925 770	5,5
<i>Programområde 14:</i>			
14.10 Bolig og bomiljø	4 595 500	4 962 850	8,0
14.20 Forvaltning av bygningstiltak	25 725	27 600	7,3
Sum før lånetransaksjoner	4 621 225	4 990 450	8,0
Lånetransaksjoner	10 573 000	12 574 000	18,9
Sum programområde 14	15 194 225	17 564 450	15,6
<i>Sum programområde 13 og 14</i>	<i>72 933 520</i>	<i>78 490 220</i>	<i>7,6</i>

1) Saldert budsjett 2000 er Stortingets budsjettvedtak høsten 1999.

Figur 1.1 Totale utgifter inklusiv lånetransaksjoner under programområdene 13 og 14.

1.2 Oversikt over budsjettforslaget for 2001

Figur 1.1 viser totale utgifter inklusiv lånetransaksjoner under programområdene 13 og 14 i budsjettforslaget for 2001 sammenliknet med regnskap 1999 og saldert budsjett 2000.

Departementets utgifter utenom rammetilskuddene til kommuneforvaltningen ble redusert netto fra 21,4 mrd. kr i regnskap 1999 til 20,9 mrd. kr i saldert budsjett 2000 pga. engangsutgiftene i 1999 på 3 mrd. kr i aksjekapital og tilbakekjøp av grunnfond vedrørende Kommunalbanken. Budsjettforslaget for 2001 ligger 3,5 mrd. kr eller 16,7 pst., høyere enn saldert budsjett 2000. Økningen skyldes særlig:

- at Husbankens utlånsramme økes med 2 mrd. til 13 mrd. kr
- økning på 752 mill. kr til økt integreringstilskudd og økt bevilgning til flyktningsmottak
- en ny bevilgning på 111,3 mill. kr i forbindelse med opprettelsen av en utlendingsnemnd
- 360 mill. kr i økt bevilgning i forbindelse med omsorgsboliger og sykehjemsplasser
- 154 mill. kr i økt bevilgning til regional- og distriktpolitikk

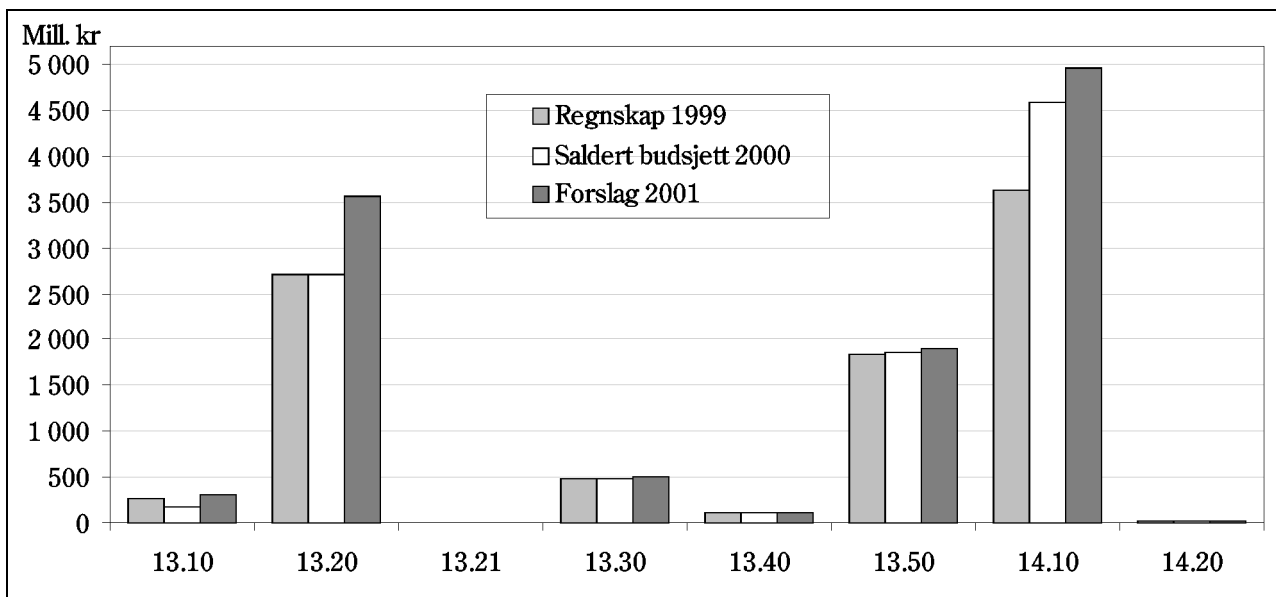
- 105 mill. kr i økt bevilgning til valgutgifter fordi 2001 er valgår

Forslaget til rammetilskudd til kommunene for 2001 på 35,5 mrd. kr innebærer en nominell økning på 603 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2000. Størrelsen på rammetilskuddet er påvirket av en rekke forhold. Økningen i rammetilskuddet må sees i sammenheng med at det er overført 3,4 mrd. kr fra rammeoverføringene til skatt i 2001.

Forslaget til rammetilskudd til fylkeskommunene for 2001, på 18,6 mrd. kr innebærer en nominell økning på 1,4 mrd. kr i forhold til saldert budsjett 2000. Størrelsen på rammetilskuddet er påvirket av en rekke forhold. Økningen i rammetilskuddet må sees i sammenheng med at det er overført 1,6 mrd. kr fra rammeoverføringene til skatt i 2001.

Figur 1.2 viser utgiftene under programområdene 13 og 14 fordelt på programkategori eksklusiv rammetilskuddene til kommuneforvaltningen (som framgår av figur 1.1), lånetransaksjoner og kapitalinnskudd (kapitalposter vedrørende Husbanken, Kommunalbanken, SIVA).

Figur 1.2 Utgiftene under programområdene 13 og 14 etter programkategori¹⁾.

13.10 = Administrasjon m.m.

13.20 = Innvandring

13.21 = Nasjonale minoriteter

13.30 = Arbeidsmiljø og sikkerhet

13.40 = Samiske formål

13.50 = Regional- og distriktpolitikk

14.10 = Bolig og bomiljø

14.20 = Bygningssaker

1) Eksklusiv rammetilskuddene til kommuneforvaltningen, lånetransaksjoner og kapitalinnskudd i forretningsdriften.

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m. som hovedsakelig omfatter driften av departementet og valgtgifter foreslås økt med vel 125 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2000. Av dette skyldes 104 mill. kr økning i valgtgifter ettersom 2001 er valgår og vel 16 mill. kr skyldes økte driftsutgifter i forbindelse med at departementet fra 1.1.2001 overtar ansvaret for utlendingsforvaltningen.

Programkategori 13.20 Innvandring foreslås økt med 864 mill. kr fra saldert budsjett 2000 til 2001. Økningen skyldes hovedsakelig økte utgifter til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger, utbetaling av integreringstilskudd for flyktninger som blir bosatt i kommunene, og etablering av Utlendingsnemnda, som skal behandle alle klager i saker etter Utlendingsloven.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter foreslås bevilget med 2,6 mill. kr i 2001. Dette er en økning på 4 pst. i forhold til saldert budsjett 2000.

Programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet foreslås bevilget med 501,5 mill. kr for 2001. Dette er en økning på 5,2 pst. i forhold til saldert budsjett 2000.

Programkategori 13.40 Samiske formål foreslås bevilget med 110,3 mill. kr, hvorav 106,9 mill. kr er bevilgning til Sametinget. Dette er en økning på 7 pst. i forhold til saldert budsjett 2000.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk foreslås i 2001 bevilget med 2 356,5 mill. kr, inkludert 270 mill. kr i lån til SIVA, 10 mill. kr i innskuddskapital til SIVA, 165 mill. kr i aksjekapital til IT-Fornebu og 134 mill. kr i kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. Dette er en økning på 7 pst. fra saldert budsjett 2000. Økningen eksklusiv lånetransaksjoner blir 3,2 pst.

Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø, eksklusiv lånetransaksjoner, foreslås bevilget med 4 963 mill. kr, dvs. en økning på 8 pst. i forhold til saldert budsjett 2000. Det er særlig tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag knyttet til Handlingsplan for eldreomsorgen som øker. Regjeringen legger videre opp til en kraftig vekst i tilsagnsrammen for Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger. I tillegg foreslås Husbankens utlånsramme økt med 2 mrd. kr til 13 mrd. kr i 2001.

Programkategori 14.20 Bygningssaker består av Statens Bygningstekniske etat og foreslås bevilget med 27,6 mill. kr.

Tabell 1.2 Utgifter under programområdene 13 og 14.

					(i 1 000 kr)
Kap.	Kategori- og kapittelbetegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
500	Kommunal- og regionaldepartementet	179 906	178 861	199 000	11,3
502	Valgutgifter	75 988	4 274	108 900	2448,0
2427	Kommunalbanken (låntransaksjon)	2 990 000	0	0	0,0
	<i>Sum 13.10 Administrasjon m.m.</i>	<i>3 245 894</i>	<i>183 135</i>	<i>307 900</i>	<i>68,1</i>
520	Utlendingsdirektoratet	1 381 149	977 260	1 343 133	37,4
521	Bosetting av flyktninger. Tiltak for innvandrere	1 323 970	1 720 700	2 106 458	22,4
522	Senter mot etnisk diskriminering	4 752	5 090	5 600	10,0
523	Kontaktutvalget innvandrere/myndighetene	0	3 000	3 350	11,7
524	Utlendingsnemnda	0	0	111 309	-
	<i>Sum 13.20 Innvandring</i>	<i>2 709 871</i>	<i>2 706 050</i>	<i>3 569 859</i>	<i>31,9</i>
526	Nasjonale minoriteter		2 500	2600	4,0
	<i>Sum 13.21 Nasjonale minoriteter</i>		<i>2 500</i>	<i>2600</i>	<i>4,0</i>
530	Arbeidstilsynet	233 289	236 600	250 700	6,0
531	Statens arbeidsmiljøinstitutt	65 722	63 200	65 300	3,3
532	Produktregisteret	10 073	10 300	10 300	0,0
533	Dir. for brann og eksplosjonsvern	65 408	62 650	63 750	1,8
534	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen	8 728	9 200	9 500	3,3
535	Arbeidsforskningsinstituttet	23 709	24 900	25 400	2,0
536	Arbeidsmiljøtiltak	10 635	16 400	21 400	30,5
537	Produkt- og Elektrisitetsstilsynet	50 730	51 100	52 600	2,9
538	Tilskudd til Norsk Elektroteknisk Komité	2 506	2 600	2 600	0,0
	<i>Sum 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>	<i>470 800</i>	<i>476 950</i>	<i>501 550</i>	<i>5,2</i>
540	Sametinget	98 374	101 234	106 900	5,6
541	Tilskudd til samiske formål	1 834	1 886	3 430	81,9
	<i>Sum 13.40 Samiske formål</i>	<i>100 208</i>	<i>103 120</i>	<i>110 330</i>	<i>7,0</i>
550	Lokal næringsutvikling	145 659	153 540	245 140	59,7
551	Regional næringsutvikling	512 134	473 000	507 500	7,3
552	Nasjonale program/tiltak for regional utvikl.	315 500	308 000	453 000	47,1
2425	SND og fylkeskommunene	878 760	928 000	880 900	-5,1
2426	Lån til SIVA (låntransaksjon)	130 000	340 000	270 000	-20,6
	<i>Sum 13.50 Regional- og distriktpolitikk</i>	<i>1 982 053</i>	<i>2 202 540</i>	<i>2 356 540</i>	<i>7,0</i>
571	Rammetilskudd til kommunene	32 706 313	34 888 000	35 491 000	1,7
572	Rammetilskudd til fylkeskommunene	16 546 929	17 177 000	18 586 000	8,2
	<i>Sum 13.70 Rammetilskudd</i>	<i>49 253 242</i>	<i>52 065 000</i>	<i>54 077 000</i>	<i>3,9</i>
580	Bostøtte	1 555 840	1 623 000	1 577 000	-2,8
581	Bolig- og bomiljøtiltak	671 967	750 500	794 300	5,8
586	Tilskudd omsorgsboliger/sykehjemsplasser	1 093 480	1 931 000	2 290 000	18,6
2412	Husbanken, postene 1-72	298 304	291 000	301 550	3,6
2412	Husbanken, post 90 Lån (låntransaksjon)	9 275 819	10 573 000	12 574 000	18,9
	<i>Sum 14.10 Bolig og bomiljø</i>	<i>12 895 410</i>	<i>15 168 500</i>	<i>17 536 850</i>	<i>15,6</i>
587	Statens bygningstekniske etat	25 394	25 725	27 600	7,3
	<i>Sum 14.20 Bygningssaker</i>	<i>25 394</i>	<i>25 725</i>	<i>27 600</i>	<i>7,3</i>
	<i>Sum utgifter inklusiv låntransaksjoner</i>	<i>70 682 862</i>	<i>72 933 520</i>	<i>78 490 220</i>	<i>7,6</i>

Det ble fra og med 1.1.2000 innført refusjon til statlige etater for utbetalte sykepenger til statlig ansatte. Driftsbevilgningen i saldert budsjett 2000 var basert på bruttobevilgning inklusiv utgifter til sykepenger. Driftsutgiftene for 2001 er imidlertid eksklusiv utgifter til sykepenger som vil bli

dekket gjennom refusjon. Den reelle veksten i bevilgningen fra saldert budsjett 2000 til 2001 til de statlige etatene blir dermed noe høyere enn det som framgår av tallmaterialet i denne proposisjonen.

Tabell 1.3 Inntekter under programområdene 13 og 14.

(i 1 000 kr)

Kap.	Kategori- og kapittelbetegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
3500	Kommunal- og regionaldepartementet	2 983	0	0	0,0
5316	Kommunalbanken, garantiprovisjon	25 833	30 000	27 000	-10,0
5330	Kommunalbanken	2 643 916	0	0	0,0
5616	Renter og utbytte fra Kommunalbanken	19 040	19 680	16 560	-15,9
	<i>Sum 13.10 Administrasjon m.m.</i>	<i>2 691 772</i>	<i>49 680</i>	<i>43 560</i>	<i>-12,3</i>
3520	Utlendingsdirektoratet	379 745	533 084	674 274	26,5
3521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	17 500	62 000	71 500	15,3
3522	Senter mot etnisk diskriminering	1	0	0	0,0
	<i>Sum 13.20 Innvandring</i>	<i>397 246</i>	<i>595 084</i>	<i>745 774</i>	<i>25,3</i>
3530	Arbeidstilsynet	22 487	16 715	19 000	13,7
3531	Statens arbeidsmiljøinstitutt	11 871	8 500	8 700	2,4
3532	Produktregisteret	303	0	0	0,0
3533	Direktoratet for brann og eksplosjonsvern	43 472	42 400	43 700	3,1
3535	Arbeidsforskningsinstituttet	15 363	16 000	16 500	3,1
3537	Produkt- og Elektrisitetsilsynet	50 134	45 000	46 400	3,1
	<i>Sum 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>	<i>143 630</i>	<i>128 615</i>	<i>134 300</i>	<i>4,4</i>
5326	SIVA (låneprovisjon og avdrag)	142 589	243 000	182 150	-25,0
5327	SND og fylkeskommunene mv. (tilbakeføring av tilskudd og tapsfond)	138 004	105 000	105 000	0,0
5613	Renter fra SIVA	46 829	50 490	54 925	8,8
	<i>Sum 13.50 Regional- og distriktpolitikk</i>	<i>327 422</i>	<i>398 490</i>	<i>342 075</i>	<i>-14,2</i>
3571	Tilbakeføring av forskudd	19 000	33 710	132 424	282,8
3572	Tilbakeføring av forskudd	0	0	22 555	-
	<i>Sum 13.70 Overføring til kom. og f.kom.</i>	<i>19 000</i>	<i>33 710</i>	<i>154 979</i>	<i>359,7</i>
5312	Husbanken (inkl. lån)	4 971 084	4 270 671	5 740 384	34,4
5615	Renter fra Husbanken	4 754 239	4 829 000	5 995 000	24,1
	<i>Sum 14.10 Bolig og bomiljø</i>	<i>9 725 323</i>	<i>9 099 671</i>	<i>11 735 384</i>	<i>29,0</i>
3587	Statens bygningsstekniske etat	11 723	9 485	11 275	18,9
	<i>Sum 14.20 Bygningssaker</i>	<i>11 723</i>	<i>9 485</i>	<i>11 275</i>	<i>18,9</i>
	<i>Sum inntekter inklusiv lånetransaksjoner</i>	<i>13 316 116</i>	<i>10 314 735</i>	<i>13 167 347</i>	<i>27,7</i>

1.3 Hovedtrekk i budsjettforslaget under de enkelte programkategorier

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.

Programkategori 13.10 omfatter kap. 500 som inkluderer departementets driftsutgifter, KOSTRA – rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene og kap. 502 Valgutgifter. Kap. 502 dekker utgifter vedrørende både kommune-, fylkestings-, stortings- og sametingsvalg.

Siktemålet med KOSTRA er å forbedre datagrunnlaget for ressursbruk og tjenesteproduksjon i kommunal sektor og derigjennom bedre mulighetene for å kunne vurdere dette. Det foreslås også en videreføring under kap. 571 og 572 på 10 mill. kr av skjønnskuttet for 2001 til utvikling av datagrunnlag for styringsinformasjon i kommuneforvaltningen.

For programkategori 13.10 foreslås det bevilget 307,9 mill. kr for 2001, mot 183,1 mill. kr i saldert budsjett 2000. Av den store bevilgningsøkningen skyldes 104 mill. kr økning i valgutgifter ettersom 2001 er valgår og vel 16 mill. kr skyldes økte driftsutgifter i forbindelse med at departementet fra 1.1.2001 overtar ansvaret for utlendingsforvaltningen.

Programkategori 13.20 Innvandring

Regjeringens hovedmål innenfor flyktning-, innvandrings-, og integreringspolitikken er regulert innvandring, beskyttelse til flyktninger, og likestilling, deltakelse og integrering.

Det overordnede målet om regulert innvandring bygger på en avveining mellom ulike hensyn. Gjennomføringen av reguleringen og kontrolltiltakene skal skje på en korrekt og hensynsfull måte. De som har behov for det skal få beskyttelse, mens det vil bli ført en streng og konsekvent politikk overfor dem som forsøker å få opphold på falske premisser. Følgen av dette er bl.a. at regjeringen i 2001, ved Norges inntreden i Schengensamarbeidet, i sterkere grad vil vektlegge kontroll med reisende som kommer fra land utenfor Schengenområdet.

Flyktningpolitikken er basert på et helhetsperspektiv der innsats utenlands og innenlands sees i sammenheng. Regjeringens målsetting er at så mange flyktninger og internt fordrevne som mulig skal få hjelp og beskyttelse med de ressurser vi har til rådighet. Dette gjelder både overføringsflyktninger og asylsøkere.

For at den samlede ressursutnyttelsen innenlands skal bli så god som mulig, bør oppholdstiden i statlige mottak for asylsøkere reduseres.

Arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden for asylsaker og arbeidet for at bosetting i en kommune skal skje raskest mulig etter at ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse er innvilget, vil derfor være blant satsingsområdene i 2001.

Regjeringen har som mål at alle, uavhengig av opprinnelse og kjønn, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser. Regjeringen vil derfor videreføre arbeidet mot rasisme og diskriminering. I tillegg vil regjeringen fortsette arbeidet med å utvikle et samordnet kvalifiseringstilbud for nyankomne flyktninger og innvandrere. Regjeringen vil også arbeide for å styrke og videreutvikle dialogen og samarbeidet mellom innvandrere og myndighetene, med særlig vekt på kvinners deltakelse.

De største utgiftspostene innenfor kategorien er knyttet til integreringstilskuddet som utbetales til kommunene ved bosetting av flyktninger, utgifter til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger, og Utlendingsdirektoratets og Utlendingsnemndas driftsutgifter.

For å bedre kommunenes rammebetingelser og øke bosettingen av flyktninger, foreslår regjeringen å øke integreringstilskuddet fra kr 300 000 til kr 365 000 summert over de fem tilskuddsberettigede årene.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Regjeringen ønsker å utvikle en helhetlig politikk for nasjonale minoriteter og sikre en aktiv dialog mellom myndighetene og disse minoritetene. Regjeringen vil fremme en stortingsmelding om politikken overfor nasjonale minoriteter i 2000, hvor politikken vil bli vurdert i lys av bl.a. den lærdom vi kan trekke fra vår egen historie, og Norges internasjonale forpliktelser.

Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter for å støtte virksomhet som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse, foreslås bevilget med 2,6 mill. kr i 2001.

Programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet

For 2001 foreslås en bevilgning til arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet på 501,5 mill. kr, mot 477 mill. kr i saldert budsjett 2000.

De overordnede målene for arbeidsmiljø- og sikkerhetspolitikken er trygge og gode arbeidsforhold, forsvarlig sikkerhet for mennesker, miljø og materielle verdier samt demokrati i arbeidslivet. For å nå disse målene er det viktig å:

- påvirke og føre tilsyn med at virksomhetene og allmennheten ivaretar kravene til forsvarlig helse, miljø og sikkerhet
- innrette regelverk og forvaltningsstruktur slik at virksomhetene kan forholde seg til myndighetenes krav på en hensiktsmessig måte
- bidra til å utvikle det kunnskapsmessige grunnlaget for forståelse av arbeidslivets betydning for helse, miljø og sikkerhet

Utfordringene i arbeidslivet knytter seg til at alt for mange blir skadd eller syke pga. arbeidet selv om vi har en høy arbeidsmiljø- og sikkerhetsstandard. Det viser seg at det fortsatt må rettes oppmerksomhet mot en rekke tradisjonelle yrkesskader og -sykdommer. Samtidig øker sykefravær og uførepensjonering knyttet til psykiske lidelser og utstøting/tidlig avgang fra arbeidslivet. Arbeidslivet viser en generell tendens til økt omstilling, omorganisering og krav til kompetanse. Dette synes å føre til at flere opplever arbeidssituasjonen som stressende og masete.

Utfordringene innenfor sikkerhet er knyttet til å opprettholde en høy bevissthetsgrad både hos virksomhetene og allmennheten. Dette gjelder særlig i forhold til aktiviteter som har et storulykkespotensiale som petroleumsvirksomheten, transport av farlig gods og branner i tunneler. Det er indikasjoner på at det samlede risikonivået i olje- og gassvirksomheten øker.

For arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene betyr ovennevnte utviklingstrekk at det er grunn til å holde et fortsatt høyt aktivitetsnivå. Uønskede effekter av endringstrekkene må forebygges ved å arbeide systematisk med helse, miljø og sikkerhet (HMS) for å opprettholde og videreutvikle det gode arbeidsmiljø- og sikkerhetsnivået vi har i Norge.

Programkategori 13.40 Samiske forhold

Grunnloven § 110 a og Sameloven danner grunnlaget for regjeringens målsetting om å legge forholdene til rette for at den samiske befolkningen kan sikre og utvikle sitt eget språk og samfunnsliv og sin egen kultur. Sametinget, som samenes folkevalgte organ, gir innhold til lovens målsetting. Regjeringen vil derfor gi Sametinget større politisk innflytelse og økt myndighet i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen. Fra 1.1.2001 vil Sametinget overta forvaltningen av det særskilte tilskuddet til samiske barnehager.

Regjeringen vil i 2001 videreføre satsingen på arbeidet med samisk språk, informasjon på samisk og om samiske forhold. Regjeringen foreslår at et kompetansesenter for urfolks rettigheter planlegges og startes opp i 2001.

Budsjettforslaget for 2001 er på 110,3 mill. kr, mot 103,1 mill. kr i saldert budsjett 2000.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk

Hovedmålet for regjeringens regional- og distriktpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige levekår i alle deler av landet. Dette betyr imidlertid ikke at en kan forvente at folketallet i samtlige av landets kommuner skal opprettholdes på dagens nivå. Med den aldersstrukturen på befolkningen som mange kommuner har, ville det fordre en betydelig netto innflytting.

Det har blitt helt vanlig at distriktsungdommen flytter på seg i forbindelse med arbeid og utdanning. Utfordringen er å tilrettelegge for tilbakeflytting og nyinnflytting. I 2001 skal følgende innsatsområder prioriteres:

- utvikling av robuste regioner
- utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv
- bred innsats for fornyelse av offentlig sektor

Fremtidens distrikts- og regionalpolitikk bør i større grad bli en politikk for utvikling av regioner. Målet er å utvikle robuste, sammenhengende og mer varierte arbeidsmarkeds- og serviceregioner i alle deler av landet. Sterke regioner vil motvirke ensidig tilflytting til de største byregionene fra distriktene. I tillegg skal samferdsel og kommunikasjoner, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi, bidra til at arbeidsplasser, utdannings-, tjeneste- og velferdstilbud også blir reelt tilgjengelig for innbyggere som bor utenfor disse regionene.

Et konkurransedyktig regionalt næringsliv er avgjørende for bosettingen i distriktene og for å sikre grunnlaget for velferdssamfunnet. Et viktig mål er å bidra til økt nyskaping innenfor eksisterende næringsliv og fremvekst av fremtidsrettede og konkurransedyktige nye bedrifter. Særlig er det et potensiale for økt verdiskaping innenfor fiskeri- og havbruksnæringen, men også et aktivt landbruk er viktig i distriktpolitikken.

Det er behov for fornyelse av offentlig sektor. Som et ledd i utkantsatsingen, er det satt i gang et program for å stimulere etablering av offentlige servicekontor. Hensikten er å bedre brukerservi-

cen ved å samordne offentlige tjenester, samt bedre tilgjengeligheten og servicen til tjenestene. Gjennom de regionale utviklingsprogrammene ønsker en å få til bedre samordning av ressurser som forvaltes på fylkesnivå og at virkemiddelbruken forankres i utfordringene for hver region. Det er igangsatt et forsøk i Hedmark og Oppland med større frihet for fylkene til å bestemme fordelingen av den distriktpolitiske satsingen.

Ungdom og kvinner er høyt prioriterte målgrupper i distrikts- og regionalpolitikken. Framtidsmulighetene er dårlige for samfunn med for lave andeler ungdom og kvinner. Ulikhetene i flytteadferd mellom kjønn er i ferd med å jevne seg ut, men det finnes fremdeles til dels store regionale og lokale forskjeller. Utdanningsekspløsjonen gir store utslag også i distriktene. Utfordringen er å gi ungdom og kvinner en forankring til hjemstedet slik at tilbakeflytting kan bli et reelt alternativ for den enkelte.

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner og det økonomiske opplegget for kommunesektoren

Kommuneopplegget for 2001 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2000 til 2001 på om lag 5 mrd. kr, når veksten regnes fra anslått inntektsnivå i 2000 i RNB 2000/Kommuneøkonomiproposisjonen 2001. I tillegg kompenseres kommunesektoren for utvidet ferie og ny arbeidstidsavtale for lærerne. Når det tas hensyn til de oppjusterte inntektsanslagene for 2000, innebærer opplegget en reell økning i inntektene på vel 1 ¾ pst. eller vel 4 mrd. kr. Kommunesektoren vil i 2000 og 2001 få en merkostnad knyttet til utvidet ferie og ny arbeidstidsavtale for lærerne på henholdsvis 1,5 og 3,4 mrd. kr. Disse merutgiftene vil sektoren få kompensert gjennom økte rammeoverføringer. Samtidig legges det til grunn at ferieutvidelsen og den nye arbeidstidsavtalen for lærerne vil gjøre det mulig å hente ut en betydelig effektiviseringsgevinst, og at aktivitetsveksten i 2001 derfor kan bli høyere enn det inntektsrammen isolert sett tilsier.

Ved behandlingen av Kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 (St.prp. nr. 62 (1999-2000)) gikk et flertall på Stortinget inn for å øke skattenes andel av de samlede inntektene til 46 pst. i 2001. Denne opptrappingen av skatteandelen bidrar til en reell vekst i sektorens skatteinntekter på om lag 5,6 mrd. kr.

Gjennom inntektssystemet fordeles statlige rammetilskudd på om lag 54,1 mrd. kr til kom-

muner og fylkeskommuner. Dette utgjør om lag 24 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. Fra 2000 til 2001 er det en reell nedgang i rammeoverføringene til kommunesektoren på 4,0 mrd. kr. Nedgangen i rammeoverføringene må sees i sammenheng med at 5,0 mrd. kr er trukket ut av rammetilskuddet og overført til skatt.

Det ekstraordinære skjønnstilskuddet som er en del av tapskompensasjonen til de kommuner og fylkeskommuner som tapte på omleggingen av inntektssystemet i 1997 vil bli videreført i 2001 etter de samme prinsippene som tidligere. Økningen av det ekstraordinære skjønnstilskuddet er beregnet til å utgjøre om lag 370 mill. kr. Det legges til grunn at kompensasjonen finansieres innenfor rammen av de frie inntektene. Regionaltilskuddet til kommunene vil i 2001 bli trappet opp i tråd med den 5-årige opptrappingsplanen som Stortinget tidligere har gitt sin tilslutning til.

For 2001 foreslås 35,5 mrd. kr i rammetilskudd til kommunene. Dette er en reell nedgang på 2,8 mrd. kr i forhold til i 2000. Nedgangen må sees i sammenheng med at 3,4 mrd. kr er overført fra rammeoverføringene til skatt. Innlemmingen av øremerkede tilskudd mv har isolert sett medført at rammeoverføringene til kommunene er økt med om lag 413 mill. kr.

For 2001 foreslås 18,6 mrd. kr i rammetilskudd til fylkeskommunene. Dette er en reell nedgang på 1,2 mrd. kr i forhold til i 2000. Nedgangen må sees i sammenheng med at 1,6 mrd. kr er overført fra rammeoverføringene til skatt. Innlemming av øremerkede tilskudd mv. har isolert sett medført at rammeoverføringene til fylkeskommunene er økt med om lag 652 mill. kr.

Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø og programkategori 14.20 Bygningssaker

Boligpolitikken er sentral når det gjelder fordeling, bedre levekår, velferd og bærekraftig utvikling. Boligmarkedet i pressområdene er i ubalanse, og for unge og vanskeligstilte er det blitt vanskeligere å etablere seg i eierbolig eller midlertidig utleiebolig. For at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø, også i pressområdene, kreves en solidarisk boligpolitikk. Det er i dag for store forskjeller mellom det store flertallet som allerede bor godt og mindretallet som er boligsøkende eller bor utilfredsstillende og dyrt.

Det overordnede målet for regjeringens boligpolitikk er at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø. For bygningspolitikken er det overordnede målet at bygg og anlegg skal ha god kvalitet.

Regjeringen har derfor prioritert å øke innsatsen for dem som har problemer med å etablere seg på boligmarkedet. Dette gjelder for eksempel bostedsløse, funksjonshemmede, flyktninger og ungdom. Dette gjøres ved å øke bevilgningen til boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger med over 30 pst., og ved å øke lånerammen i Husbanken fra 11 mrd. kr i 2000 til 13 mrd. kr i 2001. Bostøtteordningen foreslås forbedret ved at det aksepteres høyere boutgifter enn før og innsatsen overfor de bostedsløse er prioritert. Økningen i lånerammen til Husbanken skal styrke de behovsprøvde låneordningene som kjøpslån og etableringslån, og bidra til at Husbanken skal kunne påvirke boligbyggingen i presområdene mer aktivt.

Regjeringen foreslår å videreføre den sterke satsingen på bygging av omsorgsboliger og sykehjem, jf. Handlingsplan for eldreomsorgen. Videre vil det legges vekt på å fremme økt tilgjengelighet i boligmassen. Statens tilskudd til byfornyelse vil bli sidestilt med tilskudd til øvrig utbedring av boliger og bostøtteregulverket harmoniseres ved at særordningene vedrørende sjablon for lys og varme og den såkalte overgangsordningen fjernes. Dette er særordninger som ikke kommer alle bostøttmottakerne til gode og som dermed bidrar til ulikheter.

Viktige arbeidsoppgaver innenfor bygningspolitikkområdet i 2001 vil være miljøhensyn i bolig- og byggesektoren (jf. Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan), samt videreutvikling av kvalitet og effektivitet i offentlig byggesaksbehandling herunder utvikling av system for elektronisk behandling av byggesaker.

1.4 Fornyelse av offentlig sektor

Gjennom programmet for fornyelse av offentlig sektor ønsker regjeringen å fornye, omstille og effektivisere forvaltningen slik at den kan fungere bedre i forhold til befolkningens behov og samfunnsøkonomiens krav. Fornyelsen skal skje gjennom:

- overføring av ressurser fra administrasjon til tjenesteyting og fra sektorer med synkende behov til sektorer med økende behov
- effektivisering av ressursbruken på alle nivåer
- sterkere brukerorientering

Fornyelse av offentlig sektor lokalt står sentralt i programmet. For å sikre demokratiske og effek-

tive løsninger, tilpasset lokale behov, må den statlige detaljstyringen reduseres og oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene vurderes. Regjeringen vil derfor fortsette gjennomgangen av statlig regelverk rettet mot kommunesektoren med sikte på å gi kommunene større handlefrihet. Andre elementer i fornyelsesarbeidet overfor lokalforvaltningen er innlemming av øremerkede tilskudd, konsultasjoner mellom staten og kommunesektoren samt forenklet rapportering gjennom KOSTRA.

Regjeringen vil også følge opp Oppgavefordelingsutvalgets utredning, og vil våren 2001 legge fram en stortingsmelding om saken.

Som et ledd i utkantsatsingen er det satt i gang et program for etablering av offentlige servicekontor, med 64 deltakende kommuner. Hensikten er bedre service og bedre tilgjengelighet for brukerne ved å samordne offentlige tjenester, samtidig som fornyelsen av offentlig sektor ikke betyr at tjenester og arbeidsplasser sentraliseres slik at distriktene blir taperne. Videre er det igangsatt forsøk i Hedmark og Oppland med større frihet for fylkene til å bestemme fordelingen av den distriktpolitiske satsingen.

Tre prosjekter med basis i endringene i Plan- og bygningsloven fra 1997/1998 er delvis gjennomført og videreføres; Forenklet byggesaksbehandling, Bedre utnyttning av funksjonskravene i byggeregelverket og Enklere godkjenning av ansvarlige i byggesaker. Som ledd i et annet prosjekt ligger nå informasjon om byggereglene og blanketter for søknadsbehandling av byggesaker fritt tilgjengelig på internett.

Samarbeidet på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet har ført til felles statlig tilsynsprofil og samordning av det praktiske tilsynet. Forenklingssarbeidet videreføres. Det arbeides også med samordning av HMS-regulverket på kontinental-sokkelen. På brannvernssiden vil én ny lov om brann- og eksplosjonsvern avløse dagens tre lover, og det arbeides med forbedringer i det omfattende forskriftsverket til arbeidsmiljøloven.

Arbeidet med innføring av tilbud om grunnleggende kvalifisering og inntektssikring til nyankomne innvandrere går som planlagt, og det vil foreligge lovforslag ved årsskiftet 2000/2001.

På det samepolitiske området vedtok Sametinget i mai 2000 å omorganisere sin struktur. Målsettingen er bl.a. å ivareta brukerinteresser og faglig forutsigbarhet i forvaltningsoppgavene bedre og oppnå en mer effektiv ressursbruk.

1.5 Om fylkesmennenes oppgaver og roller

Fylkesmennene utfører oppgaver på mange av departementets fagområder. En viktig målsetting for fylkesmannens arbeid er å bidra til å sikre at kommunale vedtak ivaretar hensynet til den enkelte innbyggers rettssikkerhet. Fylkesmannen har også en viktig oppgave gjennom sin samordningsrolle i å legge til rette for at et levedyktig lokalt folkestyre kan ivaretas og videreutvikles.

På departementets ansvarsområde har fylkesmannen en tilsyns- og veilederrolle overfor kommunene når det gjelder økonomiske og juridiske spørsmål, blant annet tilknyttet Kommuneloven. Fylkesmannen har også ansvar for samordning av styringsoppgaver som ligger til statlige organer på fylkesnivå.

Fylkesmannen har myndighet til å foreta lovlighetskontroll av kommunale vedtak enten etter klage fra et mindretall i kommunestyret eller av eget tiltak. Hittil har kommuneloven påbudt automatisk lovlighetskontroll av kommunale årsbudsjetter og låneopptak. Med virkning fra 1.1.2001 iverksettes nye økonomibestemmelser i Kommuneloven. Disse vil innebære at fylkesmannens kontrolloppgaver blir mer begrenset, mens oppgaver med rådgivning og veiledning av enkeltkommuner i økonomiske spørsmål vil stå mer sentralt enn tidligere. Fylkesmannen skal fortsatt godkjenne kommunale vedtak om garantistillelser. Opplæring og støtte ved innføring av KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) i alle kommuner vil være en viktig oppgave kommende år.

Fylkesmannen har mange oppgaver i forbindelse med Plan- og bygningsloven, samt en del oppgaver i tilknytning til boliglovgivning, ekspropriasjon m.m. Arbeidet omfatter både klagesaksbehandling og enkelte førsteinstansvedtak. Videre omfatter arbeidet informasjon om aktuelt regelverk til kommunene, private parter og andre brukere. Fylkesmannen skal bidra til å sikre at kommunal saksbehandling og vedtak tar hensyn til den enkeltes krav på informasjon, rettssikkerhet og likebehandling, og ellers er i overensstemmelse med god forvaltningsskikk. Saksbehandlingstiden på disse områdene må gjøres kortest mulig og bør ikke overstige tre måneder.

I dokumentet "En solidarisk boligpolitikk" peker regjeringen på behovet for bedre samordning av statens boligpolitikk. Fylkesmannen bør i samarbeid med Husbanken bidra til å samordne planlegging og gjennomføring av boligpolitiske tiltak. I områder med befolkningspress og press i boligmarkedet er det viktig at fylkesmannen tar

initiativ til et bedre regionalt samarbeid om kommunal planlegging for boligsektoren. Det er særlig et behov for å sikre en bedre balanse mellom boligtilbud og arbeidsplasser i byregionene.

Fylkeskommunen har hovedansvaret for å utarbeide et årlig regionalt utviklingsprogram i nært samarbeid med den regionale statsforvaltningen, næringslivet, kommunene og organisasjoner knyttet til næring og arbeidsliv. Siktemålet er å få til større samordning av ressurser for nærings- og sysselsettingsutvikling i fylkene. Det legges vekt på at fylkesmannsembetene kan bidra i dette arbeidet ved å stimulere den regionale statsforvaltningen til å ta del i arbeidet.

Fylkesmannen har et generelt ansvar for samordning av regional statlig styring av kommunene. Samordningsoppgavene skal utføres i samsvar med fastsatte retningslinjer. Noen embeter har tatt i bruk et såkalt forventningsbrev for å formidle statlige styringssignaler som grunnlag for dialog med kommunene. Det er ikke ønskelig med pålegg om at alle embetene skal bruke denne metoden, men det forventes at samtlige embeter legger til rette for en god dialog med kommunene.

Fylkesmannen har også oppgaver tilknyttet gjennomføring av valg. Før stortings- og sametingsvalget i 2001 skal fylkesmannen bistå med veiledning og opplæring av kommunene i gjennomføring av valgene.

Fylkesmannen har myndighet til å treffe visse vedtak etter kommuneinndelingsloven. Erfaringsmessig er antallet slike saker relativt lavt. I tillegg har fylkesmannen en rolle med å forberede saker som skal avgjøres av Stortinget eller Kongen/departementet. Etter nærmere avtale med departementet kan det også være aktuelt for fylkesmannen å styre utredningsarbeid og medvirke i gjennomføringsprosesser ved endring av grenser mellom kommuner.

1.6 Omorganiseringer

Utlendingsnemda, kap. 524

Justisdepartementets ansvar for Utlendingsloven, Statsborgerloven og retningslinjer for praktisering av lovverket ble overført til Kommunal- og regionaldepartementet fra og med 7.6.2000. Formålet med organisasjonsendringen er bl.a. å bidra til klarere ansvarslinjer og administrativ forenkling, og å gjøre sammenhengen mellom kontroll og integreringspolitikken tydeligere.

Den 1.1.2001 opprettes det ei *utlendingsnemnd*. Utlendingsnemnda skal behandle alle

klager over vedtak etter Utlendingsloven, der Utlendingsdirektoratet er første instans.

Formålet med etableringen av dette nye organet er å styrke utlendingers rettssikkerhet og tilliten til utlendingsforvaltningen. I tillegg flyttes vedtak i enkeltsaker ut av departementene, noe som er i tråd med den generelle forvaltningspolitiske utviklingen. Utlendingsnemnda er et frittstående forvaltningsorgan av domstollignende karakter, og Kommunal- og regionaldepartementet kan verken instruere utlendingsnemnda om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelser i enkeltsaker. Den politiske styringen med saksfeltet må som hovedregel heretter skje gjennom lov og forskrift.

Utlendingsnemnda er budsjettert under kap. 524 med et bevilgningsforslag på 111,3 mill. kr i 2001.

Arbeidsforskningsinstituttet, kap. 535

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) driver tverrfaglig handlings- og brukerrettet forskning. Etter at AFI ble etablert i 1964 er det opprettet flere forskningsinstitutter som driver arbeidslivsforskning. AFI står således ikke lenger i noen særstilling i forhold til å dekke myndighetenes og sektorens kunnskaps- og kompetansebehov. Departementet ønsker derfor å fristille AFI. Instituttet har en bred faglig profil av relevans for flere departementer, parter i arbeidslivet m.fl. AFIs fremtidige organisasjonsform skal etter planen avklares og gjennomføres i løpet av 2001 i nært samarbeid med disse.

1.7 Enkelte orienteringssaker

1.7.1 Årsverk i departementet og institusjoner tilknyttet departementet

Tabell 1.4 Antall årsverk pr. 1.3.2000. ¹⁾

Kap.	Betegnelse	Menn	Kvinner	Totalt
500	Kommunal- og regionaldepartementet	91,6	161,6	253,2
520	Utlendingsdirektoratet inkl. regionale kontorer	123,4	280,8	404,2
522	Senter mot etnisk diskriminering	2,0	3,0	5,0
523	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	1,0	3,0	4,0
524	Utlendingsnemnda (opprettet fra 1.1.2001)	-	-	-
530	Arbeidstilsynet inkl. distriktsadministrasjonene	232,5	258,0	490,5
531	Statens arbeidsmiljøinstitutt	52,1	48,2	100,3
532	Produktregisteret	8,9	7,7	16,6
533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern	66,5	32,3	98,8
534	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.v.	4,0	3,0	7,0
535	Arbeidsforskningsinstituttet	15,8	26,7	42,5
537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet	48,0	27,4	75,4
540	Sametinget	28,6	49,8	78,4
587	Statens bygningstekniske etat	17,0	16,0	33,0
2412	Den Norske Stats Husbank	130,8	183,4	314,2
	Sum årsverk	822,2	1 100,9	1 923,1

1) Eksklusiv lederstillinger utenfor den statlige tariffavtalen og tilsatte etter overenskomst av 1.10.1998.

Tabell 1.5 Overførbare bevilgninger.

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført fra 1999 til 2000	Bevilgnings- forslag 2001
521	60	Integreringstilskudd	286 255	2 033 986
521	72	Tilbakevending for flyktninger	12 741	17 000
536	21	Forsknings- og utredningsoppdrag	5 915	12 500
550	60	Tilskudd til utkantkommuner	29 379	18 000
581	71	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet	297 678	99 000
581	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger	129 400	591 000
581	78	Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk	24 849	37 800
581	79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak	-	6 500
586	60	Oppstartingsstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem- s plasser	394 915	1 582 000
Sum			1 181 132	4 397 786

1.7.2 Overførbare bevilgninger

I henhold til Bevilgningsreglementets § 7, kan stikkordet "*kan overføres*" knyttes til andre poster enn bygge-, anleggs- og materiellbevilgninger (postene 30-49) uten at det må skje som unntak fra reglementets bestemmelse om at en bevilgning skal brukes det året den er bevilget for. Dette er bl.a. aktuelt for poster der det er stor usikkerhet når det gjelder utbetalingsår, fordi en skal gjennom en prosjekterings- og/eller utbyggingfase innen utbetaling.

I Kommunal- og regionaldepartementets budsjettforslag for 2001 foreslås å knytte stikkordet kan overføres til de postene (utenom postene 30-49) som er vist i tabell 1.5.

1.7.3 Rapportering om Handlingsplanen for funksjonshemmede 1998-2001

Handlingsplan for funksjonshemmede 1998-2001 (St.meld. nr. 8 (1998-1999)) ble lagt fram for Stortinget i begynnelsen av oktober 1998. Planens overordnede mål er full deltakelse og likestilling for funksjonshemmede. Viktige satsingsområder er økt tilgjengelighet, planlegging, brukervedvirkning, funksjonshemmedes rettigheter og økt yrkesaktivitet.

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for flere tiltak i handlingsplanen, som særlig er knyttet til økt tilgjengelighet for funksjonshemmede. Under tiltak 3.4.1.3 *Informasjon for å redusere dispensasjon fra krav til tilgjenge*, har

Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet i 1999 sendt et rundskriv til kommunene om forståelsen av regelverket. Videre har Husbanken fått i oppdrag å iverksette et samarbeidsprosjekt mellom byggebransjen og funksjonshemmedes organisasjoner for å øke kunnskapen om og interessen for boliger med livsløpstandard (tiltak 3.4.1.5 *Fleire bustader med livsløpstandard*).

2 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2001

2.1 Innledning

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for å samordne den statlige styringen av den kommunale og fylkeskommunale virksomheten. Kommuner og fylkeskommuner har helt eller delvis ansvar for viktige områder som grunnskole, barnehager, pleie- og omsorgstjenester, helsetjenester, tekniske tjenester som vei, vann, avløp og renovasjon, spesialisthelsetjenester, samferdsel og videregående opplæring. Kommuner og fylkeskommuner har også et sentralt ansvar innenfor kultur- og miljøsektoren. Virksomheten finansieres ved skatteinntekter, rammetilskudd over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, brukerbetaling/gebyrinntekter og øremerkede tilskudd over fagdepartementenes budsjetter. En nærmere omtale av statlige mål knyttet

til de enkelte ansvarsområdene finnes i fagdepartementenes budsjettproposisjoner.

2.2 Kommunesektorens inntekter i 2000

Stortingets vedtak i saldert budsjett 2000 innebar en reell vekst i kommunesektorens inntekter på om lag 2,1 mrd. kr fra 1999 til 2000. Nedjustering av inntektsanslagene for 1999 med 1,4 mrd. kr bl.a. som følge av nedjustert skatteanslag, reduserte bevilgninger i forbindelse med nysalderingsproposisjonen 1999 og nye statsregnskapstall for 1999 medførte en tilsvarende oppjustering av veksten i kommunesektorens inntekter fra 1999 til 2000.

I Kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 (St.prp. nr. 62 (1999-2000)) ble det anslått om lag samme reelle inntektsnivå i 2000 som i saldert budsjett 2000. Den reelle inntektsveksten fra 1999 til 2000 ble dermed i Kommuneøkonomiproposisjonen anslått til knapt 3,5 mrd. kr, eller om lag 1 $\frac{3}{4}$ pst.

Etter at regjeringen la fram Kommuneøkonomiproposisjonen 2001 og RNB 2000, har bl.a. følgende endringer av betydning for kommunesektorens inntekter og utgifter skjedd:

I hovedsak som følge av økt årslønnsvekst og økte kostnader knyttet til den tariffestede utvidelsen av ferien er prisvekstanslaget for kommunal tjenesteyting (deflatoren) økt fra 3,3 til 4,2 pst. Dette innebærer isolert sett at den reelle verdien på kommunesektorens inntekter reduseres med om lag 1,8 mrd. kr sammenlignet med RNB 2000/Kommuneøkonomiproposisjonen 2001.

Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett medførte økte bevilgninger til kommunesektoren på netto om lag 330 mill. kr. I hovedsak var dette bevilgninger til sykehus. Videre er skatteanslaget for 2000 oppjustert med ca. 600 mill. kr fra RNB 2000.

I brev fra Statsministeren til Kommunenes Sentralforbund av 26. mai ble det varslet at det ville bli gitt en ekstrabevilgning til kommunesektoren i 2000 som følge av økte kostnader knyttet til utvidelse av ferien og lønnsoppgjøret for

lærere. Regjeringen fremmet i september 2000 en proposisjon med forslag om en tilleggsbevilgning på 1 474 mill. kr. Av dette er 1 080 mill. kr knyttet til utvidelsen av ferien med to dager i 2001 og det behovet dette gir for å øke feriepengeavsetningen i 2000. Videre er 394 mill. kr knyttet til den nye arbeidstidsavtalen for lærere som trådte i kraft fra 1. august.

Den reelle inntektsveksten for kommunesektoren fra 1999 til 2000 anslås med de nye forutsetningene til om lag 2 pst., eller vel 4 mrd. kr. Dette er om lag 600 mill. kr høyere enn anslått for år 2000 i Kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 (St. prp. nr. 62 (1999-2000)).

Kommunesektoren anslås å få en reduksjon i netto renteutgifter på om lag 100 mill. kr fra 1999 til 2000. I RNB 2000 var det anslått en reduksjon på 250 mill. kr. Kommunesektorens netto renteutgifter skal holdes utenfor ved beregning av kommunenes totale inntektsramme.

Kommunesektoren anslås nå å få et underskudd før lånetransaksjoner i 2000 på ca. 10,6 mrd. kr eller ca. 4,8 pst. av de samlede inntektene. Nivået på underskuddet må bl. a. ses i sammenheng med finansieringen av eldresatsingen. Den delen av investeringene i sykehjemsplasser og omsorgsboliger som ikke dekkes av statlige investeringstilskudd, slår direkte ut i høyere underskudd. Kommunene får imidlertid dekket også denne delen av investeringskostnaden, ved at det gis statlige tilskudd for å betjene renter og avdrag på lån over en periode på inntil 30 år.

2.3 Kommunesektorens inntekter i 2001

I St.prp. nr. 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 mv. ble det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens inntekter på 1 $\frac{3}{4}$ -2 pst. fra 2000 til 2001, tilsvarende 3,5-4 mrd. kr. Videre ble det lagt opp til en reell vekst i frie inntekter på 1 $\frac{1}{2}$ -2 mrd. kr. Det ble presisert at veksten var regnet fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2000 som var lagt til grunn i RNB 2000/Kommuneøkonomiproposisjonen 2001.

Boks 2.1 Bevilgninger til utvidet ferie og ny arbeidstidsavtale for lærere

Regjeringen har foreslått økte bevilgninger på 1 080 mill. kr inneværende år for å dekke de avsetningene kommunesektoren må foreta i år knyttet til den tariffestede utvidelsen av ferien i 2001. Om lag en firedel av lønnsutgiftene i kommunesektoren er knyttet til undervisningspersonale. Kompensasjon for undervisningspersonalet håndteres særskilt, jf. omtale nedenfor.

Regjeringen foreslår at hele den bevilgningen som ikke omfatter undervisningspersonalet videreføres til 2001. Dette utgjør anslagsvis 810 mill. kr. Økte kostnader for kommunesektoren i 2001 som følge av ytterligere to feriedager i 2002 er også kompensert fullt ut. Dette utgjør 1 160 mill. kr.

Regjeringen foreslår at kommunesektoren blir kompensert for det ekstra lønnstrinnet som blir gitt lærerne med virkning fra 1. januar 2001, knyttet til at lærerne ikke reduserer undervisningstiden som følge av den tariffestede utvidelsen av ferien. Dette utgjør 474 mill. kr.

Den nye arbeidstidsavtalen for lærerne (2 lønnstrinn pr. 1. august 2000) vil øke lønnskostnadene med om lag 950 mill. kr i 2001. Regjeringen vil understreke at arbeidstidsavtalen gir grunnlag for en bedre utnyttelse av lærerårsverket. Regjeringen foreslår videre at kommunesektoren kompenseres med knapt 50 mill. kr knyttet til innskutte midler til lokale forhandlinger.

Samlet innebærer dette at kommunesektoren i 2001 kompenseres med om lag 3,4 mrd. kr som følge av ekstra kostnader knyttet til utvidet ferie og læreroppjøret. Regjeringen mener effektiviseringspotensialet knyttet til disse tiltakene til sammen utgjør minst ½ mrd. kr. Effektiviseringsgevinsten kommer i tillegg til den realinntektsveksten som følger av budsjettoplegget.

Kommuneoplegget for 2001 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2000 til 2001 på om lag 5 mrd. kr når veksten regnes fra anslått inntektsnivå i 2000 i RNB 2000/Kommuneøkonomiposisjonen 2001. I tillegg kompenseres kommunesektoren for utvidet ferie og ny arbeidstidsavtale for lærere. Når det tas hensyn til de oppjusterte inntektsanslagene for år 2000, innebærer oplegget en reell økning i inntektene på vel 4 mrd. kr eller vel 1¾ pst.

Som nevnt over har regjeringen foreslått tilleggsbevilgninger i 2000 knyttet til utvidet ferie og lønnsoppjøret for lærere. Tilleggsbevilgningene forutsettes videreført i 2001, jf. omtale i boks 2.1 nedenfor. Her går det fram at kostnadene knyttet til utvidet ferie i 2002 også vil bli kompensert fullt ut.

I anslaget for inntektsvekst er det ikke lagt inn forutsetninger om kostnadsbesparelse knyttet til mulighet for effektivisering. Regjeringen legger spesielt til grunn at kommunesektoren i 2001 kan realisere effektiviseringsgevinster som følge av

ferieutvidelsen og den nye arbeidstidsavtalen for lærerne.

Tabell 2.1 Hovedkomponentene i inntektsveksten fra 2000 til 2001. Beregningsgrunnlaget er anslag på regnskap for 2000 i St.prp. nr. 1.

	(i mill. kr.)
	2000-nivå i St.prp. nr. 1 (2000- 2001)
Frie inntekter	1 600
Herav:	
Skatt	5 600
Rammetilskudd	-4 000
Øremerkede overføringer	1 950
Gebyrer	400
Annet.....	150
Totalt	4 100

I tabell 2.1 er realveksten i kommunesektorens inntekter i 2001 dekomponert. De frie inntektene øker reelt med om lag 1,6 mrd. kr i forhold til faktisk inntektsnivå i 2000. De øremerkede tilskuddene vokser reelt med knapt 2 mrd. kr i forhold til faktisk inntektsnivå for 2000. Den sterke veksten har sammenheng med at regjeringen trapper opp innsatsen knyttet til de pågående handlingsplanene innenfor eldreomsorgen og helsetjenesten. Som hovedregel foreslås det at øremerkede tilskudd til kommuner og fylkeskommuner ikke prisomregnes fra 2000 til 2001. Spesielle forhold gjør at tilskudd til innsatsstyrt finansiering av sykehus, poliklinisk virksomhet, regionsykehus og barnehager er foreslått delvis prisomregnet. Kommunesektorens gebyrinntekter er anslått å øke med reelt 400 mill. kr, mens andre inntekter er anslått å øke med knapt 150 mill. kr.

Det forventes en økning i netto renteutgifter for kommunesektoren i 2001 på 50 - 100 mill. kr. Når renteøkningen den siste tiden antas å gi relativt moderat utslag neste år, skyldes det at mange lån er tatt opp med rentebinding i en viss periode, og at det økte rentenivået derfor slår raskere ut gjennom innskuddsrenten enn i lånerenten.

Endringer i kommunale tariffavtaler medfører at pensjonsytelsene blir bedre for en del grupper innenfor kommunal sektor fra 2001. Endringene medfører også at flere ytelser blir omfattet av krav om fondsoppbygging. Endringene er bl.a. knyttet til endringer i etterlattepensjonene. I tillegg er knekkpunktet på 8 G, som fram til nå har vært lagt til grunn ved beregning av pensjonsrettigheter, fjernet. Dette gir kommunesektoren økte

pensjonsutgifter i 2001, men det er foreløpig uklart hvor stor økningen i pensjonspremiene evt. vil bli.

2.4 Kommunesektorens frie inntekter

Kommunesektorens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter. Disse inntektene kan kommunesektoren disponere fritt innenfor gjeldende lover og regler.

I Kommuneøkonomiproposisjonen 2001 ble det varslet en reell vekst i de frie inntektene på mellom 1,5 og 2 mrd. kr. Det ble lagt opp til en noe høyere prosentvis vekst i de frie inntektene til fylkeskommunene enn kommunene, begrunnet med den vanskelige økonomiske situasjonen i fylkeskommunene.

Tabell 2.2 viser frie inntekter til kommunene og fylkeskommunene i 2000 og 2001 med regjeringens forslag.

Det legges opp til en reell vekst i de frie inntektene på 1 615 mill. kr eller om lag 1 pst. fordelt med 865 mill. kr på kommuner og 750 mill. kr på fylkeskommunene. I tillegg legger regjeringen til grunn at kommunesektoren kan realisere en effektiviseringsgevinst knyttet til ny arbeidstidsavtale for lærere og utvidet ferie på minst ½ mrd. kr.

2.4.1 Rammetilskudd

Det legges opp til en reell nedgang i rammeoverføringene på om lag 4 mrd. kr. Dette må ses i sammenheng med opptrappingen av skatteandelen, jf. omtale under pkt. 2.4.2.

Tabell 2.2 Frie inntekter i kommuner og fylkeskommuner i 2000 og 2001¹⁾. Mill. kr og endring i prosent. Løpende priser.²⁾

	Kommunene			Fylkeskommunene			Kommuneforvaltningen i alt		
	2000	2001	Pst. endr.	2000	2001	Pst. endr.	2000	2001	Pst. endr.
Skatter i alt	61 615	68 570	11,3	31 090	34 700	11,6	92 705	103 270	11,4
Skatt på inntekt og formue	58 600	65 715	12,1	31 090	34 700	11,6	89 690	100 415	12,0
Rammetilskudd ³⁾	36 387	35 491	2,5	18 802	18 586	1,1	55 189	54 077	-2,0
Sum frie inntekter	98 002	104 061	6,2	49 892	53 286	6,8	147 894	157 347	6,4

1) Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel. 2) Prisindeksen for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester er anslått til 5,3 pst. i 2001. 3) Korrigert 2000-grunnlag (jf. tabell under programkategori 13.70).

2.4.2 Forslag til satser for de kommunale og fylkeskommunale skattørene

I proposisjonen om kommuneøkonomien ble det foreslått at veksten i frie inntekter skulle fordeles likt på skatteinntekter og rammetilskudd. Det var videre foreslått en gradvis opptrapping av skattenes andel av de samlede inntektene til 50 pst. i løpet av perioden 2002 til 2006. Et flertall i Kommunalkomiteen gikk imidlertid inn for å øke skatteandelen til 46 pst. allerede fra 2001. Rammeoverføringene reduseres tilsvarende.

Opplegget for kommuneøkonomien i 2001 innebærer derfor at skattørene for kommuner og fylkeskommuner økes slik at skatteinntektene utgjør 46 pst. av sektorens samlede inntekter i 2001. Skattøren for kommuner foreslås økt med 1 prosentenheter til 12,2 pst., mens skattørene for fylkeskommuner foreslås økt med 0,45 prosentenheter til 6,90 pst. Økningen i kommunesektorens skattører med 1,45 prosentenheter utgjør isolert sett om lag 6 mrd. kr i økte skatteinntekter. For å opprettholde en skattesats på 28 pst. på alminnelig inntekt er det nødvendig å redusere satsene for fellesskatten til staten tilsvarende de foreslåtte økningene i de kommunale og fylkeskommunale satsene. Fellesskatten foreslås derfor redusert med 1,45 prosentenheter til 8,9 pst.

Regjeringens opprinnelige forslag i Kommuneøkonomiproposisjonen var som nevnt lik vekst i skatter og rammeoverføringer fra 2000 til 2001, som ville ha medført om lag konstant skatteandel på 44 pst. Isolert sett ville dette kreve en økning i skattøren tilsvarende 1 mrd. kr. I tillegg er skattørene for kommuner og fylkeskommuner økt med knapt 5 mrd. kr for å komme opp i en skatteandel på 46 pst.

Tabell 2.3 Kommunale og fylkeskommunale skattører for alminnelig inntekt for personlige skattytere. Maksimalsatser 2000 og forslag til maksimalsatser 2001.

	Kommuner	Fylkeskommuner
Sats 2000	11,20	6,45
Forslag 2001	12,20	6,90

2.5 Samlede inntekter og de enkelte inntektsanslagene

Tabell 2.4 viser utviklingen i kommunesektorens samlede inntekter og de enkelte inntektsartene i løpende priser fra 2000 til 2001.

Samlede inntekter er anslått å øke med 7,2 pst. fra 2000 til 2001. Prisindeksen for kommunenes kjøp av varer og tjenester er anslått til 5,3 pst. for 2001. Dette innebærer en realvekst i de samlede inntektene på vel $1\frac{3}{4}$ pst. eller vel 4 mrd. kr. Skatteinntektene er anslått å øke med 11,4 pst., noe som tilsvarer en realvekst på 6,1 pst. eller om lag 5,8 mrd. kr. Denne relativt sterke veksten i skatteinntektene har sin bakgrunn i økt skatteandel i 2001, som igjen gir en tilsvarende nedgang i rammeoverføringene. Fra 2000 til 2001 blir rammeoverføringene redusert med 2,8 pst. Dette innebærer en reell nedgang på 6,9 pst. eller 4 mrd. kr. Øremerkede tilskudd øker nominelt med 11,3 pst. Dette gir en reell vekst på 5,7 pst. eller knapt 2 mrd. kr. Veksten knytter seg i første rekke til eldresatsingen, handlingsplanene for økt satsing på psykiatri og utstyrsinvesteringene på sykehus. Gebyrinntektene er anslått å øke med 6,8 pst. nominelt, noe som innebærer en reell vekst på 1,4 pst. eller om lag 400 mill. kr. Økningen i gebyrinntektene skyldes i hovedsak økt omfang av gebyrbelagte tjenester.

Tabell 2.4 Kommunesektorens nominelle inntekter. Anslag på regnskap 2000 korrigert for oppgaveendringer og regjeringens opplegg for 2001. Mill. kr og endring i pst.

	2000 ¹⁾	2001	Endr. i pst.
Skatteinntekter	92 705	103 270	11,4
Herav:			
Skatt på inntekt og formue	89 690	100 415	12,0
Andre skatter	3 015	2 855	-5,3
Rammetilskudd	55 189	54 077	-2,0
Øremerkede tilskudd ²⁾	32 613	36 300	11,3
Gebyrer	26 844	28 658	6,8
Andre inntekter	2 427	2 677	10,3
Samlede inntekter i alt	209 778	224 982	7,2

1) Tallene er korrigert for oppgaveendringer. 2) Eksklusiv tilskudd til arbeidsmarkedstiltak og flyktninger mv.

2.6 Omtale av store enkeltsaker

2.6.1 Kommunal egenandel i fylkeskommunale barnevernstiltak

I Kommuneøkonomiproposisjonen ble det varslet en økning av kommunenes egenandel ved bruk av fylkeskommunale barnevernstiltak fra 2001. Siden 1998 har den kommunale egenbetalingen vært kr 11 000 pr. barn pr. måned. Forslaget innebærer en dobling av egenbetalingen, til kr 22 000 pr. barn pr. måned. Bakgrunnen er at de reelle kostnadene ved plassering i barnevernsinstitusjoner har steget betydelig, slik at fordelingen av kostnader mellom kommuner og fylkeskommuner har blitt skjevare.

Forslaget om egenandelsøkning er begrunnet i endring i utgiftfordelingen når det gjelder fylkeskommunale barnevernstiltak, ikke en generell økonomisk omfordeling mellom det kommunale og det fylkeskommunale nivået. Derfor foreslås det en omfordeling av rammetilskudd fra fylkeskommuner til kommuner tilsvarende økningen i kommunenes egenandel. Det vises til nærmere omtale for kap. 571 og 572, og Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2000-2001) (Grønt hefte).

2.6.2 Barnehageutbygging

Det legges opp til en økning på 6 000 barnehageplasser for barn under 3 år for 2001. Det vises for nærmere omtale til Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon.

2.6.3 Rett til videregående opplæring for voksne

Stortinget vedtok en økning i fylkeskommunenes rammetilskudd på 40 mill. kr i 2000 knyttet til innføring av lovfestet rett til videregående opplæring for voksne fra 1. august 2000. Det lå da til grunn en forutsetning om en tilvekst på 2 000 voksne elever i høstterminen. Bevilgningsbeløpet i rammetilskuddet for 2000 er videreført i 2001. For 2001 legger regjeringen til grunn at antallet voksne elever i videregående opplæring vil være 2 000 for hele året. Det vises for nærmere omtale til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon.

2.6.4 Handlingsplan for eldreomsorgen

Handlingsplan for eldreomsorgen har siden St.meld. nr. 50 (1996-1997) hatt som mål å bygge ut pleie- og omsorgstjenestene med vel 12 000 årsverk og 24 400 nye omsorgsboliger og sykehjemsplasser. På denne bakgrunn videreføres investeringsrammen med 5 800 sykehjemsplasser og omsorgsboliger i 2001, og driftstilskuddene økes med ytterligere 800 mill. kr, som meldt i Kommuneøkonomiproposisjonen for 2001.

For nærmere beskrivelse av eldreplanen i 2001, og investeringsbehov og finansiering fra 2002, vises det til omtale under kap. 586, post 60 og i budsjettproposisjonen til Sosial- og helsedepartementet.

2.6.5 Innlemming av nye institusjoner/avdelinger ved sykehus i ordningen med innsatsstyrt finansiering

Enkelte fylkeskommuner har søkt Sosial- og helsedepartementet om å innlemme nye institusjoner i finansierungsordningen med innsatsstyrt finansiering. Som følge av innlemming av nye institusjoner/sykehusavdelinger vil fylkeskommunene bli trukket gjennom rammetilskuddet med til sammen 42,2 mill. kr, jf. nærmere omtale under kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner og under kap. 730, post 60 i budsjettproposisjonen til Sosial- og helsedepartementet.

2.6.6 Opptappingsplanen for psykisk helse 1996-2006

Som ledd i Opptappingsplanen skal det investeres for ca. 3,8 mrd. kr i det fylkeskommunale psykiske helsevern. Fylkeskommunene settes i stand til å dekke 40 pst. av disse investeringskostnadene ved økning av rammetilskuddet, mens de resterende 60 pst. dekkes ved tilskudd til det enkelte investeringsprosjekt over Sosial- og helsedepartementets budsjett.

I statsbudsjettet for 1999 ble det som ledd i finansieringen av Opptappingsplanen lagt inn en økning av rammetilskuddet på 100 mill. kr. Dette beløpet ble økt med 17 mill. kr i statsbudsjettet for 2000. For 2001 foreslås en ytterligere økning på 15 mill. kr. Det vises til nærmere omtale av Opptappingsplanen i budsjettproposisjonen til Sosial- og helsedepartementet kap. 743.

2.6.7 Sykehusutstyr

Ved behandling av St.prp. nr. 61 (1997-98) Om nasjonal kreftplan og plan for utstyrsinvesteringer ved norske sykehus, jf. Innst. S. nr. 226 (1997-98), vedtok Stortinget en 5-årig plan for å bedre utstyrssituasjon i norske sykehus. Planen skal gjennomføres i perioden 1998-2002 med en samlet bevilgningsramme på nær 3,0 mrd. kr. Medregnet fylkeskommunal medfinansiering legges det opp til ca. 5,3 mrd. kr til investeringer i medisinsk teknisk utstyr i løpet av planperioden. I budsjettforslaget er det avsatt 795 mill. kr til utstyrsplanen. Med dette beløpet er planen i rute.

2.6.8 Momskompensasjon

Regjeringen legger i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) fram forslag til en merverdiavgiftsreform som innebærer generell avgiftsplikt på omsetning av tjenester med enkelte unntak. Reformen iverksettes fra 1. juli 2001. Merinntektene foreslås bl.a. brukt til lettelse i visse særavgifter, samt innføring av en momskompensasjonsordning for kjøtt. Kommunesektoren foreslås kompensert for de økte utgiftene de får som følge av denne reformen. Kompensasjonsbeløpet på 190 mill. kr foreslås lagt inn i rammetilskuddet. 50 mill. kr er knyttet til kompensasjon til lokale bussruter.

2.6.9 Konjunkturavgift

Regjeringen foreslår å innføre en konjunkturavgift for å dempe presset i arbeidsmarkedet og gi rom for økte bevilgninger til prioriterte utgiftsområder. Satsen er på 1 ½ pst., og grunnlaget for avgiften skal være arbeidsgiveravgiftsgrunnlaget i alle soner kombinert med grunnlaget for folketrygdavgiften på næringsinntekter. Regjeringen foreslår at statlig og kommunal sektor kompenseres for avgiften. Kommunesektoren foreslås kompensert på samme måte som for øvrige lønnsutgifter, dvs. ved at konjunkturavgiften er innarbeidet i anslaget på prisveksten på kommunal tjenesteyting (deflator).

2.7 Innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet

Regjeringen foreslo i Kommuneøkonomiproposisjonen en plan for innlemming i inntektssystemet eller avvikling av øremerkede tilskudd i perioden 2001 til og med 2007. Ved behandlingen av proposisjonen uttalte Kommunalkomiteen at den vurderer det som positivt at regjeringen vil redusere detaljstyringen av kommunesektoren, og at målet må være å få større muligheter for selvstendige prioriteringer lokalt og dermed et styrket lokaldemokrati. Kommunalkomiteen støttet regjeringens målsetting om ytterligere reduksjon av øremerkede tilskudd i årene 2002-2007.

Stortinget vedtok å innlemme åtte tilskudd i inntektssystemet i 2001, herunder tilskudd til skolefritidsordninger som innlemmes fra skoleåret 2001/2002. I tillegg foreslår regjeringen å innlemme tilskudd til leirskoleopplæring fra og med 2001, i tråd med flertallsinnstillingen til Lunde utvalget, jf. nærmere omtale i budsjettet-

proposisjonen til Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet.

På bakgrunn av dette foreslår regjeringen i statsbudsjettet for 2001 at øremerkede tilskudd på i underkant av 1,1 mrd. kr innlemmes i inntektssystemet. I tillegg innlemmes deler av vertskommunetilskuddet til kommunene. Dette er et ledd i gjeldende nedbyggingsplan for ordningen.

Det understrekes at øremerkede tilskudd som innlemmes i inntektssystemet ikke utgjør en del av *veksten* i de frie inntektene. Innlemming av øremerkede tilskudd bidrar imidlertid til å øke *andelen* frie inntekter av kommunesektorens samlede inntekter. For nærmere omtale av tilskuddene som innlemmes vises det til kap. 571 og kap. 572, og til Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2000-2001) (Grønt hefte).

Del II
Nærmere om budsjettforslaget for 2001

Programområde 13 Administrasjon, innvandring, nasjonale minoriteter, arbeidsmiljø og sikkerhet, samiske formål, regional- og distriktspolitikk og overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner

Samlede utgifter under programområde 13

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
13.10	Administrasjon m.m.	3 245 894	183 135	307 900	68,1
13.20	Innvandring	2 709 871	2 706 050	3 569 850	31,9
13.21	Nasjonale minoriteter		2 500	2 600	4,0
13.30	Arbeidsmiljø og sikkerhet	470 800	476 950	501 550	5,2
13.40	Samiske formål	100 208	103 120	110 330	7,0
13.50	Regional- og distriktspolitikk	1 982 053	2 202 540	2 356 540	7,0
13.70	Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner	49 253 242	52 065 000	54 077 000	3,9
	Sum område 13	57 762 068	57 739 295	60 925 770	5,5

Samlede inntekter under programområde 13

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
13.10	Administrasjon m.m.	2 691 772	49 680	43 560	-12,3
13.20	Innvandring	401 721	595 084	745 774	25,3
13.30	Arbeidsmiljø og sikkerhet	143 630	128 615	134 300	4,4
13.50	Regional- og distriktspolitikk	327 422	398 490	342 075	-14,2
13.70	Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner	19 000	83 390	154 979	85,8
	Sum område 13	3 583 545	1 255 259	1 420 688	13,2

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.

Samlede utgifter under programkategori 13.10

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)	179 906	178 861	199 000	11,3
502	Valguttgifter	75 988	4 274	108 900	2 448,0
2427	Kommunalbanken	2 990 000			
	Sum kategori 13.10	3 245 894	183 135	307 900	68,1

Samlede inntekter under programkategori 13.10

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
3500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)	2 983			
5316	Kommunalbanken AS	25 833	30 000	27 000	-10,0
5330	Norges kommunalbank	2 643 916			
5616	Renter og utbytte i Kommunalbanken AS	19 040	19 680	16 560	-15,9
	Sum kategori 13.10	2 691 772	49 680	43 560	-12,3

Kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	142 565	136 949	156 800
21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	20 336	21 712	21 400
22	KOSTRA-rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene	15 015	14 700	15 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		5 500	5 600
71	Tilskudd til nasjonale minoriteter	1 990		
	Sum kap. 500	179 906	178 861	199 000

Post 71 Tilskudd til nasjonale minoriteter ble i 2000 flyttet til nytt kap. 526 Nasjonale minoriteter, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter.

Post 1 Driftsutgifter

Endringen fra saldert budsjett 2000 til forslag 2001 skyldes rammeoverføringen på vel 16 mill. kr fra Justisdepartementet i forbindelse med samlingen av utlendingsforvaltningen i Kommunal- og regionaldepartementet. Den nye organiseringen av utlendingsforvaltningen vil bli gjort gjeldende fra 1.1.2001.

Driftsbevilgningen dekker lønnsutgifter og andre utgifter i forbindelse med departementets arbeid. Departementet hadde pr. 1. mars 2000 en faktisk bemanning tilsvarende 260 årsverk (inkludert lederstillingen utenfor den statlige tariffavtalen). Samlingen av utlendingsforvaltningen er beregnet å øke bemanningen med ca. 24 årsverk.

Departementet hadde i løpet av 2000 følgende styrever, råd og utvalg:

- Utvalg for tarifforhandlingssystemet
- Bedriftsdemokratinevnda
- ILO-komiteen
- Arbeidslivsutvalget
- Ankenemda for tidskontosaker
- Internasjonalt samarbeid – bosettingsområdet
- Boligutvalget
- Borettsutvalget

- Nordisk samarbeidsorgan
- Lovutvalg – nyankomne flyktninger
- Lovutvalg – mot etnisk diskriminering
- Oppgavefordelingsutvalget
- Valglovutvalget
- Teknisk beregningsutvalg
- Skjønnsnemnd etter kommuneinndelingsloven

Post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag

Posten omfatter forsknings- og utredningsvirksomhet innenfor departementets ansvarsområder. Hovedmålet for Kommunal- og regionaldepartementets FoU-arbeid er å gi ny innsikt i, sikre utvidet erkjennelse og legge grunnlag for å nå menneskelige og samfunnsmessige mål.

FoU-virksomheten til departementet skal derfor bidra til å innhente kunnskap som gir et best mulig beslutningsgrunnlag på departementets politikkområder. Forskningen skal fremme kunnskap om problemløsning, utvikling og evaluering av virkemidler for å nå hovedmålsettingene innenfor departementets ansvarsområder.

Rapport 1999-2000

Tabell 3.1 Oversikt over disponering av bevilgningen for 1999 og 2000 på programmer, prosjekter og instituttavtaler.

	(i 1000 kr)	
	1999	2000
<i>A. Forskningsprogram:</i>		
1. Inneklima og helse (NFR)	1 900	
2. Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (NFR)	1 500	1 500
3. Off. sak. Samspill i byggeprosessen (NFR)	1 300	
4. Ny kommunelov – effekter (NFR)	2 500	2 500
6. Valgforskningsprogrammet (ISF)	600	500
8. Endring i plan- og bygningsloven (NFR)	1 050	3 200
9. Sysselsetting og arbeidsmarked (NFR)	1 450	1 450
10. Regionalforskningsprogram (NFR)	1 450	1 850
11. Helse i arbeidslivet (NFR)		1 500
Sum A Forskningsprogram	11 750	12 500
<i>B. Formidlings- og instituttavtaler:</i>		
1. Arbeidslivsforskning (ISF)	200	230
2. Kommunal- og regionalforskning (NIBR)	400	400
3. Brannforskning (NBL-SINTEF)	1 300	1 300
4. Bolig- og byggforskning (NBI)	1 390	1 600
5. Innvanderrelatert statistikk (SSB)	900	900
6. Makro-økonomisk prognosemodell (SSB)	350	350
Sum B Formidlings- og instituttavtaler	4 540	4 780
<i>C. Prosjekt av kortere varighet fordelt på forskningsområder:</i>		
1. Arbeidsmiljø- og sikkerhet.....	80	
2. Boligspørsmål	700	700
3. Regionale spørsmål.....	700	1 000
4. Kommunalforskning.....	1 330	2 450
5. Samiske spørsmål	525	830
6. Diverse ¹⁾	670	500
Sum C Prosjekter av kortere varighet	4 005	5 480
Sum post 21 Forskning og utredning	20 295²⁾	22 760³⁾

1)Diverse omfatter støtte til drift av stiftelsen "Ren utvikling" som er en frivillig godkjenningsordning for renholdsbedrifter, medlemskap i Partnerforum og FoU-formidling. 2)Bevilgningen for 1999 var på 21,371 mill. kr. 3)Bevilgningen for 2000 var på 21,7 mill. kr. Overførte midler fra 1999 er her inkludert i fordelingen.

Departementets fordeling av midlene foretas ut fra en helhetlig samordning av forsknings- og utredningsvirksomheten. Hoveddelen av midlene går til større forskningsprogrammer. Oppbygging og spredning av kompetanse er lagt inn som deler av programvirksomheten. Departementet har

opprettholdt tidligere inngåtte instituttavtaler. Avtalene legger grunnlag for å spre kunnskap om resultater som prosjektene/programmene kommer fram til. Departementet er blant annet med på å finansiere tidsskriftene "Regionale trender" og "Søkelys på arbeidsmarkedet".

Budsjett 2000

Departementet foreslår å bevilge 21,4 mill. kr for 2001. Kommunal- og regionaldepartementet vil videreføre igangsatte programmer og prosjekter. En stor del av bevilgningen vil gå til forskningssprogrammer via Norges forskningsråd, samt til videreføring av instituttavtalene. De resterende midlene vil bli brukt til mer kortsiktige prosjekter knyttet til utredninger og virkemiddelevalueringer på departementets ansvarsområder.

Post 22 KOSTRA - Rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene

Siktemålet med KOSTRA er å forbedre eksisterende datagrunnlag for ressursbruk og produserte tjenester i kommunal sektor. Videreutviklingen og samordningen av rapporteringsordningene har som mål at det til en hver tid er et optimalt nasjonalt system for vurdering av kommunal økonomi og tjenesteproduksjon. Indikatorer om kommunale tjenester, tjenestenes brukere og kommuners bruk av ressurser på alle kommunale tjenesteområder blir stilt til disposisjon for kommuner/fylkeskommuner og staten få måneder etter utløpet av rapporteringsåret. Indikatorene vil dermed kunne komme direkte til nytte i arbeidet med påfølgende års statsbudsjett og kommunebudsjetter. Kommunal- og regionaldepartementet legger stor vekt på å tilrettelegge for en hensiktsmessig og rask datainnhenting og publisering og å veilede kommunene i bruk av KOSTRA-data til plan- og budsjettformål, slik at nytteverdien av KOSTRA som informasjonssystem og som verktøy for forenkling av rapportering blir tydeliggjort for kommuner og andre brukere. Departementet vektlegger også arbeidet med at tilbakeføring av data skjer ved å gruppere sammenlignbare kommuner og at detaljeringsnivået på tilbakeføringen skal dekke ulike behov. Kommunenes nytte av KOSTRA-dataene fremkommer spesielt ved at de gir kommunene et grunnlag for å identifisere tjenesteområder der det er mulig å effektivisere virksomheten eller foreta prioriteringer.

I 2000 har antall kommuner som deltar i KOSTRA blitt utvidet til 220 kommuner og 7 fylkeskommuner. Disse vil tidlig i år 2001 legge fram data for regnskaps- og rapportåret 2000 til sentrale myndigheter i henhold til KOSTRA-modellen.

Rapporteringen etter KOSTRAs prinsipper blir obligatorisk fra og med regnskaps- og rapportåret

2001, det vil si for den rapportering som skal finne sted tidlig i 2002. Det foregår et bredt opplæringsprogram om KOSTRA og for kommunene er regional statsforvaltning (fylkesmann, fylkeslege, utdanningskontor) ansvarlig for opplæringen. For å nå målet i prosjektet om aktuell og relevant informasjon, må dagens system der rapport-skjema i hovedsak utfylles manuelt i kommunene og også bearbeides manuelt sentralt, erstattes med et system hvor utfylling, bearbeiding og tilbakeføring av data skjer elektronisk. På sikt vil et slikt system forenkle rapporteringsarbeidet både i den enkelte kommune og i Statistisk sentralbyrå (SSB) som mottar kommunenes rapporter.

Departementet tar sikte på at systemer for elektronisk innrapportering og bearbeiding av data om kommunal økonomi og tjenesteproduksjon skal være klart til bruk ved årsskiftet 2001-2002 for alle kommuner. Det skjer en gradvis oppskalering og utvikling av systemet fram mot tidspunktet for full innføring av det elektroniske rapporteringssystemet. Utviklingsarbeidet krever en betydelig opprusting og videreutvikling av den informasjonsteknologiske infrastruktur i SSB.

For 2000 er det over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett bevilget 24,7 mill. kr til arbeidet med utvikling av det nasjonale informasjonssystemet. Av bevilgningen går 12,0 mill. kr til SSB, hvor hoveddelen av bevilgningen nyttes til å utvikle byråets informasjonsteknologiske infrastruktur. I beløpet inngår også 10 mill. kr av skjønnstilskuddet for 2000 som ble øremerket til et opplærings- og utviklingsarbeid rettet mot kommunene og fylkeskommunene. De resterende 2,7 mill. kr av bevilgningen brukes til utviklingsarbeidet i regi av departementet.

For å omfatte alle kommuner og fylkeskommuner og å sette SSB i stand til å motta og bearbeide elektroniske data fra samtlige kommuner, er det nødvendig med en videreføring og prisjustering av bevilgningen. Det foreslås derfor en bevilgning på 15,2 mill. kr til utvikling av det nasjonale informasjonssystemet KOSTRA over budsjettet for 2001.

Det foreslås også en videreføring under kap. 571 og kap. 572 på 10 mill. kr av skjønnstilskuddet for 2001 til videreutvikling og videreføring av arbeid rettet mot kommunene og fylkeskommunene om utvikling og bruk av data som styringsinformasjon i egen planlegging og styring. Regional statsforvaltning spiller en vesentlig rolle i dette arbeidet.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det vil i 2001 være behov for å videreføre den økte IKT – satsingen i departementet som ble

startet opp i 2000. For 2001 vil satsingen i særlig grad være konsentrert omkring tilrettelegging for elektronisk saksbehandling. Det er avsatt 5,6 mill. kr på post 45 til dette formålet.

Kap. 3500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Tilfeldige inntekter	68		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 909		
17	Refusjon lærlinger	6		
	Sum kap. 3500	2 983		

Kap. 502 Valguttgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	75 988	4 274	90 300
60	Refusjon til kommuner			18 600
	Sum kap. 502	75 988	4 274	108 900

I 2001 skal det avvikles stortingsvalg og sametingsvalg.

Post 1 Driftsutgifter

På denne posten dekkes utgiftene til bl.a. fylkesvalgstyrenes og riksvalegstyrets virksomhet, informasjonstiltak, produksjon og distribusjon av valgmateriell, resultatformidling, Postens gjennomføring av forhåndsstemmegivningen mv.

Det foreslås bevilget 90,3 mill. kr på denne posten i 2001.

Til stortingsvalget dekker statskassen bl.a. følgende lovpålagte utgifter:

- skyss- og kostgodtgjørelse til utsendingene til de registrerte partienes nominasjonsmøter
- fylkesvalgstyrenes og riksvalegstyrets virksomhet
- stemmesedler, stemmeseddelkonvolutter og omslagskonvolutter til forhåndsstemmer
- valgkort
- gjennomføring av forhåndsstemmegivningen innenriks og utenriks

Til sametingsvalget dekker statskassen bl.a. følgende forskriftsfestede utgifter:

- skyss- og kostgodtgjørelse til utsendingene til de samiske hovedorganisasjonene og de registrerte partienes nominasjonsmøter
- stemmesedler, stemmeseddelkonvolutter og omslagskonvolutter til forhåndsstemmer

Til stortingsvalget og sametingsvalget dekker statskassen dessuten utgifter til blant annet:

- valgmateriell som produseres av departementet
- informasjonstiltak i regi av departementet eller andre overfor valgmedarbeiderne og velgerne
- utvikling og drift av departementets elektroniske system for innsamling, prognostisering og publisering av foreløpige valgresultater

Rapport 1999

Poststemmegivningen ble innført ved stortingsvalget og sametingsvalget i 1997. I 1999 var det første gang det var anledning til å forhåndsstemme på Posten ved et lokalvalg. Ved valget i 1999 forhåndsstemte nesten dobbelt så mange som ved forrige lokalvalg.

Post 60 Refusjon til kommuner

På denne posten dekkes refusjon til kommunene for deres utgifter i forbindelse med valgene.

Det foreslås bevilget 18,6 mill. kr på denne posten i 2001.

Det er statens ansvar å avholde valg til Storting og Sameting. Refusjonsordningen skal kompensere kommunene for de utgifter de har hatt i forbindelse med gjennomføringen av valgene.

Kommunenes utgifter ved stortingsvalg blir refundert av staten etter satser fastsatt av departementet. Refusjonen gis på grunnlag av faste kriterier og satser som fastsettes for det enkelte valg. De faste kriteriene er:

- antall stemmeberettigede i kommunen
- gjennomsnittlig antall stemmeberettigede pr. stemmested
- antall valgdager (en eller to)

Staten gir refusjon for kommunenes utgifter til å gjennomføre sametingsvalg etter faste refusjons-satser som er fastsatt i reglene for valg av Sameting. Alle kommunene får et fast beløp og i tillegg et beløp pr. person som er registrert i samemantallet.

Kommunalbanken AS

Norges Kommunalbank ble omdannet til aksjeselskapet Kommunalbanken AS fra 1. november 1999. Omdanningen innebærer at banken nå er organisert og drevet som et ordinært finansieringsforetak, med samme rammevilkår som andre finansieringsforetak organisert som aksjeselskap. Selskapet ble stiftet som et 100 pst. statlig eid selskap, men med det siktemål at statens aksjer over tid skal overdras til kommunesektoren.

Omdanning til aksjeselskap skjedde ved at banken overførte den disponible egenkapitalen til staten, og betalte tilbake til staten den innbetalte del av grunnfondet. Staten skjøt inn egenkapital i form av aksjekapital i den nye banken. De budsjettmessige konsekvensene av omdanningsprosessen til heleid statlig aksjeselskap ble innarbeidet i statsbudsjettet for 1999.

Staten garanterte for de lån som Norges Kommunalbank tok opp. Ved omdanningen ble statsgarantien avvirket for nye innlån, men ble opprettholdt for gamle lån. Budsjettmessig betyr omdan-

ningen til aksjeselskap at statsbudsjettet ordinært kun har poster vedrørende utbytte og garantiprosvisjon.

Staten solgte den 29. februar 2000 132 000 av aksjene (20 pst.) i Kommunalbanken AS til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for 141 mill. kr. Beløpet ble innbetalt til statskassen pr. 1. mars 2000.

Avkastningskrav og utbyttepolitikk for Kommunalbanken AS

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 1 (1999-2000) fastsatte Stortinget generelle prinsipper for avkastningskrav og utbyttepolitikk for statlige selskaper. Med statlige selskaper forsto en selskaper som var helt eller delvis eid av staten. På grunnlag av de generelle prinsippene skulle det utformes en konkret politikk for det enkelte selskap.

Etter at staten i februar 2000 solgte 20 pst. av aksjene i Kommunalbanken AS til KLP, er selskapet ikke lenger et heleid statlig selskap. På den bakgrunn kan ikke staten lenger fastsette det årlige utbyttet fra banken alene. Staten må likevel som hovedaksjonær ha en klar oppfatning om hva som er riktig utbyttepolitikk og avkastningskrav til den innskutte kapitalen. På den bakgrunn foreslår regjeringen at det overfor selskapet signaliseres følgende avkastningskrav og utbyttepolitikk:

Avkastningskravet for Kommunalbanken AS settes til 3 prosentpoeng over risikofri rente på 3-års statsobligasjoner etter skatt (nominelt) av verdjustert egenkapital fra regnskapsåret 2001. Dette tilsvarer i dag om lag 9,5 pst.

Utbyttepolitikken bør settes til 5 pst. av verdjustert egenkapital begrenset oppad til 75 pst. av årsresultatet etter skatt fra regnskapsåret 2001. Procentsatsen bør utgjøre om lag halvparten av normert avkastningskrav, og kan justeres en gang årlig dersom presentsatsen i vesentlig grad avviker fra dette.

Utbyttepolitikken og avkastningskravet bør ligge fast over en periode på 3-5 år. Oppnådd avkastning bør måles ved hjelp av eksterne verddivurderinger som innhentes med jevne mellomrom. Ny utbyttepolitikk innføres fra og med regnskapsåret 2001 som får innvirkning på statsbudsjettet for 2002.

Kap. 5316 Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Garantiprovisjon	25 833	30 000	27 000
	Sum kap. 5316	25 833	30 000	27 000

Post 70 Garantiprovisjon

Kommunalbanken har siden 1996 betalt garanti-
provisjon til staten av bankens innlån. Etter
omdanningen betaler Kommunalbanken AS bare
garantiprovisjon på lån opptatt før omdanningen.

Innbetaling av garantiprovisjon skjer etterskudds-
vis. Med en sats på garantiprovisjonen i 2000 på
0,1 pst., er det anslått at det vil bli innbetalt
27 mill. kr. i garantiprovisjon i 2001, jf. romer-
tallsvedtak VI.

Kap. 5616 Renter og utbytte i Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
80	Renter	1 040	680	
81	Aksjeutbytte	18 000	19 000	16 560
	Sum kap. 5616	19 040	19 680	16 560

Post 80 Renter

Norges Kommunalbank betalte renter til staten
for den delen av grunnfondet som staten hadde
betalt inn kontant, det vil si av 20 mill. kr. Innbeta-
ling av renter skjedde etterskuddsvis. For 2000 er
det budsjettert med kr 680 000. I og med at belø-
pet på 20 mill. kr ble tilbakebetalt til staten i
forbindelse med omdanningen til aksjeselskap,
faller rentebetalingsen bort fra og med 2001.

Post 81 Aksjeutbytte

Utbytte som Kommunalbanken AS skal betale til
staten i 2001 blir fastsatt med utgangspunkt i
anslag på bankens overskudd for 2000 og en
statlig eierandel på 80 pst. Utbytte betales etter-
skuddsvis.

Kap. 5330 Norges kommunalbank

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilbakeføring av fondskapital	293 916		
90	Tilbakeføring grunnfond	2 350 000		
	Sum kap. 5330	2 643 916		

Post 70 Tilbakeføring av fondskapital og Post 90 Tilbakeføring av grunnfond

Postene ble opprettet i forbindelse med omdanningen av Kommunalbanken til aksjeselskap og gjelder utelukkende bevilgninger i 1999. Stort-

inget innarbeidet de budsjettmessige konsekvensene av omdanningen til heleid statlig aksjeselskap i statsbudsjettet for 1999 ved behandlingen av Budsjett-innst.S. nr. 6 (1998-1999). For nærmere omtale vises det til Ot.prp. nr. 44 (1998-1999) og til Budsjett-innst.S. nr. 6 (1998-1999).

Kap. 2427 Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
90	Aksjekapital	660 000		
91	Tilbakekjøp av grunnfond	2 330 000		
	Sum kap. 2427	2 990 000		

Post 90 Aksjekapital og Post 91 Tilbakekjøp av grunnfond

Postene gjelder de budsjettmessige konsekvenser av omdanningen av Norges Kommunalbank til aksjeselskap og gjelder utelukkende bevilgninger for 1999. For nærmere omtale vises det til Ot.prp. nr. 44 (1998-1999) og til Budsjett-innst.S. nr. 6 (1998-1999).

ranti, mens statsgarantien blir opprettholdt for eldre lån. Garantiansvaret vil bli gradvis redusert etter hvert som Kommunalbanken innbetaler eldre lån. Ved utløpet av 1999 var garantiansvaret på om lag 32 332 mill. kr.

Staten hefter også for det garantiansvar Kommunalbanken AS har for kommuners lån i andre finansinstitusjoner til finansiering av skolebygg. Ved omdanningen av Norges Kommunalbank til aksjeselskap ble denne ordningen avvirket, men opprettholdt for eksisterende garantier. Ved utløpet av 1999 var dette garantiansvaret på 10,1 mill. kr.

Garantiordninger under Kommunal- og regionaldepartementet

Etter omdanningen av Norges Kommunalbank til aksjeselskap tar banken opp nye lån uten statsga-

Tabell 3.2 Garantiordninger under Kommunal- og regionaldepartementet.

(i 1000 kr)

	Utbetalt pga. tap i 1999	Samlet garanti- ansvar 31.12.1998	Samlet garantiansvar 31.12.1999
<i>Kommunalbanken AS</i>			
innlån	0	29 375 237	32 331 758
skolebygg	0	16 707	10 118
<i>Statens nærings- og distriktsutviklingsfond</i>			
tidligere innlån til Den Norske Industribank AS	7	40 000	40 000
Sum garantier	7	29 431 944	29 431 944

Det gis ingen garantifullmakt til Kommunalbanken etter omdanningen i 1999.

Programkategori 13.20 Innvandring

Samlede utgifter under programkategori 13.20

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)	1 381 149	977 260	1 343 133	37,4
521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)	1 323 970	1 720 700	2 106 458	22,4
522	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3522)	4 752	5 090	5 600	10,0
523	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene		3 000	3 350	11,7
524	Klagenemnd for utlendingssaker			111 309	
Sum kategori 13.20		2 709 871	2 706 050	3 569 850	31,9

Samlede inntekter under programkategori 13.20

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
3520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)	379 745	533 084	674 274	26,5
3521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)	17 500	62 000	71 500	15,3
3522	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 522)	1			
Sum kategori 13.20		401 721	595 084	745 774	25,3

Myndighetenes oppgave- og ansvarsdeling

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for kvoten for overføringsflyktninger, mottak, bosetting og tilrettelegging for tilbakevending for flyktninger. I tillegg skal Kommunal- og regionaldepartementet medvirke til utforming av en samordnet politikk i forhold til innvandring, flyktningsspørsmål og integrering, slik at ulike tiltak og virkemiddel blir sett i sammenheng. Departementet har ansvaret for å samordne og utvikle tiltak mot rasisme og diskriminering, samt fremme dialog og samhandling, herunder forvalte

støtten til innvandreres organisasjoner og annen frivillig virksomhet.

Justisministerens ansvar for utlendingsloven, statsborgerloven og retningslinjer for praktisering av lovverket ble overført til Kommunal- og regionalministeren fra og med 7.6.2000. Utlendingsavdelingen i Justisdepartementet har siden 7.6.2000 rapportert til Kommunal- og regionalministeren. Avdelingen vil fra 1.1.2001 bli slått sammen med Urfolks-, minoritets- og innvandringsavdelingen i Kommunal- og regionaldepartementet. Formålet med organisasjonsendringen er bl.a. å gjøre sammenhengen mellom kontroll

og integreringspolitikken tydeligere og bidra til klarere ansvarslinjer og administrativ forenkling.

Utlendingsdirektoratet skal sette i verk flyktning-, innvandrings- og integreringspolitikken på Kommunal- og regionaldepartementets ansvarsområde. Direktoratet har hovedansvaret for tiltak for regulering av innvandring, utlendingsskontroll, mottak, bosetting og introduksjonstiltak for nyankomne innvandrere, samt tilbakevending til hjemlandet. Dessuten skal direktoratet i samarbeid med andre virksomheter bidra til integrering og deltakelse, iverksette og utvikle tiltak mot rasisme og diskriminering, samt bidra til å fremme mangfold og fellesskap. Fra og med 1.7.2000 ble ansvaret for å intervju asylsøkere ved ankomst til Norge overført fra politiet til UDI.

Politiet blir fra 1.1.2001 faglig underlagt Kommunal- og regionaldepartementet på utlendingssfeltet. De har fortsatt ansvaret for registreringen av asylsøkere, avklaring av identitet og reiseruter, saksforberedelse/behandling av utlendingssaker, samt uttransportering av asylsøkere med avslag på asylsøknaden og andre utlendinger uten oppholdsgrunnlag.

Den 1.1.2001 opprettes det ei *utlendingssnemnd*. Utlendingsnemnda vil behandle klagesaker etter utlendingsloven, som hittil har vært behandlet i Justisdepartementet. Formålet med etableringen av dette nye organet er å styrke utlendingers rettssikkerhet og tilliten til utlendingsforvaltningen. I tillegg flyttes vedtak i enkelt saker ut av departementet, noe som er i tråd med den generelle forvaltningspolitiske utviklingen.

Utlendingsnemnda er et frittstående forvaltningssorgan av domstollignende karakter, og Kommunal- og regionaldepartementet kan verken instruere Utlendingsnemnda om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker, bortsett fra i saker som omfattes av rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn. Den politiske styringen med saksfeltet må heretter skje gjennom lov og forskrift.

Senter mot etnisk diskriminering har som hovedoppgave å utøve rettshjelpsvirksomhet i saker om diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse, rase, hudfarge, eller nasjonal- eller etnisk opprinnelse, og å dokumentere og overvåke situasjonen med hensyn til art og omfang av denne type diskriminering. Senteret er et forvaltningsorgan som kun kan instrueres av Kongen i statsråd i faglige spørsmål.

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene er et rådgivende organ for myndighetene, bestående av representanter med innvandrerbakgrunn og representanter for offentlige myndigheter og de politiske partiene på Stortinget. Utvalget kan drøfte alle prinsipielle sider ved norsk flyktning-, innvandrings- og integreringspolitikk, og i tillegg være et forum for kontakt og dialog mellom representanter for innvandrerbefolkningen, politiske partier og myndighetene.

For øvrig har fagmyndighetene på de ulike sektorer og forvaltningsnivå samme ansvar på sine områder for personer med innvandrerbakgrunn som for resten av befolkningen.

Mål for programkategori 13.20 Innvandring

Boks 3.1 Overordnede mål og delmål	
<i>Overordnet mål:</i>	<i>Delmål:</i>
Regulert innvandring	1. Effektiv utlendingskontroll. 2. Rask og korrekt behandling av utlendings- og statsborgerskapsaker.
Beskyttelse til flyktninger	3. Overføring av flyktninger med gjenbosettingsbehov innenfor rammen av årlige kvoter. 4. Nøktern, men forsvarlig standard, god informasjon, effektiv kapasitetsutnyttelse og stor grad av beboermedvirkning i statlige mottak for asylsøkere og flyktninger. 5. Redusert oppholdstid i statlige mottak ved raskere behandling av asylsaker og raskere bosetting eller retur. 6. Aktiv tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet i trygghet.
Likestilling, deltakelse og integrering	7. Samordnet og helhetlig kvalifiseringstilbud til nyankomne innvandrere. 8. Forebygge og hindre rasisme og diskriminering. 9. Dialog og samarbeid mellom innvandrere og myndigheter for å sikre aktiv samfunnsdeltakelse.

Regulert innvandring

Innvandringen til Norge er regulert for at myndighetene skal kunne styre innvandringens omfang og karakter, og sikre en stabil økonomisk og sosial utvikling. Den regulerte innvandringen skal samtidig ivareta hensyn til internasjonale forpliktelser og behov for arbeidskraft og legge til rette for kultur- og kunnskapsutveksling. Gjennomføringen av reguleringen og kontrolltiltakene skal skje på en korrekt og hensynsfull måte. Utlendingsloven er et virkemiddel for å nå målet om regulert og kontrollert innvandring. Samtidig skal den ivareta rettsikkerheten til dem som omfattes av loven.

Beskyttelse til flyktninger

Flyktningpolitikken er basert på et helhetsperspektiv der innsats utenlands og innenlands sees i sammenheng. Utgangspunktet er at så mange flyktninger og internt fordrevne som mulig skal få beskyttelse og hjelp med de ressurser vi har til rådighet. I mange tilfeller er det mest formålstjenlig å gi hjelp nær konfliktområdene, men det vil også være behov for at en del mennesker får beskyttelse i Norge. Det gjelder både overføringsflyktninger som tas ut på en kvote i samarbeid

med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), og asylsøkere som kommer hit på egen hånd.

Regjeringen vil gi beskyttelse til de som har behov for det, men vil føre en streng og konsekvent politikk overfor dem som forsøker å få opphold på falske premisser, og i forhold til de som står bak organisert menneskesmugling. Mange flyktninger ønsker å vende tilbake til sitt hjemland når dette er trygt. Regjeringen legger til rette for dette gjennom en egen støtteordning.

Den samlede ressursutnyttelsen i det innenlandske flyktningarbeidet skal være så god som mulig. For å bidra til dette bør oppholdstiden i statlige mottak for asylsøkere reduseres. Arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden for asylsaker, og arbeidet for at bosetting i en kommune skal skje så raskt som mulig etter at ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse er innvilget, vil derfor være satsingsområder i 2001. Videre vil arbeidet med retur av asylsøkere med avslag på asylsøknaden fortsatt vektlegges.

Likestilling, deltakelse og integrering

Det er et overordnet mål at alle, uavhengig av opprinnelse og kjønn, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke

sine ressurser. For å nå dette målet er arbeidet mot rasisme og diskriminering viktig. Videre vil regjeringen fortsette arbeidet med å utvikle et samordnet kvalifiseringstilbud med tanke på deltagelse i ordinær utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv, for nyankomne innvandrere. Dialogen og samarbeidet mellom innvandrere og myndigheter skal videreutvikles og styrkes. Det legges særlig vekt på å trekke kvinner med.

1. Effektiv utlendingskontroll

Tilstandsvurdering

Et stadig mer fremtredende element både i internasjonal migrasjon og i flyktningssituasjoner er menneskesmuglere som organisert og kynisk utnytter vanskeligstilte. I 1999 iverksatte Kripos tiltak internasjonalt for å hindre ulovlig innvandring. Organisert menneskesmugling ble avdekket, og dette antas å ha ført til redusert tilstrømning av personer uten beskyttelsesbehov. Innsatsen mot menneskesmugling/ulovlig innvandring fortsatte i 2000.

De åpne grensene i Europa gjør det enkelt for alle å reise fritt, også for asylsøkere som forflytter seg fra et land der de har opphold til et nytt land. På samme måte skjer det at asylsøkere forsvinner etter et endelig avslag på søknaden og søker asyl i et nytt land, eventuelt under ny identitet. At asylinstittuttet misbrukes på den måten, er en bekymringsfull tendens.

I de senere år har det også vært en økning av antallet enslige mindreårige asylsøkere i Norge. Dette er asylsøkere som er under 18 år, og som er uten foreldre eller andre med foreldreansvar i Norge. Stadig flere er yngre, men de aller yngste barna kommer som regel sammen med slektninger. Enslige mindreårige blir ikke sendt tilbake til hjemlandet, med mindre norske myndigheter har funnet og informert foreldre eller andre omsorgspersoner til barna som befinner seg i hjemlandet.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil føre en rettferdig og balansert asyl- og innvandringspolitikk. De som har behov for det, skal få beskyttelse, mens det fortsatt vil føres en streng og konsekvent politikk overfor dem som forsøker å få opphold på falske premisser, og i forhold til dem som står bak organisert menneskesmugling. Følgen av dette er bl.a. at regjeringen i 2001, ved Norges inntreden i Schengensamarbeidet, i sterkere grad vil vektlegge kontroll med reisende som kommer fra land utenfor

Schengenområdet. Bortfall av kontroll på indre Schengengrenser vil erstattes av ulike former for kompensierende tiltak, bl.a. med sikte på å kontrollere innvandringen. Kripos vil videreutvikle politisamarbeidet med medlemslandene, og på bakgrunn av etterretningsarbeidet utarbeide trusselvurderinger vedrørende menneskesmugling/ulovlig innvandring, og foreslå konkrete tiltak. Kripos vil også delta sentralt i arbeidet med å utarbeide tiltak, for å kompensere for bortfallet av tradisjonell grensekontroll mellom medlemslandene.

Regjeringen vil videreføre et bredt internasjonalt samarbeid om asyl- og migrasjonsspørsmål.

Schengen-avtalen vil medføre norsk (og islandsk) tilknytning til EU-landenes konvensjon (Dublin-konvensjonen), om hvilket land som har plikt til å behandle en søknad om asyl, og tilknytning til EUs fingeravtrykksystem EURODAC. EURODAC vil kunne føre til at identifikasjon i utlendingssaker, og tilbakeføring mellom landene i Europa, kan gå betydelig smidigere enn i dag. Regjeringen ser det derfor som meget positivt at Norge blir knyttet til dette systemet. Regjeringen ser det som positivt at vi gjennom Schengensamarbeidet har adgang til EUs arbeidsgruppe CIREFI, som utveksler informasjon om trender, reiseruter og statistikk vedrørende ulovlig innvandring. Erfaring viser at utviklingen i Europa når det gjelder ulovlig innvandring, i løpet av kort tid også når Norge.

Engasjementet i den pan-europeiske Budapest-prosessen om ulovlig innvandring videreføres.

Regjeringen legger også til grunn at tilbudet om DNA-analyser i enkelte familiegjenforeningsaker videreføres. Hensikten er lettere å kunne fastslå korrekt slektskapsrelasjon mellom barn og foreldre.

Når det gjelder enslige mindreårige, mener regjeringen at hensynet til barnets beste i utgangspunktet taler for gjenforening med foreldrene eller andre nære omsorgspersoner der de kommer fra, hvis det ikke foreligger et beskyttelsesbehov. I 2001 vil det i samarbeid med de øvrige nordiske landene bli satset sterkere på å få dette til.

Oppfølging av merknader fra Justiskomiteén

Stortinget har anmodet om å bli orientert om en rekke forhold i tilknytning til utlendingsloven. Orienteringen vil bli gitt i en egen stortingsmelding, som legges frem høsten 2000:

– Innst.O. nr. 59 (1999-2000) til Dok. nr. 8:28 (1999-2000) uttaler Justiskomiteén at den men-

er kravet om underholdsplikt ved familiegjenforening er et sentralt kriterium for å motvirke både tvangsgifte og bigami, og ber om en vurdering av dette. Komiteen ber videre om en orientering om eventuelle endringer i praksis på bakgrunn av en gjennomgang av hva som ligger i "sterke menneskelige hensyn", og når det gjelder familiegjenforening. Komiteen ber også om en orientering om hvordan brudd på utlendingsloven håndteres.

- Innst.S. nr. 162 (1999-2000) til Dok. nr. 8:31 (1999-2000) ber komiteen om en orientering om hva KRIPOS og andre politiorganer gjør for å stoppe den ulovlige delen av innvandringen.
- Innst.S. nr. 226 (1999-2000) til Dok. nr. 8:46 (1999-2000) ber komiteen om en vurdering av de spesielle problemer en står overfor dersom kriminelle ikke har noe land de kan sendes tilbake til. I debatten i Stortinget ble regjeringen bedt om å legge frem for Stortinget en egen sak om problemet med tiltak knyttet til utenlandske statsborgere som skal utvises/bortvises, men der dette blir hindret av hjemlandet/mottakerlandet.
- I Innst.S. nr. 172 (1999-2000) til Dok. nr. 8:25 (1999-2000) ber komiteens flertall om å bli in-

formert om hvordan de såkalte Quetta- og Laos-sakene er avsluttet.

2. Rask og korrekt behandling av utlendings- og statsborgerskapsaker

Tilstandsvurdering

Antall utlendingssaker i UDI økte fra 96 000 saker i 1998 til 115 000 saker i 1999. Saksbehandlingstiden økte både i politiet, UDI og i Justisdepartementet. I tillegg til økt saksmengde har arbeidssituasjonen for utlendingsforvaltningen vært preget av merarbeid knyttet til omfattende omorganiseringer, effektiviseringstiltak og forberedelser til Norges inntreden i Schengensamarbeidet. Omlegginger, og da særlig på asylfeltet, har krevd mye ressurser og ført til økt saksbehandlingstid også for andre sakstyper.

Det har vært et mål at UDI og Justisdepartementet skal ha behandlet 75 pst. av sakene innenfor hver sakstype innen et bestemt antall uker, jf. tabellene 3.3 og 3.4.

Tabellene 3.3 og 3.4 viser at det har vært store variasjoner i tidsbruken innenfor samme sakstype over tid og at særlig i asylsaker er saksbehandlingstiden betraktelig lengre enn målet.

Tabell 3.3 Saksbehandlingstid i UDI. Antall uker før 75 pst. av sakene er behandlet.

Sakstype	1997	1998	1999	1. halvår 2000	Mål
Visum	5	6	7	8	4
Oppholdstillatelse ¹⁾	14	14	8	12	12
Arbeidstillatelse ¹⁾	10	12	8	8	5 ²⁾
Statsborgerskap	22	23	27	34	20
Asyl.....	21	25	34	26	9
Enslige mindreårige ³⁾	-	-	-	17	7
Bosettingstillatelse.....	11	15	18	17	12
Familiegjenforening.....	-	-	20	22	12
Bortvisning ³⁾	-	-	-	1	5
- Hastesaker					1 dag
Utvisning ³⁾	-	-	-	9	6
- Hastesaker					1 dag

1) Fra 1.1.1999 er familiegjenforeningssaker tatt ut fra oppholds- og arbeidstillatelser og plassert under en egen post.

2) Gruppen arbeidstillatelser inneholder noen flere sakstyper enn de som har et mål på 2 uker. 3) Nye grupper fra 2000.

Tabell 3.4 Saksbehandlingstid i Justisdepartementet. Antall uker før 75 pst. av sakene er behandlet.

Sakstype	1997	1998	1999	1. halvår 2000	Mål
Visum	17	14	16	10	10
Oppholdstillatelse ¹⁾	36	30	20	22	30
Arbeidstillatelse ¹⁾	24	26	25	35	25
Statsborgerskap	35	40	33	51	35
Asyl	34	32	30	25	20
Bosettingstillatelse	43	39	49	52	35
Familiegjenforening	-	-	29	25	12

1) Fra 1.1.1999 er familiegjenforeningssaker tatt ut fra oppholds- og arbeidstillatelser og plassert under en egen post.

2) Enslige mindreårige asylsøkere, nye grupper fra 2000.

Strategier og tiltak

Arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden i asylsaker vil være et satsningsområde i 2001. Statlige mottak for asylsøkere og flyktninger er ikke beregnet for langtidsopphold, og lange opphold kan vanskeliggjøre senere integrering for de som får opphold i landet. Det er mye å spare, både økonomisk og menneskelig, på en raskere behandling av asylsaker. I 2001 skal asylsaksbehandling derfor være utlendingsforvaltningens fremste prioritet. Det vil også for andre typer saker være et mål å behandle sakene så raskt som mulig.

Vi har de siste årene sett at antall asylsaker endres fort. Mens det i årene 1996 og 1997 til sammen kom i underkant av 4 000 nye asylsøkere, kom det de to neste årene til sammen i underkant av 19 000 asylsøkere. I tillegg tok Norge i 1999 i mot 6 100 evakuerte kosovo-flyktninger fra Makedonia. Selv om UDI i en slik situasjon blir tilført økte ressurser til saksbehandling, viser all erfaring at det tar relativt lang tid å rekruttere og lære opp nye medarbeidere, slik at det kan ta nær ett år fra behovet oppstår, til saksbehandlingskapasiteten reelt sett er tilpasset økningen i saksomfanget. I en slik situasjon vil en tydelig prioritering av asylsaker bety at andre sakstyper må nedprioriteres.

For 2001 settes det ambisiøse mål for UDIs og Utlendingsnemndas saksbehandlingstider i asylsaker (jf. delmål 5). For andre sakstyper settes det styringsmål for hvor mange søknader som skal behandles i løpet av året. Instansene skal sikre god og oppdatert informasjon om forventet saksbehandlingstid til søkerne også i disse sakene.

I 2000 er det gjennomført en brukundersøkelse med sikte på å oppnå bedre service

for brukerne. Resultatene vil foreligge 2. halvår 2000. Undersøkelsen vil bli fulgt opp med konkrete tiltak i 2001.

3. Overføring av flyktninger med gjenbosettingsbehov innenfor rammen av årlige kvoter

Tilstandsvurdering

De fleste flyktninger i verden får beskyttelse i et land i nærheten av sitt eget. Dersom flyktninger ikke kan få tilfredsstillende beskyttelse i det landet de først søkte til, og de ikke kan vende tilbake til hjemlandet, ber UNHCR et tredjeland om å gjenbosette dem. UNHCR arbeider for å utvide kretsen av land som har et fast gjenbosettingssamarbeid med organisasjonen. Det gjenbosettingsfond som Norge og andre nordiske land har avsatt midler til, har bidratt til å finansiere arbeidet. I 1999 og 2000 har man sett konkrete resultater av dette arbeid. Det er nå 18 land som har et gjenbosettingssamarbeid med UNHCR. Omfanget av forpliktelsene i de 18 landene er imidlertid meget varierende.

I samråd med UNHCR har Norge lagt opp til en fleksibel disponering av kvoten over en treårsperiode. Innenfor perioden kan ubrukte plasser ett år overføres til de etterfølgende år. Videre kan plasser fra etterfølgende års kvoter forskutteres, dersom behovet ett år skulle tilsi det. Det ble opprinnelig foreslått en treårskvote på 4 500 plasser for perioden 1998-2000, med mulighet for å ta imot flere dersom UNHCR anmodet om det. På bakgrunn av et lavt uttak i 1998 ble treårskvoten redusert med 250 plasser ved behandlingen av budsjettet for 1999.

Kvoten for uttak av overføringsflyktninger for år 2000 er på 1 500 plasser, men i tillegg kan

146 ubrukte plasser fra 1998 og 1999 benyttes dersom det er behov for det. De fleste overføringsflyktningene i 1999 var fra Iran, Irak, Afghanistan, Jugoslavia og ulike land i Afrika. I vurderingen av hvilke enkeltflyktninger som skal overføres til Norge, legges det i første rekke vekt på behovet for beskyttelse. I tillegg vurderes flyktningenes muligheter for å finne seg til rette i det norske samfunnet.

Overføringsflyktningene som har kommet de siste årene, synes gjennomgående å være mindre forberedt på hva et liv i Norge innebærer, enn personer fra statlige mottak. Dette kan i noen grad skyldes at flyktningene har fått lite informasjon om norsk samfunnsnivå, kultur og klima, og at kommunene vet lite om flyktningenes bakgrunn.

Strategier og tiltak

Norge samarbeider nært med UNHCR om bruken av kvoteplassene. Ved uttak skal det fortsatt tas utgangspunkt i den enkeltes bakgrunn og behov for å bli bosatt i et nytt land. Regjeringen foreslår at kvoten for 2001 settes til 1 500 plasser, det samme som for de to siste årene. Det foreslås også å videreføre ordningen med at kvoten skal kunne benyttes fleksibelt over en treårsperiode. Det betyr at innenfor perioden 2001-2003 skal ubenyttede plasser kunne overføres til etterfølgende år, og etterfølgende års plasser kunne forskutteres. Dette gjøres for best mulig å kunne møte et skiftende behov for å gjenbosette flyktninger. Regjeringen foreslår også en videreføring av ordningen med at midler tilsvarende 100 kvoteplasser, i samråd med UNHCR, kan brukes til alternativt gjenbosettingsarbeid. Tidligere bidrag fra Norge og de andre nordiske landene har bidratt til at UNHCR nylig har inngått et kvotesamarbeid med fire nye land. I 2001 vil UNHCR og de faste kvotelandene sette fokus på arbeidet med mottak og integrering av overføringsflyktninger, for å bidra til en bedring av eksisterende ordninger i de tradisjonelle kvotelandene og å overføre erfaringer til de nye landene.

I 2000 igangsatte departementet to forskningsprosjekter for å belyse de norske ordningene for mottak og integrering av overføringsflyktninger.

4. Nøktern, men forsvarlig standard, god informasjon, effektiv kapasitetsutnyttelse og stor grad av beboermedvirkning i statlige mottak for asylsøkere og flyktninger

Tilstandsvurdering

Pr. 31.7.2000 disponerte UDI 16 726 mottaksplasser fordelt på 125 mottak. Dette er en økning på 7 980 plasser og 50 mottak fra 31.12.1998. Etter den kraftige mottaksoppbygningen i 1999 har det vært et svakt fallende behov for mottaksplasser i 2000. Mottakene er lokalisert over hele landet og drives etter avtale med kommuner, organisasjoner eller private driftsoperatører. Driften skal være i samsvar med statens reglement og instruksjoner for drift og økonomiforvaltning mv.

Det er et mål at minimum 90 pst. av de ordinære betalte mottaksplassene skal være belagt til enhver tid. UDI hadde de syv første månedene i 2000 i gjennomsnitt en kapasitetsutnyttelse på 96,6 pst. av de faste ordinære mottaksplassene.

Tilbudet i mottak skal være nøkternt, men forsvarlig. Beboere i mottak som ikke på annen måte kan forsørge seg selv, får økonomiske ytelser i samsvar med pengereglementet. Ytelsene skal dekke utgifter til livsopphold. Satsene har i hovedsak vært uendret siden 1989, og ligger vesentlig lavere enn utbetaling av sosialstønning i mange kommuner. I en undersøkelse om levekår i mottak peker SINTEF-IFIM (1999) på at det relativt lave tilskuddet fører til at mange beboere på norske asylmottak har det trangt økonomisk. Dette kan utgjøre en tilleggsbelastning for mennesker som allerede befinner seg i en vanskelig livssituasjon, og spesielt de som har oppholdt seg lenge i mottak.

I samsvar med driftsreglementet skal driftsoperatørene legge til rette for et program for informasjon og aktiviteter i mottak. Informasjonsprogrammet skal gi beboerne kunnskap om det norske samfunn, om asylprosessen og om forhold som gjør dem mest mulig forberedt på enten retur til hjemlandet eller til et videre opphold i Norge. Det er videre et mål at beboere i størst mulig grad tar del i driften av mottakene, med unntak av lederoppgaver og oppgaver knyttet til kontrollfunksjoner. Organiseringen av beboermedvirkning og deltakelsen fra beboernes side varierer en del fra mottak til mottak. Det er stor variasjon i tilbudet som gis i mottakene. Noe av kritikken som har vært rettet mot mottakssystemet har vært at det i liten grad er konkrete krav til bemanning, både med hensyn til antall og kompetanse til ansatte i

mottakene. Dette gjelder spesielt tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere. UDI har derfor utarbeidet faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige i mottak. Retningslinjene vil bli innført høsten 2000.

Strategier og tiltak

Standard og tilbud i mottakene må sees i sammenheng med oppholdstiden i mottak. En bostandard som er akseptabel for et opphold på 12 måneder, er mindre akseptabel når oppholdstiden strekker seg over flere år. Tiltak som kan redusere oppholdstiden vil derfor være det viktigste for å sikre en forsvarlig standard på tilbudet i mottak (jf. delmål 5). Regjeringen vil i løpet av høsten 2000 legge frem en stortingsmelding om asyl- og flyktningpolitikken i Norge. Meldingen vil ha en gjennomgang av asylsaksbehandlingen, mottak, bosetting og kvalifisering av nyankomne flyktninger. Regjeringen vil komme tilbake til tiltak for å sikre raskere asylsaksbehandling og raskere bosetting i kommunene i denne meldingen.

Tilbudet i mottakene bør også i framtiden være nøkternt, samtidig som det vil være en prioritert oppgave å sikre kvaliteten på tilbudet. UDI skal gjennomføre tilsynsbesøk ved alle mottak minst én gang i året. Oppfølging og tilsyn med de minst erfarne mottakene skal prioriteres i 2001. Antall mottaksplasser skal til enhver tid tilpasses behovet. Reduksjon av mottaksplasser må gjennomføres slik at både beboere og kommuner er best mulig forberedt. I løpet av høsten 2000 vil det bli etablert en egen avdeling for enslige mindreårige under 15 år som har kommet uten følgepersoner.

Det er viktig at de økonomiske ytelsene til beboere i mottak ligger på samme nivå som i andre land som ligger nær Norge. Regjeringen mener likevel at det er viktig å sikre at asylsøkere får dekket sine utgifter til nødvendige helsetjenester.

For ytterligere beskrivelse av mottak av flyktninger, se omtalen under kap. 520, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak.

5. Redusert oppholdstid i statlige mottak ved raskere behandling av asylsaker og raskere bosetting eller retur

Tilstandsvurdering

Lang oppholdstid i mottak utgjør den største belastningen for beboere i mottak. Det er også meget ressurskrevende og kan vanskeliggjøre rask og god integrering for de som får opphold i landet. Lang oppholdstid i mottak skyldes primært lang saksbehandlingstid for asylsaker, mange omgjøringsbegjæringer og lang ventetid på bosetting.

Saksbehandlingstid for asylsaker

I tillegg til den tiden saken er til behandling i UDI går det med tid til forberedende behandling hos politiet, og til eventuelle tilleggsintervjuer og verifikasjoner av opplysninger i utlandet. Den lange saksbehandlingstiden for asylsaker skyldes delvis et høyt antall asylsøknader, jf. tabell 3.6. Videre bidrar også vanskeligheter med å identifisere asylsøkere som kvitter seg med reisedokumenter, har falske dokumenter eller på annen måte bidrar til å så tvil om sin sak til lang saksbehandlingstid.

Politiet gjennomførte i 1999-2000 et landsomfattende prosjekt for å nedarbeide restansene på avhør i asylsaker, og for avhør av nyankomne asylsøkere innen 14 dager. Prosjektet ble avsluttet i mai 2000. Det ble i løpet av sommeren 2000 klart at politiet ikke hadde tilstrekkelig ressurser til å gjennomføre avhør av alle asylsøkere som hadde levert en asylsøknad før 1. juli 2000. Politiet er derfor tilført økte ressurser til dette formålet, og det er på nytt organisert et særskilt prosjekt for å avvikle politiets restanser. Det er forutsatt at alle avhør skal være foretatt innen utgangen av 2000.

Tabell 3.5 Ankomst asylsøkere 1991-1999.

År	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Antall	4 569	5 238	12 876	3 379	1 460	1 778	2 271	8 543	10 160

Tabell 3.6 Saksbehandlingstid¹⁾ i utlendingsforvaltningen for asylsaker for 1997 - 1 halvår 2000.

	1997	1998	1999	1. halvår 2000	Mål for 75 pst.
Politiet	5	6	11	10	2
Utlendingsdirektoratet	21	25	34	26	9
Justisdepartementet	34	32	30	25	20

1) Saksbehandlingstid = antall uker de ulike instansene bruker til å behandle 75 pst. av sakene. De resterende 25 pst. er saker som av spesielle årsaker tar lengre tid å behandle, for eksempel tidkrevende undersøkelser i utlandet. Behandlingstid i de ulike instansene gjelder ikke de samme sakene.

Ventetid for bosetting i en kommune

Personer som skal bosettes etter avtale mellom staten og kommunene, er tidligere asylsøkere som har fått innvilget oppholds- eller arbeidstillatelse, og overføringsflyktninger. Det er et mål at personer i mottak skal være bosatt i en kommune innen 6 måneder etter at det er gitt ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse, og at overføringsflyktninger skal bosettes innen seks måneder etter at innreisestillatelse er innvilget. For enslige mindreårige er målet at de skal være bosatt innen 3 mnd etter at det er gitt oppholdstillatelse (jf. kap. 521, post 60 Integreringstilskudd).

Tabellen 3.7 viser at det er en betydelig økning i ventetiden sammenlignet med tidligere år. Det ble i 1999 bosatt omlag 6 700 flyktninger. Dette er det største antallet bosatt siden 1994. Til tross for dette, var det i mottak pr. 31.12.1999 omlag 1 500 personer som burde vært bosatt i 1999. Det var imidlertid ikke nok bosettingsplasser i kommunene. Målet om å få bosatt 10 000 personer i 2000 ser ikke ut til å bli nådd. Et etterslep på omlag 5 000 er med i det antatte bosettingsbehovet på 12 000 for 2001. Så langt har kommunene sagt seg villig til å bosette i underkant av 5 400 flyktninger i 2000.

Retur

I 1999 ble det uttransportert 1 572 personer med avslag på asylsøknaden, og som ikke hadde forlatt landet frivillig. Fra 1996 til 1998 ble det uttransportert henholdsvis 1 467, 634 og 1 042 personer.

For 1. halvår 2000 er det uttransportert 1 119 personer. Det antas at antall uttransporter vil bli høyt i 2000 på grunn av høye asylankomster i 1998 og 1999. Det er fortsatt mange utlendinger som har fått avslag på sine søknader som ikke blir uttransportert, fordi hjemlandets myndigheter ikke vil ta imot egne borgere. Men de fleste tas imot i hjemlandet dersom de reiser hjem frivillig.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil i stortingsmeldingen om asyl og flyktningpolitikk foreslå tiltak for å sikre raskere asylsaksbehandling og bosetting i kommunene.

Regjeringen ønsker en klar prioritering av asylsaker, og vil sette ambisiøse mål for saksbehandlingstiden i disse sakene (jf. delmål 2). Overføring av asylintervju fra politiet til UDI fra 1.7.2000 og opprettelsen av Utlendingsnemnda fra 1.1.2001, representerer omfattende organisatoriske endringer på utlendingsfeltet. I den første perioden med innkjøring av ny organisasjon og arbeidsform er det viktig å sikre effektive og gode rutiner i det nye systemet. De nye målene gjelder for samtlige asylsaker. Hver enkelt sak søkes behandlet innen et visst antall uker. I enkelte asylsaker vil det være behov for å innhente tilleggsinformasjon før vedtak kan fattes. Slik informasjon innhentes gjerne fra politiet, norske utenriksstasjoner eller UNHCR. I denne typen saker er det tatt høyde for at disse aktørene kan ha behov for noe tid til sin utredning. Så snart den nødvendige informasjon foreligger begynner fristene for saksbehandlingstid å løpe igjen.

Tabell 3.7 Ventetid for bosetting (i måneder).

	1997	1998	1999	1.halvår 2000
Personer som bosettes fra statlige mottak	5,7	4,85	4,84	7,08

Boks 3.1 Mål for UDIs behandling av asylsaker i 2001

Asylsaker uten behov for tilleggsopplysninger	5 uker
Asylsaker med behov for tilleggsopplysninger	12 uker etter mottak av all nødvendig informasjon
Forberedelse av klager i asylsaker:	
- Ikke behov for tilleggsopplysninger	3 uker
- Behov for tilleggsopplysninger	3 uker etter mottatt informasjon

Boks 3.2 Mål for Utlendingsnemndas behandling av asylsaker innkommet etter 1.1.2001

Asylsaker uten behov for tilleggsopplysninger	16 uker
Asylsaker med behov for tilleggsopplysninger	16 uker etter mottak av all nødvendig informasjon

Både UDI og Utlendingsnemnda skal organisere sin virksomhet slik at asylsaker kan prioriteres.

UDI har kartlagt tekniske og organisasjonsmessige muligheter for å effektivisere saksbehandlingen. På bakgrunn av dette er flere konkrete tiltak iverksatt i løpet av 1999 og i 2000, bl.a. en omorganisering. Det vil bli foretatt en oppsummering og vurdering av tiltakene i løpet av høsten 2000.

Utlendingsnemnda skal være operativ fra 1.1.2001. Bakgrunnen for etableringen av Utlendingsnemnda har i utgangspunktet vært å styrke søkernes rettssikkerhet og tilliten til vedtakene. Behovet for å redusere saksbehandlingstiden i klageomgangen har ikke vært vektlagt i denne forbindelse. Det er likevel viktig at klagesakene behandles så raskt som mulig. Regjeringen har derfor lagt vekt på at Utlendingsnemnda ved etableringen skal ha ressurser, rutiner og arbeidsformer som sikrer raskere avvikling av klagesakene. Målene for saksbehandlingstid vil gjelde for saker som kommer inn etter at Utlendingsnemnda er etablert, og forutsetter at saksbehandlingen kan starte når saken kommer til Utlendingsnemnda.

For å bidra til raskere bosetting av flyktninger i kommunene foreslår regjeringen en heving av integreringstilskuddssatsen fra kr 300 000 til kr 365 000 over de fem tilskuddsberettigede årene, jf. kap. 521, post 60 Integreringstilskuddet. Denne betydelige økningen er i tråd med

resultatene fra Beregningsutvalget for kartlegging av kommunenes utgifter og kravet fra kommunesektoren.

Samtidig foreslår regjeringen at det innføres en ny bosettingsordning basert på at kommunene tar et større kollektivt og solidarisk ansvar for å sikre at antall kommuneplaner er i samsvar med behovet. Ordningen innebærer at kommunene i samarbeid skal organisere bosetting av flyktninger. Regjeringen vil komme nærmere tilbake til denne ordningen i stortingsmeldingen om asyl- og flyktningepolitikken som legges frem i løpet av høsten 2000.

Regjeringen legger til grunn at denne vesentlige økningen i tilskuddet og den nye bosettingsordningen vil bidra til at kommunene stiller det nødvendige antall bosettingsplasser til disposisjon. Dersom bedringen i kommunenes økonomiske rammebetingelser og den nye bosettingsordningen ikke sikrer tilstrekkelig antall bosettingsplasser, må regjeringen vurdere alternative løsninger.

Høsten 2000 ferdigstilles et forskningsprosjekt hvor myndighetenes strategier for bosetting av flyktninger de siste 10 år blir evaluert. Resultatene fra dette prosjektet vil kunne gi ny kunnskap om bosetting av flyktninger.

For ytterligere beskrivelse av bosetting av flyktninger, se omtalen under kap. 521, post 60 Integreringstilskudd.

6. Aktiv tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet i trygghet

Tilstandsvurdering

Om lag 8 000 flyktninger fra Kosovo fikk kollektiv beskyttelse i Norge i 1999. Samme år var det større tilbakevending av flyktninger fra Norge enn noen gang tidligere. Det skyldes at over 3 600 personer vendte tilbake til Kosovo etter at det ble mulig i juli 1999. I løpet av 1. halvår 2000 har 1 013 vendt tilbake. Samtidig har 1 508 av kosovoflyktningene gjeninnvandret til Norge, de fleste i 2000.

Organiseringen av tilbakevendingen til Kosovo fra Norge skjer i samråd med UNHCR, FNs sivile administrasjon i Kosovo (UNMIK) og de nordiske landene. IOM står for selve transporten fra Norge til hjemstedet.

Omkring 11 000 av de 13 000 bosniske flyktningene som fikk kollektiv beskyttelse har blitt boende i Norge. De har nå vært her i flere år og fått tilknytning til landet, i motsetning til de fleste kosovoflyktningene som fikk mulighet til å vende hjem etter kort tid i Norge. Hvorvidt det er mulig for bosniske flyktninger å vende tilbake til sine hjemsteder varierer. Det har hittil vært vanskelig å vende tilbake til områder hvor flyktningene ville komme i en minoritetssituasjon. Utviklingen det siste året har imidlertid vært positiv, og et større antall flyktninger og internt fordrevne vender nå tilbake til hjemstedene. Sikkerheten for dem som vender tilbake til minoritetsområder, er ikke lenger noe stort problem. De fleste bosniske flyktningene i Norge har varig oppholdstillatelse og er godt integrert. De som ønsker å vende tilbake og bidra til oppbyggingen av sitt hjemland, vil få støtte av norske myndigheter. Det er imidlertid lite trolig at et stort antall vil vende tilbake nå.

Strategier og tiltak

Tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake inngår i det ordinære innenlandske flyktningarbeidet. Tiltakene tar sikte på at den enkelte flyktning skal ta ansvar for sin egen livssituasjon og raskt bli mest mulig selvhjulpen. Dette er en fordel både dersom den enkelte blir boende i Norge, og dersom tilbakevending til hjemlandet blir mulig. Flyktninger som har mulighet til å vende tilbake i trygghet, stimuleres til å vende tilbake.

Sentrale virkemidler i tilbakevendingsarbeidet er programmet for individuell økonomisk støtte og tilskuddet til tilbakevendingsprosjekter jf. omtale under kap. 521, post 72 Tilbakevending av

flyktninger. Praktisk informasjon og rådgivning om tilbakevending skal være et tilbud til alle flyktninger som vurderer å vende tilbake til hjemlandet. For kosovoflyktningene har informasjon og rådgivning om tilbakevending vært viktigst. For tilbakevending til Bosnia-Hercegovina prioriterer norske myndigheter i 2001 tiltak som legger til rette for at eldre skal kunne vende tilbake, jf. omtale under kap. 521, post 72 Tilbakevending av flyktninger.

7. Samordnet og helhetlig kvalifiseringstilbud for nyankomne innvandrere

Tilstandsvurdering

Den registrerte arbeidsledigheten blant ikke-vestlige innvandrere steg fra 10,5 pst. i februar 1999 til 11 pst. i februar 2000. Ledigheten for befolkningen generelt steg fra 2,6 pst. til 2,8 pst. i samme periode. Arbeidsledigheten blant innvandrere skyldes en kombinasjon av flere forhold, bl. a. vanskeligheter med å få godkjent medbrakt kompetanse og diskriminering på arbeidsmarkedet. Et annet viktig forhold er at nyankomne innvandrere som hovedregel mangler kunnskaper i norsk språk, og erfaring fra norsk arbeids- og samfunnsliv. Nyankomne innvandreres behov for kvalifisering er sammensatte. Det er derfor nødvendig med et differensiert tilbud som er tilpasset den enkeltes behov. Et helhetlig kvalifiseringstilbud krever samarbeid mellom ulike etater og forvaltningsnivåer. Utover norsk-opplæringen er det behov for å klargjøre hva som bør inngå som sentrale elementer i den grunnleggende kvalifiseringen for nyankomne. Det er også behov for å avklare oppgavefordeling, ansvarsforhold og samarbeidsforhold mellom de involverte aktører i den grunnleggende kvalifiseringen.

En del kommuner har i løpet av 90-tallet utviklet heldags kvalifiseringsprogram for nyankomne innvandrere med behov for dette. Erfaringer viser likevel at det er stor variasjon i kvaliteten på kvalifiseringstilbudet.

Strategier og tiltak

For å redusere ledigheten og bidra til større grad av samfunnsdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn, skal det legges til rette for samordnede kvalifiseringstilbud for nyankomne innvandrere. Det er et mål at alle nyankomne innvandrere med behov for kvalifisering snarest

mulig etter bosetting i en kommune skal få tilbud om et introduksjonsprogram.

Regjeringen vil i stortingsmeldingen klargjøre mål og retningslinjer for innholdet i introduksjonsprogram. Videre vil meldingen omtale virkemidler og ansvars- og samarbeidsforhold mellom aktørene som er involvert i kvalifiseringen av nyankomne.

Regjeringen har nedsatt et lovutvalg som skal utrede og lage forslag om lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere. Loven skal ta sikte på å styrke sammenhengen mellom hva nyankomne innvandrere mottar i offentlige ytelser, og deres deltakelse i et kvalifiseringsopplegg. Loven skal gi kommunene et bedre redskap i deres integreringsarbeid for nyankomne innvandrere. For kommunene skal loven legge til rette for en ny inntektssikring, som alternativ til ytelser etter Lov om sosiale tjenester. Lovutvalget skal slutføre sitt arbeid ved årsskiftet 2000/2001.

I løpet av 1998 og 1999 ble det igangsatt forsøksprosjekter i til sammen 16 kommuner for å prøve ut alternativer til dagens kvalifisering og inntektssikring for nyankomne flykninger og innvandrere. I løpet av 2000 skal det igangsettes 10 nye forsøk.

Se for øvrig omtalen under arbeidsmarkedspolitikken i St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Arbeids- og administrasjonsdepartementet. For omtale av opplæring i norsk med samfunnskunnskap for flykninger og innvandrere, se St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

8. Forebygge og hindre rasisme og diskriminering

Tilstandsvurdering

Rasisme og diskriminering er barrierer som hindrer at personer med innvandrerbakgrunn kan delta på like vilkår på flere samfunnsarenaer. Europarådets komité mot rasisme og intoleranse har i sin siste rapport om Norge, særlig pekt på forekomsten av diskriminering i arbeidslivet, på boligsektoren og i tilgangen på varer og tjenester.

Senter mot etnisk diskriminering skal utarbeide årlige rapporter om utviklingen i art og omfang av diskriminering og rasistisk motiverte handlinger. Dokumentasjon fra senteret viser at personer opplever diskriminering på et bredt spekter av samfunnsområder, og påpeker behovet for et styrket vern mot diskriminering.

Basert på kontakt med bl.a. kommunene, statlige mottak og de frivillige organisasjonene har UDI gjennom flere rapporter gitt et bilde av

art og omfang av rasisme og diskriminering på arbeidsmarkedet, boligmarkedet, skolesektoren og i lokale offentlige instanser. I en av rapportene for 2000 fremkommer det at det er høy grad av bevissthet og kunnskap om diskriminering i kommunene. Rapporten viser imidlertid at kommunene i liten grad jobber direkte med forebygging av rasisme og diskriminering, men at det er en del av det generelle integreringsarbeidet.

I tillegg har Justisdepartementet rutiner for systematisk datainnsamling om rasistisk vold og trakassering gjennom straffesaksregisteret.

Strategier og tiltak

Arbeidet mot rasisme og diskriminering og for økt deltakelse forutsetter en samordnet offensiv innsats fra statlige instanser og frivillige organisasjoner. Utslag av rasisme og diskriminering må bekjempes både gjennom et effektivt lovverk og holdningsskapende tiltak. Det er nødvendig å ha et langsiktig perspektiv på de tiltak som iverksettes. I 2000 ble det nedsatt et utvalg som skal utrede grunnlaget for en særskilt lov mot etnisk diskriminering. Utvalget vil levere sin innstilling i løpet av 2001.

Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering (1998-2001) skal gjennomgås, og den videre innsatsen i arbeidet mot rasisme og diskriminering planlegges.

Det skal i 2001 arbeides videre med utviklingen av dokumentasjon om art og omfang av rasisme og diskriminering.

Senter mot etnisk diskriminering har som mål å sikre vernet mot diskriminering, jf omtale under kap. 522 Senter mot etnisk diskriminering. Blant tiltakene i arbeidet mot rasisme og diskriminering er også kunnskapsutvikling og tilskudd til frivillig virksomhet, jf. kap. 521, post 71 Kunnskapsutvikling og post 73 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Tverrfaglig veiledningstjeneste i lokalt arbeid mot rasisme og fremmedfiendtlighet opprettholdes.

Regjeringen legger vekt på det internasjonale arbeidet mot rasisme og diskriminering, og deltagelsen i forberedelsene til FNs Verdenskonferansen mot rasisme vil stå sentralt i 2001. Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for å utarbeide Norges rapport til FNs rasediskrimineringskomité om hvordan norske myndigheter følger opp forpliktelsene i FNs rasediskrimineringskonvensjon. Under forutsetning av at EU vedtar handlingsprogrammet for bekjempelse av diskriminering i perioden 2001–2006, vil Norge vurdere å ta del i dette handlingsprogrammet.

9. Dialog og samarbeid mellom innvandrere og myndigheter med sikte på aktiv samfunnsdeltakelse

Tilstandsvurdering

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndigheter er det sentrale forum for dialog mellom personer med innvandrerbakgrunn og deres organisasjoner, og myndighetene. På lokalt nivå har lokale innvandrerorganisasjoner, innvandreråd og lokale kontaktutvalg utviklet seg til viktige kontaktpunkt for myndighetene i enkelte kommuner og fylkeskommuner. Der slikt samarbeid fungerer er det et viktig virkemiddel for økt deltakelse, og for å sikre at myndighetenes tilrettelegging er tilpasset innvandrernes behov. Det er imidlertid behov for ytterligere å utvikle arenaer for samhandling og kontakt mellom de ulike minoritetsmiljøene og samfunnet ellers. Støtteordningene til de landsdekkende organisasjonene og til de lokale innvandrerorganisasjonene er virkemidler for å legge til rette for deltakelse, men det er behov for mer kunnskap om hvor effektive ordningene er som redskap for å fremme deltakelse.

Kvinner med innvandrerbakgrunn deltar i økende grad i den offentlige debatt. Mange kvinner er imidlertid fortsatt utsatt for dobbelt diskriminering, og har små muligheter for å realisere sine rettigheter i det norske samfunnet.

Innvandrerne deltar fortsatt i beskjeden grad i partipolitisk arbeide og i valg. Sammenlignet med tall for alle stemmeberettigede er valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere i kommunevalg lav. I 2001 presenteres en analyse om valgdeltakelsen i 1999 blant utenlandske statsborgere og et mindre utvalg stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn. Flere landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet var engasjert i informasjonskampanjer foran lokalvalget i 1999, og enkelte har planlagt lignende kampanjer foran stortingsvalget i 2001.

Strategier og tiltak

Rapporten som evaluerer tilskuddsordningen til landsdekkende organisasjoner og høringsuttalelsene, danner grunnlag for å utvikle tilskuddsordningen slik at den fungerer mest mulig effektivt til å fremme samfunnsdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn. I 2001 planlegges det mindre endringer, mens større endringer kan forventes i 2002 (se omtale under kap. 521, post 73 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet). Det er ønskelig å fremme nettverksbygging mellom

innvandrere på landsbasis. Det vil derfor bli avsatt midler til dette på kap. 521, post 73.

Det har vokst fram flere organisasjoner av og med ungdom med innvandrerbakgrunn, og myndighetenes dialog og samarbeid med disse bør utvikles.

Det er nødvendig å se nærmere på situasjonen til kvinner med innvandrerbakgrunn, for å sikre at alle får muligheter til å delta i samfunnet på lik linje med andre. Det må legges til rette for at alle får nødvendige kunnskaper om hvilke rettigheter og plikter de har som samfunnsborgere. Myndighetenes dialog og samarbeid med innvandrerkvinnenes organisasjoner vil bli utviklet videre. I 2000 har regjeringen vært særlig opptatt av arbeidet mot tvangsekteskap, og vil videreføre dette arbeidet i 2001. Forskning har først og fremst avdekket barrierer mot deltakelse på arbeidsmarkedet. Det er også behov for forskning om slike barrierer på andre arenaer for deltakelse.

Gjennomgang av kommunenes utgifter ved bosetting

Stortinget anmodet i Innst.S. nr. 179 (1999-2000) til Dokument nr. 8:43 (1999-2000) om en gjennomgang av kommunenes utgifter ved bosetting.

Fra 1.1.1991 ble finansieringssystemet for kommunenes arbeid med bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag lagt om i tråd med forslaget i St.meld. nr. 61 (1989-1990) Bosetting og integrering av flyktninger og personer med oppholdstillatelse på humanitært grunnlag – organisering, ressursbruk og finansieringsordninger. Integreringstilskuddet følger den enkelte flyktning som bosettes, og skal dekke gjennomsnittsutgifter til integreringstiltak og administrasjon av disse i kommunene i bosettingsåret og de fire neste årene. Som integreringstiltak regnes tjenester i forbindelse med sosialkontor, barne- og ungdomsvern, innvandrer-/flyktningkontor, tolk, bolig og -administrasjon, tap på lån og garantier, sysselsettingstiltak, yrkeskvalifisering og arbeidstrening, integreringstiltak i grunnskolen, kultur- og ungdomstiltak, barnehager og utgifter i den kommunale helsetjenesten, samt fellesutgifter på disse områdene.

Beregningsutvalget, et parts sammensatt utvalg bestående av representanter for kommunesektoren og staten, foretar en årlig kartlegging av kommunenes utgifter ved bosetting av flyktninger. Kommunenes utgifter til sosialhjelp til personer som omfattes av integreringstilskuddsord-

ningen baseres på den ordinære sosialhjelpsstatistikken, som omfatter alle som mottar ytelser etter Lov om sosiale tjenester. Administrasjonsutgiftene er basert på tall fra kommuneregnskapet og kommunenes egne anslag over hvor stor andel som knyttes til målgruppa. Utgiftene er i liten grad øremerket målgruppen. Få kommuner har muligheter til å komme med eksakte tall for administrasjonsutgiftene knyttet til målgruppa, da utgifter til bosetting og integrering inngår i kommunens generelle tjenestetilbud på flere utgiftsområder. Dette innebærer store metodiske utfordringer ved innhenting av bakgrunnsmateriale, og gir en viss feilmargin.

Integreringstilskuddsordningen tar utgangspunkt i at tilskuddet skal dekke kommunesektorens gjennomsnittsutgifter. Dette innebærer at noen kommuner vil få mer i tilskudd enn det de har i faktiske utgifter i perioden tilskuddet skal dekke. Dette er midler kommunen står fritt til å benytte til andre formål. På den annen side vil gjennomsnittsprinsippet innebære at noen kommuner vil ha større utgifter enn det de får i tilskudd. Intensjonen er at ordningen, som gir kommunene stor grad av frihet når det gjelder valg av virkemidler, skal stimulere kommunene til langsiktighet og kreativitet, med utgangspunkt i at utfordringene vil variere fra kommune til kommune.

Resultatene av Beregningsutvalgets kartlegging de siste 10 årene viser at kommunenes samlede utgifter har økt gjennom hele perioden, med et klart hopp for 1999, da utgiftene økte med totalt 17 pst sammenlignet med resultatet for 1998. Både administrasjonsutgifter og utbetaling av sosialhjelp økte fra 1998 til 1999. Den generelle prisstigningen kan forklare små prosentvise økninger i utgiftene fra år til år. Økningen fra 1998 til 1999 forklares bl.a. med reduksjonen i antall personer omfattet av integreringstilskuddsordningen, og endringer i sammensetningen av gruppa. 1994-årskullet, da bosnierne utgjorde den klart største gruppen, er det største som noen gang er bosatt. Dette årskullet ble i 1999 erstattet av personer bosatt i 1999, som var vel halvparten så mange. I tillegg ble sammensetningen av gruppen endret. I 1999 utgjorde enslige hovedgruppen, mens 1994 kullet besto hovedsakelig av familier. Dette innebar at administrasjonsutgiftene totalt sett ble opprettholdt på samme nivå, mens delingstallet ble redusert, og følgelig økte administrasjonsutgiftene pr person. Som en tredje forklaringsfaktor viser Beregningsutvalget til lønns- og prisutviklingen som fant sted i kommunene i 1999, ikke minst med tanke på den store øknin-

gen i boligprisene. Dette slo igjen ut i økte utgifter til sosialhjelp.

Med den kraftige veksten i utgiftene fra 1998 til 1999, er det grunn til å anta at integreringstilskuddet ikke fullt ut dekker kommunenes gjennomsnittsutgifter til integrering av flyktninger i målgruppen.

Enslige mindreårige

Ved bosetting av enslige mindreårige mottar kommunene to tilskudd, som begge følger den enkelte. De første fem årene etter bosetting utbetaler staten integreringstilskudd for alle flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag. For enslige mindreårige utbetaler staten også et særskilt tilskudd som utgjør kr 90 000 pr. år inntil fylte 20 år.

I tillegg gir staten refusjon for utgifter til barneverntiltak, i den grad utgiftene overstiger den kommunale egenandelen for barneverntiltak. Den kommunale egenandelen er i dag kr 11 000 pr. md. Egenandelen er altså lavere enn summen av tilskuddene kommunene får. Til tross for at det er bestemt at egenandelen for barneverntiltak skal heves til kr 22 000 fra og med 1.1.2001, skal egenandelen for enslige mindreårige ligge fast på kr 11 000.

ECON har kartlagt kommunenes utgifter for 1998 til ulike bo- og omsorgsløsninger for enslige mindreårige for 1998, samt årsaker til, og grad av utgiftsvariasjon. Gjennomsnittlige utgifter for slektsplasserte enslige mindreårige var kr 75 500 årlig. Gjennomsnittlige utgifter for andre plasseringer var kr 172 000 pr. år. Totale gjennomsnittsutgifter utgjorde kr 149 500 for bo- og omsorgsløsning, inklusiv utgifter til tolketjenester. Årsaken til utgiftsvariasjonene mellom kommunene er først og fremst utgifter til administrasjon og fellesutgifter, som fordeles på alle bo- og omsorgstilbudene.

ECONs rapport viser at kommunenes gjennomsnittlige årlige utgifter pr. enslig mindreårig omtrent tilsvarte summen av integreringstilskuddet og det særskilte tilskuddet. Kommunene mottar imidlertid ikke integreringstilskudd for alle enslige mindreårige, om lag 25 pst. av de enslige mindreårige bor mer enn fem år i Norge før de fyller 20 år. Utgiftene pr. enslig mindreårig varierte mellom kommunene, slik at det for en del kommuner var betydelige økonomiske tap forbundet med bosetting av denne gruppen. Den gjennomsnittsbaserte godtgjørelsen på kr 148 000 dekket utgiftene til kommuner med om lag 65 pst. av de enslige mindreårige i utvalget. De rester-

ende kommunene som hadde bosatt 35 pst. av de enslige mindreårige i utvalget, oppnådde ikke utgiftsdekning.

Norskundervisning for voksne

Som en oppfølging av St.meld. nr. 61 (1989-1990) ble det fra skoleåret 1991/1992 innført et nytt tilskuddssystem for voksenopplæring for minoritetsspråklige. For å gi god dekning av utgiftene i kommuner med få minoritetsspråklige voksne, og samtidig få en viss fleksibilitet i kommuner med mange minoritetsspråklige, får kommunene et grunntilskudd for hver undervisningstime, og i tillegg et tilskudd pr. deltaker pr. time. For perioden 1993-1999 var tilskuddssatsene kr 335 pr. undervisningstime og kr 16 pr. deltakerstime. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2000 vedtok Stortinget en økning av satsen pr. undervisningstime til kr 346. I RNB 2000 ble satsene økt til kr 380 pr. undervisningstime og kr 18 pr. deltakerstime.

I henhold til Lov om voksenopplæring, skal det statlige tilskuddet til undervisning i norsk med samfunnskunnskap dekke utgifter til lærerlønn, administrasjon, undervisningsmaterieell, reisestøtte og barnepass. Fra kommunesektorens side har det blitt krevet at tilskuddet også må dekke utgifter til lokalleie, strøm, renhold og inventar. Beregningsutvalget har kartlagt både utgifter som faller inn under Lov om voksenopplæring og de utgiftene som kommunesektoren mener skal dekkes av statstilskuddet. I hele perioden fra 1992 til 1998 har disse utgiftene ligget på henholdsvis kr 490-510 pr. time og kr 580-620. I 1999 økte utgiften til henholdsvis kr 540 og kr 630. Gjennomsnittlig gruppestørrelse har i hele perioden ligget relativt konstant, samtidig som tilskuddssatsen som nevnt har vært uforandret. Dette innebærer at gjennomsnittlig tilskudd pr. time i perioden 1993-1999 har ligget på kr 490-510.

Det er klare variasjoner i utgiftsnivået med hensyn til kommunestørrelse og antall deltakere i norskundervisningen. De største kommunene, med flest gjennomførte undervisningstimer, kommer best ut i forhold til tilskuddsordningen og har liten endring gjennom tiåret. Om vi ser hele tiåret under ett, er det de minste kommunene som tydeligst viser en utvikling fra relativt lave til markert høyere driftsutgifter for norskundervisningen. De mellomstore kommunenes utgifter blir liggende nærmest gjennomsnittsberegningene. Fra og med 1996 har forskjellen mellom både de mellomstore og de minste kommunenes

utgifter til norskundervisning for voksne og det offentlige tilskuddet vist en relativt betydelig økning. Alle kommunene i utvalget viser en klar økning i utgiftene i 1999, noe som trolig primært skyldes økte lærerlønninger.

Kartleggingene har dessuten vist at mange kommuner tilpasser undervisningsopplegget til tilskuddsordningen. Dels skjer dette ved at kommunene søker å redusere utgiftene ved å basere seg på ufaglærte lærekrefter, dels skjer det ved at de øker tilskuddet pr. undervisningstime ved å øke deltakerantallet i hver undervisningsgruppe. Dette vil kunne ha negative konsekvenser for kvaliteten på undervisningen.

Grunnskoletilskuddet

Målet med tilskudd til særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring er at elever i grunnskolen som har et annet morsmål enn norsk, dansk, svensk eller samisk skal få et tilbud om særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig opplæring inntil de har tilstrekkelig kunnskap i norsk til å kunne følge den vanlige opplæringen med godt utbytte.

Gjennomsnittlige utgifter til norsk som andrespråk og morsmålsundervisning i grunnskolen har vært relativt uendret gjennom tiåret, med en variasjon fra kr 322 til kr 344 pr. undervisningstime. Timesatsen pr. undervisningstime økte fra kr 207 i 1992 til kr 219 i 1998/1999. Dette innebærer at den kommunale egenandelen i hele perioden har ligget på 35-37 pst.

Tilskuddet til særskilt undervisning for språklige minoriteter i grunnskolen er på 90 pst. av en årlig definert kronesats pr. time. Denne timesatsen gjelder både for undervisning i norsk som andrespråk og morsmålsundervisning. For å kompensere for differansen mellom faktiske kartlagte utgifter og tilskuddet (90 pst. av timesats) ble det i 1994 innført et særskilt tilskudd til norsk- og morsmålsopplæring i grunnskolen for språklige minoriteter som omfattes av integreringstilskuddsordningen. I 1994 var tilskuddssatsen kr 7 500 pr. år pr. barn i grunnskolealder som omfattes av integreringstilskuddsordningen. For årene 1995-1999 var tilskuddet kr 7 650.

Beregningsutvalgets kartlegging viser at statens tilskuddsordninger likevel ikke dekker kommunenes gjennomsnittlige egenandel, som ligger om lag kr 9 000 høyere enn tilskuddssatsen på kr 7 650 pr. år.

Det kan virke som om de kommunene som har konsentrasjon av språklige minoriteter har en lavere egenandel både til særskilt norskopplæring

og morsmålsopplæring. De kommunene som samarbeider om morsmålsopplæring har lavere

egenandeler enn de som ikke driver slikt samarbeid.

Kap. 520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)

(i 1000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	199 587	216 260	251 333
21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 177 706	761 000	1 091 800
45	Større utstyranskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 856		
	Sum kap. 520	1 381 149	977 260	1 343 133

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningene over kap. 520, post 1 økt med 36,3 mill. kr. og kap. 520, post 21 økt med 489 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av UDI. Direktoratet, som har en sentral administrasjon i Oslo og seks regionkontorer, har hovedansvaret for å gjennomføre statens innvandringspolitikk. Dette omfatter bl.a. tiltak for regulering av innvandring, utlendingskontroll og mottaks- og introduksjonstiltak for nyankomne innvandrere. UDI skal dessuten i samarbeid med andre virksomheter bidra til integrering og deltakelse, mangfold og fellesskap samfunnet, jf. tidligere omtale.

I 1999 behandlet UDI i overkant av 115 000 saker etter utlendings- og statsborgerlovgivningen. Dette var en økning i antall saker på omlag 20 pst. i forhold til året før. Totalt søkte 10 160 personer asyl i 1999. Dette er en økning på 19 pst. fra året før og nær fire ganger så mange som i 1997. Den store økningen har ført til press på saksbehandlingstidene, og det er derfor satt i gang en rekke tiltak for å forenkle og effektivisere saksbehandlingssprossene jf. delmål 2 og 5. Dette arbeidet videreføres i 2001. Den største utfordringen i 1999 var evakueringen av vel 6 000 flyktninger fra Kosovo. I alt fikk nesten 13 000 personer beskyttelse i Norge i 1999. Tilstrømmingen førte til behov for flere mottaksplasser, og 70 nye mottak ble opprettet i 1999. I 2000 har arbeidet med bosetting og bosettingsfremmende tiltak krevd økt oppmerksomhet og ressurser.

I 2001 skal UDI ha fokus på arbeidet med å øke gjennomstrømmingen i statlige mottak, dvs. asylsaksbehandling og bosettingsarbeid, jf. delmål 5. I tillegg har UDI i 2000 fått ansvaret for flere nye oppgaver som vil få helårseffekt i 2001.

Bl. a ble ansvaret for å intervju asylsøkere ved ankomst til Norge overført fra Politiet til UDI fra 1.7.2000. I tillegg er det bestemt at alt skal ligge til rette for at Norge skal kunne tilknyttes Schengensamarbeidet innen høsten 2000. Dette innebærer endrede krav til behandling av både visum- og asylsøknader. Videre vil direktoratet få noe merarbeid som følge av opprettelsen av Utlendingsnemnda fra og med 1.1.2001, jf. kap. 524 Utlendingsnemnda.

Bevilgningsbehovet til drift av direktoratet for 2001 er beregnet til 251,333 mill. kr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til etablering og drift av mottak for asylsøkere og flyktninger, ytelser til asylsøkere og flyktninger i tiden de oppholder seg i mottak, vertskommunal kompensasjon, flytting i forbindelse med bosetting i kommunene, flytting mellom mottak og direktebosetting av asylsøkere av helsemessige og/eller sosiale årsaker. Utgifter til reise og kost for asylsøkere og saksbehandlere knyttet til intervju dekkes også over denne posten.

Regjeringen vil foreta en gjennomgang av bevilgningen på kap 520, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak i løpet av våren 2001.

Bevilgningsbehovet vil i vesentlig grad avhenge av antall personer i mottak. Dette er igjen avhengig av antall personer som søker asyl, saksbehandlingstid i asylsaker, andel innvilgelser/avslag, bosettingstakten og effektiviteten av avslag. Prognosene for dette er preget av stor usikkerhet, og bevilgningsbehovet på posten

vil kunne endre seg i løpet av budsjettperioden dersom faktisk belegg og kapasitet i mottak avviker fra prognosene.

UDI har fullmakt til å inngå avtaler om etablering og drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger. UDI skal føre tilsyn med mottakene minst en gang i året.

For å ivareta behovet for fleksibel mottakskapasitet har avtalene UDI inngår med driftsoperatører maksimalt 6 md. oppsigelsestid. Videre er det et mål at minimum 90 pst. av de ordinært betalte mottaksplassene skal være belagt til enhver tid. UDI hadde de 7 første månedene i 2000 i gjennomsnitt utnyttet 96,6 pst. av de faste ordinære mottaksplassene.

Mottakene drives i dag med nøktern standard. Utgiftene pr. plass pr. døgn varierer fra kr 165 til kr 224. I tillegg kommer kontantytelser til beboerne i mottak. Forskjellene i utgifter pr. plass skyldes hovedsakelig at bemanningen og prisnivået på boligdelen varierer.

Det har i 1999 og 2000 vært en stor økning i gjennomsnittlig oppholdstid i mottak for flyktninger og asylsøkere, jf. omtale under delmål 5.

Bevilgningsforslaget er basert på at UDI i gjennomsnitt vil ha 12 000–13 000 plasser i 2001. Av beredskapsmessige hensyn er det i utgangspunktet lagt opp til en viss overkapasitet av transittplasser. UDIs overtakelse av asylintervju, Norges tiltredelse av Dublinkonvensjonen og Schengensamarbeidet kan medføre behov for større fleksibilitet når det gjelder transittkapasiteten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det benyttes i dag to dataregistre ved behandling av saker etter utlendingsloven; Flyktningregisteret og Fremmedkontrollregisteret. Disse registerne er basert på foreldet teknologi, og systemenes funksjonalitet er ikke tilfredsstillende. For å sikre en mest mulig effektiv saksbehandling, og samtidig øke servicenivået, ble det i 1999 totalt satt av 25 mill. kr for å utvikle et nytt saksbehandlersystem. Dette skal være ferdig ved årsskiftet 2001-2002.

Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
2	Gebyr nødvisum	199	84	87
4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	377 700	533 000	674 187
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	30		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 816		
	Sum kap. 3520	379 745	533 084	674 274

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningene over kap. 3520, post 4 økt med 357,6 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Post 2 Gebyr nødvisum

Det foreslås budsjettert med kr 87 000 i gebyrinntekter for utskriving av nødvisum.

Post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til

OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 674,187 mill. kr av utgiftene på kap. 520, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3520, post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter (tidligere Diverse utgifter).

Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
60	Integreringstilskudd, kan overføres	1 189 747	1 591 700	2 033 986
62	Kommunale innvandrertiltak	10 947	11 000	12 072
70	Analyse av ressursbruk	1 559	1 600	1 600
71	Kunnskapsutvikling	22 938	21 500	19 500
72	Tilbakevending for flyktninger, kan overføres	80 480	72 000	17 000
73	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	17 499	22 000	21 000
74	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	800	900	1 300
	Sum kap. 521	1 323 970	1 720 700	2 106 458

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsvilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningene over kap. 521, post 60 satt ned med 290 mill. kr. og kap. 521, post 71 økt med 3 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000)

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres*Bakgrunn*

Dagens integreringstilskuddsordning ble innført 1.1.1991. En viktig intensjon ved innføringen av tilskuddsordningen var å bidra til bedre ressursutnyttelse ved å samle det økonomiske og administrative ansvaret på kommunalt nivå, i tråd med prinsippet om kommunal handlefrihet. Integreringstilskuddet skal dekke kommunesektorens gjennomsnittsutgifter til bosetting og integrering av flyktninger i bosettingsåret og de fire neste årene. Kommuner som bosetter flyktninger mottar tilskudd etter samme satsstruktur og nivå. Siden utgiftsnivået varierer fra kommune til kommune innebærer dette gjennomsnittsprinsippet at noen kommuner får mer i tilskudd enn de har utgifter i tilskuddsperioden, mens andre kommuner har nettoutgifter i forbindelse med bosettings- og integreringsarbeidet. Se for øvrig omtale under delmål 5.

Målsetting

Integreringstilskuddet skal bidra til rask og god bosetting av flyktninger. Dette er tydeliggjort gjennom følgende mål:

- Bidra til at flyktningene bosettes fra mottak innen seks måneder etter at det er gitt ordinær oppholds- og/eller ordinær arbeidstillatelse.
- Bidra til at overføringsflyktninger bosettes innen seks måneder etter at innreisestillatelse er innvilget.

- Stimulere til rask bosetting av eldre og funksjonshemmede flyktninger.
- Bidra til at kommunene gjennomfører et planmessig og godt bosettings- og integreringsarbeid.
- Bidra til at flyktningene raskest mulig blir selvhjulpne.
- Bidra til at nyankomne, snarest mulig etter bosetting i en kommune skal få tilbud om et introduksjonsprogram.

I bosettingsarbeidet vil viktige hensyn fortsatt være at flyktninger skal kunne bo nær familie og venner, muligheter for at det lokalt skal være mulig å bygge opp grupper med samme nasjonalitetsbakgrunn, muligheter for utdanning og kvalifisering for arbeidslivet og for å få arbeid. I 2001 skal de samme føringene ligge til grunn for bosettingen som i 2000. Prioriterte grupper i bosettingsarbeidet vil være enslige mindreårige og personer som har ventet lenge på bosetting.

Tildelingskriterier

Kommuner som bosetter flyktninger mottar et tilskudd pr. år pr. person i fem år. Ved flytting skal fra- og tilflyttingskommunene dele tilskuddet i flytteåret på grunnlag av en firedelt fordelingsnøkkel. Flyktninger som har fylt 60 år ved bosetting utløser et ekstra engangstilskudd på kr 100 000.

Tabell 3.8 Antall bosatte.

Bosettingsår	1995	1996	1997	1998	1999	1.1.- 31.07. 2000
Tidligere asylsøkere	2 912	854	655	1 358	3 733	1 837
Overføringsflyktninger ¹⁾	1 529	904	1 146	823	1 635	454
Familiegjenforente ²⁾	1 045	775	793	862	1 370	871
Totalt antall bosatte ³⁾	5 623	2 586	2 594	3 043	6 738	3 162

1) Tabellen viser antall ankomster. 2) Som utløser integreringstilskudd. Søknad må være innlevert i løpet av herboendes integreringstilskuddsperiode. 3) Inkluderer også 201 tidligere Jugoslavia internerte.

Ved bosetting av flyktninger med kjente funksjonshemninger kan det på grunnlag av dokumenterte behov gis et engangstilskudd på kr 125 000. Dette er en økning på 25 pst. i forhold til satsen i 2000. Tilskuddet skal dekke særskilte utgifter til ekstra tiltak overfor den funksjonshemmede. Dersom kommunens utgifter overstiger engangstilskuddet på kr 100 000, kan det søkes om et ytterligere engangstilskudd på inntil kr 150 000. Det stilles krav til dokumentasjon av behovenes art, iverksatte og planlagte tiltak og merutgifter knyttet til tiltakene.

Hvert år bosettes det et fåtall personer med særlig alvorlige funksjonshemninger. Disse personene har behov for omfattende og ressurskrevende behandlingsopplegg. For å sikre bosetting av denne gruppen, er det etablert et ekstra tilskudd på inntil kr 500 000 pr. år i inntil fem år. Det stilles omfattende krav til medisinsk og økonomisk dokumentasjon og søknader behandles for ett år av gangen.

Oppfølging og kontroll

Det er ikke forutsatt at kommunene skal avlegge særskilt regnskap for integreringstilskuddet. Gjennom Beregningsutvalgets kartlegging av kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, kontrolleres imidlertid at det er samsvar mellom forbruk og tilskuddsnivå for kommunesektoren som helhet, jf. gjennomgangen av kommunenes utgifter.

UDI vurderer i hvilken grad kommunene arbeider planmessig med bosettings- og integreringsarbeidet, på bakgrunn av kommunerapporteringen og statistikk over ventetid for bosetting. Det vil bli lagt særlig vekt på oppfølging og vurdering av planmessig innsats i forhold til kvalifisering for arbeidslivet (jf. delmål 7).

Rapport

Flyktningene ble bosatt i 253 kommuner i 1999.

Gjennomsnittlig ventetid på bosetting etter at det enten er gitt ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse (bosetting fra mottak), eller etter at innreisetillatelse er innvilget (bosetting av overføringsflyktninger), var pr. 30.6.2000 på henholdsvis 7,08 md. og 6,26 md. Andelen personer som har opphold i mottak i mer enn 6 md. etter at oppholdstillatelse er innvilget, er økende. Av de som ble bosatt fra mottak i løpet av våren 2000 hadde 54,4 pst., eller 571 personer, ventet på bosetting i mer enn 6 md. (jf. delmål 5). Dette er en betydelig økning i oppholdstiden sammenlignet med tidligere år.

En rekke kommuner viser til at de økonomiske rammebetingelsene ikke er tilfredsstillende. I tillegg viser mange kommuner til at mangel på boliger er en viktig årsak til at måltallet for bosettingen ikke er nådd i 2000, og at bosettingen går svært tregt. En relativt stor andel av flyktningene som venter på å bli bosatt er enslige. Bosetting av disse krever andre boligløsninger enn for familier. Andre årsaker til lange ventetider kan være medisinske årsaker, eller familietilknytning.

Det er en målsetting at flyktninger raskest mulig skal bli selvhjulpne. Hovedtendensen er imidlertid fortsatt at det tar tid før flyktninger blir selvforsørgende.

Senter for økonomisk analyse (ECON) har i samarbeid med Agenda utredning og utvikling evaluert integreringstilskuddsordningen. Resultatene fra undersøkelsen viser at tilskuddet har bidratt til en vridning fra sosialhjelp til økt satsing på kvalifiserings- og sysselsettingstiltak, men at tilskuddet ikke er tilstrekkelig for å sikre rask bosetting.

Tabell 3.9 Ventetid i mottak (i prosent).

Bosatt i kommune etter vedtak	1997	1998	1999
innen 6 md.	74	71	68
mellom 6 og 12 md.	19	28	30
mer enn 12 md.	7	1	2

Tabellen viser andelen personer som ble bosatt i kommune, innen 6 md. etter vedtak, mellom 6 og 12 md., og mer enn 12 md. fra oppholds- og eller arbeidstillatelse ble innvilget - for årene 1997, 1998 og 1999.

Tabell 3.10 Ventetid i mottak for enslige mindreårige (i prosent).

Bosatt i kommune med og uten vedtak om opphold	1997	1998	1999
innen 3 md.	39	35	18
mellom 3 og 6 md.	25	37	24
mellom 6 og 9 md.	17	14	24
mer enn 9 md.	19	14	34

Tabellen viser andelen enslige mindreårige som ble bosatt i kommune, innen 3 md. etter ankomst, mellom 3 og 6 md., 6-9 md., og mer enn 9 md. etter ankomst for årene 1997, 1998 og 1999.

Pr. 30.06.00 var gjennomsnittlig oppholdstid i mottak for enslige mindreårige om lag 8 md. Hovedårsaken til treg bosetting også for denne gruppen er at kommunene anser de økonomiske rammebetingelsene som for dårlige, og at det er vanskelig å finne gode bo- og omsorgsløsninger for denne gruppen. En gjennomgang av kommunenes utgifter ved bosetting av enslige mindreårige fremlagt i 2000, viser imidlertid at de statlige tilskuddene til bosetting gir dekning av kommunenes gjennomsnittlige utgifter. Videre har det i januar 2000 blitt presisert at utgifter til kommunale botiltak for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, som er hjemlet i barnevernloven § 4-4, og som overstiger kommunenes egenandel, refunderes. Presiseringen av denne ordningen kan bidra til at en eventuell økonomisk risiko for kommunene reduseres. Situasjonen på dette området må også ses i sammenheng med Barne- og familiedepartementets særskilte tilskudd til kommunenes arbeid med enslige mindreårige (kap. 854, post 64 Tilskudd for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere).

Tabell 3.11 Satser for integreringstilskuddet i 2000.

Bosettingsår	Satser for 2000	Satser for 2001
År 1 (2001)	75 000	85 000
År 2 (2000)	65 000	75 000
År 3 (1999)	60 000	75 000
År 4 (1998)	50 000	65 000
År 5 (1997)	50 000	65 000
Sum	300 000	365 000

Budsjettforslag for 2001

Beregningsutvalgets kartlegging for 1999 viser at tilskuddet trolig ikke dekker kommunenes gjennomsnittlige utgiftsnivå. På bakgrunn av dette foreslår regjeringen å øke satsen for integreringstilskuddet fra kr 300 000 til kr 365 000. Økningen skjer ved at tilskuddssatsen for år 1 og 2 øker med kr 10 000 pr. år og år 3, 4 og 5 med kr 15 000 pr. år.

For 2001 foreslås det bevilget *til sammen* 2 143,216 mill. kr til utbetaling av integreringstilskudd til kommunene. Fra og med 2000 ble det satt i gang et forsøk med å tildele øremerkede tilskudd som rammetilskudd i 20 kommuner, se omtale under kap. 571, post 68 Forsøk med ramrefinansiering av øremerkede tilskudd. Integreringstilskuddet er ett av de tilskuddene som omfattes av forsøksordningen. Det er overført 109,23 mill. kr fra kap. 521, post 60 Integreringstilskudd til kap. 571, post 68. Bevilgningsforslaget for 2001 på kap. 521, post 60 blir dermed 2 033,986 mill. kr.

Post 62 Kommunale innvandrertiltak

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til deltakelse, mangfold, dialog og samhandling gjennom å:

- stimulere til tiltak som bidrar til deltakelse, nettverksbygging og aktivitet særlig blant nyankomne innvandrere, kvinner, barn og unge med innvandrerbakgrunn. Det skal legges vekt på brukervedvirkning.
- stimulere til igangsetting av tiltak som kan virke forebyggende mot tvangsekteskap, samt bidra til at kommunene etablerer beredskap for å kunne bistå i krisesituasjoner.
- støtte aktive og levedyktige internasjonale sentra i en overgangsfase.

Tilskuddsordningen er avgrenset til å omfatte de 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning. Med innvandrerbefolkning forstås i denne sammenheng personer som er fast bosatt i Norge og som er født utenfor EØS-området, Nord-Amerika og Oceania, samt deres barn. Tilskuddet fordeles etter søknad til UDI.

Rapport for 2000

Det er i 2000 utbetalt 11 mill. kr til de 12 kommunene som er tilskuddsberettiget. Disse kommunene er Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Drammen, Bærum, Kristiansand, Skien, Asker, Fredrikstad, Sandnes og Skedsmo. Størrelsen på tilskuddet varierte fra kr 200 000 til vel 6 mill. kr mellom de ulike kommunene. Over halvparten av midlene har gått til tiltak som bidrar til deltakelse og aktivitet blant kvinner, barn og unge med innvandrerbakgrunn. Blant disse er tiltak som bistår innvandrerkvinner i krisesituasjoner og tiltak som kan virke forebyggende mot tvangsekteskap. Andre tiltak er bl.a. støtte til internasjonale sentra og til lokale aktiviteter og frivillig innsats som legger til rette for at nyankomne innvandrere lettere skal kunne ha et aktivt liv i kommunen. Internasjonalt Hus i Stavanger fikk i 2000 bevilget 1 mill. kr over kap. 521, post 73 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Fra 2001 vil all støtte til internasjonale sentra bli bevilget over kap. 521, post 62 Kommunale innvandrer tiltak.

Budsjettforslag for 2001

Bevilgningen foreslås økt fra 11 mill. kr til 12,072 mill. kr i år 2001.

Post 70 Analyse av ressursbruk

Formålet med bevilgningen er å kartlegge kommunenes gjennomsnittsutgifter til bosetting og integrering sett i forhold til integreringstilskuddet, jf. post 60 Integreringstilskudd. Det foreslås avsatt 1,6 mill. kr i år 2001, hvorav 1,1 mill. kr til Beregningsutvalgets kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og kr 500 000 til Kommunenes sentralforbunds arbeid på flyktningfeltet.

I tillegg bevilges det kr 400 000 til Beregningsutvalget over kap. 520, post 1 Driftsutgifter. Bevilgningen til Beregningsutvalget på totalt 1,5 mill. kr skal dekke utgifter til gjennomføring av de ulike undersøkelsene, herunder sakkyndig

hjelp, sekretariat og andre driftsutgifter for utvalget.

Post 71 Kunnskapsutvikling

Både Kommunal- og regionaldepartementet og UDI forvalter midler på denne posten. I tråd med Kommunal- og regionaldepartementets samordningsrolle gjøres mye av kunnskapsutviklingen i samarbeid med ansvarlige sektormyndigheter. En del av prosjektene er flerårige.

Målsetting

Formålet med bevilgningen på posten er å:

- sikre et godt kunnskapsunderlag for statens asyl-, innvandrings-, flyktning- og integreringspolitikk
- bidra til en nasjonal kunnskapsutvikling om internasjonal migrasjon og etniske relasjoner, og gode måter å utvikle et flerkulturelt samfunn på
- bidra til informasjon om og spredning av forskningsresultater
- Det formuleres egne mål for de prioriterte kunnskapsområdene for posten og det enkelte forskningsprosjektet

Rapport for 1999-2000

Det redegjøres for resultater og oppfølging av prosjekter der disse temamessig hører til under kategorien. For øvrig er midlene bl.a. benyttet til prosjekter og evalueringer om følgende:

- Forholdet mellom regulert innvandring og integrering med fokus på kvinner og unges situasjon.

Det er gitt støtte til forsknings- og utviklingsprosjekter som bidrar til å forebygge tvangsekteskap gjennom informasjon og samarbeid med foreldre og ungdommer, eller ved at det gis råd, veiledning og praktisk støtte til dem som utsettes for tvang. Målet er å få bedre kunnskap om tvangsgifte, samt å øke kompetansen hos ansatte i det offentlige og i frivillige organisasjoner, som i sitt arbeid kommer i kontakt med ungdommer som kan utsettes for tvang i forbindelse med ekteskapsinngåelse. Prosjektene er knyttet til handlingsplanen mot tvangsgifte som koordineres av Barne- og familiedepartementet.

- Asyl- og flyktningpolitikk og mottak av nyankomne flyktninger.

Forskningsprosjekter som belyser levekår og gjennomstrømning i statlig mottak og strategier for bosetting av flyktninger i kommunene er avsluttet. Det treårige forskningsprosjektet "Norskopplæring for voksne innvandrere" har avgitt delrapporter som viser at dagens tilskuddsordning med norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere bør endres, og at det er mangelfulle muligheter for støtte til lokalt utviklingsarbeid for kommunene (jf. omtale i Kirke-, utdannelses- og forskningsdepartementets kap. 250, post 60 Tilskudd til opplæring for voksne innvandrere). Nye prosjekter om mottak av overføringsflyktninger, erfaringer med kollektiv beskyttelse for kosovoflyktningene og flyttemønstre og flytteårsaker blant flyktninger etter bosetting er startet opp. Samlet vil disse, og de pågående prosjekter om enslige mindreårige og utprøvingen i kommuner med kvalifisering og inntektssikring av nyankomne flyktninger, gi økt kunnskap om forhold som bør videreutvikles og satses sterkere på når det gjelder mottak og bosetting av nyankomne flyktninger.

- Likebehandling, diskriminering og deltakelse. Kunnskapsarbeidet i forhold til temaet diskriminering og rasisme har vært knyttet til handlingsplanen mot rasisme og diskriminering. Det er framskaffet kunnskap om prosesser, arbeidsmetoder og konkrete tiltak som må til for å få en virksomhet til å fjerne innebygde barrierer og å nyttiggjøre seg potensialet som ligger i en flerkulturell arbeidss-tokk. Denne handlingsrettede kunnskapen har kun verdi dersom den omsettes i praksis og tas i bruk innenfor flere områder av arbeidsmarkedet. Regjeringen vil derfor satse på kunnskapsspredning og erfaringsformi-

dling. Forprosjektet Kommunikasjon og rettssikkerhet – utlendingers og språklige minoriteters møte med politi og domstoler – viser klare svakheter ved dagens tolkebruk. Prosjektet som prøver ut tolking via telematikk konkluderer med at skjermtolking kan fungere som et godt supplement til frammøtetolking. Utfordringene videre er å få primærbrukerne til å investere i teknologien, benytte utstyret og få til et funksjonelt samarbeid mellom de offentlige tolketjenestene.

Budsjettforslag for 2001

Det foreslås avsatt 19,5 mill. kr. I 2001 vil midlene bli bevilget til videreføring av forskningsprogrammet IMER (internasjonal migrasjon og etniske relasjoner), jf. kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, igangsatte prosjekter, og til evalueringer og formidling av ny kunnskap innenfor virksomhetsområdet. Utover dette vil prioritet bli gitt til ny innsats på følgende områder som er svakt dokumentert:

- effekter av virkemidlene i tilbakevendingspolitikken og effekter av omorganiseringer av utlendingsforvaltningen.
- innvandreres deltakelse i lokalsamfunn og innvandreres innflytelse i et flerkulturelt samfunn.

Post 72 Tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med tilskuddsordningen er å legge til rette og motivere flyktninger for tilbakevending når forholdene i hjemlandet ligger til rette for det. Posten omfatter både individuell støtte ved tilbakevending og støtte til tilbakevendingsprosjekter.

Tabell 3.12 Antall tilbakevendte.

	1990-94	1995	1996	1997	1998	1999	2000 1.halvår	Sum
Bosnia-Hercegovina	52	140	844	488	317	157	48	2 046
Jugoslavia (Kosovo)	3	0	17	0	0	3 633	1 013	4 666
Chile	837	44	38	36	29	49	3	1 036
Andre land	86	11	43	8	5	7	14	177
Totalt	217	195	942	532	351	3 846	1 078	7 925

Tabell 3.13 Gjeninnvandring til Norge.

	1985-94	1995	1996	1997	1998	1999	2000 1.halvår	Sum
Bosnia-Hercegovina	0	8	27	97	136	97	17	382
Jugoslavia (Kosovo)	0	0	6	0	0	422	1 080	1 508
Chile	11	18	17	16	11	0	0	73
Andre land	6	1	1	5	2	7	0	22
Totalt	17	27	51	118	149	526	1 097	1 985

Program for individuell støtte ved tilbakevending

Individuell økonomisk støtte, kr 15 000 pr. person, tildeles etter søknad til UDI. Staten ved Utenriksdepartementet dekker reiseutgifter. Dersom søkeren gjeninnvandrer til Norge, skal støtten betales tilbake etter nærmere fastsatte regler. I utgangspunktet gis tilbakevendingsstøtten bare til tilbakevending til hjemlandet, men unntaksvis har det vært gitt støtte til reise til et annet land. Dersom en person som har fått støtte for å vende tilbake til hjemlandet deretter velger å bosette seg i et annet land, kreves ikke støtten tilbakebetalt.

Målsetting

Å gi flyktninger hjelp til varig tilbakevending og reetablering i hjemlandet.

Rapport

I overkant av 2 000 av de 13 000 flyktningene fra Bosnia-Hercegovina har vendt tilbake med tilbakevendingsstøtte i perioden 1.1.1994 – 1.7.2000. Om lag 380 av disse har gjeninnvandret til Norge. Den første gruppen av kosovoflyktningene som ble evakuert til Norge fra Makedonia i april - mai 1999, reiste tilbake til Kosovo 16.7.1999. Pr. 31.7.2000 hadde 4 865 vendt tilbake til Kosovo med tilbakevendingsstøtte. Blant kosovoflyktningene som har vendt tilbake til hjemlandet er gjeninnvandringen til Norge forholdsvis stor, og Pr. 31.7.2000 hadde 1 699 kosovoflyktninger gjeninnvandret.

Tilbakevendingsprosjekter

Målsetting

Prosjektene skal motivere og forberede flyktninger på tilbakevending til hjemlandet.

Rapport for 2000

Siden ordningen med støtte til tilbakevendingsprosjekter kom i gang i 1994 har 143 prosjekter mottatt støtte fram til 23.6.2000, hvorav 55 har vært flerårige. Prosjektene har vært spredd over hele landet og omfatter både landsdekkende, regionale og lokalt orienterte tiltak. Prosjektene blir drevet av kommuner, frivillige organisasjoner, private aktører/næringsliv, flyktninger, utdanningsinstitusjoner mv. De prioriterte områdene i 2000 har vært:

- informasjon om forholdene i hjemlandet
- opplærings- og kvalifiseringstiltak
- kompetansebygging rettet mot gjenoppbygging i hjemlandet
- forsoning og demokratibyggning
- utvikling og formidling av metodikk og kompetanse i offentlig forvaltning

I 2000 har det særlig vært lagt vekt på å støtte prosjekter rettet mot tilbakevending til Kosovo. Det har også vært stor interesse i mottakene for å starte prosjekter rettet mot denne gruppen.

Generelt har prosjektstøtteordningen ført til større bevissthet om tilbakevendingsprosjekt i ulike flyktningmiljøer, kommuner, bedrifter og organisasjoner. Ordningen har bidratt til at flere flyktninggrupper har fått informasjon og rådgivning om forholdene i hjemlandet og om tilbakevending. Prosjekter med fokus på kvalifisering og gjenoppbygging har bidratt til at flyktninger har fått relevant arbeid. De har deltatt i gjenoppbyggingsvirksomhet på områder som helse, landbruk, minebevisstgjøring og bedriftsrådgivning. I 2000 startet de nordiske land, sammen med den internasjonale migrasjonsorganisasjonen IOM, et program som legger til rette for at eldre bosniske flyktninger skal kunne vende tilbake. De som deltar får støtte til opphold og medisiner de tre første årene etter tilbakevending. De lokale myndighetene skal deretter overta ansvaret. De

eldre skal også få juridisk bistand til å løse eiendoms- og boligspørsmål.

En nylig gjennomført utredning belyser årsakene til at bosniske flyktninger har valgt å vende tilbake, og til at noen av dem har valgt å gjeninnvandre til Norge. Den tyder på at forholdene i hjemlandet er viktigere enn tilretteleggingen fra norsk side. Forhold som etnisk sammensetning på hjemstedet og mulighetene til å få arbeid og bolig talte mer enn grad av integrering i Norge og mulighetene til å delta i tilbakevendingsprosjekter. Denne kunnskapen er nyttig i den videre utviklingen av tilbakevendingsprogrammene.

Evaluering

I løpet av 2001 vil det bli foretatt en gjennomgang av det individuelle programmet for tilbakevendingsstøtte og tilskuddsordningen for tilbakevendingsprosjekter. Hensikten er å se om virkemidlene man har til rådighet i tilbakevendingspolitikken fungerer etter formålet.

Budsjettforslag for 2001

For 2001 foreslås bevilget 17 mill. kr, hvorav 6 mill. kr til individuell tilbakevendingsstøtte og 11 mill. kr til tilbakevendingsprosjekter. Det er da lagt til grunn at hovedtyngden av kosovoflyktningene vil vende tilbake innen utgangen av inneværende år. De prioriterte områdene fra 2000 når det gjelder prosjektstøtte videreføres for 2001. Tilbakevendning til Kosovo vil fortsatt være særlig prioritert. Det vil også bli lagt vekt på at andre grupper enn bosniere og kosovoflyktninger skal få god tilgang til informasjon om hjemlandet.

Post 73 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og frivillig virke fordeles på tilskudd til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet, driftstilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner, samt tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til flerkulturelt mangfold, dialog og samhandling. I tillegg til disse ordningene ble det også i 2000 fordelt kr 80 000 til norsk-finske organisasjoner i de tre nordligste fylkene. Fra og med 2001 må de norsk-finske organisasjonene søke midler over posten på lik linje med andre organisasjoner.

Landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet

Fra 1.1.2001 overtar UDI behandlingen av søknader om tilskudd.

Målsetting

Formålet med ordningen er å støtte landsdekkende organisasjoner som :

- ivaretar asylsøkeres, innvandreres og flyktningers interesser i samfunnet
- bygger opp kunnskap om behovene til asylsøkere, innvandrere og flyktninger
- dokumenterer og motvirker rasisme og diskriminering
- fremmer kontakt, dialog og samarbeid mellom innvandrersorganisasjoner, andre frivillige organisasjoner og myndighetene

Tildelingskriterier

Det kan gis støtte til landsdekkende organisasjoner hvis virksomhet faller innunder ordningens formål. Med landsdekkende organisasjon menes en organisasjon som er landsdekkende i sin organisering (f.eks. lokallag) og/eller har en virksomhet av landsdekkende karakter. Organisasjonen må som hovedregel representere innvandreres interesser på tvers av nasjonalitet og etnisitet. Ved tildeling vurderes organisasjonenes samlede faglige profil. Det tas også hensyn til behov for kontinuitet i organisasjonenes arbeid.

Evaluering og utvikling av tilskuddsordningen

Tilskuddet til landsdekkende organisasjoner er evaluert, og en rapport forelå i februar 2000. Rapporten konkluderer med at forvaltningen av ordningen er i tråd med statens økonomireglement, men at formål og kriterier bør gjennomgås. Rapporten ble sendt på en bred høring. Rapporten og høringsuttalelsene danner grunnlag for en videre gjennomgang av ordningen med sikte på en forvaltning som best mulig fremmer ordningens formål. Målformuleringene og kriteriene vil bli ytterligere presisert. Videre vil forholdet mellom medlemsbaserte organisasjoner og stiftelser fortsatt bli vurdert. Det nedsettes et hurtigarbeidende utvalg som skal vurdere mål og kriterier for støtten for 2002.

Rapport for 2000

Følgende ni organisasjoner er tildelt totalt 8,9 mill. kr i 2000: Antirasistisk Senter (ARS),

Innvandrernes Landsorganisasjon (INLO), Islamsk Kvinnegruppe i Norge (IKN), Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA), MiRA Ressurssenter for innvandrere- og flyktningkvinner, Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS), Organisasjonen mot Offentlig Diskriminering (OMOD), Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) og SOS Rasisme.

Lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virke som bidrar til mangfold, dialog og samhandling i lokalsamfunn

Målsetting

Målsettingen med driftstilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner er å:

- styrke aktiviteten og deltakelsen i lokale innvandrersorganisasjoner
- gi innvandrere adgang til flere sosiale nettverk
- ivareta innvandreres felles interesser i forhold til lokale myndigheter

Målsettingen med tilskudd til frivillig virke som bidrar til mangfold, dialog og samhandling i lokalsamfunn er å:

- bidra til kontakt og samhandling mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen
- fremme toleranse mellom ulike grupper av befolkningen
- rekruttere flere personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner og frivillig virksomhet på tvers av befolkningsgrupper

Rapport for 2000

I 2000 ble det fordelt 12 mill. kr til fylkeskommunene, hvorav 8,72 mill. kr til viderefordeling til lokale innvandrersorganisasjoner og 2,18 mill. kr til frivillig virksomhet på innvandrersfeltet. Øvrige 1,1 mill. kr gikk som tilskudd til fylkeskommunenes administrasjon av ordningen. I tillegg ble det gitt 1 mill. kr til etablering av prosjektet "Internasjonalt hus" i Stavanger.

Budsjettforslag for 2001

Det foreslås avsatt 21 mill. kr, hvorav 9 mill. kr til landsdekkende organisasjoner på innvandrersfeltet, og 12 mill. kr til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet som bidrar til mangfold, dialog og samhandling i lokalsamfunn. Av dette foreslås kr 200 000 benyttet til nettverksbyg-

ging for innvandrersorganisasjoner, slik som nasjonale konferanser.

Post 74 Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.

Tolkeautorisasjonsordningen

Formålet med bevilgningen er å finansiere statens autorisasjonsordning for tolker. Bruk av godt kvalifiserte tolker er avgjørende for å kunne gi innvandrere et tilbud på linje med det som tilbys den øvrige befolkningen, særlig i de første årene etter ankomst.

Prøveordningen for tolkeautorisasjon ble igangsatt våren 1995. Universitetet i Oslo er ansvarlig for å avholde tolkeprøvene som danner grunnlag for autorisering, og tildeles årlig midler for dette formål.

Pr. 1.8.2000 hadde i alt 37 tolker fått bevilling som statsautoriserte i språkene albansk, arabisk, bosnisk/kroatisk/serbisk, engelsk, finsk, kinesisk, persisk, russisk, spansk, tyrkisk og urdu. Høsten 2000 vil det etter planen bli holdt autorisasjonsprøver i polsk, somali og vietnamesisk.

I forbindelse med et høyt antall asylsøkere, UDIs overtakelse av ansvaret for asylintervjuene og opprettelsen av Utlendingsnemnda, vil det være et økt behov for kvalifiserte tolker i flere språk i 2001 og sannsynligvis i årene framover.

Oppfølging av Nordisk Språkkonvensjon

Formålet med bevilgningen er å følge opp Norges forpliktelser i forhold til den nordiske språkkonvensjonen. I Norge er UDI oppfølgingsmyndighet for konvensjonen. Norsk-finsk info- og språksenter er et kompetansesenter for tolke- og oversettertjenester mellom norsk og finsk, og er lagt til Finnmark fylkeskommune. Tolketjenestene ytes primært regionalt, mens oversettertjenesten er landsdekkende. Senteret driver også informasjonsvirksomhet, bl.a. utarbeidelse og distribusjon av informasjonsmateriell om Nordisk Språkkonvensjon, i samarbeid med UDI.

Budsjettforslag for 2001

For 2001 foreslås det bevilget totalt 1,3 mill. kr, hvorav 1,2 mill. kr til tolkeautorisasjonsordningen og kr 100 000 til delvis dekning av Finnmark fylkeskommunes utgifter til driften av språksenteret. Forslaget innebærer en styrking av tolkeautorisasjonsordningen med kr 400 000 i forhold til saldert budsjett for 2000.

Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Tilbakevending for flyktninger	17 500	62 000	17 000
4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter			54 500
	Sum kap. 3521	17 500	62 000	71 500

Post 1 Tilbakevending for flyktninger

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i samsvar med OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 17 mill. kr av utgiftene i 2001 på kap. 521, post 72 Tilbakevending for flyktninger blir innrapportert som utviklingshjelp og ført som inntekt på kap. 3521, post 1.

Post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Visse utgifter knyttet til bosetting av overføringsflyktninger i kommunene kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 54,5 mill. kr av utgiftene på kap. 521, post 60 Integreringstilskudd blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3521, post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Kap. 522 Senter mot etnisk diskriminering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert Budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	4 752	5 090	5 600
	Sum kap. 522	4 752	5 090	5 600

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av Senter mot etnisk diskriminering. Senteret er opprettet for en prøveperiode frem til 31.12.2002 og ledes av et styre. Senteret har to hovedoppgaver:

Senteret skal vederlagsfritt yte rettshjelp til personer som utsettes for diskriminering. Rettshjelpstilbudet består bl.a. av å gi råd og juridisk veiledning, bistå med partsrepresentasjon, skrive anmeldelser, delta i forhandlinger, eventuelt i meklingsmøter eller henvise klienten videre til rette instans. Tilbudet omfatter også å vurdere om saken bør behandles for domstolene, henvise til advokat og i saker av prinsipiell karakter, dekke utgifter forbundet ved å føre saken for retten.

I perioden fra Senter mot etnisk diskriminering ble offisielt åpnet 10.2.1999. Fram til 31.12.1999, har senteret mottatt og håndtert 179 henvendelser fra personer som mener seg utsatt for etnisk diskriminering. Det foreligger en

rapport for perioden 10.2.1999 - 31.12.1999. Pr. 01.09.00 hadde senteret mottatt 190 henvendelser.

Senteret skal dokumentere og overvåke situasjonen i Norge mht. art og omfang av etnisk diskriminering, bl.a. ved å utarbeide årlige rapporter. Rapporten "Underveis mot et bedre vern" oppsummerer de erfaringene Senter mot etnisk diskriminering har gjort på basis av enkeltsaker som ble registeret i 1999. Senter mot etnisk diskriminering har også mulighet til å innhente informasjon som gir kunnskap innenfor områder hvor det foreligger lite dokumentasjon. Rapporten "Norge – en rettsstat for alle?" som ble utarbeidet i mai 2000, retter søkelyset på behandlingen av etniske minoriteter i rettsapparatet.

Evaluering

I prøveperioden er senteret underlagt løpende evaluering, som utføres av Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) og Institutt for rettssoziologi ved Universitetet i Oslo (IRS). Første del-

rapport fra evalueringen legges frem høsten 2000. Kommunal- og regionaldepartementet er oppdragsgiver for evalueringen.

Budsjettforslag for 2001

For 2000 fikk Senter mot etnisk diskriminering bevilget 5,09 mill. kr. For å gi rom for en viss opptrapping av virksomheten foreslås det avsatt 5,6 mill. kr til drift av Senter mot etnisk diskriminering for 2001.

Kap. 523 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter		3 000	3 350
	Sum kap. 523		3 000	3 350

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene ble opprettet av Kommunal- og arbeidsdepartementet våren 1984. Kontaktutvalget er sammensatt av 16 personer med bakgrunn fra innvandrersorganisasjonene og 16 personer med bakgrunn fra offentlige myndigheter og politiske partier. I tillegg har utvalget en leder, slik at det totalt består av 33 personer. Fem av utvalgets vararepresentanter med bakgrunn i innvandrersorganisasjonene deltar fast på utvalgets møter. Utvalget oppnevnes for fire år av gangen og følger stortingsperioden. Utvalget møtes fire ganger i året og arbeidsutvalget har åtte møter i året. Behovet for endringer i utvalgets struktur og sammensetning vil bli vurdert i forbindelse med neste gjenoppnevning, i 2002.

I tillegg til å være rådgivende organ for myndighetene og høringsinstans, er Kontaktutvalgets viktigste rolle å være en arena for dialog mel-

lom personer med bakgrunn i innvandrersorganisasjoner, offentlig forvaltning, kommuner og politiske partier. Et aktivt organisasjonsliv er en forutsetning for at Kontaktutvalgets medlemmer med innvandrerbakgrunn kan fungere som talerør for interesser og synspunkter blant innvandrere.

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av sekretariatet for Kontaktutvalget.

For 2000 fikk Kontaktutvalget bevilget 3 mill. kr. For 2001 foreslås det bevilget til sammen 3,35 mill. kr til Kontaktutvalget. Økningen skal dekke utgifter til arbeidsgiveravgift og regnskap som tidligere ble ført på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Kap. 524 Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter			56 300
21	Spesielle driftsutgifter, nemdbehandling			55 009
	Sum kap. 524			111 309

Utlendingsnemnda opprettes 1.1.2001, og skal fra den dato behandle alle klager over vedtak etter utlendingsloven truffet av UDI i første instans. Utlendingsnemnda avgjør klagesakene som et uavhengig, domstolslignende organ. Utlendingsnemnda vil få en bredere sammensetning enn en

ren administrativ ordning og åpner for personlig fremmøte. Som følge av omorganiseringen i utlendingsforvaltningen, vil Utlendingsnemnda være underlagt Kommunal- og regionaldepartementet, jf. tidligere omtale.

Departementet kan hverken instruere Utlendingsnemnda om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker, bortsett fra i saker som omfattes av rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn. Den politiske styringen med Utlendingsnemndas vedtak vil således skje gjennom lov og forskrift. Utover dette kan departementet instruere om prioritering av saker og om organisatoriske og administrative forhold. Utlendingsnemnda vil bli evaluert.

Regjeringen har vurdert enkelte tiltak for å forenkle behandlingen av klagesakene i Utlendingsnemnda, med særlig sikte på å redusere saksbehandlingstiden. Stortinget vil bli orientert om dette som en egen sak. Det fremlagte budsjettforslaget er basert på forutsetninger som bygger på Stortingets tidligere vedtak. Eventuelle budsjettmessige justeringer vil bli vurdert, dersom forutsetningene endres.

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av Utlendingsnemnda, eksklusiv utgifter knyttet til selve nemndbehandlingen.

Utlendingsnemnda ledes av en direktør. I tillegg er det beregnet at Utlendingsnemnda skal ha 16 nemndledere til å lede arbeidet i de ulike nemndene. Både direktøren og nemndledere må fylle kravene til dommer og beskikkes på åremål av Kongen i statsråd for henholdsvis 6 år og 4 år.

Nemndas sekretariat skal ha ansvaret for drift av Utlendingsnemnda. Hovedoppgaven vil være å forberede saker som skal behandles i de ulike nemndene, herunder ved behov å innhente og kvalitetssikre aktuell landinformasjon samt innkalle søkere, advokater, tolker og nemndmedlemmer til møter i nemndene. I tillegg kommer rent administrative oppgaver knyttet til planlegging, administrasjon og økonomi. I saker som ikke byr på vesentlige tvilsspørsmål, kan også vedtaksmyndighet delegeres til sekretariatet.

Totalt vil Utlendingsnemnda bestå av 101 årsverk, fordelt på 18 årsverk til direktør, assisterende direktør og nemndledere og 83 årsverk til sekretariatet. Hovedmålet for Utlendingsnemnda blir å sørge for god og korrekt behandling av klagesaker, i samsvar med innvandringsregulerende bestemmelser i lov og forskrift, rettssikkerhetsgarantier og internasjonale forpliktelser. Det er viktig at Utlendingsnemnda får en tilfredsstillende saksavvikling. Rask saksbehandling, særlig i asylsaker, skal derfor prioriteres (jf. delmål 5). Det er imidlertid vanskelig å stille opp presise målbare kriterier for det første

budsjett- og driftsåret. Å behandle klager i nemnd er en mer krevende behandlingsform enn den som til nå har vært utført av departementet. Det legges opp til at Utlendingsnemnda skal fatte vedtak i 7 500 saker pr. år, hvorav 3 400 i full nemnd. 3 000 av sakene er anslått behandlet med personlig fremmøte, og i disse sakene vil det også være nødvendig å innkalle tolk og advokat. Det forutsettes at vedtak i de øvrige 4 100 sakene skal fattes av nemndlederne alene (eller av sekretariatet).

Det foreslås en bevilgning på 56,3 mill. kr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter i forbindelse med oppgaver knyttet til den juridiske behandling i nemndene, og som særlig avhenger av tilstrømmingen av asylsøkere. Dette omfatter godtgjørelse til nemndmedlemmer, godtgjørelse til et eget koordineringsutvalg, godtgjørelse for tolker samt reise og opphold for nemndmedlemmer, søkere og advokater. Med de forutsetningene som er lagt til grunn, vil disse utgiftene trolig utgjøre omlag halvparten av Utlendingsnemndas utgifter på årsbasis.

Det vil bli oppnevnt nemndmedlemmer av Kongen i statsråd, for fire år. Det legges opp til at hver nemnd i gjennomsnitt behandler 2 saker med personlig fremmøte pr. dag. Nemndmedlemmene vil motta godtgjørelse for hvert oppmøte. Det samme gjelder for tolker og advokater. Godtgjørelse til nemndmedlemmene skal følge de samme satser og det samme system som gjelder for skjønnsmenn, meddommere som tas av de særlige utvalg mv., jf. forskriften til rettsgebyrloven § 1-2 og § 1-4. Det er stor usikkerhet med hensyn til hvor stor andel av nemndmedlemmene som vil bo utenfor Oslo-området. Det legges derfor til grunn at 50 pst. av medlemmene bor utenfor Oslo-området og at det vil være behov for å betale reise og opphold for ca. 1 800 oppmøter pr. år for nemndmedlemmer fra andre deler av landet.

Utlendingsnemnda skal ha et koordineringsutvalg bestående av en nemndleder og fire nemndmedlemmer. Utvalget skal kunne møtes 1 gang pr. md. Utvalgets medlemmer skal ha en godtgjørelse tilsvarende nemndmedlemmer. Når det settes nemnd med personlig fremmøte vil det som regel være behov for tolk. Det er lagt til grunn at det først og fremst er i asylsaker det er aktuelt med personlig fremmøte, og at de fleste søkerne bor i statlige mottak utenfor Oslo-områ-

det. Det forutsettes at disse ved behov overnatter i statlige mottak i Oslo-området. Oppholdsutgifter for søkere er derfor ikke påregnet. Basert på tidligere erfaringer er det videre lagt til grunn at

en del søkere vil benytte lokale advokater. Eventuelle utgifter for søkere som må ta med seg barn eller ektefelle under reisen er også inkludert.

Det foreslås en bevilgning på ca. 55 mill. kr.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Samlede utgifter under programkategori 13.21

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
526	Nasjonale minoriteter		2 500	2 600	4,0
	Sum kategori 13.21		2 500	2 600	4,0

Kapitlet/posten ble opprettet i 2000. Bevilgningen ble i 1999 gitt over kap. 500, post 71 Tilskudd til nasjonale minoriteter.

Etter Norges ratifikasjon av Europarådets rammekonvensjon av 1. februar 1995 om beskyttelse for nasjonale minoriteter, anses samer, kvener, romanifolket (tater/de reisende), rom (sigøynere), skogfinner og jøder å oppfylle kriteriene for å være nasjonale minoriteter, og omfattes dermed av konvensjonens virkeområde. Samenes rettigheter etter ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, går lenger enn de rettigheter som følger av rammekonvensjonen. Samiske tiltak blir fremmet over programkategori 13.40 Samiske formål og omfattes derfor ikke av denne programkategorien.

Myndighetenes oppgave- og ansvarsfordeling

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvaret for statlig politikk som særlig berører de nasjonale minoritetene i Norge. Prinsippet om departementenes sektoransvar gjelder fortsatt på alle områder.

Mål for programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

1. En helhetlig politikk for nasjonale minoriteter

Tilstandsvurdering

Norges politikk overfor nasjonale minoriteter har opp gjennom historien vært preget av krav om forskning og ensidig tilpasning til storsamfunnet. Minoritetsgruppers språk og kultur ble nedvurdert og til dels forsøkt utslettet. Etter den annen verdenskrig har det gradvis skjedd en endring i

myndighetenes politikk overfor minoriteter, og verdien av at Norge er et kulturelt mangfoldig samfunn har blitt anerkjent.

Strategier og tiltak

Politikken overfor de nasjonale minoriteter skal ha som siktemål å følge opp eksisterende norsk lovgivning på området og Norges internasjonale forpliktelser. Regjeringen tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om politikken overfor nasjonale minoriteter i 2000. I den forbindelse vil mål og strategier for dette området bli drøftet.

2. Sikre en aktiv dialog mellom myndighetene og de nasjonale minoritetene

Tilstandsvurdering

Ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og opprettelse av en egen tilskuddsordning for nasjonale minoriteter har bidratt til større bevissthet hos myndighetene om de nasjonale minoritetenes kulturelle og samfunnsmessige behov. De nasjonale minoritetene har oppnådd økt synliggjøring og anerkjennelse i den offentlige debatt, og økt kulturell mobilisering i egne rekker.

Strategier og tiltak

For å utvikle en helhetlig politikk for nasjonale minoriteter er det viktig å styrke samarbeidet og dialogen mellom de nasjonale minoritetenes organisasjoner og offentlige myndigheter. Et

virkemiddel er ordningen med tilskudd til nasjonale minoriteter (jf. kap. 526, post 70). Kommunal- og regionaldepartementet skal være et kontakt-

punkt inn i sentralforvaltningen for disse gruppene.

Kap. 526 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter		2 500	2 600
	Sum kap. 526		2 500	2 600

Endring i forhold til 1999: Kapitlet/posten ble opprettet i 2000. Bevilgningen ble i 1999 gitt over kap. 500, post 71 Tilskudd til nasjonale minoriteter.

Post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter

Målet med tilskuddsordningen er å støtte virksomhet som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse, som sikrer alle like muligheter, og som motvirker diskriminering av nasjonale minoriteter. Grunnstøtten og prosjektstøtten foreslås videreført samlet på én budsjettpost.

Grunnstøtte

Målsetting

Å støtte frivillige organisasjoner med basis i nasjonale minoriteter som gjennom sin virksomhet:

- ivaretar interessene til nasjonale minoriteter.
- fremmer dialog og samarbeid mellom nasjonale minoriteter, frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter.

Rapport for 1999–2000

Norske kveners forbund har i 2000 mottatt kr 600 000 i grunnstøtte. Norske kveners forbund ble etablert i 1987, og har mottatt støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet siden 1990. Romanifolkets landsforening har i 2000 mottatt kr 575 000 i grunnstøtte. Dette er en økning fra 1999 da foreningen mottok kr 400 000. Romani-folkets landsforening ble etablert i 1995 og mottok grunnstøtte første gang i 1999. Stiftelsen Roma har i 2000 mottatt kr 50 000 i grunnstøtte. Stiftelsen Roma ble etablert i 1995 og mottok grunnstøtte første gang i 2000. Skogsfinske interesser i Norge har i 2000 mottatt kr 100 000 i

grunnstøtte. Organisasjonen ble etablert i 1999 og mottok grunnstøtte første gang i 2000. Disse organisasjonene har blant annet til formål å bedre de respektive minoritetenes stilling språklig, kulturelt og i samfunnslivet.

Prosjektstøtte

Målsetting

Gjennom prosjektstøtte ønsker departementet å bidra til:

- formidling av kunnskap om minoritetenes situasjon
- dokumentasjon av diskriminering
- holdningsskapende arbeid
- selvhjelpsvirksomhet
- kontakt og samarbeid mellom nasjonale minoriteter på tvers av landegrenser, fortrinnsvis innen Norden

Rapport for 1999–2000

I 2000 er det bevilget midler til informasjonstiltak, kunnskapsformidling, seminarer, selvhjelpsvirksomhet, musikkfestival og annen kulturformidling. Erfaringene tyder på at tilskuddsordningen er et viktig tiltak for synliggjøring av de nasjonale minoritetsgruppene og at ordningen har bidratt til å styrke aktiviteten i minoritetsgruppene.

Budsjettforslag for 2001

Post 70 forelås bevilget med totalt 2,6 mill. kr til grunnstøtte og prosjektstøtte.

Programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet

Samlede utgifter under programkategori 13.30

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
530	Arbeidstilsynet (jf. kap. 3530)	233 289	236 600	250 700	6,0
531	Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 3531)	65 722	63 200	65 300	3,3
532	Produktregisteret (jf. kap. 3532)	10 073	10 300	10 300	0,0
533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 3533)	65 408	62 650	63 750	1,8
534	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	8 728	9 200	9 500	3,3
535	Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 3535)	23 709	24 900	25 400	2,0
536	Arbeidsmiljøtiltak	10 635	16 400	21 400	30,5
537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 3537)	50 730	51 100	52 600	2,9
538	Tilskudd til Norsk Elektroteknisk Komité	2 506	2 600	2 600	0,0
Sum kategori 13.30		470 800	476 950	501 550	5,2

Samlede inntekter under programkategori 13.30

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
3530	Arbeidstilsynet (jf. kap. 530)	22 487	16 715	19 000	13,7
3531	Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 531)	11 871	8 500	8 700	2,4
3532	Produktregisteret (jf. kap. 532)	303			
3533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 533)	43 472	42 400	43 700	3,1
3535	Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 535)	15 363	16 000	16 500	3,1
3537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 537)	50 134	45 000	46 400	3,1
Sum kategori 13.30		143 630	128 615	134 300	4,4

Kategorien omfatter arbeidsmiljø og sikkerhet i norsk arbeidsliv, herunder arbeidsrett, i virksomheter på land og i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen. Videre omfattes brann- og eksplosjonsvern og el-sikkerhet både i forhold til arbeidstaker og allmennheten. I tillegg til etatene nevnt i tabellen er Oljedirektoratet underlagt Kommunal- og regionaldepartementet i spørsmål om arbeidsmiljø og sikkerhet (se punkt om rolle og ansvarsdeling).

For å fremheve samordningen mellom etatene og helheten på området, omtales felles mål, strategier og resultater i programkategoriomtalen. Kapittelomtalen fokuserer på etatens resultatrapport, nye resultatmål og budsjettforslag for 2001. Programkategoriomtalen må ses i sammenheng med kapittelomtalen for å få et riktig bilde av strategier på området og tilhørende resultatmål for de enkelte etatene.

Tilstandsvurdering

Status for ulykker, skader og sykdommer knyttet til arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet

Store deler av norsk arbeidsliv har en god standard på arbeidsmiljøet. På tross av dette omkom 57 mennesker i arbeidsulykker (på land) i 1999. De fleste ulykkene skjedde i bygg- og anleggsbransjen (fallulykker), landbruket (traktorulykker) og transport (sammenstøt og påkjørsel). Det ble innrapportert 3 482 sykdomstilfeller og ca. 21 500 skader på grunn av arbeidssituasjonen. De reelle tallene antas å være langt høyere. Årlig oppdages det ca. 500 nye tilfeller av yrkesbetinget kreft. Generelt antas det at 250 000 mennesker har varige helseplager på grunn av arbeidsmiljøet, og at muskel/skjelettlidelser og hørselsskader er særlig vanlige yrkesskader.

I petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel inntraff én dødsulykke i 1999. De siste ti årene er til sammen ni personer omkommet i arbeidsulykker i petroleumsvirksomheten til havs. Videre ble det meldt om 884 personskader og 691 sykdomstilfeller på sokkelen. Den totale skadefrekvensen har vært stabil de siste ti årene. Antall meldinger om arbeidsbetinget sykdom er redusert med 17 pst. fra 1998. Nedgangen kan skyldes at det forebyggende arbeidet som drives har hatt effekt, men noe skyldes nok at det ble utført færre årsverk på sokkelen i fjor. Også på sokkelen står muskel/skjelettlidelser og støybetinget hørselstap for de fleste sykdomstilfellene.

Det må således fortsatt rettes oppmerksomhet mot en rekke tradisjonelle yrkesskader og -

sykdommer, som yrkesbetinget kreft, løsemiddel-skader og støyskader, samt mot andre sentrale helseeffekter som muskel/skjelettlidelser, reproduksjonsskader og allergi/overfølsomhet. Statistikken viser en klar økning i sykefravær og uførepensjonering. Tall fra Rikstrygdeverket viser at de to viktigste årsakene til uførepensjonering er muskel/skjelettlidelser (34 pst.) og psykiske lidelser (23 pst.). Det å unngå tidlig avgang/utstøting fra arbeidsstyrken er en stor *utfordring* for arbeidsmiljøarbeidet. Det er store variasjoner i fravær mellom ulike yrker og bransjer. Rikstrygdeverket har registrert det høyeste sykefraværet innenfor bransjene renovasjon, industri og vaskeri. Det er også registrert et høyt fravær blant ansatte i pleiesektoren og rengjøringssektoren. Økningen av antallet uførepensjonister er størst innenfor industri og bygg- og anleggssektoren.

Enkeltstående faktorer som hovedårsak til utviklingen i sykefraværet og uførepensjoneringen er vanskelig å identifisere. Både fysiske, psykiske og organisatoriske forhold på arbeidsplassen må imidlertid anses å ha betydning. Stor arbeidsmengde og mangel på egenkontroll i arbeidet kan føre til sykefravær, mens forhold som trivsel på arbeidsplassen virker som en "buffer" på sykefravær. En finner få indikatorer på at det fysiske arbeidsmiljøet er blitt forverret de siste årene. Næringsstrukturen er imidlertid i stadig endring. Det er en sterk økning i virksomheter innenfor tjeneste- og serviceproduksjon og kunnskapsbasert virksomhet. Arbeidslivet viser en generell tendens til økt omstilling og omorganisering, økte krav til kompetanse og effektivitet. Det er tegn til at flere opplever arbeidssituasjonen som stressende. Det er mye som tyder på at arbeidslivet i dag har elementer i seg som kobles til utvikling av helseproblemer som muskel/skjelettplager og psykososiale plager, f.eks. høyt tempo, lite fokus på tilrettelegging, lite egenkontroll, vold og trusler om vold mv. På den annen side medfører utviklingen også økt desentralisering av innflytelse og ansvar, og mer variasjon i arbeidsoppgavene. Økt mestring gir bedre helse mens økt intensitet uten egenkontroll kan føre til helseproblemer.

Endringene i arbeidslivet og de utfordringer dette medfører for arbeidstaker og arbeidsgiver var utgangspunktet for oppnevningen av det partssammensatte Arbeidslivsutvalget. Utvalget har i innstillingen "Nytt millennium – nytt arbeidsliv?" (NOU 1999: 34):

– laget en analyse og beskrivelse av de "nye" utfordringene i arbeidslivet fremover

- vurdert om regelverket, og særlig arbeidsmiljøloven, gir rom for ønsket fleksibilitet
- vurdert på hvilke områder det er særlig behov for å vurdere regelendringer

Utvalgets vurderinger skal gi et grunnlag for videre diskusjon og et eventuelt etterfølgende lovrevisjonsarbeid. Innstillingen har vært sendt på en bred høring, med høringsfrist i juni 2000. Høringsinstansene har kommet med svært varierende merknader, både med hensyn til den beskrivelse utvalget har gitt av det "nye" arbeidslivet og vurderingene av behov for lovendringer mv.

Sårbarhetsutvalget har i innstilling NOU 2000: 24 "Et sårbart samfunn – utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet" vist til at dagens samfunn er mer sårbart enn før. De peker blant annet på at utviklingstrekk som hyppige teknologiske endringer, økende kompleksitet i samfunnet, økende kostnads- og effektiviseringspress, bemanningsreduksjoner i mange virksomheter og konkurranseutsetting av offentlige tjenester til kommersielle aktører gjør at usikkerheten og uforutsigbarheten i samfunnet øker. Videre ser myndighetene tegn som tyder på at kostnadseffektivisering i olje- og gasssektoren har ført til at selskapene velger sikkerhetsmessige minimumsløsninger med dertil større risiko for ulykker. Analyser og vurderinger av risiko viser at storulykkespotensialet har økt, bl.a. som et resultat av aldrende innretninger og omfanget av operasjoner. Videre viser analyser foretatt av Oljedirektoratet at skadefrekvensen på norsk sokkel kan være i ferd med å øke. For nærmere omtale vises det til St.meld. nr. 39 (1999-2000).

For arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene betyr ovennevnte utviklingstrekk at det er grunn

til å holde et fortsatt høyt aktivitetsnivå. Uønskede effekter av endringstrekene må forebygges for å opprettholde og videreutvikle det gode arbeidsmiljø- og sikkerhetsnivået vi har i Norge.

Det har omkommet i gjennomsnitt 65 personer i boligbranner de siste 20 årene. I 1999 omkom 60 personer som følge av brann, hvorav 9 med elektrisk årsak. Tilsvarende tall for 1998 var 52 og 12. Av de omkomne i 1999 var 37 pst. over 70 år. Ca. 35-40 pst. av alle branner har elektrisk årsak. Røyking skiller seg klart ut som den hyppigste brannårsaken. Samlede brannskadeutbetalinger for 1999 var på 3,3 mrd. kr, den høyeste verdien på 90-tallet.

Siden slutten av 60-tallet har antall dødsulykker som følge av direkte kontakt med strøm gått ned. I 1999 omkom en person som følge av direkte kontakt med strøm. I 1998 var det ingen slike dødsulykker. Manglende produktsikkerhet og/eller risikofylt bruk av produkter, er årsaken til ca. 140 000 skader i hjem, skole og fritid i løpet av året. Det er en særlig utfordring å arbeide for at sikkerhet blir bygget inn i produktene og forbrukertjenestene før disse kommer på markedet.

Regelverk, forvaltningsstruktur og samarbeid

Det pågår omfattende regelverksforenkling i alle etatene. Det er i NOU 1999: 4 foreslått at tre lover innenfor brann- og eksplosjonsvernområdet avløses av én lov. Videre har Produkt- og Elektrisitetstilsynet foretatt en revisjon av sitt forskriftsverk og vurderer en total regelverksgjennomgang med tanke på ytterligere forenkling og modernisering. Arbeidstilsynet har igangsatt en bred gjennomgang av sitt forskriftsverk med mål om å få modernisert og forenklet regelverket, jf. nærmere omtale kap. 530 Arbeidstilsynet.

Boks 3.3 Resultater på brann- og eksplosjonsvernområdet

Brann- og eksplosjonsvernarbeidet har i de senere årene tatt utgangspunkt i de mål som ble trukket opp i St.meld. nr. 15 (1991-1992) Tiltak mot brann. Målene var 30 pst. reduksjon i antall døde i brann og materielle brannskader og 50 pst. reduksjon i storbrannskadene innen 2000, sammenholdt med tallene for perioden 1985-1989.

Målsettingen om 30 pst. reduksjon i antall omkomne i brann er ikke nådd. Resultatet ble 10 pst. eller 6 - 7 personer færre som omkommer i brann enn på slutten av 1980-tallet. Når det gjelder de økonomiske tapene ved brann, viser siste 5-års middelerdi en reduksjon på 18 pst sett i forhold til nivået i perioden 1985-1989. For storbranner er det en reduksjon på 43 pst. Dette er en betydelig forbedring. Det er imidlertid avgjørende at brann- og eksplosjonsvernområdet følges opp kontinuerlig og kraftfullt for å unngå at skadeutviklingen snur. En evaluering av de mål og strategier som ble lagt på nittitallet samt en beskrivelse av nye nasjonale mål på brann- og eksplosjonsvernområdet vil legges fram i en stortingsmelding høsten 2000.

Boks 3.4 Samlet regulering av HMS-området i petroleumsvirksomheten

Utkast til nye HMS-forskrifter for petroleumsvirksomheten ble sendt på høring i 2000. De nye forskriftene er utarbeidet av Oljedirektoratet, Statens forurensningstilsyn og Statens helsetilsyn. Formålet med de nye forskriftene er å forenkle og samordne regelverket for HMS i petroleumsvirksomheten. Någjeldende 19 forskrifter vil med det nye regelverket bli erstattet av fem forskrifter, som vil gi en samlet regulering av HMS.

Forskriftene vil også legge til rette for bedre koordinering av tilsynet med petroleumsvirksomheten, men vil ikke endre ansvarsfordelingen mellom tilsynsmyndighetene. Forenklingen og samordningen av regelverket skal også bidra til at næringen og andre brukere sikres forutsigbarhet og likebehandling.

Følgende større lovendringer er/vil bli iverksatt i 2000/2001:

- Adgang til innleie av arbeidstakere i samme omfang som det er adgang til å ansette arbeidstakere midlertidig er iverksatt fra 1. juli 2000.
- Lovfestet rett til permisjon for etter- og videreutdanning trer i kraft fra 1. januar 2001, jf. Ot.prp. nr. 68 (1998-1999).

Myndighetene har sett behov for å klargjøre om tilsynsstruktur og regelverk på HMS-området er organisert på en måte som fremmer effektivitet i forvaltningen og gjør det mulig for virksomhetene å forholde seg til myndighetenes krav på en hensiktsmessig måte. Som utgangspunkt for en slik vurdering, har Statskonsult i rapporten "Helt stykkevis og delt? Lov- og forvaltningsstrukturen på helse-, miljø og sikkerhetsområdet" foretatt en kartlegging, samt gitt sine vurderinger av lov- og forvaltningsstrukturen som den fremstår i dag. Statskonsult konkluderer i rapporten med at summen av krav medfører at regelverket fremstår som uoversiktlig, komplekst og omfattende. Uklare grenseflater eller motstridende krav i regelverkene synes derimot ikke å være et problem. Statskonsult hevder videre at myndighetsapparatet synes å være svært ulikt dimensjonert og at det er mangel på gjennomgående risikovurderinger for hele området.

Samarbeidet mellom tilsynsmyndighetene på HMS-området har utviklet seg svært positivt gjennom 90-tallet. Dette støttes av en rapport fra SINTEF IFIM. Ifølge rapporten er det skapt nye samarbeidsrelasjoner og kunnskapsoverføring mellom myndighetene, mellom arbeidslivets parter og mellom partene og myndighetene. Rapporten viser at næringslivet oppfatter samarbeidet som positivt. Samarbeidet mellom tilsynsetatene har gitt konkrete resultater som samordning av

alt tilsyn over én dag, felles publikasjonsliste og bestillingssted, felles revisjonsopplæring blant tilsynspersonellet og forslag til samordning av kontroll- og reaksjonsbestemmelsene i de åtte lovene på HMS-området. Forslaget er fremmet for Stortinget i Ot.prp. nr. 67 (1999-2000). På lokalt nivå har Arbeidstilsynet tatt et hovedansvar for samordningsarbeidet.

Rolle- og ansvarsdeling

Myndigheter og virksomheter: Virksomhetene har ansvaret for å etterleve kravene til, og nå målene for arbeidsmiljø og sikkerhet i Norge. Som det fremgår under mål og strategier skal myndighetene bl.a. påvirke og føre tilsyn med at dette ansvaret ivaretas.

Departementet og underliggende etater: For å ivareta myndighetenes ansvar har Kommunal- og regionaldepartementet en rekke underliggende etater: Arbeidstilsynet, Statens arbeidsmiljøinstitutt, Arbeidsforskningsinstituttet, Produktregisteret, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Produkt- og Elektrisitetsstilsynet og Oljedirektoratet. Departementet ivaretar rollen som sekretariat for den politiske ledelse og er ansvarlig for å utforme politikken, fremme lovforslag og ivareta den overordnede styringen av underliggende etater på området. Tilsynsetatenes rolle er å påse at regelverket blir fulgt. Forskningsinstituttens rolle er å bidra til å utvikle det kunnskapsmessige grunnlaget for forståelse av arbeidslivets betydning for helse, miljø og sikkerhet.

Flere departementer: Oljedirektoratet er underlagt Kommunal- og regionaldepartementet i spørsmål om sikkerhet og arbeidsmiljø og Olje- og energidepartementet i ressursforvaltnings- og administrative spørsmål. For omtale og budsjett vises det til Olje- og energidepartementets proposisjon.

Boks 3.5 Mål for arbeidsmiljø- og sikkerhetspolitikken

<i>Overordnet mål:</i>	<i>Delmål:</i>
Trygge og gode arbeidsforhold	- Forebygge og redusere ulykker, yrkesskader og yrkesrelaterte sykdommer i arbeidslivet - Verne arbeidstakers rettigheter som ansettelse, fritid, ferie og arbeidstid - Fremme læring, utvikling, motivasjon og trivsel i arbeidet
Forsvarlig sikkerhet for mennesker, miljø og materielle verdier	- Forebygge og redusere skader og ulykker forårsaket av brann, eksplosjoner, elektriske anlegg og utstyr i hele samfunnet
Demokrati i arbeidslivet	- Sikre arbeidstakerne medvirking i virksomhetens løpende utviklingsarbeid - Sikre representasjon av ansatte i virksomhetens beslutende organer - Sikre gode institusjonelle rammer for arbeidslivets parter

Produkt- og Elektrisitetstilsynet er underlagt Kommunal- og regionaldepartementet i spørsmål om elsikkerhet og Barne- og familiedepartementet i spørsmål om produktsikkerhet. For omtale vises det til kap. 537 i denne proposisjon.

Elektrisitetstilsynsområdet: Det lokale elektrisitetstilsyn ved e-verkene er en del av det offentlige tilsynsapparatet for elsikkerhet som driver tilsyn basert på myndighet delegert fra Produkt- og Elektrisitetstilsynet.

Brann- og eksplosjonsvernområdet: Brannvesenet er et kommunalt ansvar. Fra statlig side fører Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern tilsyn med kommunenes etterlevelse av kravene til etablering og drift av kommunale brannvesen og gjennomføring av brannvesenets lovpålagte oppgaver.

Mål og strategier

Arbeidsgiverne/virksomhetene har som nevnt i forrige punkt ansvaret for å etterleve kravene til,

og nå de ovennevnte målene for arbeidsmiljø og sikkerhet i Norge. På dette grunnlaget har myndighetene utarbeidet følgende strategier:

Evaluering av områder eller etater benyttes i tillegg til bl.a. de årlige resultatrapporter for å vurdere graden av måloppnåelse. I samarbeid med Statskonsult er det nylig foretatt en evaluering av Produkt- og Elektrisitetstilsynet og Produktregisteret. Videre har Riksrevisjonen gjennomført en forvaltningsrevisjon av Arbeidstilsynet. For nærmere omtale av evalueringene vises det til kapittelomtalen. I tillegg skal etatene selv med jevne mellomrom vurdere og innrapportere effekten av sin innsats over en lengre tidsperiode. I løpet av 2000 skal tilsynsetatene foreta en vurdering av sin innsats i ti-års-perioden 1990-1999.

Videre omtale av virkemidler og tiltak er systematisert etter myndighetenes strategier.

Boks 3.6 Myndighetenes strategier

Arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene skal:

- påvirke og føre tilsyn med at virksomhetene og allmennheten ivaretar kravene til forsvarlig helse, miljø og sikkerhet
- innrette regelverk og forvaltningsstruktur slik at virksomhetene kan forholde seg til myndighetenes krav på en hensiktsmessig måte
- bidra til å utvikle det kunnskapsmessige grunnlaget for forståelse av arbeidslivets betydning for helse, miljø og sikkerhet

Påvirke og føre tilsyn med at virksomhetene og allmennheten ivaretar kravene til helse, miljø og sikkerhet

Tilsyn

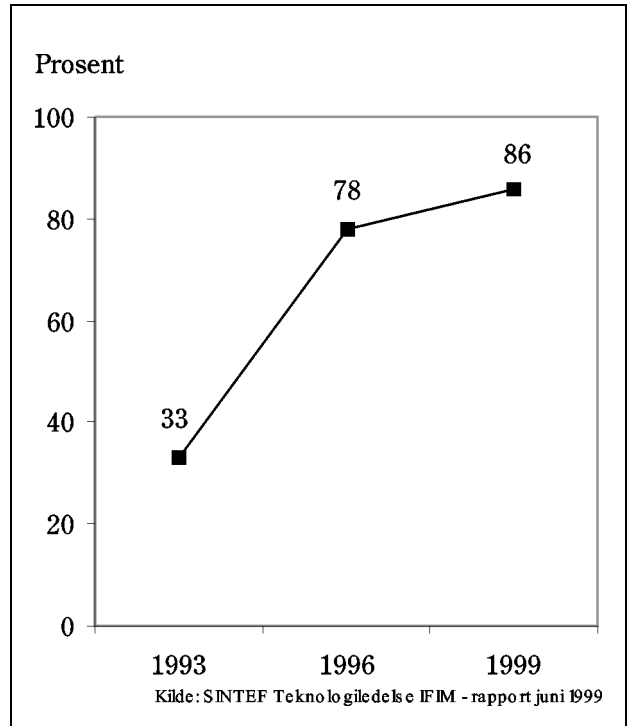
Arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene har valgt internkontroll som sin hovedstrategi for tilsyn. Kravene om at virksomhetene skal arbeide systematisk med helse, miljø og sikkerhet er nedfelt i en egen forskrift. Gjennom effektiv bruk av tilsyn vil arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene påse og medvirke til at virksomhetene ivaretar sitt ansvar.

Det ble i perioden 1996-1998 gjennomført en handlingsplan for å styrke satsing på systematisk HMS-arbeid. En undersøkelse foretatt av SINTEF IFIM (juni 1999) viser at andelen som har innført systematisk HMS-arbeid i landbasert virksomhet har økt fra 8 pst. til 47 pst. i perioden 1993-1999. Mens kun en av tre virksomheter under 10 årsverk har innført systematisk HMS-arbeid, gjelder dette 90 pst. av de over 100 årsverk. Det mest positive er at antallet som er i gang med arbeidet øker hele tiden, jf. figur 3.1. I 1999 er til sammen 86 pst. av virksomhetene i gang med arbeidet.

Tilsynsoppgavene og omfanget av tilsyn blir iverksatt på bakgrunn av en risikovurdering basert på erfaringer fra tilsynsmyndighetene på området, samt fra andre informasjonskilder. Etatene skal arbeide kontinuerlig med å utbedre grunnlaget for risikovurderinger. Innsamling og analyse av data i forbindelse med ulykker og skader vil bl.a. danne grunnlag for risikovurderinger. Statskonsult har påpekt et behov for gjennomgående og helhetlige strategier for risikovurdering og kostnadseffektiv prioritering av virkemidlene på HMS-området. Departementet har tatt initiativ til en utredning av mulighetene for å kunne anvende helhetlige og gjennomgående risiko- og kost/nyttevurderinger. Vurderingene skal kunne nyttes som grunnlag for regelverksutvikling og prioritering av ressurs- og tilsynsinnsatsen, på de enkelte fagområder og på tvers av fagområdene.

Informasjons- og veiledningsvirksomhet

Informasjons- og veiledningsvirksomhet skal bidra til å opprettholde høy oppmerksomhet om HMS-området hos allmennhet og beslutningstakere og gjøre regelverk og annen informasjon tilgjengelig for den enkelte bruker gjennom ulike media.

Figur 3.1 Andel virksomheter som er i gang med innføring av systematisk HMS-arbeid. I prosent.

Innrette regelverk og forvaltningsstruktur slik at virksomhetene kan forholde seg til myndighetenes krav på en hensiktsmessig måte

Regelverk

Det er myndighetenes oppgave å utvikle et regelverk som er tilpasset utviklingen i arbeidslivet og internasjonale forpliktelser.

Myndighetene skal fortsatt arbeide kontinuerlig med regelverksforenkling både på overordnet nivå og innenfor de enkelte etatenes ansvarsområder. Målet er at regelverket skal være moderne og tilpasset så vel behovet for å ivareta arbeidstakernes rettigheter og behov for vern, som den teknologiske og internasjonale utvikling. Ved å avklare grenseflater til andre etater som regulerer arbeidsmiljø og sikkerhet, skal dobbeltreguleringer unngås, jf. også omtale av HMS-myndighetenes samordningsarbeid. Det vil i løpet av høsten 2000 tas stilling til på hvilken måte innstillingen fra Arbeidslivsutvalget skal følges opp.

Utvalget for tarifforhandlingssystemet skal analysere hvordan forhandlingssystemet og regelverket omkring lønnsforhandlingene fungerer. Det er fra flere hold hevdet at systemet for lønnsforhandlinger bør fornyes, men det er ulike syn på hva som er galt og hva som bør gjøres. Dersom utvalget i analysen avdekker svakheter i

regelverket, skal utvalget legge frem forslag til forbedringer. Innstillingen avgis innen utgangen av 2000.

Forvaltningsstruktur og samarbeid

Det er et mål at tilsynsetatene og det faktiske tilsynsarbeidet blir mest mulig samordnet og enhetlig utført og at dette bidrar til effektiv bruk av statlige ressurser.

Samarbeidet mellom tilsynsetatene på HMS-området videreføres. Omfanget og organiseringen av dette samarbeidet vurderes ut fra hva som er hensiktsmessig og effektivt sett både fra virksomhetenes og myndighetenes side. Etatene sentralt har et særlig ansvar for å intensivere arbeidet med felles tilsynsstrategi med hensyn til bedre samordning regionalt og lokalt. Hensynet til små og mellomstore virksomheter står sentralt. Et viktig virkemiddel overfor disse er informasjon. Det arbeides derfor videre med å finne løsninger som gjør informasjon om regelverk og andre virkemidler lett tilgjengelig for virksomhetene.

Det er etablert et tverrdepartementalt samarbeid om den videre oppfølging av Statskonsults rapport, hvor det drøftes mulige og hensiktsmessige tiltak innenfor områdene regelverk, samordnet tilsyn, forskning og organisering/forvaltningsstruktur. Saken vurderes også i forhold til andre pågående prosjekter, som den nasjonale regelverksdugnaden og regjeringens program for fornyelse av offentlig sektor.

Det vises til egen omtale innledningsvis i budsjettproposisjonen vedrørende fornyelsesprosjekter innenfor arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet, herunder omtale av organisasjons- og strukturendringer.

Bidra til å utvikle det kunnskapsmessige grunnlaget for forståelse av arbeidslivets betydning for helse, miljø og sikkerhet

Departementets innsats på dette området består av overordnet ansvar for egne forskningsinstitutter (Statens arbeidsmiljøinstitutt og Arbeidsforskningsinstituttet), tilskudd til Norges forskningsråd og SINTEF teknologiledelse, samt bistand til gjennomføring av forsknings- og utredningsprosjekter, jf. omtale under kap. 536 Arbeidsmiljøtiltak.

Arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene vil benytte FoU til blant annet å kunne:

- innhente og spre kunnskap om arbeidsmiljø- og sikkerhetstilstanden i samfunnet
- overvåke sentrale endringer og utviklings-trekk i arbeidslivet
- foreta jevnlig og grundige evalueringer av tiltakene og virkemidlene på området
- innhente grunnlag for utvikling av regelverk og prioritering av ressursinnsats

Departementet gjennomførte i 1997 og 1998 en omfattende evaluering av kvalitet og nytte av bedriftshelsetjenesten som arbeidsmiljøtiltak. Som en oppfølging av evalueringen gjennomfører Kommunal- og regionaldepartementet og Sosial- og helsedepartementet i fellesskap et prosjekt for å vurdere hvilke faglige og administrative krav som bør stilles til bedriftshelsetjenesten, herunder hvilke bransjer som er de mest utsatte og hvordan vi kan oppnå en mest mulig effektiv bruk av de tilgjengelige helseressurser.

Blant andre større prosjekter som planlegges i 2001 kan nevnes utredningen av mulighetene for å kunne anvende helhetlige og gjennomgående risiko- og kost/nyttevurderinger på tvers som grunnlag for regelverksutvikling og prioritering av tilsynsinnsats. Departementet vil innenfor sikkerhetsforskningen i 2001 særlig prioritere å utvikle kunnskap og kompetanse om hvilke konsekvenser de samfunns-, organisasjons- og arbeidslivsmessige endringer vi ser vil kunne ha for HMS-arbeidet. Departementet ønsker også å videreføre støtten til programmet "Helse i arbeidslivet" under Norges forskningsråd, jf. omtale under kap. 536, post 51.

På oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet har Norges forskningsråd utarbeidet et forslag for å bedre samordningen av arbeidslivsforskningen. Hensikten er å ta tak i kunnskapsmanglene og -behovene mer i sammenheng. F.eks. de viktige grenseflatene mellom arbeidsmarkedspolitikken, helse- og trygdepolitikken, næringspolitikken og arbeidsmiljø- og sikkerhetspolitikken. Den videre oppfølging av forslaget skal avklares i samarbeid med berørte departementer og parter i arbeidslivet i løpet av høsten 2000.

Kap. 530 Arbeidstilsynet (jf. kap. 3530)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	229 610	232 900	247 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 679	3 700	3 700
	Sum kap. 530	233 289	236 600	250 700

Virksomhetsbeskrivelse

Etaten består av Direktoratet for arbeidstilsynet og 13 distriktskontor. Distriktene er ansvarlig for den praktiske tilsynsvirksomheten. Direktoratet skal gi retningslinjer for og støtte til distriktenes arbeid. Direktoratets funksjon som ankeinstans for distriktenes avgjørelser ivaretar brukernes rettssikkerhet, samtidig som det gir en viktig kvalitetssikring av etatens arbeid.

Arbeidstilsynets overordnede mål er å medvirke til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø for alle, med trygge tilsetningsforhold og meningsfylt arbeid for den enkelte. Det er arbeidsgiverne som har ansvaret for at kravene i arbeidsmiljøloven følges, og for at arbeidsmiljøet i egen virksomhet er sikkert og godt. Arbeidstilsynets overordnede strategi er å medvirke aktivt til at virksomhetene arbeider systematisk og målrettet for å nå målene for arbeidsmiljøet i Norge. Mer konkret skal dette skje gjennom *fire strategier*:

- ved et effektivt og målrettet tilsyn
- ved å arbeide for hensiktsmessige lover, regler og andre rammevilkår for arbeidsmiljøet
- ved å utvikle etatens informasjons- og veiledningstjeneste
- ved å samarbeide åpent og aktivt med andre som bidrar til å bedre arbeidsmiljøet

Forvaltningsrevisjon

Riksrevisjonen gjennomførte i 1999 en resultatanalyse av Arbeidstilsynet. Denne gjennomgangen avdekket bl.a. at det er behov for å prioritere tilsyn og videreutvikling av tilsynsaktiviteten, og at Arbeidstilsynet må prioritere å forbedre virksomhetsregisteret og metodene for risikoklassifisering. Det er videre viktig at rutineene for håndheving og sanksjonsbruk utøves konsekvent, og at det følges opp at gjeldende retningslinjer er forstått og praktiseres ensartet. Arbeidstilsynet vil ta tak i den kritikk som er fremkommet og særlig:

- foreta en oppgavegjennomgang for prioritering av tilsynsvirksomheten/nedprioritering av annen virksomhet
- utarbeide gode risikovurderinger som grunnlag for prioriteringer
- bedre kvaliteten og den enhetlige innsatsen i tilsynsarbeidet lokalt i etaten
- påse at ytre etats metode og tilnærming til virksomheten er mest mulig lik, både når det gjelder utvelgelse, gjennomføring og oppfølging av tilsyn
- påse at de nye retningslinjene for varsel om pålegg, ileggelse av pålegg og inndrivelse av tvangsmulkt blir fulgt opp i alle ledd i etaten
- påse at retningslinjer for tilsyn som er utarbeidet på sentralt hold følges opp og håndteres likt lokalt i etaten

Departementet vil vurdere nærmere hva man ut over disse tiltak bør gjøre på noe lengre sikt. Det er aktuelt å vurdere nærmere en mer omfattende evaluering av Arbeidstilsynet.

Videre omtale av resultatrapport og resultatmål er systematisert etter Arbeidstilsynets fire strategier. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til i innledningen til kategori 13.30.

Effektivt og målrettet tilsyn**Resultatrapport**

Etaten har i 2000 arbeidet med å styrke kvaliteten på tilsynsarbeidet, både med hensyn til planlegging, gjennomføring, rapportering og dokumentasjon. Tilsynsvolumet (målt i ukeverk) holdes på samme nivå som i 1999, dvs. ca. 4 600 ukeverk (tilsvarer ca. 15 700 tilsyn). Arbeidstilsynet fikk i 2000 økt sin tildeling med 2 mill. kr til tilsyn. Disse midlene er benyttet til en styrking av tilsynsvirksomheten. Videre har midlene gitt mulighet til å styrke kjemikalieområdet, samt til å videreføre samarbeidet med partene om en for-

sterket innsats i distriktene. Arbeidstilsynet har i 2000 prioritert tilsynsarbeidet knyttet til de fire områdene i Nasjonalt program for forebygging:

- *belastningslidelser*, med fokus på risiko for skader av tunge løft og ensidig gjentagelsesarbeid
- *psykososiale problemer*, med fokus på virksomhetenes egen innsats for å forebygge og håndtere psykososiale problemer
- *allergi og overfølsomhet*, med fokus på inneklimateproblemer og allergifremkallende stoffer i arbeidslivet
- *skader pga. ulykker*, med fokus på virksomhetenes forebyggende tiltak og ev. oppfølging etter skader

Arbeidet er fulgt opp som en integrert del av det risikobaserte tilsyn i tilknytning til innsatsområder og kampanjer. Eksempler på kampanjer og aksjoner fremgår av boks 3.8.

Arbeidstilsynets hovedinnsats skjer ved lokale satsinger og kampanjer. Disse gjennomføres på bakgrunn av sentrale føringer, lokal risikovurder-

ing og lokal kunnskap og erfaring. Dette resulterte bl.a. i satsinger gjennom samarbeid med andre tilsynsmyndigheter på nye problemområder (tilsyn i forhold til fremmedkulturelle) og forsterket innsats i bransjer med tradisjonelt høy ulykkesforekomst (landbruk).

Arbeidstilsynet gjennomfører i tillegg tre aksjoner i 2000:

- markedskontroll av personlig verneutstyr (nordisk samarbeid)
- tunge løft i helsesektoren (europaisk arbeidsmiljøuke); oppfølging av aksjon høsten 1998
- kjemiaksjon; oppfølging av aksjon våren 1999

I 1999 utarbeidet Arbeidstilsynet en plan for arbeidet på kjemiområdet de neste fire årene. Planen gir en oversikt over helseskader som allergi og overfølsomhet, kreft, reproduksjonsforstyrrelser og nevrotoksiske skader, og skisserer innsatsområder som skal gi størst mulig helsegevinst for norsk arbeidsliv ut fra de ressursene etaten rår over.

Boks 3.7 Eksempler på kampanjer og aksjoner

Politi- og lensmannsetaten (1998-2000)

Det er gjennomført tilsyn i alle landets politidistrikt, politistasjoner, lensmannskontor, UP-enheter, særorgan og enkelte avdelinger på politidistriktetsnivå. Politi- og lensmannsetaten ivaretar egen trygghet i farlige situasjoner, men arbeider i mindre grad forebyggende med HMS i hverdagen. Dette medfører at politiet har en god del skader og fysiske og psykiske belastninger. Det er så langt gjennomført 456 tilsyn og gitt 159 pålegg. De fleste påleggene er gitt på bakgrunn av mangelfullt systematisk HMS-arbeid og manglende bedriftshelsetjeneste.

Bygg- og anleggsbransjen (1999-2001)

Formålet er å få bygg- og anleggsbransjen til å ivareta HMS i sine prosjekter. Bransjen er en av de mest utsatte når det gjelder skader og ulykker. I perioden 1989-1998 ble det registrert 656 dødsulykker i arbeidslivet, 136 (21 pst.) av de omkomne arbeidet i bygg- og anleggsbransjen. I 1999 skjedde 26 pst. av dødsulykkene i denne bransjen. Dette skyldes i stor grad dårlig planlegging med hensyn til systematisk HMS-arbeid. Byggherreforskriften står sentralt i kampanjen, og den viktigste målgruppen er offentlige byggherrer i planleggings- og gjennomføringsfasen av prosjekter.

Nærings- og nytelsesmiddelbransjen (2000-2002)

Planleggingen av kampanjen er startet opp i 2000. Bransjen preges av mye ensformig gjentakelsesarbeid (f.eks. fiskeindustrien), allergi (f.eks. bakere) og mange skader. Bransjen omfatter mange kvinnearbeidsplasser.

Støyaksjonen (1999)

Hørselskader forårsaket av støy på arbeidsplassen topper Arbeidstilsynets statistikk over meldte arbeidsrelaterte sykdommer. Staten gjennomførte høsten 1999 en aksjonsdag, med bl.a. målsetting om å bevisstgjøre og skape oppmerksomhet om støy som årsak til alvorlig helseskade. 622 virksomheter ble besøkt og 65 pst. fikk varsel om pålegg med til sammen 1 050 påleggspunkter. 9 pst. av virksomhetene manglet bedriftshelsetjeneste. Resultatene viser at mange virksomheter følger opp de personorienterte kravene, men avdekket betydelige mangler når det gjelder systematiske tiltak mot hørselsskadelig støy.

Resultatmål 2001

Arbeidstilsynet skal:

- prioritere oppfølgingen av tilsynsarbeidet mht. kvalitet og enhetlighet, jf. Riksrevisjonens rapport
- holde tilsynsvolumet på samme nivå som i fjor, dvs. ca. 4 600 ukeverk (14 000-16 000 tilsyn)
- følge opp tilsyn, bl.a. gjennom å foreta stikkprøver om hvorvidt pålegg er fulgt opp
- videreføre de særskilte satsingene innenfor bygg- og anleggsbransjen og nærings- og nytelsesmiddelbransjen
- gjennomføre flere aksjonsdager i egen regi, men også i samarbeid med andre
- videreføre arbeidet med utprøving av alternative tilsynsmetoder, bl.a. skal fokus rettes mot små og mellomstore bedrifter
- fra 2001 benytte følgende kriterier for risikobasert tilsyn:
  - fokus på virksomheter med 10-50 ansatte
  - sentrale kampanjer og aksjoner: 25 pst.
  - innsats mot "utvalgte bransjer" (8 stk.): 30 pst.
  - tilsyn i forbindelse med ulykker: 10 pst.
  - oppfølging av effekt av tidligere tilsyn: 10 pst.
  - annet riskobasert tilsyn: 25 pst.

Arbeide for hensiktsmessige lover, regler og andre rammevilkår for arbeidsmiljøet

Resultatrapport

I 2000 ble det startet opp en omfattende gjennomgang av Arbeidstilsynets totale forskriftsverk med sikte på forbedring og forenkling. Regelverksprosjektet tar utgangspunkt i en identifisering av hvilke temaer og problemer som bør være gjenstand for inngripen fra myndighetenes side, det være seg regelverk eller alternative tiltak. Grunnlaget for identifiseringen skal være vurdering av risiko. Arbeidslivets parter er involvert og skal bl.a. bidra ved bruk av såkalte "testpanel" hvor man skal sjekke ut risikovurderingene ved noen dertil egnede virksomheter.

Prosjektet består av bl.a. tre (temabaserte) prosjektgrupper og en partssammensatt referansegruppe, og har som mål at regelverket skal være:

- risikotilpasset og forebyggende
- enkelt, herunder å redusere antall forskrifter
- konsistent
- tilgjengelig og håndterbart

Prosjektet er delt inn i tre faser. Fase 1 skal være ferdig i løpet av våren 2001, og skal være en gjennomgang av reguleringsbehov og gjeldende regelverk. Det legges opp til delrapporter innenfor de ulike områder av forskriftsverket. Fase 2 skal foreta en samlet vurdering og beslutning av mulighetene for forenkling og forbedring, mens fase 3 vil være oppfølging og gjennomføring.

Arbeidstilsynet ferdigstilte i 2000 en intern metode for konsekvensanalyser i tilknytning til regelverksarbeid. Det ble også utviklet en metode for å sikre systematisk evaluering av eksisterende forskrifter.

Resultatmål 2001

Arbeidstilsynet skal:

- slutføre første fase av gjennomgang av forskriftsverket og iverksette fase to
- fatte beslutninger vedrørende regelverksstrukturen, volum og tilgjengelighet for brukerne

Utvikle etatens informasjons- og veiledningstjeneste

Resultatrapport

Arbeidstilsynet har gjennomført prøvedrift med en sentral, datastøttet svartjeneste som skal bidra til å øke kvaliteten på informasjonen som blir gitt og samtidig frigjøre ressurser til tilsynsarbeidet. Tjenesten er blitt utvidet til å omfatte hele landet og kan nås ved å ringe ett telefonnummer. Den underliggende organiseringen varierer. Syv distrikter har én felles løsning, mens de øvrige selv besvarer henvendelsene. Alle løsningene har samme kvalitetskrav og vil bli evaluert etter de samme kriterier i 2001/2002. Det vil bli tatt stilling til videre organisering etter evalueringen.

Resultatmål 2001

Arbeidstilsynet skal

- informere og veilede i forbindelse med ny regulering i arbeidsmiljøloven om innleie av arbeidskraft
- utnytte de muligheter informasjons- og kommunikasjonsteknologi gir for å gjøre informasjon tilgjengelig for de virksomheter etaten ikke når ved direkte tilsyn
- spesielt vurdere/videreutvikle informasjons- og veiledningsstrategier for små og mellomstore bedrifter

Samarbeide åpent og aktivt med andre som bidrar til å bedre arbeidsmiljøet

Resultatrapport

I 2000 videreførte etaten arbeidet i direktørgruppen for HMS-etatene (dvs. Arbeidstilsynet, Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Produkt- og Elektrisitetstilsynet og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon). På lokalt nivå har Arbeidstilsynet tatt et hovedansvar i dette samordningsarbeidet. Det er etablert regionale samarbeidsgrupper i samtlige av Arbeidstilsynets distrikter. Spesielt på kjemiområdet har etaten et viktig samarbeid med Statens arbeidsmiljøinstitutt.

Etaten har også videreført et godt samarbeid med partene i arbeidslivet (både sentralt og lokalt) i forbindelse med planlegging og gjennomføring av sentrale og lokale kampanjer. Også i regelverksarbeidet har samarbeidet med partene vært fruktbart og viktig.

Det er etablert et samarbeid mellom Arbeidstilsynet og ØKOKRIM om oppfølging av politianmeldelser på bakgrunn av arbeidsmiljøkriminalitet. Politianmeldelser har så langt vært et lite brukt virkemiddel, bl.a. fordi politi- og påtalemyndighetene ikke har fulgt opp sakene tilfredsstillende sett fra Arbeidstilsynets side. Det er nå enighet om at etaten i større grad skal gå til anmeldelse av alvorlige brudd på lover og forskrifter. ØKOKRIM skal på sin side påse at de saker som blir anmeldt også blir fulgt opp på en mer effektiv måte.

Prosjektet "Forsterket arbeidsmiljøinnsats" ble gjennomført som et samarbeidsprosjekt mellom Arbeidstilsynet, LO og NHO i perioden 1996-1999. Aktiviteten har bestått av tilsyn i utsatte virksomheter og ulike utviklings- og samarbeidsprosjekter mellom partene og Arbeidstilsynet. Satsingen er evaluert i 2000, og resultatene viser bl.a. at prosjektet har ført til bedre forståelse og samarbeidsklima mellom partene. Det er gjennomført en spørreskjemaundersøkelse blant aktørene som viser at det er oppnådd økt oppmerksomhet om arbeidsmiljøspørsmål.

Resultatmål 2001

Arbeidstilsynet skal:

- videreutvikle samarbeidet med organisasjoner, institutter og offentlige etater, de fem HMS-etatene (jf. over) og partene i arbeidslivet
- videreutvikle samarbeidet med Statens arbeidsmiljøinstitutt både generelt i forhold til etatens kunnskapsgrunnlag for satsing og prioritering, og spesielt på kjemiområdet
- videreutvikle den lokale og regionale samordningen i tilsynsarbeidet
- vektlegge samarbeid om å rette spesielt fokus mot små og mellomstore bedrifter
- bidra i samarbeid med HMS-etatene og andre offentlige myndigheter om oppfølgingen av Statskonsults rapport 1999: 2 "Helt stykkevis og delt?"

Budsjettforslag 2001

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 247 mill. kr for 2001. Posten er redusert med 6 mill. kr i forbindelse med innføring av direkte refusjon av sykepenger. Videre er bevilgningen økt bl.a. som følge av at Arbeidstilsynet overtar forvaltning og veiledningsplikt for regelverket knyttet til innleie av arbeidskraft. Andre økninger er virkningene av lønnsoppjøret for 2000, prisstigning og parallell rammeøkning ifm. byggesaksbehandling (jf. kap. 3530, post 7). Totalt en økning på 14,1 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2000.

Det foreslås at bevilgningen for 2001 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3530 Arbeidstilsynet, postene 1 Diverse inntekter, 6 Refusjoner og 7 Byggesaksbehandling, gebyrer, jf. forslag til romertallsvedtak III, nr. 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 3,7 mill. kr til utstyrsanskaffelser, hovedsakelig IT-utstyr.

Kap. 3530 Arbeidstilsynet (jf. kap. 530)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Diverse inntekter	1 475	2 000	2 000
2	Bibliotek tjenester	5	15	
4	Kjemikaliekontroll, gebyrer	3 850	3 700	3 700
5	Tvangsmulkt	1 105	800	1 000
6	Refusjoner	2 389		
7	Byggesaksbehandling, gebyrer	12 128	10 200	12 300
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	306		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 214		
17	Refusjon lærlinger	15		
	Sum kap. 3530	22 487	16 715	19 000

I forhold til 2000 er det gjort følgende tekniske endringer: Midler bevilget under post 2 Bibliotek tjenester foreslås overført til post 1 Diverse inntekter. Betegnelsen under post 1 foreslås endret fra Arbeidervern til Diverse inntekter.

Post 1 Diverse inntekter

Posten omfatter abonnements- og annonseinntekter knyttet til tidsskriftet Arbeidervern samt inntekter fra bibliotek tjenesten. Det budsjetteres med 2 mill. kr i inntekter for 2001, jf. kap. 530, post 1.

Post 4 Kjemikaliekontroll, gebyrer

Det budsjetteres med 3,7 mill. kr i inntekter fra gebyrer i forbindelse med kjemikaliekontroll.

Post 5 Tvangsmulkt

Inntektene under denne posten omfatter innkrevd tvangsmulkt som virksomheter er blitt ilagt pga.

manglende oppfølging av pålegg fra Arbeidstilsynet. Det budsjetteres med 1 mill. kr for 2001.

Post 6 Refusjoner

Det foreslås å knytte en merinntektsfullmakt til posten som følge av at refusjonenes omfang og størrelse i det enkelte år er usikre og av den grunn vanskelig å budsjettere, jf. kap. 530, post 1. Dette har vært praksis de senere år.

Post 7 Byggesaksbehandling, gebyrer

De konkrete tjenester Arbeidstilsynet utfører for virksomhetene gebyrfinansieres gjennom byggesaksbehandling etter arbeidsmiljøloven § 19. Det budsjetteres med 12,3 mill. kr, jf. kap. 530, post 1.

Kap. 531 Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 3531)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	56 669	54 700	56 400
21	Oppdrag	8 268	6 100	6 300
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	785	2 400	2 600
	Sum kap. 531	65 722	63 200	65 300

Virksomhetsbeskrivelse

Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) er et biome-disinsk forskningsinstitutt. STAMIs overordnede mål er å medvirke til at norsk arbeidsliv skal bli i stand til å skape et arbeidsmiljø som forebygger sykdom og fremmer god helse.

Instituttet er en sentral samarbeidspartner for Arbeidstilsynet. Andre viktige målgrupper for instituttet er verne- og helsetjenesten i virksomhetene og arbeidslivets organisasjoner.

Som et tverrfaglig sektorinstitutt må STAMI løse sine oppgaver i en vekselvirkning mellom grunnleggende forskning, anvendt forskning og service- og informasjonsvirksomhet. Instituttet skal utnytte sin spesialkompetanse og tverrfaglige tilnærming til nytte for norsk arbeidsliv gjennom forskningsprosjekter, metodeutvikling, arbeidsplassutredninger og bransjeundersøkelser. Instituttet tar fortsatt sikte på å etablere arbeidsplassrelaterte prosjekter i samarbeid med bedrifter, bransjeorganisasjoner og fagforbund. Videre omtale av resultatrapport og resultatmål er systematisert etter etatens hovedmål. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til innledningen til kategori 13.30.

Hovedmål 1: Gjøre kunnskap om sammenheng mellom arbeid, sykdom og helse kjent

Aktiviteten knyttet til dette målet skal bidra til at virksomhetenes mulighet til å vurdere risiko og foreta forebyggende tiltak forbedres.

Resultatrapport

Aktiviteten omfatter analyser, poliklinikk og annen service. I 2000 ble vel 3 000 prøver analysert i forbindelse med yrkeshygienisk servicevirksomhet og prosjekter, og 66 personer ble undersøkt med mistanke om yrkessykdom. Det er gjennomført 250 nevropsykologiske undersøkelser. Fagsekretariatet for bedriftshelsetjenesten har siste år besvart omkring 300 henvendelser fra bedriftshelsetjenester. Fagsekretariatet har, i samarbeid med profesjonsforeningene innen bedriftshelsetjenesten, myndighetene og partene i arbeidslivet utformet et kvalitetsutviklingsprosjekt som skal gjøre ordningene i stand til å evaluere seg selv. Sekretariatet for "Idébanken" for sykefraværarbeidet er etablert og fungerer tilfredsstillende. Idébanken skal være et virkemiddel for partene i arbeidslivet og sentrale myndigheter for å formidle ideer og

resultater som kan bidra til bedre arbeidsmiljø, lavere sykefravær og bedre tilrettelegging for yrkeshemmede i arbeidslivet.

Instituttet utgir nyhetsbrevet "Arbeid og helse" fire ganger i året og har egne hjemmesider på internett. Biblioteket fungerer som et nasjonalt dokumentasjonscenter på arbeidsmiljøområdet, og tilbyr blant annet informasjonssøking for eksterne brukere. Andre formidlings- og undervisningsaktiviteter er kurs og konferanser, samt omkring 750 forelesninger eller foredrag, og kurs for verne- og helsepersonale.

Resultatmål 2001

Statens arbeidsmiljøinstitutt skal:

- opprettholde et tilfredsstillende nivå på service, analyser og poliklinisk aktivitet som skal gi godt grunnlag for forebyggende arbeidsmiljøarbeid i virksomhetene og bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for Arbeidstilsynets kampanjer
- ivareta sekretariatet for Idébanken i perioden 1999-2002
- opprettholde biblioteket som et nasjonalt dokumentasjonscenter på arbeidsmiljøområdet
- gjennomføre opplæring for verne- og helsepersonale

Hovedmål 2: Kartlegge miljø- og helseforhold, vurdere risiko og forslå forebyggende tiltak

Aktiviteten innenfor dette målet har betydning for virksomhetenes forebyggingsarbeid og myndighetenes vurdering av risiko i ulike bransjer. Kartlegging og risikovurdering innebærer alltid at det i tillegg til den praktiske nytten også skapes ny kunnskap.

Resultatrapport

I 1999 har Instituttet publisert 58 rapporter, sammendrag eller andre artikler på norsk, 76 på engelsk, hvorav 45 i tidsskrifter av høy vitenskapelig standard. Dette er økt aktivitet i forhold til tidligere år.

STAMI har bl.a. gjennomført undersøkelser i bygg- og anleggsindustrien, renovasjonsbransjen, aluminiumsindustrien og i mangan- og silisiumsmelteverkene for å avdekke risiko for luftveislidelser. Det er også gjennomført et samarbeid med Russland for å kartlegge risiko i nikkelsmelteverk. Instituttet har gjennomført et innneklimaprojekt med fokus på luftveislidelser. Det er gjennomført tilsvarende undersøkelser i

landbruket og hos yrkesdykkere. Det er grunn til å anta at luftveislidelser av forskjellig art kan være en viktig og utbredt arbeidsrelatert sykdom i alle disse bransjene.

Instituttet har gjennomført gentoksiske undersøkelser og kartlagt eksponering for kreftfremkallende stoffer hos maskinister, arbeidere i garasjeanlegg, asfaltarbeidere og hos kabelarbeidere. Eksponering synes å være lav og synes ikke å føre til noen uakseptabel kreftrisiko i Norge.

Reproduksjonsforhold er undersøkt i landbruket, i "elektriske yrker" og hos barn bosatt langs kraftledninger. Den økte risiko for kreft og fosterskader i landbruket er ytterligere verifisert, mens det er lite funn i de andre gruppene.

Hos akrylamideksponerte tunnelarbeidere er det funnet en lett nedsatt nerveledningshastighet uten klinisk medisinsk betydning. Hos aluminiumsveisere og dykkere har instituttet funnet nevrologiske utfall av usikker klinisk betydning.

Resultatmål 2001

STAMI skal:

- avdekke arbeidsrelatert sykdom forårsaket av kjemisk eller fysisk eksponering hos antatte høyrisikogrupper ved kartlegging og undersøkelser
- følge opp siliciumkarbidindustrien og bygg- og anleggsindustrien på grunn av dokumentert helseis risiko
- kartlegge eksponering for isocyanaters innvirkning på helse
- følge opp reproduksjonsundersøkelsene i landbruket
- følge opp manganprosjektet, ifm. vurdering av endring av den administrative normen for mangan
- videreføre kartlegging av kreftrisiko
- formidle risikovurderinger og kartleggingsundersøkelser til arbeidsmiljømyndighetene, bl.a. som grunnlag for Arbeidstilsynets satsinger og prioriteringer

Hovedmål 3: Skape kunnskap om sammenheng mellom arbeid, sykdom og helse

Resultatrapport

Under dette målet rapporteres først og fremst laboratoriebasert forskning, men denne kan også ha direkte praktiske konsekvenser.

Muskelsmerter

Et viktig satsningsområde er utvikling av kunnskap for å forstå mekanismene ved muskelsmerter og hvordan slike mekanismer kan påvirkes for å forebygge utvikling av muskulære smertetilstander.

Nye metoder kan gi kunnskap om hvorfor smerte oppstår og kan bli kronisk. Instituttet undersøker sammenhenger mellom smerte og psykofysiologiske responser, og personlighetstyper hos pasienter med kjevesmerter eller fibromyalgi. Det foreligger ennå ikke bearbejdede resultater av disse undersøkelsene.

Kronisk belastning (stress) øker sympatisk nerveaktivitet (dvs. nerveaktivitet som ikke styres bevisst). Det er også funnet sammenheng mellom sympatisk nerveaktivitet og personlighetstrekk som passer med epidemiologiske data omkring personlighetstrekk og hjertekarsykdom. Når det gjelder skuldersmerter, har personer med liten kontroll over sitt arbeid lettere for å få smerter enn personer med god kontroll. Videre har ledrelaterte smerter en mindre utbredelse enn diffuse muskulære smerter. Psykofysiologiske reaksjoner som kan ha betydning for smerteutvikling under arbeid er registrert hos ansatte i postverket i feltstudier og ved simulert arbeidsplass i laboratoriet. Data er under bearbejdelse.

Arv og miljø

Instituttet har dokumentert hvilke kjemiske reaksjoner i cellene som kan være en årsak til at kvinner har større risiko enn menn for å utvikle lungekreft ved røyking. Dette synes å ha sammenheng med et enzym som behandler PAH – et tjærestoff som også er viktig når det gjelder yrkesrelatert kreft. Genetisk instabilitet er viktig når det gjelder kreftutvikling. Eksponering for gentoksiske stoffer (f.eks. nikkel) gir økt instabilitet. Nedsatt aktivitet i immunsystemet kan gi økt kreftrisiko. Mekanismene ved miljøgifters (dioksiner) innvirkning på immunsystemet blir undersøkt.

Resultatmål 2001

Innenfor *Muskulær smerteforskning* skal instituttet følge opp:

- undersøkelser om arbeidsrelaterte sykdommer i befolkningen ved data fra spørreskjema om psykisk og organisatorisk arbeidsmiljø
- arbeidet med det psykofysiologiske laboratoriet skal intensiveres

- det skal opprettes en tverrfaglig gruppe (medisin, psykologi, organisasjonsteori for kartlegging av samspillet mellom psykiske, organisatoriske og sosiale faktorer for utvikling av arbeidsrelatert sykdom der lavgradig kjemisk/fysisk eksponering også kan være av betydning

Innenfor *Arv og miljø* skal instituttet:

- ferdigstille et EU-prosjekt om interaksjon mellom gener og miljøet for utvikling av sykdom

Budsjettforslag 2001

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 56,4 mill. kr. Posten er redusert med 1,4 mill. kr i forbindelse med innføring av direkte refusjon av sykepenger. Videre er bevilgningen økt med 1,3 mill. kr for å følge opp regjeringens satsing på medisinsk og helsefaglig forskning som oppfølging av forskningsmeldingen. Innenfor dette vil STAMI ha et økt fokus på kjemisk helsefare. Økningen under denne posten må ses i sammenheng med at bevilgningsnivået til vitenskapelig utstyr økes ytterligere for 2001, jf. post 45. Andre økninger er knyttet til virkningene av lønnsoppgjøret for 2000 og prisstigning. Totalt en netto økning på 1,7 mill. kr i forhold til saldert budsjett. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3531, post 1.

ende merinntekter under kap. 3531, post 1 Inntekter av laboratorievirksomhet og post 2 Informasjon, kurs og tjenesteyting, jf. forslag til romertallsvedtak III, nr. 2.

Post 21 Oppdrag

Det foreslås en bevilgning på 6,3 mill. kr, en økning på 0,2 mill. kr som følge av prisstigning. Posten omfatter utgifter til gjennomføring av eksterne oppdrag. Oppdragsvirksomheten finansieres i sin helhet av oppdragsinntekter, jf. kap. 3531, post 3. I tilknytning til oppdragsvirksomheten foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3531 Statens arbeidsmiljøinstitutt, post 3 Oppdrag, jf. forslag til romertallsvedtak III, nr. 3.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 2,6 mill. kr, en økning på kr 200 000 i forhold til saldert budsjett 2000. Posten ble økt med 1,8 mill. kr i 2000 knyttet til fornyelse av vitenskapelig utstyr. Dette foreslås videreført og økt ytterligere for 2001. Bevilgningsnivået opprettholdes som et ledd i regjeringens prioritering av opprusting og modernisering av vitenskapelig utstyr innenfor medisinsk og helsefaglig forskning.

Kap. 3531 Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 531)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Inntekter av laboratorievirksomhet	983	1 200	1 200
2	Informasjon, kurs og tjenesteyting	3 722	1 100	1 100
3	Oppdrag	6 588	6 200	6 400
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	208		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	370		
	Sum kap. 3531	11 871	8 500	8 700

Post 1 Inntekter av laboratorievirksomhet

Det budsjetteres med 1,2 mill. kr i inntekter fra betalte laboratorieanalyser av arbeidsmiljøprøver fra virksomheter, jf. kap. 531, post 1.

Post 2 Informasjon, kurs og tjenesteyting

Det budsjetteres med 1,1 mill. kr i inntekter fra kurs- og informasjonsvirksomheten, jf. kap. 531, post 1.

Post 3 Oppdrag

Inntektene fra oppdragsvirksomheten anslås til 6,4 mill. kr, jf. kap. 531, post 21.

Kap. 532 Produktregisteret (jf. kap. 3532)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	10 073	10 300	10 300
	Sum kap. 532	10 073	10 300	10 300

Virksomhetsbeskrivelse

Produktregisteret er opprettet for å rasjonalisere innsamling av kjemikalieinformasjon til bruk innen HMS-arbeid og skal være statens sentrale register på dette området. Produktregisteret skal sørge for en sikkerhetsmessig forsvarlig lagring og behandling av næringslivets produkt- og forretningsdata.

Produktregisteret er i første rekke et serviceorgan for Arbeidstilsynet, Oljedirektoratet, Giftinformasjonssentralen, Statens forurensningstilsyn, Statens institutt for folkehelse, Statens arbeidsmiljøinstitutt og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern i deres forebyggende HMS-arbeid. Konfidensielle opplysninger fra registeret er forbeholdt disse definerte statlige brukere. Produktregisteret kan dessuten bidra med åpen informasjon til andre som har oppgaver innen HMS-sektoren.

Grunnlaget for alle Produktregisterets oppgaver og ytelser er databasen som inneholder fullstendig sammensetning og andre viktige opplysninger om kjemiske produkter. Kvalitetssikring av de registrerte opplysningene prioriteres, og det gjennomføres årlige oppdateringer.

Evaluering

Produktregisteret har i 2000 blitt evaluert i regi av Statskonsult. Det overordnede målet med evalueringen har vært å vurdere om Produktregisteret er det nyttige verktøyet som det er ment å være sett

ut fra gjeldende regelverk og de målsettinger som er satt for registeret. Evalueringen vil være viktig som grunnlag for videreutviklingen av registeret. Saken vil følges opp av departementet i samarbeid men berørte myndigheter og parter fra høsten 2000.

Videre omtale av resultatrapport og resultatmål er systematisert etter Produktregisterets hovedmål. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til innledningen til kategori 13.30.

Hovedmål 1: Samle inn, systematisere og arkivere opplysninger om kjemikalier**Resultatrapport**

Mengden av farlige kjemikalier som brukes i Norge er økende. Produktregisteret mottar hvert år opplysninger om 3 000 - 4 000 nye kjemikalier som skal registreres. Et noe lavere antall registreringer tas ut av markedet, slik at netto økning holder seg jevnt på ca. 500. Antall deklarasjonspliktige kjemikalier, dvs. kjemikalier med en omsetning på 100 kg eller mer pr. år, nærmer seg 25 000. En deklarasjon kan inneholde flere merkepliktige kjemikalier. Totalt antall deklarasjoner var i overkant av 13 000 i 1999. Produktregisteret har også frivillige deklarasjoner. Siden 1991 har antall deklarasjoner økt med 49 pst.

Data fra Produktregisteret danner grunnlag for gebyrinnkreving av Statens forurensningstilsyn til dekning av egne og Arbeidstilsynets kost-

nader med tilsyn med merkeplikten. Skjema for årlig oppdatering og komplettering av registrerte opplysninger for 1999 ble sendt ut til 1 022 firmaer, en økning på nesten 8 pst. fra 1999. Etter svarfristen ble 211 firmaer sendt over til Statens forurensningstilsyn for videre oppfølging (pålegg/tvangsmulkt).

Nordisk kjemikaliegruppe har opprettet et faglig nettverk med deltakelse fra nordiske miljømyndigheter og produktregistre. Nettverket bidrar til samarbeid og harmonisering av produktregistrene på teknisk plan og forståelsen av miljømyndighetenes behov for informasjon.

Resultatmål 2001

Hovedparten av registerets arbeid består av løpende saksbehandling av innsendte produktdeklarasjoner. I 2001 vil Produktregisteret fokusere på:

- tilrettelegging av dataverktøy og arbeidsrutiner for effektivisering av datainnsamling, kvalitetssikring og saksbehandling
- forberede elektronisk innmelding av opplysninger til Produktregisteret
- aktiv deltakelse i Nordisk produktregistergruppe

Hovedmål 2: Tilrettelegge opplysninger ut fra registrerte data, slik at definerte brukere får tilgang til riktig informasjon

Resultatrapport

Bruken av tetningsmidler i arbeidet med Romeriksporten, viste hvor viktig det er at merkeetiketter og HMS-datablad for kjemikalier er riktige. Produktregisterets IT-systemer ble i 2000 tilpasset for å kunne bistå kontrollmyndighetene i å finne fram til feilklassifiserte kjemikalier, og dermed høyne kvaliteten på informasjonen (datablad, etiketter) til bruker av farlige kjemikalier.

Det har vært utført en rekke oppdrag for brukerne i 1999/2000, blant annet knyttet til data om forekomst av grupper av farlige kjemikalier, sammenstillinger og trendanalyser. Materialet har vært brukt i forbindelse med kontroller, planleg-

ging, regelverksarbeid og internasjonalt samarbeid (EU/EØS). Giftinformasjonssentralen og Statens forurensningstilsyn har i tillegg utstrakt bruk av Produktregisteret via direkte oppslag fra egne terminaler.

Resultatmål 2001

Produktregisteret skal:

- opprettholde nivået på oppdrag fra brukerne og forbedre tjenestene
- utvikle regelmessige rapporter for brukerne
- videreutvikle PC-basert ugradert datauttrekk beregnet på brukernes saksbehandlere

Hovedmål 3: Bearbeide graderte data til ugradert informasjon for å gjøre opplysningene mer allment tilgjengelige

Resultatrapport

Det er et økende behov for sammenstillinger fra Produktregisteret også fra andre offentlige virksomheter enn de definerte brukerne, slik som Hærens ABC-skole, Statens næringsmiddeltilsyn, Toll- og avgiftsdirektoratet og forskjellige organisasjoner. Slike oppgaver får prioritet etter datainnsamling, registrering og oppdrag for brukerne. Produktregisteret undersøker, i samarbeid med GRIP Senter og Giftinformasjonssentralen, mulighetene for å samarbeide om informasjon og datainnsamling. Dette vil bli sett i sammenheng med Miljøverndepartementets planlagte database for åpen kjemikalieinformasjon.

Resultatmål 2001

Produktregisteret skal:

- bidra til at offentlige virksomheter og andre som har behov for det, får tilgang på ugradert informasjon ved å analysere og sammenstille data i rapporter som viser informasjon om stoffer, bransjer og grupper av kjemikalier og deres utvikling over tid
- utvikle rapporter som kan gis ut regelmessig
- utnytte muligheter som gis gjennom samarbeid med andre institusjoner og med internett som informasjonskanal

Budsjettforslag 2001**Post 1 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 10,3 mill. kr i 2001. Posten er redusert med 0,1 mill. kr i forbindelse med innføring av direkte refusjon av sykepenger. Videre er bevilgningen økt bl.a. som følge av virk-

ningene av lønnsoppgjøret for 2000, prisstigning og delvis videreføring av midler til utstyr. Totalt en nominell videreføring i forhold til saldert budsjett 2000. Deler av Produktregisterets drift dekkes av Miljøverndepartementet via belastningsfullmakt.

Kap. 3532 Produktregisteret (jf. kap. 532)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	303		
	Sum kap. 3532	303		

Kap. 533 Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 3533)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	61 731	60 700	61 800
21	Spesielle driftsutgifter	398	700	700
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 779	750	750
70	Tilskudd til Norsk Brannvern Forening	500	500	500
	Sum kap. 533	65 408	62 650	63 750

Virksomhetsbeskrivelse

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE) er nasjonal fagmyndighet. Ansvarsområdet omfatter forebyggende og beredskapsmessige tiltak i forbindelse med brann, eksplosjon, landtransport av farlig gods samt væsker og gasser under trykk.

De enkelte resultatmålene beskrevet nedenfor tar utgangspunkt i direktoratets målsettinger og i skadeutviklingen på området, jf. kategoriomtale Videre omtale av resultatrapport og resultatmål er systematisert etter etatens strategier. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til i innledningen til kategori 13.30.

Regelverksutvikling*Resultatrapport*

Forslag til ny brann- og eksplosjonsvernlov har vært ute til høring og bearbeides nå med utgangspunkt i høringsuttalelsene. Etter planen vil lovutkastet bli oversendt Stortinget våren 2001. Behovet for tilpasning av eksisterende regelverk til den nye loven er kartlagt og nødvendige endringer vil være utarbeidet til loven trer i kraft.

De internasjonale forpliktelser for transport av farlig gods er ivaretatt ved at EØS-direktivet om sikkerhetsrådgiver er implementert. Som følge av det nye regelverket er det opprettet en opplæringsordning for sikkerhetsrådgivere i virksomheter som håndterer transport av farlig gods på vei eller jernbane.

Ansvarsforholdene og regelverket for sprengningsarbeider er utredet. På grunnlag av utredningen er det utarbeidet en veiledning til

bruk ved spregningsarbeid. Det er etablert et prosjekt som skal føre til mer målrettet tilsyn mot virksomheter som oppbevarer og bruker eksplosive varer.

Resultatmål 2001

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern skal:

- forenkle strukturen på eksisterende forskrifter og utvikle eller utvikle nye og enklere forskrifter med bakgrunn i ny lov
- gjennomføre øvrig regelverksarbeid, blant annet revisjon av reglene for eksplosiver og transport av farlig gods

Tilsyn

Resultatrapport

Oppfølging av virksomhetenes internkontrollarbeid har stått sentralt i tilsynsarbeidet. De fleste virksomhetene har etablert internkontroll, men det er et potensiale for forbedring av systemene.

Strukturendringene i norsk næringsliv fortsetter og er fokusert på i tilsynet fra DBEs side. Dette har ført til at det er blitt satt fokus på HMS-aspekter i endringsprosessene og at HMS er gitt en mer sentral plass i de nye organisasjonene.

I oppfølgingen av trykkbeholderdirektivet er det i samarbeid med Oljedirektoratet utarbeidet retningslinjer for utpeking av tekniske kontrollorganer for å sikre en betryggende førmarkedskontroll.

Alle landets kommuner har vedtatt nye brannordninger. Ved direktoratets tilsyn i 113 kommuner ble det funnet større og mindre avvik i det brannforebyggende arbeid i 93 kommuner. Manglene gjaldt i hovedsak gjennomføringen av lovpålagte brannsyn. Videre var det kompetanseavvik i 97 kommuner. Arbeidet med de nye brannordningene har allikevel bevisstgjort kommunene på de oppgavene de har innen brannvernarbeidet, og vi forventer at de positive effektene av denne omstillingen vil bli synlig i årene som kommer.

Brannvesenene har vært opptatt av å bidra til tilfredsstillende sikkerhet i både eksisterende vegtunneler og tunneler under bygging. Som eksempel på hhv. ny tunnel og oppgradering av eldre tunneler kan nevnes Oslofjordtunnelen og 14 tunneler rundt Bergen.

I samarbeid med andre kontrollmyndigheter har DBE avholdt flere containerkontroller i utvalgte havner i østlandsområdet. Resultatet fra disse

kontrollene viser at det tekniske vedlikeholdet er dårlig, og at det er mangler ved merking, dokumentasjon og sikring av lasten. Kontroller på veiene gir derimot inntrykk av at kunnskapen om de internasjonale kravene til transport av farlig gods, og ikke minst etterlevelsen av disse, er blitt betydelig bedre de siste årene. DBE har også deltatt i en omfattende revisjon av NSB Gods sammen med Jernbanetilsynet. Resultatet av denne revisjonen viser at det står en god del igjen å gjøre for NSB når det gjelder opplæringen og implementeringen av farlig godsreglene.

Resultatmål 2001

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern skal:

- sikre at store nye utbyggingsprosjekter for olje og gass på land og distribusjonsanlegg for naturgass til en del større byer får en høy sikkerhets- og driftsmessig standard
- redusere faren for storulykker ved å påse at storulykkeforskriften blir etterlevd
- introdusere og markedsføre reglene for transport av farlig gods og påse at ordningen med sikkerhetsråd giver er iverksatt i de virksomhetene dette gjelder
- gjennomføre nye kontroller av farlig gods under transport, med særlig vekt på containertransport og transport av farlig gods på jernbane
- gjennomføre tilsyn med kommunale brannvesen for å påse at krav til forebyggende arbeid infris og at kompetansenivået bedres
- følge opp tiltak angående praktisering av vedtatte prosedyrer for nye tunneler og oppfølging av brannvesen og vegkontor vedrørende eksisterende tunneler

Samarbeid og informasjon

Resultatrapport

Samarbeidet mellom de fem HMS-etatene er omtalt i innledningen. I tillegg samarbeider DBE med en rekke andre instanser, i første rekke kommunale brann- og feiervesen, Norsk Brannvern Forening, flere forsikringselskaper og bransjeorganisasjoner.

DBEs samhandling med kommunale brann- og feiervesen er styrket gjennom tiltak for kompetanseoppbygging og sentralt tilrettelagte aktiviteter med tilhørende materiell, slik at informasjon og tilsyn basert på internkontroll brukes aktivt i skadeforebyggende arbeid. Det er gjennomført prøvedrift med samordnet tilsyn mellom

DBE og kommunale brannvesen. Videre er det gjennomført flere samfunnsrettede informasjonskampanjer i nært samarbeid mellom DBE, kommunale brannvesen og andre aktører.

Ordningen med redningsinnsats til sjøs er videreført. Direktoratet samarbeider spesielt med Larvik brannvesen om å bygge opp spesialkompetanse. Videre er brannvesenene i Oslo, Kristiansand og Bodø tildelt midler til å vedlikeholde den kompetansen som tidligere er bygget opp for redningsinnsats til sjøs.

Direktoratet har utviklet en CD-rom med samtlige regelverk på brann- og eksplosjonsvern-området som er meget godt mottatt.

Resultatmål 2001

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern skal:

- utarbeide strategi og samordnet tiltaksplan for holdnings- og atferdsmessige endringer i befolkningen, der man tilstreber aktiv deltakelse av minst 250 kommunale brann- og feiervesen
- gjennomføre informasjonstiltak både overfor næringslivet og allmennheten som synliggjør felles tilsynsprofil og koordinert opptreden mellom HMS-etatene

Kompetanse

Resultatrapport

I 1999 ble det igangsatt et prosjekt ved Norges brannskole for å utvikle læremidler for et fremtidig opplæringstilbud for deltidsansatte i det kommunale brannvesen.

Opplæringspakker for elever i videregående skole er nå tilgjengelig på internett.

For å øke kunnskapen om hva som forårsaker brannulykker er det igangsatt flere forskningsprosjekter for å finne faktorer av samfunnsmessig karakter som har en antatt årsaksmessig sammenheng med hyppighet av boligbranner. Resultatene fra disse prosjektene har vært et viktig grunnlagsmateriale i forbindelse med valg av strategi og virkemidler.

Resultatmål 2001

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern skal:

- prioritere innføring/oppfølging av nyordningen for utdanning av deltidsmannskaper i regi av Norges brannskole og tilby undervisningsskompetanse

- avklare på hvilke områder DBE skal ha spisskompetanse eller tilgang på spisskompetanse samt hvordan den skal benyttes i forhold til tilsynsobjektene og de lokale tilsynsmyndighetene
- i samarbeid med Norges brannskole gjennomgå skolens kurstilbud for å samordne dette tilbudet med nye forskriftskrav om kvalifikasjoner til ansatte i kommunale brannvesen

Budsjettforslag 2001

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 61,8 mill. kr for 2001, hvorav 0,5 mill. kr til drift av redningsinnsats til sjøs. Posten er redusert med 1,1 mill. kr i forbindelse med innføring av direkte refusjon av sykepenges. Videre er bevilgningen økt bl.a. som følge av virkningene av lønnsoppgjøret for 2000 og prisstigning. Totalt en økning på 1,1 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2000. Det foreslås at bevilgningen for 2001 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3533, post 6 Refusjoner, jf. forslag til romertallsvedtak III, nr. 4.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Direktoratet administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Posten dekker variable kostnader knyttet opp til flytimer. Faste utgifter er innarbeidet under post 1. Det foreslås en bevilgning på kr 700 000 for 2001.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker i hovedsak utskiftninger og oppgraderinger av etatens EDB-anlegg og dataprogrammer. Det foreslås en bevilgning på kr 750 000 for 2001.

Post 70 Tilskudd til Norsk Brannvern Forening

Norsk Brannvern Forening (NBF) er en landsforening med forebyggende brannvern som sin viktigste arbeidsoppgave. NBF er delvis selvfinansiert. Tilskuddet skal benyttes til større informasjons- og kunnskapsprosjekter. Prioriterte områder i 2001 er landsdekkende informasjonsskampanjer rettet mot brann i bolig. Det foreslås en bevilgning på kr 500 000 for 2001.

Kap. 3533 Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 533)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
2	Gebyrer	37 836	37 900	43 700
3	Sertifiseringsinntekter	3 449	4 500	
6	Refusjoner	1 918		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	269		
	Sum kap. 3533	43 472	42 400	43 700

I forhold til 2000 er det gjort følgende tekniske endringer:

Midler tidligere bevilget under post 3 Sertifiseringsinntekter foreslås overført til post 2 Gebyrer.

Post 2 Gebyrer

DBE kan kreve avgift til dekning av utgifter i forbindelse med de virksomheter som er underlagt tilsyn. Avgift kreves for tilvirkning og omsetning, for utstrakt kontroll med bedrifter i anleggsfase, samt for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder. Avgiftenes størrelse er avhengig av foregående års omsetnings- og produksjonsnivå.

Direktoratet skal tilby næringslivet sertifiseringstjenester i tilknytning til konstruksjon og kontroll med trykkbeholdere og sertifisering av sveisere. Det er lagt til grunn at denne tjenesten skal være selvfinansiert, men at den etter hvert skal overføres til det ordinære internkontroll-

tilsynet. Inntekten er avhengig av etterspørselen fra næringslivet.

Det budsjetteres med 43,7 mill. kr under denne posten, hvorav sertifiseringsinntekter (tidligere post 3) utgjør 4 mill. kr.

Post 6 Refusjoner

Det budsjetteres ikke med noe beløp under denne posten. Det foreslås i stedet å knytte en merinntektsfullmakt til posten som følge av at refusjonenes omfang og størrelse i det enkelte år er usikre og av den grunn vanskelig å budsjettere, jf. kap. 533, post 1. Dette har vært praksis de senere år.

Kap. 534 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	8 728	9 200	9 500
	Sum kap. 534	8 728	9 200	9 500

Kapitlet omfatter utgiftene til Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen, Rikslønnsnemnda og Tariffnemnda.

Arbeidsretten

Arbeidsretten er opprettet med hjemmel i lov om arbeidstvister, § 7, og er tillagt oppgaver etter lov om offentlige tjenestetvister. Arbeidsretten behandler tvister om gyldighet og fortolkning av tariffavtaler og visse tvister om fortolkning av arbeidstvist- og tjenestetvistlovens regler, tvister

om brudd på tariffavtaler og om sanksjoner ved slike avtalebrudd.

Arbeidsrettens arbeidsmengde i 1999 lå omtrent på samme nivå som i de siste årene. Tendensen til at flere saker krever mer omfattende behandling har holdt seg de seneste år. I tillegg kom det inn en uvanlig stor andel av nye saker i 2. halvår 1999. Disse forhold har ført til en viss økning i antall saker overført til behandling i 2000. Det antas at arbeidsmengden vil holde seg på et høyt nivå.

Det stilles særlige krav til rask behandling av saker som kommer inn til Arbeidsretten, og til høy kompetanse i domstolen. Behandlingen er underlagt de krav som følger av lovgivningen om Arbeidsretten og de tvister som er lagt til den.

Meklingsinstitusjonen

Meklingsinstitusjonen er opprettet med hjemmel om arbeidstvister, § 27. Oppgaven til institusjonen er å mekle i interessetvister mellom partene i arbeidslivet.

De aller fleste tariffavtaler er av to års varighet. Arbeidsmengden ved Riksmeklingsmannens kontor varierer. Det er hardt arbeidspress i de årene partene i arbeidslivet reviderer hele tariffavtalen, og færre arbeidsoppgaver i mellomårene når det bare forhandles om lønnsjusteringer. For å illustrere dette kan nevnes at det i 1998 var 134 meklinger, mot 39 i 1999.

Målsettingen for meklingsinstitusjonen er å søke å få de enkelte partene forlikt, og til enhver tid sørge for at partene kommer til meklings uten ventetid. Varierende arbeidsmengde medfører behov for fleksible ordninger med hensyn til bemanning. For å kunne øke kapasiteten i travle tider er det oppnevnt et permanent meklerkorps knyttet til meklingsinstitusjonen.

Kap. 535 Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 3535)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	23 709	24 900	25 400
	Sum kap. 535	23 709	24 900	25 400

Virksomhetsbeskrivelse

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) driver tverrfaglig handlings- og brukerrettet forskning. Forskningen ved instituttet skal være forankret i behovet i norsk arbeidsliv. Instituttet tar på seg oppdrag fra organisasjoner, bedrifter og offentlige etater/institusjoner. Forskningen er knyttet til følgende tema: bedriftsutvikling, arbeidsmiljø, arbeid og læring, kvalitet og organisering i offentlig sektor, arbeid for alle samt likestilling, arbeidsliv og hjemmeliv.

Rikslønnsnemnda og Tariffnemnda

Rikslønnsnemnda er opprettet med hjemmel i lov om lønnsnemnd i arbeidstvister. Nemnda behandler interessetvister som partene i arbeidslivet frivillig bringer inn til avgjørelse, og tvister som de lovgivende myndigheter vedtar skal løses ved tvungen lønnsnemnd. Rikslønnsnemnda hadde ingen saker til behandling i 1999.

Tariffnemnda er opprettet med hjemmel i lov om allmenngjøring av tariffavtaler m.m. Nemnda behandler krav fra partene i arbeidslivet om at de lønns- og arbeidsvilkår som følger av en tariffavtale, skal gjøres gjeldende overfor utenlandske arbeidstakere. Virksomheten er avhengig av antall krav som fremmes. Tariffnemnda behandlet ingen saker i 1999.

Budsjettforslag 2001

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 9,5 mill. kr for 2001. Driftsutgiftene fordeler seg med 5,0 mill. kr på Arbeidsretten, 3,57 mill. kr på meklingsinstitusjonen, kr 530 000 på Rikslønnsnemnda og kr 400 000 på Tariffnemnda.

Status for endring i tilknytningsform

Etter at AFI ble etablert i 1964 er det opprettet flere forskningsinstitutter som driver arbeidslivsforskning. AFI står således ikke lenger i noen særstilling i forhold til å dekke myndighetenes og sektorens kunnskaps- og kompetansebehov. Departementet la derfor til grunn at AFI ikke lenger skal være et forvaltningsorgan under Kommunal- og regionaldepartementet og bad styret om tilråding til alternativ organisasjonsform. I mai 1999 tilrødde styret at det i første omgang skulle foretas en gjennomgang av arbeidslivsforskningen, med sikte på å vurdere behovet for mer helhetlige strategiske grep på feltet. Som neste skritt tilrødde styret at AFI omdannes til en stiftelse.

Norges forskningsråd har på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet i samarbeid med Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet, foretatt en gjennomgang av arbeidslivsforskningen og fremmet et forslag, jf. kategoriomtalen. Departementet arbeider nå videre med omdanning av AFI. AFI har bred faglig profil av relevans for flere departementer, parter i arbeidslivet m.fl. Instituttets fremtidige organisasjonsform skal etter planen avklares og gjennomføres i løpet av 2001 i nært samarbeid med disse. I tilknytning til det omtalte forslaget fra Norges forskningsråd om ny organisering av den langsiktige, institusjonsrettede arbeidslivsforskningen, vil det bli vurdert å kanalisere basisbevilgningen til AFI via Norges forskningsråd fra 2002.

Omtale av resultatrapport og resultatmål er systematisert etter etatens hovedmål. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til innledningen til kategori 13.30.

Hovedmål 1: Produsere systematisk kunnskap om arbeidsmiljø

Resultatrapport

Det strategiske instituttprogrammet om arbeidsmiljø ble avsluttet i 1999. Programmet har vært et viktig ledd i oppbyggingen av en systematisk kunnskap på dette feltet. Det er utarbeidet flere rapporter om kunnskapsstatus innen feltet med særlig vekt på organisatorisk mestring. Det strategiske programmet har også vektlagt utprøving av intervensjonsteknikker for å skape/gjenvinne mestringskultur bl.a. ved bruk av metoder for konflikthåndtering. Innsikt fra dette programmet benyttes nå i forvaltningen og i privat næringsliv og som grunnlag for videre satsing i Norges forskningsråd innenfor programmet "Helse i arbeidslivet".

Resultatmål 2001

Arbeidsforskningsinstituttet skal:

- opprettholde posisjonen som et viktig kompetansesenter innen organisatorisk arbeidsmiljø
- bidra til å videreutvikle kunnskapen om sammenhengen mellom arbeidsmiljø og helse

Hovedmål 2: Gi organisatoriske bidrag til økt verdiskapning og god tjenesteyting

Resultatrapport

Arbeidet i NFR-programmet "Bedriftsutvikling 2000" har demonstrert nye metoder for bedriftsutvikling og nettverkssamarbeid i og mellom virksomheter. Instituttet har bidratt i utvikling av nye medvirkningsbaserte driftsformer i en rekke prosessanlegg offshore og i landbasert industri, og i etablering av et forum for nye driftskonsepter i prosessindustrien. Instituttet har bidratt med en større satsing innen varehandelen og har videre bidratt med innsikt om "kvalitetsbyråkratiet" og tjenesteyting i offentlig sektor.

Resultatmål 2001

Arbeidsforskningsinstituttet skal:

- utvikle prosesser og metoder som kan anvendes til utviklingstiltak både i offentlig og privat virksomhet
- utvikle modeller for bedriftsutvikling, bedriftssamarbeid og samarbeid mellom bedrifter og det offentlige virkemiddelapparat
- utforme alternative organisasjonsformer i offentlig sektor, med særlig vekt på god klient/brukerorientering

På alle områdene vil medvirkning, dialog og former for utviklingskoalisjoner stå sentralt.

Hovedmål 3: Opparbeide kunnskap som kan bidra til et godt beslutningsgrunnlag for offentlige myndigheter og arbeidslivets aktører og til god forvaltning

Resultatrapport

Instituttet har studert endringer i utdanningssystemet og rammebetingelser for læring i arbeidslivet. Studier om livslang læring med spesiell vekt på muligheter for eldre arbeidstakere er rapportert. Rapportene har påpekt hindringer og muligheter for at eldre arbeidstakere kan forbli i arbeid. Det arbeides nå med å følge opp denne innsikten med konkrete tiltak. Gjennom evalueringer har instituttet gitt innsikt av betydning for attføringsarbeid, bl.a. psykisk helse.

Resultatmål 2001

Arbeidsforskningsinstituttet skal:

- gi innsikt om kompetansesamfunnets utfordringer gjennom oppstart av et strategisk instituttprogram om kompetanse og kompetanseutvikling i virksomheter
- utføre evalueringsarbeid av utdanningstiltak, bl.a. Reform 97
- prøve ut praktiske tiltak for å holde større deler av befolkningen i arbeid

Hovedmål 4: Formidle kunnskap på arbeidslivsområdet til norsk arbeidsliv*Resultatrapport*

Instituttet har en noe lavere foredrags- og forelesningsaktivitet enn tidligere, men publiseringen ligger på samme nivå. Den internasjonale artikkelpubliseringen var noe høyere enn foregående år, men er fortsatt for lav.

Resultatmål 2001

Arbeidsforskningsinstituttet skal:

- formidle kunnskap til myndighetene og arbeidslivets øvrige aktører
- fortsatt arbeide for en økende grad av internasjonal publisering
- opprettholde et høyt nivå når de gjelder foredragsvirksomhet, undervisning, veiledning og pressekontakt, i tillegg til løpende publisering. Nyhetsbrev skal etableres både i papirutgave og elektronisk
- ha ansvar for tidsskriftet "Arbeidsliv i Norden"

Budsjettforslag 2001**Post 1 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 25,4 mill. kr for 2001. Posten er redusert med 0,3 mill. kr i forbindelse med innføring av direkte refusjon av sykepenger. Videre er bevilgningen økt bl.a. som følge av virkningene av lønnsoppgjøret for 2000 og prisstigning. Totalt en økning på 0,5 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2000. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3535, postene 1 Diverse inntekter og 3 Oppdragsforskning, jf. forslag til romertallsvedtak III, nr. 5.

Kap. 3535 Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 535)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Diverse inntekter	632	300	300
3	Oppdragsforskning	14 543	15 700	16 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	188		
	Sum kap. 3535	15 363	16 000	16 500

Betegnelsen under post 1 foreslås endret fra Tilfeldige inntekter til Diverse inntekter.

Post 1 Diverse inntekter

Posten omfatter inntekter fra rapportsalg, kursvirksomhet og andre tilfeldige inntekter. Inntektene anslås til kr 300 000 for 2001, jf. kap. 535, post 1.

Post 3 Oppdragsforskning

Det budsjetteres med 16,2 mill. kr i oppdragsinntekter for 2001. Av de totale driftsutgiftene på post 1 dekkes nærmere 65 pst. av oppdragsinntekter, jf. kap. 535, post 1.

Kap. 536 Arbeidsmiljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
21	Forsknings- og utredningsoppdrag m.m., <i>kan overføres</i>	5 185	7 500	12 500
51	Forskningsprogrammer under Norges forskning- sråd	2 500	5 100	5 100
70	Tilskudd til forskning og informasjon	2 950	3 800	3 800
	Sum kap. 536	10 635	16 400	21 400

Tiltakene under dette kapitlet har som formål å etablere og spre kunnskap på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til i innledningen til kategori 13.30.

Post 21 Forsknings- og utredningsoppdrag m.m., kan overføres

Formålet med midlene er å gjennomføre forsknings- og utredningsoppdrag som kan føre til økt kunnskap og dokumentasjon på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet, primært utredningsprosjekter for bruk i myndighetenes beslutningsprosesser.

Resultatrapport

Den frivillige godkjenningsordningen "Ren Utvikling" har vist seg å være vellykket innholdsmessig, men vanskelig å opprettholde kun på basis av avgift ved godkjenning. Departementet har også i 2000 bidratt med midler. Ordningen beregner at den skal være selvfinansiert fra og med 2001.

Det strategiske instituttprogrammet ved Forskningsstiftelsen Fafo om "Kollektive aktørers rolle på arbeidsmarkedet" har gitt økt kunnskap og kompetanse om tarifforhandlings- og tariffavtale-systemet, og om organisasjonene i arbeidslivet og samspillet mellom dem.

Deltakelsen i det "Europeiske observasjonsorgan for arbeidsmarkedsrelasjoner" i regi av "Den europeiske stiftelsen for bedring av leve- og arbeidsvilkår" i Dublin (Dublin-instituttet) har gitt tilgjengelig informasjon om norske og EU-relaterte sentrale nyheter og analyser av sentrale hendelser innenfor kollektive forhandlinger, medvirkning og partssamarbeid.

Det er opprettet et samarbeid med Dublin-instituttet om norsk deltakelse i instituttets tredje

store surveyundersøkelse om arbeidsforhold som gjennomføres i 2000.

Departementet har sammen med Arbeidstilsynet, finansiert norsk deltakelse i et prosjekt i regi av Det europeiske agenturet for helse- og sikkerhet på arbeidsplassen i Bilbao. Prosjektet er en større europeisk undersøkelse som har utarbeidet statusoversikt over sentrale helse- og sikkerhetsforhold på arbeidsplassen.

I 1998 ble det opprettet et felles prosjekt mellom Kommunal- og regionaldepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Justisdepartementet for å vurdere anskaffelse av et nytt felles mobilradionett (TETRA-nett) for de tre nød-etatene. Bakgrunnen for prosjektet var at dagens kommunikasjonsløsninger om få år vil være modne for utskiftning, og at det har vært problemer med kommunikasjonen mellom de forskjellige sambandssystemene.

Resultatmål 2001

Prosjektene skal gi nye data og kunnskap som er viktig for sektoren og for myndighetenes politikktutforming inkludert evaluering av virkemiddelapparatet.

Viktige prosjekter i 2000 og 2001:

- Felles tilsynsdatabase for HMS-myndighetene
- Hvordan forebygge utstøting i arbeidslivet
- Risiko på norsk sokkel
- Utredning av muligheten for å kunne anvende helhetlige og gjennomgående risiko- og kost/nyttevurderinger som grunnlag for regelverksutvikling og prioritering av ressurs- og tilsynsinnsats på HMS-området, også på tvers av fagområdene

Budsjettforslag 2001

Det foreslås en bevilgning på 12,5 mill. kr for 2001, en økning på 5 mill. kr i forhold til saldert

budsjett 2000. Økningen skyldes i hovedsak midler til felles tilsynsdatabase for HMS-etatene. Databasen vil samordne 5 etaters kontroller ift. prinsippet om risikobasert- og enhetlig tilsynsprofil og effektiv ressursutnyttelse gjennom et felles elektronisk informasjonssystem. Dette vil omfatte samordning av over 20 000 tilsyn. Til sammenlikning dekker dagens manuelle samordning kun 500 tilsyn.

Post 51 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd

Formålet med tilskuddet er å utvikle kunnskap om årsaker, omfang og virkninger av faktorer som fører til dårlig arbeidsmiljø og redusert helse i arbeidslivet, under dette også sikring mot skader og ulykker. Forskningen knyttet til programmene vil i hovedsak ha en mer langsiktig karakter enn forskningen knyttet til kap. 536, post 21.

Helse i arbeidslivet

Det opprinnelige programmet avsluttes i 2000. Sosial- og helsedepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet har hittil finansiert programmet. Et nytt program er etablert for perioden 2001-2005. Det skal finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Næringslivets hovedorganisasjon.

Et sentralt mål er opparbeiding av kunnskap om årsaker og mekanismer ved arbeidsrelaterte helseskader, og praktiske løsninger på arbeidsmiljøproblemer som ofte har både fysiske, kjemiske, teknologiske, organisatoriske og sosiale komponenter. En viktig utfordring har vært å fremme samarbeid mellom ulike fagmiljø. Programmet har i stor utstrekning lyktes i å etablere tverrfaglig samarbeid og integrere ulike forskningstradisjoner. Forskningen har vært konsentrert om muskel- og skjelettlidelser og stress/psykososiale problem. Programmet har bidratt til

økt kompetanse på området arbeid og helse, og har vekket interesse også i grunnforskningensmiljøene.

Programmet skal ivareta bredden i arbeidsmiljøforskningen, inkludert grunnforskning. Det sentrale målet med programmet og satsingsområdene endres ikke vesentlig fra den forrige programperioden, men programmet vil bl.a. legge økt vekt på å få inn prosjekter som kan belyse helsekonsekvenser av endrede organisasjons- og arbeidsformer i norsk arbeidsliv. Programmet omfatter også satsing på forskning knyttet til sykefravær.

Sikkerhetsforskning

Departementet vil innenfor sikkerhetsforskningen i 2001 videreføre det strategiske prosjektet som ble igangsatt i 2000. Prosjektet favner et vidt spekter av problemstillinger innenfor risiko- og sikkerhetsforskning. Hovedhensikten er å utvikle kjernen i den kompetanse som kreves for at norske FOU-miljøer skal kunne møte de nye faglige utfordringer som stilles av næringslivets, forvaltningens og allmennhetens behov for forskningsmessig bistand til å møte fremtidige risiko- og sikkerhetsutfordringer.

I 2001 skal det særlig gjennomføres prosjekter relatert til:

- kartlegging av teori og praksis samt utvikling av metoder for risikobasert ledelse og beslutningstaking
- ivaretagelse av sikkerhetsmessige forhold i perioder med store omstillinger
- risiko vurdert i en kulturell og sosial sammenheng

Budsjettforslag 2001

Det foreslås en bevilgning på 5,1 mill. kr for 2001 til videreføring av forskningsprogrammet "Helse i arbeidslivet" og til et strategisk prosjekt innen bl.a. risiko og sikkerhet.

Post 70 Tilskudd til forskning og informasjon

Tabell 3.14 Fordeling av kap. 536, post 70.

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Tilskudd til Arbeidsmiljøsen- teret	700	700
2	Tilskudd til SINTEF Teknologiledelse IFIM	3 100	3 100
	Sum post 70	3 800	3 800

Formålet med tilskuddet er å sikre faglig/vitenskapelig kompetanse og spredning av informasjon på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet.

*Tilskudd til Arbeidsmiljøsen-
teret*

Arbeidsmiljøsen-teret har som formål å fremme arbeid og samarbeid om HMS i virksomhetene. Sentrale virkemidler er informasjon (bl.a. gjennom tidsskriftet "Arbeidsmiljø"), opplæring, faglig veiledning og konferanser. Virksomhetsområdet omfatter også arbeidsmiljøforlaget, skiltproduksjon og medlemservice. Små og mellomstore virksomheter er en prioritert målgruppe. Tilskuddet nyttes spesielt til kompetanse- og produktutvikling.

I 2000/2001 skal det bl.a. fokuseres på bedre synliggjøring av Arbeidsmiljøsen-teret og videreføring av kurstilbudet. På grunn av svikt i kursmarkedet, har senteret igangsatt et prosjekt i organisasjons- og kompetanseutvikling med sikte på å redusere kostnader og øke de ansattes kompetanse. Høsten 2000 arrangeres en større arbeidsmiljøkongress.

*Tilskudd til SINTEF Teknologiledelse Institutt for in-
dustriell miljøforskning*

SINTEF Teknologiledelse IFIM er et sentralt forskningsinstitutt på arbeidsmiljøområdet. Målet med grunnbevilgningen er å styrke den faglig/vitenskapelige kompetansen gjennom strategisk kollektiv satsing på kompetanseutvikling, publi-

sering og informasjon, individuell faglig utvikling og kvalitetssikring. Instituttets rapportering viser at grunnbevilgningen er nyttet etter forutsetningene. Instituttets prosjekttilgang i 1999/2000 var meget god, noe som tyder på stor tillit i markedet til instituttets kompetanse.

Overordnet mål for instituttet er å frembringe kunnskap på arbeidslivsområdet som har stor betydning for den enkelte ansatte, virksomheter og samfunnet for øvrig. Instituttet skal drive handlingsrettet forskning omkring organisatorisk arbeidsmiljø og arbeidstilknytning, medvirkning, demokrati og likestilling, bedriftsutvikling og verdiskapning, utvikling og bruk av teknologi i samfunnet.

I 2000 utgjør grunnbevilgningen fra Kommunal- og regionaldepartementet 14,5 pst. av brutto omsetning ved instituttet.

I tilknytning til forslaget fra Norges forskningsråd om en ny organisering av den langsiktige institusjonsrettede arbeidslivsforskningen, jf. omtale innledningsvis i kategorien, vil det bli vurdert å kanalisere basisbevilgningen til SINTEF Teknologiledelse IFIM via Norges forskningsråd fra 2002.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås en bevilgning på 3,8 mill. kr for 2001 til forskning og informasjon, hvorav kr 700 000 til Arbeidsmiljøsen-teret og 3,1 mill. kr til SINTEF Teknologiledelse IFIM.

Tabell 3.15 Finansieringen av SINTEF Teknologiledelse IFIM.

	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 1999	Budsjett 2000
Eksterne prosjektinntekter	12 883	14 500
Norges forskningsråd	4 800	3 600
Kommunal- og regionaldepartementet	3 000	3 100
Sum inntekter	22 682	23 200

Kap. 537 Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 3537)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	49 386	51 100	52 600
21	Forbrukersikkerhet, særlige driftsutgifter	1 344		
	Sum kap. 537	50 730	51 100	52 600

Virksomhetsbeskrivelse

Produkt- og Elektrisitetstilsynet (PE) er fagmyndighet for forvaltningsområdet el-sikkerhet samt sikkerhet i produkter og forbrukertjenester. Etaten har hovedkontor i Oslo og seks regionkontor. I tillegg er e-verkene pålagt å føre tilsyn med elektriske installasjoner og elektriske produkter innenfor sitt forsyningsområde og er således en del av det offentlige tilsynsapparatet for elsikkerhet.

PEs overordnede mål er å være pådriver i arbeidet med å forebygge skader på liv, helse og materielle verdier innen forvaltningsområdet. Dette konkretiseres ved hjelp av følgende hovedmål:

- bedre sikkerheten ved fremstilling og distribusjon av produkter, tjenester og elektrisitet
- påse at elanlegg, tjenester og produkter på markedet er sikre
- bidra til at brukerne er i stand til å anvende produkter, tjenester og elektrisitet på forsvarlig måte
- Målsettingene søkes oppnådd gjennom en kombinert og hensiktsmessig bruk av virkemidlene; regelverksutvikling, tilsyn, samarbeid og informasjon.

Etatsgjennomgang

Statskonsult gjennomførte i 1999 en gjennomgang av PE. Rapporten peker på behov for organ-

isasjonsendringer sentralt, regionalt og lokalt. I den forbindelse er det i første omgang igangsatt et arbeid med sikte på å foreta en gjennomgang av det regionale (PEs regionkontor) og det lokale elsikkerhetsapparatet (de lokale el-tilsyn ved e-verk). Spørsmålet om hvilke oppgaver disse utfører i dag og hvordan oppgavene har endret seg over tid, vil danne grunnlaget for hvilke elsikkerhetsoppgaver som skal utføres av det offentlige i fremtiden og hvordan dette skal organiseres. Departementet følger også opp Statskonsults tilråding om å vurdere å slå sammen PE med en annen tilsynsetat. En samordning av strategier og tiltak på brannområdet og elektrisitetssområdet fremstår som naturlig.

Det er også gjennomført et prosjekt i etaten mht. den interne organiseringen av PE.

Videre omtale av resultatrapport og resultatmål er systematisert etter etatens virkemidler. For omtale av felles mål, strategier og resultater for arbeidsmiljøområdet, vises det til i innledningen til programkategori 13.30.

Regelverksutvikling**Resultatrapport**

PEs forskriftsprosjekt på elsikkerhetsområdet, igangsatt i 1995, er nå i slutfasen. I 2000 er det fastsatt nye forskrifter om bruk av elektromedisinsk utstyr. Det er utarbeidet forslag til ny finansieringsordning for PE på elsikkerhetsområdet.

Videre er det arbeidet med å revidere forskrifter for elektriske anlegg i maritime installasjoner, og det er utarbeidet forslag til nytt regelverk for registrering av elektroinstallasjonsvirksomheter.

Regelverket for antennelige madrasser og stoppede møbler ble i 1999 forenklet, tydeliggjort og modernisert. Videre er det avdekket behov for å revidere regelverket om brennbarhet av tekstiler, sikkerheten ved sportsdykking og sikkerheten ved lekeplassutstyr.

Resultatmål 2001

PE skal prioritere å:

- revidere forskrift for elektriske anlegg – forsyningsanlegg. Dette vil slutføre forskrifts-prosjektet på el-området
- igangsette en gjennomgang av hele regelverk-sporteføljen på elsikkerhetsområdet (lov og forskrifter)
- implementere nytt finansieringssystem
- avdekke mulige forvaltningsmessige grense-flater mot andre etater og annet regelverk for å klargjøre ansvarsforhold og bedre kunne fore-bygge skade på liv og helse
- ferdigstille revisjon av forskriften om sikker-heten ved sportsdykking

Tilsyn

Resultatrapport

De senere årene har det vært svært få døds-ulykker som følge av direkte kontakt med strøm i e-verkene og industri med egne høyspenningsanlegg. Grunnet endringer i markedsbetingelsene har imidlertid PE de senere år rettet fokus mot at systemer for vedlikehold etterleves og at viktig kompetanse ikke går tapt. Resultatene fra tilsyn viser at vedlikeholdet ikke alltid holder ønsket nivå, og at enkelte anleggsdeler begynner å bli så gamle at de kan medføre risiko for ulykker.

Resultatene fra tilsyn med sykehusene viser at de arbeider seriøst med problemstillinger rundt HMS-arbeid, og det er merkbare forbedringer i forhold til tidligere år. I 1999 omkom 5 personer hvor årsaken hadde direkte tilknytning til elektrisk eller elektromedisinsk utstyr. Det er en tendens til at antall uhellsmeldinger fra sykehusene går ned, mens meldinger fra hjelpemiddelsentralene øker. Uhellene kan i noen grad settes i sammenheng med økt bruk av avansert elektromedisinsk utstyr og vil bli spesielt fulgt opp i kommende tilsyn.

Resultatene fra tilsyn mot ni kommuner i forbindelse med deres oppfølging av sikkerheten ved lekeplassutstyr og systematisk HMS-arbeid viste avvik fra regelverket i alle de reviderte kommunene. Dette dannet grunnlag for prioritering av tilsyn på området i 2000, hvor det ble fokusert på nødvendige sikkerhetstiltak for å forebygge kveling. PEs kontroll av køyesenger på markedet viste at sikkerhetsnivået synes å være bedret i forhold til inntrykket fra 1997.

Resultatmål 2001

PE skal ut fra en risikovurdering prioritere tilsyn med:

- vedlikehold av kraftledninger og oljefylte komponenter samt det lokale eltilsynets ressurstil-delning
- industribedriftenes internkontroll og etterlevelse, spesielt med fokus på konsekvensene av at virksomhetene erstatter egen elektro-kompetanse med innleide ressurser
- elektrofagpersonell
- nødstrøm, opplæring og bruk av elektromedi-sinsk utstyr i helseinstitusjoner og i hjemmene
- importører av lysutstyr og import av elproduk-ter fra Asia
- farlige produkter og forbrukertjenester, spesielt på grunnlag av meldinger og henven-delser

Samarbeid og informasjon

Resultatrapport

PE og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern har igangsatt prosjektet "Branner med elektrisk årsak - kartlegging og analyse av skader på liv, helse og eiendom".

PE gjennomførte sommeren 1999 en spørreundersøkelse blant boligeiere og leietakere for å avdekke kunnskapsnivået om hvem som har ansvaret for kontroll og vedlikehold av elektriske anlegg i privatboliger. Resultatene viste at over 40 pst. ikke var klar over at de selv har ansvaret for eget elanlegg. Dette dannet grunnlag for en informasjonskampanje. En kontrollundersøkelse utført av Norsk Gallup, viste en svak bedring i kunnskapsnivået om ansvar for egne elanlegg.

PE samarbeidet i 1999 med Landslaget for Park, idrett- og fritidsanlegg om 5 opplærings-seminarer for kommuneansatte med hensikt å bedre sikkerheten ved lekeplassutstyr.

Som et ledd i å redusere antall rideulykker har etaten i 1999 produsert faktaark som er distribuert til alle landets hestesentre, kommuner og fylkesmenn m.fl.

Resultatmål 2001

PE skal:

- videreføre samarbeidet med andre etater og delta i relevante arbeidsgrupper innenfor dette samarbeidet
- øke sikkerheten ved bruk av elektrisitet i boliger ved å informere om ansvar for installasjoner/anlegg, farene ved eldre anlegg og foreslå regler for sikkerhetsutstyr for eldre mennesker
- bidra til å redusere antall uhell og branner ved å rette informasjon til profesjonelle og private brukere av el-produkter om sikkerhetsaspekter ved kjøp, bruk og vedlikehold

- videreføre prosjektet "Branner med elektrisk årsak - kartlegging og analyse av skader på liv, helse og eiendom", i samarbeid med DBE
- informere tilbydere av forbrukertjenester om tjenestehjemmelen i lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester

Budsjettforslag 2001

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 52,6 mill. kr for 2001. Posten er redusert med 0,3 mill. kr i forbindelse med innføring av direkte refusjon av sykepenger. Videre er bevilgningen økt bl.a. som følge av virkningene av lønnsoppgjøret for 2000 og prisstigning. Totalt en økning på 1,5 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2000.

Kap. 3537 Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 537)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Gebyrer	49 914	45 000	46 400
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	220		
	Sum kap. 3537	50 134	45 000	46 400

I forhold til 2000 er det gjort følgende tekniske endringer: Betegnelsen under post 1 foreslås endret fra Gebyr mv. for tilsyn med elektriske anlegg til Gebyrer.

Post 1 Gebyrer

Inntektene omfatter gebyr for tilsyn med elektriske anlegg. Det budsjetteres med 46,4 mill. kr i inntekter fra gebyrer i 2001.

Kap. 538 Tilskudd til Norsk Elektroteknisk Komité

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Grunnbevilgning	2 506	2 600	2 600
	Sum kap. 538	2 506	2 600	2 600

Post 70 Grunnbevilgning

Norsk Elektroteknisk Komité (NEK) er den norske medlemsorganisasjonen i International Elec-

trotechnical Commission (IEC) og Comité Européen de Normalisation Electrotechnique (CENELEC). NEK har ansvaret for å organisere, administrere og koordinere den norske del-

tagelsen i de internasjonale standardiseringsprogrammene på elektroteknisk område. NEK vedtar og iverksetter norske elektrotekniske normer på grunnlag av forslag fra normkomiteene, og på grunnlag av Europainormer (EN) og globale IEC-normer.

NEK skal sikre at norske elektrotekniske normer fullt ut dekker næringslivets, elforsynings, forbrukernes og forvaltningens behov og krav til økt standardisering, sikkerhet og miljøbevissthet.

I 1999 og 2000 har NEK arbeidet med gjennomføringen av normprosjektet Norske normer for maritime elektriske anlegg. Videre har NEK oversatt to normer "Elanlegg og utstyr i eksplosjonsfarlige omgivelser" og "Alarmsystemer" som vil bli publisert i løpet av 2000.

I et samarbeidsprosjekt med Elforlaget er det utarbeidet og publisert en veiledning for planleggere av elektriske installasjoner. Informasjonsformidlingen gjennomfører NEK i samarbeid med bransjeorganisasjoner og Produkt- og Elektrisitetstilsynet.

NEKs arbeid i 2001 vil i hovedsak være samordnet med regelverksprosjektet i Produkt- og Elektrisitetstilsynet. Målet er å dekke behovet for et oppdatert teknisk regelverk på norsk, som underbygger de eksisterende og kommende forskrifter. I 2001 skal NEK arbeide med å ferdigstille prosjektet elanlegg-offshore i mobile og faste enheter samt igangsette arbeidet med normene for elektriske forsyningsanlegg.

For 2001 foreslås en bevilgning på 2,6 mill. kr.

Tabell 3.16 Finansiering av Norsk Elektroteknisk Komité.

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1999	Budsjett 2000	Forslag 2001
Tilskudd fra Kommunal- og regionaldepartementet	2 506	2 600	2 600
Salg av publikasjoner (normer, forskrifter)	9 507	8 600	9 000
Kontingentinntekter	2 169	2 200	2 200
Andre inntekter	909	1 400	1 500
Sum inntekter	15 091	14 800	15 300

Programkategori 13.40 Samiske formål

Samlede utgifter under programkategori 13.40

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
540	Sametinget (jf. kap. 3540)	98 374	101 234	106 900	5,6
541	Tilskudd til samiske formål	1 834	1 886	3 430	81,9
	Sum programkategori 13.40	100 208	103 120	110 330	7,0

Ansvarsfordeling og samordning i norsk samepolitikk

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvaret for statlig samepolitikk. Prinsippet om departementenes sektoransvar gjelder på alle fagområder, og departementene har ansvar for å følge opp samepolitikken innenfor sine sektorer. Dette gjelder også de ordningene som er overført til Sametinget, og som det bevilges midler til over kap. 540, post 50.

En helhetlig framstilling av regjeringens samepolitikk og bevilgninger til samiske formål gis i publikasjonen "Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2001".

Sametinget

Sametinget er etablert med hjemmel i Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven). Sametingets arbeidsområde er alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører den samiske folkegruppe. Sametinget kan avgi uttalelse om og reise alle saker innenfor sitt arbeidsområde. Det kan også legge fram saker for offentlige myndigheter og private institusjoner.

Sametinget som samepolitisk organ er ikke underordnet regjeringen, og regjeringen har som utgangspunkt ikke noe konstitusjonelt ansvar for Sametingets avgjørelser eller virksomhet. Sametinget forvalter i dag en rekke tilskuddsordninger og oppgaver som er overført fra departementene. Kommunal- og regionalministeren har det konstitusjonelle ansvar når det gjelder bruk av budsjettmidler på statsbudsjettets kap. 540 Sametinget. Når det

gjelder bevilgninger til Sametinget over andre departementers budsjetter, er det vedkommende fagstatsråd som har det konstitusjonelle ansvaret.

Overordnet mål i samepolitikken

Grunnloven § 110a og sameloven er grunnlaget for regjeringens målsetting om å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Regjeringens mål kommer for øvrig til uttrykk i følgende målsettinger:

1. Økt myndighet til Sametinget

Sametinget gir innhold til lovens målsetting om å legge forholdene til rette for at samene selv kan sikre eget språk, kultur og samfunnsliv. Regjeringen har derfor som mål å gi Sametinget større politisk innflytelse og økt myndighet i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen.

Tilstandsvurdering

Siden Sametinget ble etablert i 1989, har det pågått et kontinuerlig arbeid med å tilpasse Sametingets status og funksjon i forhold til statlig styringsverk og den sentrale forvaltningen. Alle tilskuddsordningene og oppgavene som er delegert til Sametinget er av særlig betydning for den samiske kulturs stilling. Etter at sameloven ble vedtatt, har det vært en forutsetning at Sametinget skal ha en vesentlig grad av selvråderett og innflytelse i disse spørsmålene.

Sametinget har siden etableringen fordelt tilskudd til samiske organisasjoner og til duodji (husflid), og fra Samisk utviklingsfond. Kommunal- og arbeidsdepartementet overførte fra 1. januar 1993 disponeringen av kap. 540 (tidligere kap. 503) til Sametinget. Samtidig ble forvaltningen av oppgaver overført fra Barne- og familiedepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Kulturdepartementet. Ansvar for samisk kulturminnevern ble i 1994 overført fra Miljøverndepartementet til Samisk kulturminneråd som forvalter samiske kulturminner med hjemmel i kulturminneloven. Riksantikvaren har det overordnede fagansvaret, mens den politiske styringen og arbeidsgiveransvaret ligger hos Sametinget.

Sametinget har en viktig posisjon i oppfølgingen av helse- og sosialplanen for den samiske befolkningen. Sosial- og helsedepartementet overfører tilskudds- og administrative midler til Sametinget for at den samiske medvirkningen skal sikres. Samisk utdanningsråds sekretariat ble fra 2000 overført til Sametinget, og er nå Sametingets opplæringsavdeling. Opplæringslovens § 6-4 gir Sametinget oppgaver og myndighet i forhold til innholdet i opplæring både i grunnskolen og videregående opplæring. Innenfor rammer fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet bestemmer Sametinget innholdet i opplæringen om samene som folkegruppe, om det samiske språket, kulturen og samfunnslivet innenfor ulike fag i skolen. Det samme gjelder læreplaner i samisk språk og andre særskilte samiske fag. Midler til dette formålet bevilges til Sametinget over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets kap. 206, post 50 Samisk utdanningsadministrasjon. Også forvaltningen av Samisk spesialbibliotek er fra 2000 overført fra Kulturdepartementet til Sametinget.

Sametinget fikk i 1999 unntak fra bevilgningsreglementets § 4 om bruttobudsjettering, og får hele sin bevilgning på én 50-post. Sametinget gis på denne måten et særlig selvstendig ansvar og frihet med hensyn til ressursdisponeringen.

Strategier og tiltak

For at Norges forpliktelser både i forhold til intern og internasjonal rett skal kunne oppfylles, er det viktig å styrke Sametingets rolle som premissleverandør overfor regjeringen, og som

ansvarlig organ for utviklingen av det samiske samfunnet. Regjeringen vurderer fortløpende overføring av myndighet og ansvar til Sametinget i saker som angår den samiske befolkning, som gir samene større innflytelse i saker som gjelder utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Forvaltningen av det særskilte tilskuddet til samiske barnehager overføres fra Barne- og familiedepartementet til Sametinget fra 2001.

Det er nødvendig å foreta en bredere gjennomgang av Sametingets rolle i norsk forvaltningssystem. Dette gjelder for eksempel Sametingets rolle i reindriftspolitikken, og i forhold til kommunene. Regjeringen vil komme tilbake til disse spørsmålene i den kommende prinsippmelding om samepolitikken der det tas sikte på å drøfte Sametingets rolle som offentligrettslig og samepolitisk organ.

2. Et levende samisk språk

Tilstandsvurdering

Kapittel 3 i sameloven omhandler samisk språk og trådte i kraft 1.1.1992. Loven slår fast at samisk og norsk er likeverdige språk. Formålet med samelovens språkregler er å sikre grunnlaget for samisk språk, og å legge forholdene til rette for videreutvikling og økt bruk av samisk. Loven skal videre sikre innbyggerne grunnleggende rettigheter vedrørende bruk av samisk. Samelovens språkregler tilhører Kulturdepartementets ansvarsområde.

Sametinget forvalter tilskudd til samisk tolketjeneste og tospråklighet. Samisk språkråd fordeler tilskuddet som i 2000 er 16,65 mill. kr. Formålet med denne tilskuddsordningen er å bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i forvaltningen i forvaltningsområdet for samisk språk (kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord). Det er et mål å gjøre lokalforvaltningen tospråklig. Tilskuddet kan ikke benyttes til tiltak knyttet til skolesektoren.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Alta fikk i 1998 i oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet, i samarbeid med flere andre departementer, å kartlegge erfaringene med tospråklig kommunal og statlig forvaltning i forvaltningsområdet for samisk språk. Kartleggingen vektlegger innbyggernes vurdering av offentlig service og innbyggernes muligheter til reelt å kunne velge mellom bruk av samisk eller norsk. NIBRs rapport viser at enkelte sektorer i enkelte kommuner ikke gir et

tilstrekkelig samiskspråklig tilbud. Også undersøkelser som Samisk språkråd har gjennomført, viser at samelovens språkbestemmelser ikke i tilstrekkelig grad følges opp i praksis.

Høsten 1997 ble det innført to nye læreplanverk i den norske grunnskolen – L 97 og L 97 Samisk. L 97 Samisk gjelder i forvaltningsområdet for samisk språk, som i opplæringsloven er definert som samisk distrikt. Utenfor samisk distrikt har elever rett til opplæring i og på samisk så lenge det er minst ti elever i en kommune som ønsker det. Videre har samer i grunnskolealder rett til opplæring i samisk utenfor samiske distrikt. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gir over kap. 221, post 68 Det samiske utdanningsområdet tilskudd som skal styrke kommunenes økonomiske evne til å gi opplæring i og på samisk. Midlene tildeles samtlige kommuner som gir tilbud i samisk. Midlene skal også gå til iverksetting av andre opplæringstiltak i og på samisk vurdert etter skjønn, og til å styrke lærernes kompetanse i samisk språk og kultur. Det er bevilget 25,1 mill. kr til dette i 2000.

Det har siden 1996 blitt gitt skjønnstilskudd til kommuner som har store utgifter knyttet til tospråklig samisk/norsk grunnskole. I 2000 er 1,9 mill. kr av det ordinære skjønnstilskuddet gitt til kommuner i Finnmark som har merutgifter knyttet til tospråklig.

Lulesamisk og sørsamisk språk er særlig utsatte. For å styrke vernet om disse språkene tas det blant annet sikte på å utvikle IT-basert fjernundervisning i samisk språk for sørsamiske elever, bruke ambulerende lærere og utprøve språkbad i praksis som alternativ til internatskolene, samtidig som internatskolene opprettholdes. Også det lulesamiske miljøet vil bli knyttet til dette arbeidet.

Det samiske språket står i fare for å bli akterutseilt i dagens utvikling av informasjonsteknologien. I dag mangler samiske tegn som standard i programvare og maskinvare, og det er ikke mulig å bruke samiske tegn i e-post og tekstmeldinger. Manglende felles standarder i programvare og maskinvare har resultert i forsøk med ulike løsninger som fungerer bra alene, men som ikke kan kommunisere med hverandre. Dette skaper problemer med konvertering og utveksling av data.

Strategier og tiltak

Samisk språk og kultur er i en revitaliseringsfase etter lang tid med undertrykkelse og fornorsking. Aktiv bruk av samisk språk står sentralt i den videre utvikling av samisk kultur, og språket må få innpass på flere arenaer i samfunnet. Det er spesielt viktig at det legges til rette for at samisk språk kan benyttes i IT-sammenheng. En arbeidsgruppe opprettet høsten 2000, med representanter fra Kommunal- og regionaldepartementet og flere andre departementer, skal foreslå tiltak for å legge til rette for bruk av samisk i IT-sammenheng.

Når det gjelder spørsmålet om finansiering av kommunenes merkostnader knyttet til tospråklig i kommunal forvaltning og i grunnskolen, er det i dag ikke etablert ordninger som kommunene er fornøyde med. Merutgifter på grunn av tospråklig er imidlertid en permanent tilstand for kommunene i det samiskspråklige forvaltningsområdet og for kommuner som har elever som får undervisning i og/eller på samisk. Det viser seg vanskelig å legge tilskudd til tospråklig inn i inntektssystemet, fordi det dreier seg om små beløp. Et flertall i kommunalkomiteen har i Innst.S. nr. 252 (1999-2000) uttalt at man *"har merket seg at departementet i 2001 vil vurdere å øke skjønnstilskuddet til kommuner som ikke får dekket sine faktiske utgifter knyttet til tospråklig gjennom øvrige ordninger. Dette flertallet ber Regjeringen om å se nærmere på om de berørte kommunene og fylkeskommunene får dekket sine faktiske utgifter på dette området, og komme tilbake med forslag seinere i forbindelse med kommuneøkonomiproposisjonen for 2002"*. Departementet vil følge dette opp i et samarbeid med de aktuelle kommunene og fylkeskommunene for å frem de faktiske behov som følger av den lovpålagte tospråklig.

Skjønnstilskuddet til kommuner som ikke får dekket sine faktiske utgifter knyttet til tospråklig gjennom øvrige ordninger, er økt til 9 mill. kr for 2001.

3. Aktiv informasjon til den samiske befolkningen på samisk og om samiske forhold

Tilstandsvurdering

For den samiske befolkningen er det avgjørende at grunnleggende informasjon produseres og presenteres på samisk, og at den gjøres allment tilgjengelig. Det er ikke tilstrekkelig å vise til at

informasjonen finnes, dersom den ikke også er tilrettelagt og formidlet på en måte som gjør at den enkelt kan mottas og forstås. Samelovens kap. 3 setter klare krav til oversettelse av rettsinformasjon til samisk. Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkningen skal oversettes til samisk. Kunngjøringer fra offentlige organ som særlig retter seg mot hele eller deler av den samiske befolkningen, skal skje både på samisk og norsk. Når det gjelder informasjon om samiske forhold rettet mot allmennheten, er det mye som tyder på at dette er mangelfullt ivaretatt. Det er en utfordring å øke kunnskapen om samiske forhold, både i sentralforvaltningen og blant allmennheten. Ansvaret for å informere om disse forholdene ligger hos både Sametinget og sentrale myndigheter.

Strategier og tiltak

Hvert departement og hver etat har et ansvar for å utforme informasjon om egne saksområder, også på samisk der informasjonen har en samisk målgruppe. Terminologiutvikling vil her være et sentralt språklig aspekt fordi det på en rekke fagfelt ennå ikke finnes gode samiske begreper.

Det foreligger i dag ingen tilfredsstillende systematisk oversikt over hvilken informasjon som fins på samisk, hva det er behov for og hvem som har eller skal ha ansvar for dette. Kommunal- og regionaldepartementet vil sammen med Sametinget og berørte departementer sette i gang et utredningsprosjekt som skal søke å definere det offentliges ansvar knyttet til samiske informasjonstjenester.

Det har ikke tidligere vært gjennomført noen større undersøkelser av den norske majoritetens holdninger til samer og til samiske forhold. For å få et inntrykk av kunnskapsbehov og hvor det er nødvendig med en informasjonssatsing i forhold til allmennheten, vil Kommunal- og regionaldepartementet foreta en kartlegging av holdninger til det samiske. Det er svært viktig at informasjonen om samiske forhold, rettet mot allmennheten, forbedres, spesielt i forhold til spørsmål som Samerettsutvalgets innstilling og samiske rettigheter. For å bedre informasjonen vil Kommunal- og regionaldepartementet vurdere om det er behov for å utgi et nyhetsbrev på samisk/norsk om samiske spørsmål.

4. Sikre bosettingen og utvikle næringslivet i samiske områder

Tilstandsvurdering

Stabil bosetting i samiske områder er svært viktig for å ivareta samisk kultur og språk. Samene har i betydelig grad sitt kulturgrunnlag i tradisjonell bruk av naturressursene. Det er viktig at natur-, ressurs- og miljøgrunnlaget fortsatt får spille en sentral rolle i bevaringen og utviklingen av samiske næringer. Det er på det rene at det har vært mange og omfattende omstillinger i næringslivet i samiske områder. Med de økologiske begrensninger som vi ser i dag, særlig med hensyn til beitegrunnlaget i reindriften, er det også viktig at alternative næringer og arbeidsplasser utvikles.

I 1993 ble det satt i gang et femårig omstillingsprogram for reindriftsutøvere i Indre Finnmark. Formålet med dette programmet var å redusere tallet på rein og kanalisere en oversysselsetting over i andre yrker. Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark ble avsluttet i sin opprinnelige form ved årsskiftet 1998-1999. I 1999 og 2000 har det vært gjennomført ekstraordinært omstillingsarbeid. Se kap. 551, post 51 for nærmere omtale av omstillingsarbeidet for Indre Finnmark.

Strategier og tiltak

En utfordring i fremtiden er å skape samiske lokalsamfunn med et levende og aktivt næringsliv og stabil bosetting. Regjeringen vil arbeide for at det stimuleres til næringsutvikling i samiske områder, blant annet ved at det legges til rette for nye og gamle kombinasjonsnæringer etter samiske tradisjoner. Regjeringen vil spesielt legge vekt på å øke kvinners muligheter til etablering av egen virksomhet også i disse områdene. Videre vil regjeringen bidra til å legge til rette for Sametingets oppfølging av handlingsplan for kyst- og fjordstrøk med samisk bosetting.

I forbindelse med videreføringen av omstillingsarbeidet i Indre Finnmark er det over Kommunal- og regionaldepartementets kap. 551, post 51 gitt 1,6 mill. kr til styrking av Sametingets administrasjon i 1999-2001 for at Sametinget skal kunne delta aktivt i utarbeidelsen og oppfølgingen av det regionale utviklingsprogrammet, samt arbeidet med næringsutvikling i Indre Finnmark.

Store deler av den samiske befolkningen bor i griségrende strøk. Næringslivet i samiske områder har tradisjonelt vært basert på

primærnæringer. For å opprettholde sysselsetting er det viktig også å skape andre typer arbeidsplasser, bl.a. innen IKT. Det samiske kjerneområdet Indre Finnmark har en relativt høy arbeidsledighet. En del av befolkningen er i mindre grad mobil i forhold til arbeid, og en utflytting fra Indre Finnmark vil også bety å flytte fra et samisk miljø. Regjeringens satsning på IKT og bredbåndnett vil også komme de samiske områdene til gode.

5. Kunnskapsutvikling

Tilstandsvurdering

Det er fremdeles et stort behov for kunnskap om en rekke forhold som angår den samiske befolkningen. Sametinget og Norges forskningsråd har i 1996/1997 utredet forhold knyttet til samisk forskning. Norges forskningsråd vil høsten 2000 vedta en 5-årig handlingsplan for samisk forskning.

Forskningen foregår særlig ved Universitetet i Tromsø, Samisk høgskole, Høgskolen i Finnmark og Nordisk Samisk Institutt. Høgskolen i Nord-Trøndelag har et særskilt ansvar for sørsamisk språk og kultur. I de senere år har den samiske forskningen blitt mer internasjonalt orientert.

Det samiske samfunnet er i en rask omstillingsprosess med endringer innen primærnæringene og overgang til andre næringsformer. Den generelle utviklingen med økt internasjonalisering og globalisering setter stadig større krav til og press på urfolkskulturer. Det samiske samfunnet befinner seg mellom det tradisjonelle og det moderne, det lokale og internasjonale. Samisk språk, kultur, næringer og samfunnsliv skal overleve og utvikles i en verden i stadig og rask endring. Høy samisk kompetanse innen de fleste fagområder er derfor av avgjørende betydning for å sikre samisk språk, kultur og samfunnsliv for fremtiden.

Som en følge av sektorprinsippet har flere departementer og underliggende etater FoU-innsats om samiske forhold. En utfordring både for den departementsinitierte forskningen og for universitets- og instituttforskningen, er å få en samlet oversikt over kunnskapen som kommer ut av innsatsen, se denne i sammenheng og påse at ny FoU-innsats bygger på tidligere forskning.

Strategier og tiltak

Studier av samiske forhold og samisk/norske relasjoner har foregått over relativt lang tid. Det

eksisterer en god del samfunnsfaglig kunnskap på feltet. Det er imidlertid behov for å vise denne kunnskapen i et minoritets-/majoritetsperspektiv. Kommunal- og regionaldepartementet har derfor i 2000 bevilget midler til Makt- og demokratiutredningen (Universitetet i Tromsø), som skal kartlegge noen av de faktorene som påvirker maktforholdet mellom den norske majoritetsbefolkning og den samiske minoritetsbefolkning.

For å samle kunnskap om samisk forskning og fremme samarbeid mellom samiske forskningsinstitusjoner, har Kommunal- og regionaldepartementet i 2000 bevilget midler til Universitetet i Tromsø, som i samarbeid med Samisk høgskole og Nordisk samisk institutt står bak et nettverksprosjekt for samisk forskning. Prosjektet skal fremme sameforskning og urfolksforskning av særlig betydning for opprettholdelse av samisk kultur og dens materielle grunnlag. For å etablere metoder for forskning om samiske rettigheter samt systematisere og offentliggjøre historisk kunnskap som hittil har vært ukjent, har departementet siden 1998 bevilget midler til Nordisk samisk institutt til et forskningsprosjekt om samisk rettsutvikling i nyere tid. Prosjektene finansieres over Kommunal- og regionaldepartementets kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag.

Etablering av et kompetansesenter for urfolksrettigheter omtales under kap. 541 Tilskudd til samiske formål.

Andre departementers budsjettforslag til samiske formål

Justisdepartementet vil i 2001 bevilge midler til Rettshjelpskontoret for Indre Finnmark over kap. 470, post 72. Tilskuddet for 2000 er ca. 1,1 mill. kr. Ordningen må vurderes i lys av Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (1999-2000) om fri rettshjelp i Innst.S. nr. 181 (1999-2000). Departementet vurderer også å avsette midler til politidistrikter med kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene skal dekke utgifter det generelle merarbeid tospråklighet medfører, og kompetanseoppbygging. Justisdepartementet vil avsette kr 350 000 til forskningsprosjektet samiske sedvaner og rettsoppfatninger som ble igangsatt i 1997 og er planlagt ferdigstilt i 2001.

Under *Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets* ansvarsområde ligger det mange ulike ordninger av stor betydning for

det samiske samfunn. Noen av disse er øremerket samiske formål. Blant de bevilgninger som går særskilt til samiske formål, er bevilgning til Samisk høyskole, samiske videregående skoler, midler til dekning av kommunenes utgifter til tospråkighet i grunnskolen og til særskilte utviklingstiltak i det samiske utdanningsområdet. Samisk utdanningsråds sekretariat er overført til Sametinget fra 1.1.2000. Utgifter til videreføring av aktivitetene er nettobudsjettet under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets kap. 206, post 50.

Miljøverndepartementet vil i 2001 videreføre 1 mill. kr i tilskuddsmidler til Samisk kulturminneråd. Midlene bevilges over Riksantikvarens kap. 1429, post 72.7 til tiltak som ivaretar kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.

Barne- og familiedepartementet gir et særskilt tilskudd til drift av samiske barnehager. Det er besluttet at forvaltningen av tilskuddet skal overføres til Sametinget fra og med 1.1.2001. Det er foreslått bevilget 8,5 mill. kr til formålet i 2001. Midlene bevilges over ny 50-post på kap. 856 Barnehager.

Sosial- og helsedepartementet vil i 2001 videreføre midler til Sametinget for oppfølging av NOU 1995:6. Finnmark fylkeskommune får 2,8 mill. kr til drift av spesialisttjenester i Indre Finnmark. Universitetet i Tromsø bevilges midler

til oppstart av Senter for samisk helseforskning i Karasjok.

Driftstilskuddet til bokbussene i samiske områder videreføres på *Kulturdepartementets* budsjett. Bevilgningen til samiske aviser økes fra 8 mill. kr til 10 mill. kr. Når det gjelder Østsamisk museum i Neiden, vises det til Kulturdepartementets kap. 320, post 73. Øvrige bevilgninger til samiske formål foreslås videreført på samme nivå som i 2000.

Landbruksdepartementet foreslår at det, ved siden av reindrifftsavtalen på 88 mill. kr, bevilges 5 mill. kr til omstillingstiltak i indre Finnmark. Det settes av 27,7 mill. kr til Reindrifftsforvaltningen, og 3,6 mill. kr til vedlikehold av konvensjonsgjerder, kvalitetssikring av veiing av rein og tilskudd til fjellstuer. For øvrig får Samisk utviklingsfond 2 mill. kr til styrking av næringskombinasjoner via jordbruksavtalen, og 2 mill. kr fra Reindrifftsens utviklingsfond via reindrifftsavtalen.

Utenriksdepartementet foreslår å bevilge kr 400 000 for å bistå samenes og øvrige urfolks deltakelse i arktiske samarbeidsprosesser for bærekraftig utvikling. Formålet med bevilgningen er å styrke urfolksrepresentanters forutsetninger for å delta i denne type samarbeid.

Regjeringen legger også fram en egen publikasjon på norsk og samisk med en oversikt over de samlede bevilgninger til samiske formål.

Kap. 540 Sametinget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
50	Sametinget	98 374	101 234	106 900
	Sum kap. 540	98 374	101 234	106 900

Sametingets rapportering til Regjeringen og Stortinget

Sameloven § 1-3 slår fast at Sametingets årsmelding skal sendes til Kongen. Regjeringen legger meldingen fram for Stortinget hvert år. Når det gjelder nærmere rapportering om Sametingets virksomhet i 1999, vises det til stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet i 1999.

Sametingets organisering

Sametinget i plenum er Sametingets øverste organ. Sametinget i plenum fastsetter tingets forretningsorden og grunnregler, og regulerer virksomheten til de underliggende fagrådene. Sametinget har beslutningsmyndighet når dette følger av loven eller er fastsatt på annen måte. Sametinget kan opprette og delegere myndighet til de styrer, råd eller utvalg som Sametinget finner hensiktsmessig.

Sametinget har etablert fire underliggende forvaltningsorgan; Samisk næringsråd, Samisk

kulturråd, Samisk språkråd og Samisk kulturminneråd. I tillegg til å forvalte ulike tilskuddsordninger og fond, er rådene også fagpolitiske rådgivningsorgan. Samisk kulturminneråd forvalter samiske kulturminner etter kulturminneloven, og en tilskuddsordning under Riksantikvarens budsjett. Med unntak av Samisk kulturminneråd er Sametingsrådet klageinstans for forvaltningsvedtak fattet i de underliggende råd. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av kulturminnerådet.

Fra 2000 er Samisk utdanningsråds sekretariat overført til Sametinget og er nå Sametingets opplæringsavdeling. Samisk spesialbibliotek er overført til Sametinget fra 2000 og er samlokalisert med Sametinget i det nye sametingsbygget. Biblioteket er nå en del av Sametingets informasjonsavdeling.

Sametinget vedtok i mai 2000 å omorganisere sin struktur fra 31.12.2000. Målsetningen er å sette Sametinget bedre i stand til å være politikktutvikler og politisk premissleverandør, ivareta brukerinteresser og faglig forutsigbarhet i forvaltningsoppgavene, og oppnå en mer effektiv ressursbruk.

Post 50 Sametinget

Regjeringen foreslår at det i 2001 bevilges 106,9 mill. kr over post 50. I forhold til 2000 er dette en økning på 5,6 pst. I denne økningen ligger midler til administrasjon av fondet som ble opprettet i 2000 for å styrke samisk språk og kultur. Bevilgningen omfatter også 1,2 mill. kr til dekning av utgifter de ulike partier/organisasjoner/lister som stiller til sametingsvalg har i forbindelse med eget informasjonsarbeid, samt til dekning av Sametingets informasjonsarbeid i tilknytning til sametingsvalget 2001.

Sametinget fordeler bevilgningen innenfor post 50 i sitt plenumsmøte i november, med forbehold om Stortingets budsjettvedtak. Med de føringer som er lagt i Stortingets budsjettvedtak, fordeler Sametinget bevilgningen etter egne prioriteringer.

Rapport 1999

Driftsutgifter

Sametinget er en viktig politisk aktør, og Sametingets økende aktivitet på alle

politikkområder innebærer et press på dagens administrative system. Sametinget har i de siste årene hatt en meget sterk økning i saksmengden. Sametinget hadde 84 årsverk pr. 1. mars 2000.

Lønns- og driftsutgifter for Sametinget, Sametingets administrasjon, Samisk næringsråd, Samisk kulturråd, Samisk språkråd og Samisk kulturminneråd var 40 mill. kr i 1999.

Samisk utviklingsfond

Samisk utviklingsfond har til formål å fremme tiltak av særlig kulturell, sosial og økonomisk betydning for den samiske befolkning og det samiske bosettingsområdet. I tillegg til en målsetting om å skape og opprettholde levedyktig næringsvirksomhet og arbeidsplasser, vil fondet også ha funksjon som et kulturpolitisk og likestillingspolitisk virkemiddel. I samfinansieringstilfeller hvor andre offentlige finansieringsinstitusjoner deltar, deltar Samisk utviklingsfond med sikte på å avhjelpe svak tilgang på egenkapital. Primærnæringene står sentralt i de samiske bosettingsområdene, noe som også gjenspeiles i bevilgningene. I 1999 ble det bevilget til sammen 22,2 mill. kr fra Samisk utviklingsfond og 4,4 mill. kr som tilskudd til næringskombinasjoner (driftsstøtte og etablererstipend). Det ble gitt en samlet fondsstøtte på 3,7 mill. kr til fiskerinæringen, noe som innebærer en nedgang på 24,5 pst. i forhold til 1998. Til jordbruksnæringen ble det bevilget 3,3 mill. kr, som er det samme som i 1998.

Målsettingen med tilskudd til næringskombinasjoner er å sikre sysselsetting og inntektsgrunnlag for de som driver med næringskombinasjoner. En slik tilpasning gir en fleksibel utnyttning av naturressursene. Marginale ressurser i de samiske områdene gir oftest ikke tilstrekkelig økonomisk grunnlag for eneyrketilpasning.

Samisk kunsthåndverk og husflid (duodji) er viktig for å fremme bredden i samisk kulturliv og næringsliv. Utviklingen av duodji som næring er også viktig i et likestillingsperspektiv, da dette gir særlige muligheter for kvinnearbeidsplasser. I 1999 ble det i likhet med i 1998 fordelt 3,6 mill. kr til duodji. I 1999 ble 26 pst. av tilsagnene til enkeltpersoner gitt til kvinner. Når det gjelder næringskombinasjonsordningen, er kvinneandelen 33 pst. Dette er om lag samme andel som året før. Hovedparten av de som har fått driftstilskudd tilhører reindriften og duodjiinæringen.

Tabell 3.17 Fordeling av midler fra Samisk kulturfond.

Formål	(i 1 000 kr)		
	1997	1998	1999
Litteratur	1 839	1 840	2 600
Billedkunst/duodji	771	785	1 200
Musikk	729	958	1 442
Samiske frie teaterformål	331	214	424
Andre tiltak	1 837	1 664	2 432
Sum	5 507	5 461	8 108

Samisk kulturfond

Samisk kulturfond har til formål å fremme tiltak for samisk kultur og stimulere til samiske kulturaktiviteter for den samiske befolkningen.

18 av 23 litteraturbevilgninger er gitt til nordsamiske bokprosjekter, ett til lulesamisk, et til sørsamisk, to med flere samiske dialekter/språk og ett med norsk tekst. Det er også gitt støtte til litteraturseminarer, boklanseringer og litteraturleirer. Billedkunst er støttet med midler til en innkjøpsordning av billedkunst/duodji og et treårig prosjekt for ivaretagelse og formidling av

kunsten i De samiske samlinger i Karasjok. Det er også gitt støtte til ulike utstillinger og til videodokumentasjon av øst- og sjøsamisk kultur. Innen musikktiltak er det gitt støtte til åtte CD-utgivelser, orkesterverk, komponisthonorarer, festivaler m.m. Rådet har også initiert og finansiert innsamling av tradisjonelle joiker, sanger og salmer i Sør-Troms og det lulesamiske området. Teaterstøtten har hovedsakelig gått til teaterproduksjon og turnevirksomhet. Under andre tiltak er det bevilget midler til informasjon- og museumsvirksomhet, forprosjekt, driftsstøtte og festivaler.

Andre kulturtiltak

Tabell 3.18 Tildelinger fra Samisk kulturråd.

Formål	(i 1 000 kr)		
	1997	1998	1999
Samiske kultursentra/institusjoner	2 843	2 843	3 518
Samiske kulturorganisasjoner	780	1 033	1 333
Samisk forlagsdrift	1 500	1 500	1 500
Sum	5 123	5 376	6 351

Samisk språkråd – språktiltak

Samisk språkråd er et rådgivende organ for Sametinget og andre offentlige organer i spørsmål om samisk språk, og har ansvar for å bevare, utvikle og styrke samisk språk i Norge. Rådet skal blant annet verne om den kulturarv som samisk skriftspråk og talespråk representerer, utvikle samisk terminologi og fastsette skrivemåten for samiske ord og uttrykk innenfor de fastsatte nordiske rettskrivningene. Kulturdepartementet har fastsatt forskrifter til samelovens språkregler.

Samisk språkråd fordeler tilskudd til samisk tolketjeneste og tospråklighetstilskudd til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. I tillegg dekkes merutgifter Finnmark og Troms fylkeskommune har som en direkte følge av samelovens språkregler. Den overordnede målsettingen er at forvaltningen skal bli fullt ut tospråklig. Det ble i 1999 fordelt 16,65 mill. kr til merutgifter på grunn av tospråklighet og til prosjekter for utvikling av samisk språk. Kommunene og fylkeskommunene søkte til sammen om 26,5 mill. kr til slike formål. I tillegg har enkelte lag og enkeltpersoner søkt midler for nærmere 2 mill. kr til utvikling av samisk språk.

Samisk språkråd er pålagt å gjennomføre språkundersøkelser for Sametinget hvert 4. år. Forarbeidet til neste undersøkelse er gjort i 1999, og prosjektet ferdigstilles høsten 2000. Formålet med kartleggingen er å undersøke situasjonen for samisk språk i Norge, både omfanget av samisk språk offentlig og privat, og omfanget av undervisning i og på samisk. Samisk språkråd bruker mye ressurser på språklig veiledning. Språkrådet har i 1999 utgitt et dobbeltnummer av informasjonsheftet Språknytt som omhandler språksaker og termer som er godkjent av språkrådet.

Tiltak rettet mot barn og unge

Tilskuddsordningen "Samiske barns oppvekstvilkår" skal bidra til å fremme samiske

barns oppvekstvilkår gjennom tiltak som styrker og bevarer samisk språk og kultur. Sametinget stilte i 1999 1,4 mill. kr til disposisjon til denne ordningen. De siste årene er det særlig satset på utgivelser av barne- og ungdomsmagasiner på samisk. Det er mangel på samiskspråklig litteratur til ungdom, og det er viktig å bygge opp samiskspråklige lesevaner hos framtidens brukere av samisk språk.

Samisk språkråd forvalter en stipendordning som er et språkvirkemiddel for å stimulere samisk ungdom til å velge samisk som fag under videregående utdanning. I 1999 var det avsatt kr 850 000 til utdanningsstipend for ungdom som har samisk som fag under utdanningen.

Samiske hovedorganisasjoner og politiske grupperinger

Sametingsrådet fordeler tilskudd til Sametingets politiske grupperinger og til samiske organisasjoner. Det ble i 1999 fordelt 1,3 mill. kr til Sametingets politiske grupperinger. Formålet med tilskuddet er å styrke arbeidsvilkårene for gruppene.

Samiske organisasjoner har en viktig funksjon både i forhold til Sametinget og som aktører for opprettholdelse av samepolitiske miljøer. Formålet med tilskuddsordningen er å styrke samepolitisk virksomhet gjennom landsomfattende organisasjoner som har som formål å fremme samisk identitet, språk, kultur og samfunnsliv. Følgende organisasjoner har mottatt tilskudd i 2000: Norske Samers Riksforbund (kr 781 000), Samenes folkeforbund (kr 736 000), Samenes Landsforbund (kr 583 000), Nordisk Sameråd – Norsk seksjon (kr 320 000), kvinneorganisasjonen Sáráhká (kr 60 000) og Sør-Norge og Oslo sameforening (kr 20 000). Norske Samers Riksforbund er representert på Sametinget.

Kap. 541 Tilskudd til samiske formål

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2000	Saldert Budsjett 2000	Forslag 2001
70 Tilskudd til samiske formål	1 834	1 886	3 430
Sum kap. 541	1 834	1 886	3 430

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble opprettet en ny post, kap. 541, post 90 Samefond. Posten ble bevilget med 75 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Kap. 541, post 70 Tilskudd til samiske formål forvaltes av Kommunal- og regionaldepartementet.

Post 70 tilskudd til samiske formål

Regjeringen foreslår at det bevilges til sammen 3,4 mill. kr over denne posten i 2001. Posten dekker tilskudd til samiske formål, tiltak knyttet til departementets satsing på samisk språk og informasjon, og planlegging og etablering av et kompetansesenter for urfolks rettigheter.

Formålet med tilskuddsordningen er å støtte aktiviteter som kan bidra til å bevare, utvikle og fremme ny kunnskap om samisk identitet, språk, kultur og samfunnsliv. Tilskudd kan gis til samiske institusjoner og organisasjoner, bygde- og grunneierlag, kommunale- og halvkommunale virksomheter og andre institusjoner og organisasjoner. Unntaksvis gis det tilskudd til enkeltpersoner. I 2001 prioriterer departementet søknader som gjelder informasjonstiltak på samisk og om samiske forhold.

Kompetansesenteret for urfolksrettigheter ble lansert i St.meld. nr. 21 (1999-2000) Menneskeverd i sentrum. Målet er å øke kunnskap om urfolksrettigheter, og å skape faglig nettverk til andre institusjoner nasjonalt og internasjonalt. Den primære oppgaven vil være å bygge opp spisskompetanse på spørsmål knyttet til urfolks rettigheter.

Rapport 1999

I 1999 ble det over denne posten gitt tilsagn om midler til kvinnebladet Gába og et bokprosjekt for å dokumentere livet til eldre samiske kvinner. Universitetet i Tromsø mottok støtte til to prosjekter, et urfolksamarbeid mellom

Universitetet i Tromsø og Universitetet i St. Petersburg, og en utstilling ved Tromsø museum om etterkrigstidens samiske historie. Videre fikk De samiske samlinger, Tromsø sameforening, Kvæningen kommune og Davvi Nuorra joikeseminar støtte. Samerådet mottok støtte for deltakelse i Arktisk Råd. Det ble også bevilget midler til et prosjekt om samiske stedsnavn på Stuornjárga/Skånlandshalvøya.

Det er i 1999 og 2000 bevilget 1 mill. kr årlig til kvinnerettede tiltak innen reindriften over denne posten. Målet med bevilgningen har vært å øke kvinners deltakelse og engasjement i reindriftsnæringen. Midlene forvaltes av Reindriftsforvaltningen i Alta etter retningslinjer gitt av Landbruksdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Formålet med bevilgningen er å øke kvinners deltakelse i reindriftsnæringen. Reindriftsforvaltningen har i denne forbindelse ansatt en kvinnekonsulent. Bevilgningen skal gi varige resultater ved å bidra til å skape arbeidsplasser innenfor næringen. Midlene foreslås ikke videreført til dette formålet i 2001. Oppfølgingen av satsningen vil bli ivarettatt av Landbruksdepartementet og Reindriftsforvaltningen.

Samefolkets fond

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2000 er det vedtatt å opprette et eget fond på 75 mill. kr som en kollektiv erstatning for de skadene og den urett fornorskningspolitikken har påført det samiske folk. Avkastningen av fondet bør forvaltes av Sametinget og skal gå til forskjellige tiltak som vil styrke samisk språk og kultur. Lag, foreninger og enkeltpersoner skal kunne søke om midler fra fondet. Regjeringen er i ferd med å utarbeide vedtekter for fondet.

Prográmmakategoriija 13.40 Sámi áigumušat

Golut buohkanasii prográmmakategoriijas 13.40

(1 000 kr)

Kap.	Namahus	Rehket- doallu 1999	Mearrid. bušeahhta 2000	Evttohus 2001	Pst. nupp. 00/01
540	Sámediggi	98 374	101 234	106 900	5,6
541	Doarjja sámi áigumušaide	1 834	1 886	3 430	81,9
	Buohkanassii kategoriija 13.40	100 208	103 120	110 330	7,0

Ollislaš Norgga sámpolitiikka – ovddasvástádus ja oktiiheiveheapmi

Gielda- ja guovlodepartementtas lea stádalaš sámpolitiikka oktiiheivehanovddasvástádus. Departementtaid suorgeovddasvástádus prinsihppa guoská buot fágasurggiide, ja departementtain lea sámpolitiikka čuovvoleami ovddasvástádus sin surggiid siskkobealde. Dát guoská maiddái ortnegiidda mat lea sirdon Sámediggái, ja maidda juolluduvvojit ruđat kap. 540, 50-poasttas.

Ollislaš govvadusa ráđdehusa sámpolitiikkas ja ruhtajuolludemiin sámi ulbmiliidda oázžu čállagis “2001 stádabušeahhta juolludeamit sámi ulbmiliidda”.

Sámediggi

Sámediggi lea áhahuvvon Sámedikki ja eará sámi riektedilálašvuodaid lága (sámelága) vuodul. Sámedikki bargoviidodat leat buot áššit mat dikki áddejumi mielde erenoamážit gusket sámi álbmogii. Sámediggi sáhtá addit cealkámušaid áššiid birra ja váldit ovdan áššiid iežas bargoviidodaga siskkobealde. Dat sáhtá maid bidjat ovdan áššiid almmolaš eiseválddiide ja priváhta áhahusaide.

Sámediggi sámpolitiikkalaš orgánan ii leat ráđdehusa vuollásaš, ja ráđdehusas ii leat álgovvorus makkárga vuodđolágalaš ovddasvástádus Sámedikki mearrádusaide dahje doaimmaide. Sámediggi hálddaša dál muhtin doarjjaortnegiid ja bargguid mat leat sirdojuvvon departementtain. Gielda- ja guovluministaris lea

vuodđolágalaš ovddasvástádus go geavahit ruđaid stádabušeahhta kap. 540:s Sámediggi. Ruđaid dáfus mat juolluduvvojit Sámediggái eará departementtaid bušeahttakapihttaliid bokte, lea guoskevaš fágastáhtarádis geas lea vuodđolágalaš ovddasvástádus.

Sámpolitiikka bajitdási mihttomearit

Vuodđolága § 110a ja sámeláhka leat ráđdehusa mihttomeari vuodđun lámčit diliid nu ahte sámi álbmot sáhtá nannet ja ovddidit iežaset giela, kultuvrra ja servodateallima. Ráđdehusa mihttomeriid dovddahit maid čuovvovaš ulbmilat:

1. Eanet váldi Sámediggái

Sámediggi addá sisdoalu lága mihttomearrái ahte lámčit dilálašvuodaid nu ahte sápmelaččat ieža sáhttet nannet iežaset giela, kultuvrra ja servodateallima. Ráđdehusas lea danin ulbmilin addit Sámediggái eanet politihkalaš váikkuheami ja eanet válddi áššiin mat leat erenoamáš dehálaččat sámi álbmogii.

Dili árvvoštallan

Dan rájes go Sámediggi áhahuvvui 1989:s, de lea čadat bargojuvvon heivehit Sámedikki árvvu ja doaimma stádalaš stivrendoaimmaid ja guovddáš hálddašemi ektui. Buot doarjjaortnegat ja barggut maid leat sirdán Sámediggái leat hui mávssolaččat sámi kultuvrra sajadahkii. Maŋnel go sámeláhka mearriduvvui, de lea leamaš eaktun ahte Sámedikkis dáin gažaldagain galgá

mearkkašahhti iešmearridanvuoigatvuohta ja váikkuheapmi.

Sámediggi lea ásaheami rájes juolludan doarjagiid sámi orgánisašuvnnaide ja duodjai (ruovttu- duodji), ja Sámi ovddidanfoanddas. Giella- ja bargodepartementa sirdii ođđajagimánu 1.b. 1993:s kap. 540 hálddašeami (ovdalis kap. 503) Sámediggái. Seammás sirdui bargguid hálddašeapmi Mánáid- ja bearašdepartementtas, Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartementtas, Giella- ja guovlodepartementtas ja Kulturdepartementtas. Sámi kulturmuittuid ovddasvástádus sirdui 1994:s Birasgáhttendepartementtas Sámi kulturmuitoráđđái mii hálddaša sámi kulturmuittuid kulturmuittolága vuodul. Riikaantikváras lea bajitdási fágaovddasvástádus, ja Sámediggái gullá politihkalaš stivren ja bargoadiovdasvástádus.

Sámedikkis lea dehálaš sajádat sámi álbmoga dearvvašvuoda- ja sosiálplána čuovvleamis. Sosiál- ja dearvvašvuodadepartementa juolluda doarjja- ja hálldatlaš ruđaid Sámediggái vai sihkkarastá sámi mieldeváikkuheami. Sámi oahpahušráđi čállingoddi sirdojuvvui jagi 2000:s Sámediggái, ja namma lea dál Sámedikki oahpahušsodat. Oahpahušlága § 6-4 addá Sámediggái bargguid ja válddi sihke vuodđoskuvlla ja joatkkaohpahuš oahpahuš sisdoalu dáfus. Girko- oahpahuš- ja dutkandepartementa biddjon rámmaid siskkoabealde mearrida Sámediggi oahpahuš sisdoalu sámiid birra álbmotjoavkun, ja sámegeiela, kultuvrra ja servodateallima birra iešguđet skuvlafágain. Seamma guoská sámegeiela ja eará erenoamáš sámi fágaid oahppoplánaide. Sámediggi juolluda ruđaid dán ulbmilii Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartementta kap. 206, poasta 50 Sámi oahpahušhálldahusa bokte. Maiddái sámi sierrabibliotheka hálddašeapmi lea jagi 2000:s sirdojuvvon Kulturdepartementtas Sámediggái.

Sámediggi oáčui 1999:s spiehkasteami § 4 bruttobušeahhtabidjama ruhtajuolludannjuolggadusain, ja oážžu buot ruhtajuolludemiid ovttá 50-poasttas. Sámediggi oážžu dainna iešheanálaš ovddasvástádusa ja friddjavuoda ressursahálddašeami dáfus. Spiehkasteapmi duodašuvvo Stuoradikki jahkásaš bušeahhtamearrádusaid bokte.

Strategiijat ja doaibmabijut

Vai ollašuhhtá Norgga geatnegasvuodaid siskkáldas ja riikkaidgaskasaš rivttiid dáfus, de lea

dehálaš nannet Sámedikki doaimma eaktolágeideaddjin Ráđdehusa ektui, ja sámi servodaga ovdánahttima ovddasvástideaddji orgánan. Ráđdehus árvvoštalla čadat sirdit eiseválddi ja ovddasvástádusa Sámediggái sámi álbmoga guoskevaš áššiin, mii addá sápmelaččaide eanet váikkuheami áššiin mat ovdánahttet sámegeiela, kultuvrra ja servodateallima. Sámi mánáidgárddiid sierra doarjaga hálddašeapmi sirdojuvvo Mánáid- ja bearašdepartementtas Sámediggái jagi 2001:s.

Lea dárbbášlaš viidábut suokkardit Sámedikki doaimma Norgga hálddašanvuogádagas. Dát guoská omd. makkár doaibma Sámedikkis lea boazodoallopolitihkas ja suohkaniid ektui. Ráđdehus áigu máhccat dáid gažaldagaide boahhte prinsihppadiedáhusas samepolitihka birra, mas ulbmil lea digaštallat Sámedikki doaimma álbmotrievttálaš ja sámepolitihkalaš orgánan.

2. Ealli sámegeiella

Dili árvvoštallan

Sámelága kapihttal 3 lea sámegeiela birra ja bodii fápmui 1.1.1992:s. Láhka deattuha ahte sáme- ja dárogeiella leat ovttárvosaš gielat. Ulbmil sámelága giellanjuolggadusaiguin lea sihkkarastit sámegeiela vuodu, ja láchit dilálašvuodaid nu ahte sámegeiella viidáseabbot ovdána ja eanet geavahuvvo. Láhka galgá maid sihkkarastit ássiide vuodđovuogitvuodaid sámegeiela geavaheamis. Sámelága giellanjuolggadusat gullet Kulturdepartementta ovddasvástádussuorgái.

Sámediggi hálddaša doarjaga sámi dulkonbálvalusaide ja guovttegielalašvuodadoarjagii. Sámi giellaráđđi juohká doarjaga mii jagi 2000:s lea 16,65 milj. kr. Ulbmil dainna doarjjaortnegiin lea bisuhit, nannet ja ovddidit sámegeiela geavaheami sámegeiela hálddašanguovllu hálddašeamis (suohkaniin Kárášjohka, Guovdageaidnu, Unjárga, Poršáŋgu, Deatnu ja Gáivuotna). Lea ulbmilin dahkat báikkálašhálddašeami guovttegielagiin. Doarjaga ii sáhte atnit skuvlasuorggi gullevaš doaimmaide.

Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) ásaheami Álttás oáčui 1998:s bargun Giella- ja guovlodepartementtas ja eará departementtain guorahallat guovttegielat suohkanlaš ja stádalaš hálddašeami vásáhusaid sámegeiela hálddašanguovlluin. Čielggadeapmi deattuha mot sisássit árvvoštallet almmolaš bálvalusaide ja makkár vejolašvuodát sisássiin duodas leat sáhttit válljet sáme- dahje dárogeiela.

NIBR ráporta čájeha ahte muhtin suorggit muhtin suohkaniin eai atte doarvái sámegiela fáladaga. Maiddái iskkadeamat maid Sámi giellaráddi lea čadahan, čájehit ahte geavahusa eai doarvái bures čuovvol sámelága giellamearrádusaid.

1997 čavčča válde atnui guokte ođđa oahppoplána Norgga vuodđoskuvllas – O 97 ja O 97 Sámi. O 97 Sámi guoská sámegiela hálddašanguovlluide, mii oahpahuslágas čilgejuvvo leat sámi guovlun. Olggobealde sámi guovlluid lea ohppiin vuoigatvuohta oažžut sámegieloahpahusa ja oahpahusa sámegillii jus unnimusat logi oahppi gáibidit dan. Viidáset lea olggobealde sámi guovlluid sápmelaččain vuodđoskuvllaagis vuoigatvuohta sámegieloahpahussii. Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta addá kapihttal 221, poasta 68 bokte - Sámi oahpahussuorgi, doarjaga mii galgá nannet suohkaniid ekonomalaš návccaid vai sáhttet addit sámegieloahpahusa ja oahpahusa sámegillii. Ruđaid ožžot buot suohkanat mat addet sámegiela fáladaga. Ruđaid galgá maid atnit álggahit eará sámegieloahpahusa ja sámegillii oahpahusdoaimmaid árvošteami vuodul, ja nannet oahpaheddjiid sámegiela- ja kulturgelbbolašvuođa. Lea juolluduvvon 25,1 milj. kr dása jagi 2000:s.

1996 rájes lea addon árvoštallandoarjja suohkaniidda main leat alla golut guovttagielat sámi/ dáčča vuodđoskuvlla dáfus. Jagi 2000:s lea 1,9 milj. kr dábálaš árvoštallandoarjagis addon Finnmárkku suohkaniidda main leat lassigolot guovttagielalašvuođa geažil.

Julevsámegiella ja lullisámegiella leat erenoamáš rašit. Nannen dihte suodjaleamis dáid gielaide lea ea.ea. áigumuš ovdánahttit IKT sámegiela gáiddusoahpahusa lullisámi ohppiide, atnit johtti oahpaheddjiid ja geahččalit geavatlaš giellalávvgodeami molsaeaktun internáhttaskuvllaide, seammás go bisuha internáhttaskuvllaide. Maiddái julevsámi biras čadno dán bargui.

Dála diehtujuohkinteknologiija ovdánahttimis sáhtta sámegiella bázahallat. Odne eai leat sámegiela mearkkat dábálažžan prográmanearvuin ja mášinnain, iige sáhte atnit sámegiela mearkkaid e-poasttas ja teakstadieduin. Prográmanearvuidda ja mášinnain váilevaš ovttaiduhhtin lea dagahan ahte iešgudet čovdosat leat geahččaluvvon mat doibmet bures okto, muhto mat eai gulahalla nubbi nuppiin. Dat dagaha váttisvuođaid go galgá konverteret ja lonuhit dieduid.

Strategiijat ja doaibmabijut

Sámegiella ja kultuvra leat ealáskahttinmuttos mañnel go lea guhkitáiggi dulbmojuvvon ja dáruiduvvon. Sámegiela viidáset ovdánahttimis lea aktiivvalaš sámegiela geavaheapmi guovddážiis, ja giella ferte oažžut saji eambo báikkiin servodagas. Lea erenoamáš dehálaš láchčit dilálašvuođaid nu ahte sámegiela sáhtta atnit IT-oktavuodas. Bargojoavku nammaduvvui jagi 2000 čavčča mas leat Gielda- ja guovlodepartemeanta ja ollu eará departemeantaid áirasat, mii galgá evttohit doaibmabijuid mot láchčit dilálašvuođaid nu ahte sáhtta geavahit sámegiela IT-oktavuodas.

Dan dáfus mot ruhtadit guovttagielalašvuođa lassigoluid suohkanlaš hálddahusa ja vuodđoskuvllas, de eai leat odne áshuvvon ortnegat maiguin suohkanat leat duhtavaččat. Guovttagielalašvuođa lassigolot lea dattetge bastevaš dilli sámegiela hálddašanguovllu suohkaniidda ja suohkaniidda main leat oahppit geat ožžot sámegieloahpahusa ja/dahje oahpahusa sámegillii. Čájehuvvo leat váttisin bidjat guovttagielatvuođa doarjaga dienasvuogádahkii sisa danin go lea sáhka beare unna supmiin. Gieldadoaibmagotti eanetlohku lea Evt. S. nr. 252 (1999-2000) cealkán ahte “mearkkašuvvo ahte departemeanta jagi 2001:s árvoštallá lasihit árvoštallandoarjaga suohkaniidda mat eai oáččo gokčojuvvo duohta guovttagielalašvuođa goluid eará ortnegiid bokte. Eanetlohku bivdá ráddehusa geahččat ožžot go guoskevaš suohkanat ja fylkkagielddat gokčojuvvo sin duohta goluid dán suorggis, ja mañnil máhccat evttohusain jagi 2002 suohkanekonomiijaproposišuvnna oktavuodas”. Departemeanta áigu čuovvolit dán ovttasbarggus guoskevaš suohkaniiguin ja fylkkagielddaiguin oažžut ovdan láchkageatnegahtton guovttagielalašvuođa duohta dárbbuid. Árvoštallandoarjja suohkaniidda mat eai oáččo gokčojuvvo sin duohta goluid mat vulget guovttagielalašvuođas eará ortnegiid bokte lea lassánan 9 milj. kr jagi 2001:s.

3. Aktiivvalaš diehtujuohkin sámi álbmogii sámegillii ja sámi dilálašvuođaid birra

Dili árvoštallan

Sámi álbmogii lea mearrideaddjin buvttadit ja ovdanbidjat vuodđodieduid sámegillii, ja ahte dat leat gávdnamis buohkaide. Ii leat doarvái čujuhit ahte diedut gávdnojit, jus daid ii láže ja gaskkus nu ahte daid lea álki vuostáiváldit ja ipmirdit.

Sámelága kap. 3 bidjá čielga gáibádusaid mot riektedieđuid galgá jorgalit sámegillii. Lágat ja láhkaásahusat mat leat erenoamáš dehálaččat buot sámi álbmogii dahje sámi álbmoga osiide, galgá jorgalit sámegillii. Almmolaš orgánaid almmuhusat mat erenoamážit leat buot sámi álbmoga dahje sámi álbmoga osiid váste, galget leat sihke sámegillii ja dárogillii. Go guoská sámi dilálašvuodaid diehtujuohkimii álbmoga ektui, de lea ollu mii čájeha ahte dat ii leat bures fuolahuvvon. Lea hástalus buoridit máhtu sámi dilálašvuodaid birra, sihke guovddášhálldašeamis ja dábálaš olbmuid gaskkas. Dáid dieđuid juohkima ovddasvástádus gullá sihke Sámediggái ja guovddáš eiseválddiide.

Strategiijat ja doaimbajut

Juohke departementtas ja etáhtas lea ovddasvástádus hábmet iežaset áššesurggiid dieđuid, maiddá sámegillii jus dieđuin lea sámi ulbmiljoavku. Terminologiijaovdánahttin lea guovddáš gielalaš beallin danin go muhtin fágasurggiin eai gávdno buorit sámi doahpagat.

Odne ii gávdno dohkálaš vuogá dahkes obbagovva das makkár dieđut dál gávdnojit sámegillii, masa lea dárbu ja geas lea dahje galgá leat ovddasvástádus dasa. Giella- ja guovlodepartementa áigu ovttas Sámedikkiin ja guoskevaš departementtaiguin álggahit guorahallanprošeavtta mii galgá čielggadit almmolaš eiseválddiid ovddasvástádusa sámi diehtujuohkinbálvalusaid dáfus.

Ovdal eai leat čadahuvvon stuorát iskkadeamit das makkár miellaguottut dáčča eanetlogus leat sámiide ja sámi dilálašvuodaide. Vai oážžu muhtinlágan gova diehtodárbbus ja gokko lea dárbbalaš nannet diehtujuohkima álbmoga ektui, de áigu Giella- ja guovlodepartementa čielggadit miellaguottuid sápmelašvuoda birra. Lea hui dehálaš buoridit diehtujuohkima álbmogii sámi dilálašvuodaid birra, erenoamážit Sámevuoigatvuodalávdegotti evttohusa ja sámi vuoigatvuoda gažaldagaid dáfus. Buoridan dihte diehtujuohkima áigu Giella- ja guovlodepartementa árvoštallat dárbbasa go almmuhit odasreivve sámi- ja dárogillii sámi gažaldagaid birra.

4. Sihkkarastit orruma ja ovdánahttit ealáhusaid sámi guovlluin

Dili árvoštallan

Dássedis orrun sámi guovlluin lea hui dehálaš go galgá bisuhit sámi kultuvrra ja giela. Luondduressursaid árbevirolaš geavaheapmi lea mihámuddui sápmelaččaid kulturvuodđun. Dat lea dehálaš ahte luonddu-, ressursa- ja birasvuodđu ain beassá leat guovddázis sámi ealáhusaid bisuheamis ja ovdánahttimis. Lea čielggas ahte leat leamaš mánga ja stuora nuppástuhttimat sámi guovlluid ealáhusain. Ekologalaš ráddjemiin maid oaidnit odne, erenoamážit boazodoalu guohtuneatnamiid dáfus, de lea maid dehálaš ovdánahttit molsaevttolaš ealáhusaid ja bargosajiid.

1993:s álggahuvvui Sis-Finnmárkku boazodolliide viđa jahkái nuppástuhttinprográmma. Ulbmil prográmmain lei geahpedit boazologu ja oážžut liiggás olbmuid eará bargguide. Sis-Finnmárkku nuppástuhttinprográmma álgohápmi loahpahuvvui 1998-1999 jahkemolsumis. 1999-2000:s lea čadahuvvon liige nuppástuhttinbargu. Geahča kap. 551 poasta 51 mas leat eambo dieđut Sis-Finnmárkku nuppástuhttinbarggu birra.

Strategiijat ja doaimbajut

Hástalussan boahtteáiggis lea ráhkadit sámi báikkálašservodaga ealli ja aktiivvalaš ealáhusaiguin ja dássedis orrumiin. Ráddehus áigu bargat sámi guovlluin movttiidahttit ealáhusovdánahttima, ea. es. láchit dilálašvuodaid ođđa ja boares lotnolasealáhusaide sámi árbevieruid vuodul. Ráddehus áigu erenoamážit deattuhit buoridit nissoniid vejolašvuodaid ásahit iežaset doaimma maiddá dán guovlluin. Viidáset áigu Ráddehus veahkehit láchit dilálašvuodaid nu ahte Sámediggi beassá čuoovolit sámi ássama riddo- ja vuotnaguovlluid doaimbaplána.

Sis-Finnmárkku nuppástuhttinbarggu joatkimii lea Giella- ja guovlodepartementta kap. 551 poasttas 51 addon 1,6 milj. kr nannet Sámedikki hálddahusa 1999-2001 vai Sámediggi sáhtá aktivvalaččat fárus ráhkadit ja čuoovolit guovllu ovdánahttinprográmma, ja maiddá bargat sis Finnmarkku ealáhusovdánahttimiin.

Eanasoassi sámi álbmogis orru boaittoealáhusat leat dábálaččat leamaš vuodđun sámi guovlluid ealáhusaide. Lea dehálaš ásahit earálgan bargosajiid vai doalaha barggolašvuoda, ea.ea.

IKT siskkobealde. Sámi váldoguovllus Sis Finnmárkkus lea oalle alla barggohisvuota. Muhtin oassi álbmogis ii leat nu gearggus johttát barggu dáfus, ja fárren Sis Finnmárkkus mearkkaša ahte šaddá fárret eret sámi birrasis. Ráddehusa IKT ja govdaáđdefierpmádaga ángiruššan šaddá maid ávkin sámi guovlluide.

5. Máhtolašvuodaovddideapmi

Dili árvoštallan

Lea ain stuora dárbu oazžut dieđuid ollu dilálašvuodain mat guoskkahit sámi álbmoga. Sámediggi ja Norgga dutkanráđdi leat 1996/97 guorahallan sámi dutkamiidda gullelaš dilálašvuodaid. Norgga dutkanráđdi áigu jagi 2000 čavčča mearridit sámi dutkama 5-agi doaibmaaplána.

Dutkan dáhpáhuvvá erenoamážit Tromssa Universitehtas, Sámi allaskuvllas, Finnmárkku Allaskuvllas ja Sámi Instituhtas. Davvi-Trøndelága Allaskuvllas lea lullisámegiela ja kultuvrra erenoamáš ovddasvástáduš. Mañemus jagiid lea sámi dutkan šaddan eambo riikkaidgaskasažžan.

Sámi servodat nuppástuvvo jodánit go vuoddoealáhusat rivdet ja odđa ealáhusmállet ilbmet. Obbalaš ovdáneapmi eanet riikkaidgaskasašvuodain ja máilmeviidodašvuodain bidjá ain stuorat gáibádusaid ja deattu eamiálbmotkultuvrraide. Sámi servodat lea dál gaskal árbevirolaš ja odđaaigásaš, báikkálaš ja riikkaidgaskasaš. Sámegeiella, kultuvra, ealáhusat ja servodateallin galgá ceavzit ja ovdánit dakkár máilmmis mii čadat ja jodánit rievda. Alla sámi gelbbolašvuota eanas fágasurggiin lea danin dehálaš vai sihkkarastá sámegeiela, kultuvrra ja servodateallima boahhteáiggis.

Suorgeprinsihpa geažil lea mánggain departementtain ja vuolit etáhtain DjO-áŋgiruššan sámi dilálašvuodaid birra. Hástalussan departementtaálggahuvvon dutkamii ja universitehta- ja instituhtadutkamii, lea oazžut obbagova dain dieđuin mat ilbmet ángiruššama vuodul, geahččat dan oktiilaččat ja fuolahit ahte odđa DjO-áŋgiruššan vuodđuduvvo ovddeš dutkama ala.

Strategiijat ja doaibmabijut

Sámi dilálašvuodaid ja sámi/dáčča oktavuodaid birra lea dutkojuvvon oalle guhkes áiggi. Dál gávdno dan suorggis oalle ollu servodatfágalaš máhttu. Dattetge lea dárbu čohkket dán máhtu

osiid unnitlogu/eanetloguperspektiivii. Giella- ja guovlodepartementa lea danin jagi 2000:s juolludan ruđaid Fápmo- ja demokratiijaguorahallamii (Tromsa Universitehta) mii galgá čielggadit muhtin áššiid mat váikkuhit fápmodilášvuoda gaskal Norgga eanetlogu álbmoga ja sámi unnitlogu álbmoga.

Čohkket sámi dutkama dieđuid ja ovddidit ovttasbarggu gaskal sámi dutkanásahusaid, de lea Giella- ja guovlodepartementa jagi 2000:s juolludan ruđaid Tromssa Universitehtii, mii ovttas Sámi allaskuvllain ja Sámi instituhtain lea sámi dutkanfierpmádatprošeavtta duogábealde. Prošeakta galgá ovddidit sámi dutkama ja eamiálbmotdutkama mii leat mávssolažžan go galgá bisuhit sámi kultuvrra ja dan ávnnaslaš vuodu. Ásahit dutkanvugiid sámi vuoigatvuodaid birra ja vuogádahttit ja almmuhit historjjálaš dieđuid mat dássáži leat leamaš apmasat, de lea departementa 1998 rájes juolludan ruđaid Sámi instituhtii dutkanprošeaktii sámi riekteovdáneami birra dálá áiggis. Prošeavttat ožžot ruhtadeami Giella- ja guovlodepartementta kapihttal 500, poasta 21 bokte.

Eamiálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáža ásaheami birra čuožžu kap. 541. vuolde.

Eará departementtaid bušeahhtaevttohus sámi ulbmiliidda

Justisdepartementa áigu jagi 2001:s juolludit ruđaid Sis Finnmárkku Riekteveahkkekántuvrii kap 470 poastta 72 bokte. Jagi 2000 doarjja lea sullii 1,1 milj. kr. Ortnege ferte árvoštallat Sturadikki St dieđ nr 25 (1999-2000) oktavuodas friddja riekteveahki birra Evt S nr. 181:s (1999-2000). Departementa árvoštallá maiddái várret ruđaid politiijaguovlluide maid vuolde leat sámegeiel hálddašanguovllu suohkanat. Ruđat galget gokčat guovttegielalašvuoda lassibarggu obbalaš eanetgoluid ja gelbbolašvuodabajideami. Justisdepartementa áigu ráddjet 0,35 milj. kr Sámi vieruid ja riekteáđdejumi dutkanprošeaktii mii álggii 1997:s ja lea plánejuvvon gárvánit jagi 2001:s.

Girko-, oahpahus- ja dutkandepartementta ovddasvástádušviidodahkii gullet mánga iešguđetlágan ortnege mat leat hui dehálaččat sámi servodahkii. Soapmasat dain leat várrejuvvon sámi ulbmiliidda. Ruhtajuolludeamit mat ea.ea. addojit sierranas sámi ulbmiliidda lea ruhtajuolludeapmi Sámi allaskuvlii, sámi joatkaskuvllaide, ruđat maiguin gokčá suohkaniid vuodđoskuvlla guovttegielalašvuoda ja

sámi oahpahussuorggi erenoamáš ovdánahttindoaimmaid goluid. Sámi oahpahusráđi čállingoddi lea biddjon Sámediggái 1.1.2000 rájes. Golut Sámi oahpahusráđi doaimmaid joatkimii biddjojitt nettobušeahhtan Girko-, oahpahus- ja dutkandepartementta kap. 205, poastta vuollái.

Birasgáhttendepartementa joatká jagi 2001:s addimis 1 milj. kr doarjaga Sámi kulturmuitoráđái. Riikaantikvára bušeahhtakapihtala 1429, poasta 72.7:s addojit ruđat doaimmaide mat vuhtiiváldet kulturmuitoráđi beroštumiid sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid barggus, ja sámi huksensuodjalanbargguide.

Mánáid- ja bearašdepartementa addá sierra doarjaga sámi mánáidgárddiid jodiheapmái. Lea mearriduvvon sirdit doarjaga hálddašeami Sámediggái 1.1.2001 rájes. Dán ulbmili evttohuvvo juolluduvvot 8,5 milj. kr jagi 2001:s. Ruđaid juolluda odđa 50-poastta bokte kap. 856:s Mánáidgárddit.

Sosiál- ja dearvvašvuoddepartementa áigu jagis 2001 viidáseabbot fievrredit doarjjaruđaid Sámediggái NÁČ 1995:6 čuovvoleapmái. Finnmarkku fylkkagiella oázžu 2,8 milj. kr jodihit spesialistabálvalusaid Sis Finnmarkkus. Tromssa Universitehta oázžu ruđaid maiguin álggaha Sámi dearvvašvuodadutkanguovddáza Kárášjohkii.

Girjebussiid jodihandoarjja sámi guovlluin jotkojuvvo *Kulturdepartementta* bušeahas. Ruhtajuolludpapmi sámi áviissaide lassána 8 milj. kr 10 milj. kr. Go guoská Nuortasámi museai Njávdamis, čujuhit Kulturdepartementta kap 320, poasta 73:ii. Muđui evttohuvvo viidáseabbot fievrredit eará ruhtajuolludemiid sámi ulbmiliidda jagi 2000 dásis.

Eanandoallodepartementa evttoha ahte lassin boazodoallošiehtadusa 88 milj. kr juolluduvvo 5 milj. kr sis Finnmarkku nuppástuhttindoaimmaide. Das várrejuvvo 27,7 milj. kr Boazodoallohálddahussii, ja 3,6 milj. kr ortnegisdoallat soahpamušáiddiid, kvalitehtasihkkarastit boazovihkkemiid ja doarjjan duottarstobuide. Muđui oázžu Sámi ovddidanfoanda 2 milj. kr nannet lotnolasealáhusaid boazodoallošiehtadusa bokte, ja 2 milj. kr Boazodoalu ovddidanfoanddas boazodoallošiehtadusa bokte.

Olgoriikkdepartementa evttoha juolludit kr 400 000 veahkehit sámiid ja eará álgoálbmogiid ártalaš ovttasbargoproseassain ollašuhttit ceavzilis ovdáneami. Ulbmil juolludemiin lea nannet álgoálbmotovddasteddjiid evttuid beassat leat mielde dákkár mállet ovttasbarggus.

Ráđdehus maid ovdanbidjá diehtočállosa sámegillii ja dárogillii mas lea ollislaš ruhtajuolludemiid obbagovva sámi ulbmiliidda.

Kap. 540 Sámediggi

(1 000 kr)

Poasta	Namahus	Rehketdoallu 1999	Mearrid. bušeahhta 2000	Evttohus 2001
50	Sámediggi	98 374	101 234	106 900
	Buohkanassii kap. 540	98 374	101 234	106 900

Sámedikki diedđut Ráđdehussii ja Stuoradiggái

Sámelága § 1-3 deattuha ahte Sámedikki jahkediedáhusa galgá sáddet Gonagassii. Ráđdehus ovdanbidjá diedáhusa Stuoradiggái jahkásaččat. 1999 ráporterema dáfus čujuhuvvo stuoradikkediedáhussii Sámedikki 1999 doaimma birra.

Sámedikki organiseren

Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána. Sámedikki dievasčoahkkin mearrida dikki jodihanortnega ja vuoddonjuolggadusaid, ja

muddeda vuollálaš fágaráđiid doaimma. Sámedikkis lea mearridanváldi jus lágas dahje earaládjje lea nu mearriduvvon. Sámediggi sáhtta ásaht ja fápmudit válddi stivrraide, ráđiide dahje lávdegottiide nu mot Sámedikki mielas lea jierpmálaš.

Sámediggi lea ásahtan njeallje vuollálaš hálddašanorgána – Sámi ealáhusráđi, Sámi kulturráđi, Sámi giellaráđi ja Sámi kulturmuitoráđi. Lassin dasa ahte hálddašit iešguđet doarjjaortnegiid ja foanddaid, de leat ráđit maiddá fágapolitihkalaš ráđdeaddiorgánat. Sámi kulturmuitoráđi hálddaša sámi kulturmuittuid kulturmuitoráđi vuodul, ja

doarjjaortnega Riikaantikvára bušeahhtas. Earret Sámi kulturmuitoráđi lea Sámediggeráđdi váidinásahus hálddašanmearrádusaide maid vuollásaš ráđit leat mearridan. Riikaantikvára lea váidinásahus kulturmuitoráđi eanjkilmearrádusaide.

Jagi 2000:s gullá Sámi oahpahusráđi čállingoddi Sámediggái ja gohčoduvvo dál Sámedikki oahpahuossodahkan. Sámi sierrabibliotehka gullá Sámediggái jagi 2000 rájes ja lea ovttaštton Sámedikkiin odđa sámedikkevisttis. Girjerájus lea dál oassin Sámedikki diehttojuohkinossodagas.

Sámediggi mearridii miessemánus jagi 2000:s odđasit organiseret iežaset struktuvrra 31.12.2000 rájes. Mihttomearrin lea ahte Sámediggi galgá šaddat buoret politihkkaovddideaddjin ja politihkalaš eaktolági-deaddjin, ja fuolahit geavaheddjiid beroštumiid ja hálddašanbargguid fágalaš diehtelasvuoda, ja oázžut beaktilet ressursageaveahmi.

Poasta 50 Sámediggi

Ráddehus evttoha jagis 2001 juolludit 106,9 milj. kr poasttas 50. Jagi 2000 ektui dat lea 5,6 pst. lassáneapmi. Dán lassáneamis leat ruđat hálddašit foandda mii ásahuvvui jagi 2000:s nannet sámegiela ja kultuvrra. Ruhtajuolludeapmái gullá maid 1,2 milj. kr gokčat iešgudet bellodagaid/organisašuvnnaid ja listtuid diehttojuohkingoluid mat servet sámedikkeválgii, ja gokčat Sámedikki diehttojuohkinbarggu sámedikkeválgga 2001 oktavuodas.

Sámediggi juogada poastta 50 juolludeami skábmanánu dievasčoahkkimis, Stuoradikki bušeahttamearrádusa várašumiin. Daid láidestemiid vuodul mat leat biddjon Stuoradikki bušeahttamearrádusas, juogada Sámediggi ruhtajuolludeami vuoruhemiidis mielde.

Ráporta 1999

Doaibmagolut

Sámediggi lea dehálaš politihkalaš oassádalli, ja Sámedikki lassáneami doaimmat buot politihkkasurggiin dagahit garra bargonoadi dálá hálddatlaš vuogádahkii. Sámedikki áššehivvodat lea hirbmadit lassánan mañemus jagiid. Sámedikkis ledje 84 jahkebarggu njukčamánu 1.b. jagis 2000.

Sámedikki, Sámedikki hálddahusa, Sámi ealáhusráđi, Sámi kulturmuitoráđi, Sámi

giellaráđi ja Sámi kulturmuitoráđi doaibmagolut ledje 40 milj. kr 1999:s.

Sámi ovddidanfoanda

Sámi ovddidanfoandda ulbmil lea ovddidit doaibmabijuid mat leat erenoamáš mávssolaččat sámi álbmogii ja sámi ássanguovlluide kultuvrralaččat, sosiálalaččat ja ekonomalaččat. Lassin ulbmili ahte ásahit ja bisuhit ceavzilis ealáhusdoaimmaid ja bargosajiid, doaibmá foanda maiddái kulturpolitihkalaš ja dásseárvopolitihkalaš váikkuheaddjin. Dalle go eará almmolaš ruhtadanásahusat leat mielde oasseruhtadeamis, galgá Sámi ovddidanfoanda galgá veahkehit go iešruhta ii báljo gávdno. Vuoddoealáhusat leat guovddáš ealáhusat sámi ássanguovlluin, juoga maid ruhtajuolludeami maid govvidit. 1999:s juolluduvvui oktiibuot 22,2 milj. kr Sámi ovddidanfoanddas ja das lei 4,4 milj. kr doarjjan lotnolasealáhusaide (doaibmadoarjja ja álggahanstipeanda). Guolástusealáhussii addui ollislaččat 3,7 milj. kr foandadoarjjan, mii mearkkaša 24,5 pst. njiedjama 1998' ektui. Eanandoalloealáhussii juolluduvvui 3,3 mill. kr, mii lea seamma go 1998:s.

Mihttomearrin doarjut lotnolasealáhusaid lea bisuhit bargguid ja nannet dienasvuodu sidjiide geat barget lotnolasealáhusain. Dákkár heiveheapmi addá lášmmadis ávkkuheami luondduressursain. Sámi guovllu vátna ressursat dávjá eai leat doarvá ekonomalaš vuodđun ovttafidnoheiveheapmái.

Sámi dáiddaduodji ja duodji leat dehálaččat ovddidit sámi kultuvrra ja ealáhusaid mánggalárganvuoda. Duoji ovddidit ealáhussan lea maid dehálaš dásseárvvu oktavuodas, go das leat buorit vejolašvuodát ásahit bargosajiid nissoniidda. 1999:s juolluduvvui nu mot 1998:s 3,6 milj. kr duodjái. 26 pst. jagi 1999' ruhtalohpadusain addojuvvojedje dušše nissonolbmuide. Lotnolasealáhusortnegis lea nissonoassi 33 pst. Dát lea sullii seamma mutto go diibmá. Váldooassi dain geat ožžot doaibmadoarjaga gullet boazodollui ja duodjeealáhussii.

Sámi kulturfoanda

Sámi kulturfoandda ulbmil lea ovddidit doaibmabijuid sámi kultuvrra váste ja movttiidahttit sámi kulturdoaimmaid sámi álbmogii.

Tabell 3.17Sámi kulturfoandda ruhtajuogadeapmi

	(1000 kr)		
Áigumuš	1997	1998	1999
Girjjálašvuohta	1 839	1 840	2 600
Govvadáidda/duodji	771	785	1 200
Musihkka	729	958	1 442
Sámi friddja teáhterulbmilat	331	214	424
Eará doaimmat	1 837	1 664	2 432
Oktiibuot	5 507	5 461	8 108

23 girjjálašvuođa ruhtajuolludemiin leat 18:ai addon davvisámegiellat girje- ja prošeavttaide, okta julevsámegiellat, okta lullisámegiellat, guokte dakkáriidda mas leat eanet suopmanat/giellat ja okta dárogiellat čállagii. Lea maid addon doarjja girjjálašvuodasemináraide, girjealmuhemiide ja girjjálašvuodačoagganemiide. Govvadáidda lea dorjojuvvon rudaiguin ovtta govvadáidda/duodjeostastortnegii ja golmma jagi prošeaktii Kárášjogas Sámi Vuorkkádáviriid dáidagiid gáhttet ja gaskkustit. Lea maid addojuvvon doarjja iešguđet čájálmasaide ja nuorta- ja mearrasámi

kultuvrra videoduodaštussii. Musihkkadoaimmat leat ožžon doarjaga gávccii CD-almuheapmái, orkeasttar-doaimmaide, komponistabálkkáide, festiválaide j.e. Ráddi lea maid álggahan ja ruhtadan čohkket árbevirolaš ludiid, lávlagiid ja sálmmaid Lulli-Tromssas ja julevsámiguovllus. Teáhterdoarjja lea ovddeamusat adnon teáhterbuvttadeapmái ja mátkkoštandoaimmaide. Doarjja eará doaimmaide lea diehtujuohkin- ja museabarggut, ovdaprošeavttat, doaimmadoarjja ja festiválat.

Eará kulturdoaimmat

Tabell 3.18Sámi kulturráđi juolludeamit

	(1 000 kr)		
Áigumuš	1997	1998	1999
Sámi kulturguovddášat/ásahusat	2 843	2 843	3 518
Sámi kulturorganisašuvnnat	780	1 033	1 333
Sámi lágádusdoaimmat	1 500	1 500	1 500
Oktiibuot	5 123	5 376	6 351

Sámi giellaráđđi – gielladoaimmat

Sámi giellaráđđi lea ráđdeaddi orgána Sámediggái ja eará almmolaš orgánaide sámi giellaáššiin, ja das lea ovddasvástádus gáhttet, ovddidit ja nannet sámegiela Norggas. Ráđđi galgá earret eará suodjalit dan kulturárbbi maid sámi čállingiella ja hupmangiella ovddasta, ovddidit sámegiela terminologiija ja mearridit sámegiel sániid ja doahpágiid čállinvuogi mearriduvvon davviriekkalaš čállinvugiid siskkobeaide. Kulturdepartementa lea mearridan láhkaásahusaid sámelága giellanjuolggadusaide.

Sámi giellaráđđi juohká doarjagiid sámi dulkonbálvalusaide ja guovttegielalašvuodadoarjagiid sámegiela hálddašanguovllu suohkaniidda. Dasa lassin buhtaduvvojit dat lassigolut mat Finnmárkku ja Romssa fylkkagielddain leat njuolga sámelága giellanjuolggadusaide geažil. Bajimus ulbmil lea ahte hálddašeapmi galgá šaddat ollásit guovttegielat. Jagis 1999 juolluduvvui 16,65 milj. kr guovttegielalašvuoda lassigoluide ja sámegiela ovdánahttinprošeavttaide. Suohkanat ja fylkkagielddat ohce oktiibuot 26,5 milj. kr dákkár ulbmiliidda. Lassin leat muhtin searvvit ja eaŋkilolbmot ohcan ruđaid lagabut 2 milj. kr ovddas sámegiela ovddideapmái.

Sámi giellaráđđi lea geatnegahtton čadahit giellaiskkademiid Sámedikki ovddas juohke njealját jagi. Boahhte iskkadeami ovdabargu dahkkui 1999:s, ja prošeakta gárvvistuvvo jagi 2000 čavčča. Ulbmil čielggademiin lea iskat sámegiela dili Norggas, sihke sámegiela almmolaš ja priváhta viidodaga, ja sámegieloahpahusa ja oahpahusa sámegillii viidodaga. Sámi giellaráđđi lea atnán ollu ressursaid gielalaš bagadallamii. Giellaráđđi almmuhii 1999:s duppálnummára diehtujuohkingihppagis Giellaodđasat, mas čállojuvvui giellaáššiid ja tearpmaid birra maid giellaráđđi lea dohkkehan.

Doaimmat mánáid ja nuoraid váste

Doarjjaortnet “Sámi mánáid bajásšaddaneavttut” galgá ovddidit sámi mánáid bajásšaddaneavttuid doaimbajjuiguin mat nannejit ja gáhttejit sámegiela ja sámekultuvrra. Sámediggi bijai 1999:s 1,4 milj. kr dán ortnega háldui. Maŋemus jagiid leat návccat erenoamážit geavahuvvon almmuhit mánáid- ja nuoraidmagasiinnaid sámegillii. Lea unnán sámegielat girjjálašvuolta nuoraide, ja lea dehálaš nannet boahchtevaš sámegielgeavaheddjiid lohkanábiiid.

Sámi giellaráđđi hálddaša giellaváikkuheaddji stipeandaortnega mii galggašii movttiidahttit sámi nuoraid välljet sámegiela fágan joatkaskuvllas. Jagis 1999 lei várrejuvvon kr 850 000 oahppostipeandan nuoraide geaid oahpahasas sámegiella lea fágan.

Sámi válдоorganisašuvnnat ja politihkalaš joavkkut

Sámediggeeráđđi juohká doarjagiid Sámedikki politihkalaš joavkkuide ja sámi organisašuvnnaide. Jagis 1999 juhkkujuvvui 1,3 milj. kr Sámedikki politihkalaš joavkkuide. Ulbmil doarjagiin lea nannet joavkkuid bargoeavttuid.

Sámi organisašuvnnain lea dehálaš doaimma sihke Sámedikki ektui ja oassálastin bisuheamis sámepolitihkalaš birrasiid. Ulbmil doarjjaortnegiin lea nannet sámepolitihkalaš doaimmaid riikaviidosas organisašuvnnaid bokte maid ulbmil lea ovddidit sámi identitehta, giela, kultuvrra ja servodateallima. Čuovvovaš organisašuvnnat leat ožžon doarjaga jagis 2000: Norgga Sámiid Riikkasearvi (kr 781 000), Sámiid álbmotlihttu (kr 736 000), Sámiid Eatnansarvi (kr 583 000), Sámeráđđi – Norgga juogus (kr 320 000), Nissonorganisašuvdna Sáráhká (kr 60 000) ja Matta-Norgga ja Oslo Sámi Searvi (kr 20 000). Norgga Sámiid Riikkasearvis leat Sámedikki áirasat.

Kap. 541 Doarjja sámii áigumušaide

(1 000 kr)

Poasta	Namahus	Rehketdoallu 1999	Mearrid. bušeahhta 2000	Evttohus 2001
70	Doarjja sámii áigumušaide	1 834	1 886	3 430
	Oktiibuot kap. 541	1 834	1 886	3 430

Rievdadusat maid ii oainne tabeallas: Go Stuoradiggi meannudii St.prp. nr. 61 (1999-2000) Stádabušeahhta 2000 earávuoruhemiid ja lassijuolludemiid, de ášahuvvui odđa poasta, kap 541, poasta 90 Sámefoanda. Postii juolluduvvui 75 milj. kr, vrd. Evt. S nr. 220 (1999-2000)

Kap. 541, poasta 70 Doarjja sámii áigumušaide
Giella- ja guovlodepartementa hálddaša.

Poasta 70 Doarjja sámii áigumušaide

Rádddehus evttoha ahte juolluduvvo oktiibuot 3,4 milj. kr dán poasttas jagis 2001. Poasta gokčá ruhtajuolludemiid doarjjaortnegii Doarjja sámii áigumušaide, departementta sámegiella ja sámii diehtujuohkin ángiruššandoaimmaid, ja plánat ja ášahit eamiálmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáža.

Ulbmil doarjjaortnegiin lea doarjut doaimmat mat sáhttet váikkuhit gáhttet, ovdánahttit ja ovddidit odđa máhtu sámii identitehta, giella, kultuvrra ja servodateallima birra. Doarjaga sáhtta addit sámii ášahusaide ja organisašuvnnaide, gili- ja eananeigigátservviide, suohkanlaš- ja beallesuohkanlaš doaimmaide ja eará ášahusaide ja organisašuvnnaide. Hui hárve addojuvvo doarjja eankilolbmuid. Jagis 2001 vuoruh departementa ohcamiid mat gullet sámegiella diehtujuohkimii ja diehtujuohkimii sámii dilálašvuođaid birra.

Eamiálmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš almmuhuvvui St. dieđ. Nr. 21:s (1999-2000) Olmmošárvu guovddážiis. Ulbmil lea buoridit máhtu eamiálmogiid birra, ja ášahit fágalaš fierpmádaga eará ášahusaide riikkas ja riikkaidgaskasaččat. Váldobargun lea hukset njunušgelbbolašvuođa eamiálmotvuoigatvuođaide gullelaš gažaldagain.

1999 ráporta

Jagis 1999 addui dán poasttas ruhtalohpádus nisssonbláddái Gába ja girjepróšektii mas duodaštit boarrasit sámii nissoniid eallima. Tromssa universitehta oáččui doarjaga guovtti próšektii, ovttá eamiálmotvuođasbargui gaskal Tromssa Universitehta ja St. Petersburg

Universitehta, ja čájálmassii Tromssa museas mii čájehii sámii historjja mannel soadi. Viidáset ožžo Sámi vuorkádávvirat, Tromssa sámii searvi, Návuona suohkan ja Davvi Nuorra juoiganseminára doarjaga. Sámeráddi oáččui doarjaga searvat Árktaš ráddái. Sámi báikenammapróšekta Stuornjarggas/Skánitguovllus oáččui maid ruđaid.

Jagis 1999 ja 2000 lea juolluduvvon 1 milj. kr jahkásaččat boazodoalu nisssonolbmuid vástá doaimmabijuide dán poasttas. Ulbmil juolludemiin lea leamaš bajidit nisssonolbmuid oassálastima ja servvoštallama boazodoalloealáhusas. Boazodoallohálddahus Álttás hálddaša ruđaid Eanandoallodepartementta ja Giella- ja guovlodepartementta mearriduvvon njuolggadusaid vuodul. Ulbmil juolludemiin lea bajidit nisssonolbmuid oassálastima boazodoalus. Dan oktavuodas lea Boazodoallohálddahus virgábidjan nisssonkonsuleantta. Ruhtajuolludeapmi galgá addit bistevaš bohtosiid, veahkehit háhkat bargosajiid ealáhussii. Dán ulbmilii eai evttot ruđaid viidáseabbot fievrredit jagis 2001. Ángiruššama čuovvoleami fuolahit Eanandoallodepartementta ja Boazodoallohálddahus.

Sámialbmoga foanda

Ođastuvvon nášunálbušeahhta 2000 oktavuodas lea mearriduvvon ášahit sierra 75 milj. kr foandda mii lea kollektiiva buhtadussan vaháigiid ja boasttuvuođaid ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámii álbmogii. Foandda liigevári berre Sámediggi hálddašit ja dan galgá atnit iešguđet doaimmaide mat nannejit sámegiella ja kultuvrra. Joavkkut, searvvit ja eankilolbmot sáhttet ohat ruđaid foanddas. Rádddehus lea ráhkadeame fondii njuolggadusaid.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk

Samlede utgifter under programkategori 13.50

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
550	Lokal næringsutvikling	145 659	153 540	245 140	59,7
551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	512 134	473 000	507 500	7,3
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling	315 500	308 000	453 000	47,1
2425	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene	878 760	928 000	880 900	-5,1
2426	SIVA	130 000	340 000	270 000	-20,6
Sum kategori 13.50		1 982 053	2 202 540	2 356 540	7,0

Samlede inntekter under programkategori 13.50

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
5326	SIVA (jf. kap. 2426)	142 589	243 000	182 150	-25,0
5327	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene m.v.	138 004	105 000	105 000	
5613	Renter fra SIVA	46 829	50 490	54 925	8,8
Sum kategori 13.50		327 422	398 490	342 075	-14,2

Budsjettforslag 2001 - prioriteringer

De prioriteringer som er gjort innen rammen til regional- og distriktpolitiske formål på statsbudsjettet for 2001 er i tråd med den regional- og distriktpolitiske redegjørelsen som kommunal- og regionalministeren holdt i Stortinget 4. mai 2000. I redegjørelsen ble det lagt særlig vekt på utvikling av robuste regioner i alle deler av landet, utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv og bred innsats for fornyelse av offentlig sektor.

For budsjettåret 2001 foreslås en bevilgningsramme på 2 356,5 mill. kr, inkludert 270 mill. kr i lån til SIVA, 10 mill. kr i innskuddskapital til SIVA, 165 mill. kr i aksjekapital til IT-Fornebu og 134 mill. kr i kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. Bevilgningsrammen inkludert lånetransaksjoner, kapitalinnskudd og ekstraordinære poster er økt med 7 pst. fra 2000 til 2001.

Overordnet mål for regional- og distriktpolitikken

Regjeringen har høye, men realistiske ambisjoner for distrikts- og regionalpolitikken. Hovedmålet er

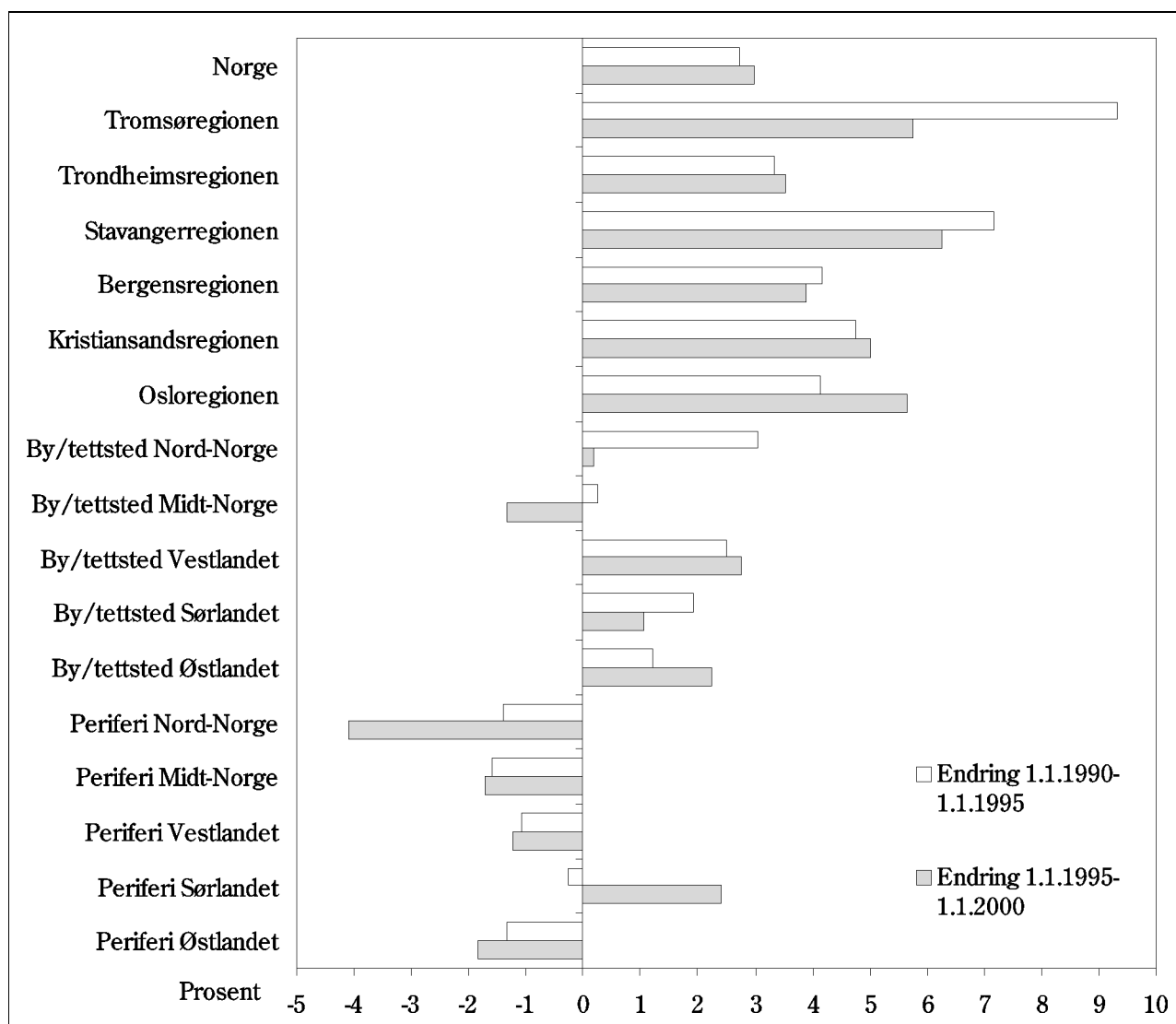

å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige levekår i alle deler av landet. Målet om å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret står fast. Men det å prøve å låse folketallet for den enkelte kommune er urealistisk. Med den aldersstrukturen som mange kommuner har, ville det forandre flyttestrømmen snus helt. Det er helt vanlig at distriktsungdommen flytter på seg i forbindelse med arbeid og utdanning. Utfordringen er å tilrettelegge for tilbakeflytting og nyinnflytting. Det er skjev kjønns- og aldersbalanse i mange kommuner. Særlig må unge og kvinner få mulighet til å bruke sin kompetanse også i distriktene, som må bli mer attraktive som bo- og arbeidssteder for både kvinner og menn.

Tilstandsvurdering - den regionale utviklingen

Flytting og befolkningsutvikling

Befolkningsveksten er størst i de sentrale strøk av landet. Veksten i Oslofjordområdet har økt i den siste halvdel av 90-tallet, sammenlignet med første halvdel. De perifere områdene av landet har hatt en større nedgang i folketallet fra 1995 til 2000 enn på begynnelsen av 90-tallet. Det er særlig perifere kommuner i Nord-Norge som har hatt nedgang i folketallet. Unntaket er perifere strøk på Sørlandet, som har hatt en befolkningsvekst på 2,4 pst.

Figur 3.2 Folketallsendring i prosent etter sentralitet i perioden 1990 til 2000.

Utviklingen i folketallet har i stor grad sammenheng med flyttetallene. Det er de mest perifere strøkene som har hatt negative flyttetall siste del av 90-tallet og Nord-Norge kommer dårligst ut.

I by og tettsteder og større byregioner er det positiv netto tilflytting i alle deler av landet, unntatt i Midt-Norge (- 3 pst.) og i Nord-Norge (- 2,3 pst.).

Forskning viser at årsakene til et slikt sentraliserende flyttemønster er sammensatte og komplekse, men tilgang på attraktive arbeidsplasser har utvilsomt stor betydning. Et karakteristisk trekk ved arbeidsmarkedene i de sentrale områdene er at de både er større og mer varierte, noe som er viktig for den stadig voksende gruppen med høyere utdanning. Stedet og regionen som helhet teller også som viktige faktorer når folk velger å bli eller flytte. For å sikre rekruttering til jobbene må en effektiv regionalpolitikk både bidra til å skape attraktive jobber og utvikle kvalitetene ved bostedene.

I mange perifere kommuner er småbarnsgruppen sterkt underrepresentert, noe som også vil påvirke den fremtidige bosettingsutviklingen i landet. Det betyr at bosettingsgrunnet svekkes over tid og at det i utgangspunktet er færre personer som vil bo i disse områdene i de etterfølgende livsfasene. De siste 15 år har andelen av landets barn født i større byområder økt fra 43 til 49 pst. og det er bare storbyregionene som har en overrepresentasjon av den yngste delen av den yrkesaktive befolkningen (20 - 29 år).

Livsløpsanalyser viser at bofastheten i hjemkommunene har økt for kvinner. Den er likevel høyere for menn, særlig i de mer perifere strøk. Forskjellen mellom kjønn er større jo mer perifert kommunene er plassert.

I distriktsområdene er det større fraflytting blant personer med høyere utdanning enn blant personer med lavere utdanning. Dette gjelder spesielt for kommuner som ligger utenfor pendlingsavstand til de nærmeste regionale sentra. Det er ikke store kjønnsforskjeller med hensyn til fraflyttingen blant personer med høyere utdan-

ning, men kvinner flytter i større grad enn menn mellom nabokommuner og inn til de nærmeste regionale sentra. Årsaken er at kvinner oftere finner seg arbeid i offentlig sektor, og offentlige arbeidsplasser er langt mer desentraliserte enn arbeidsplasser for høyt utdannede innen privat sektor.

Sysselsetting og utdanning

Sysselsettingen har økt i alle deler av landet på 1990-tallet, men mest i storbyregionene. Etter 1987 har sysselsettingsveksten generelt vært særlig stor innen person- og bedriftsrettet tjenesteyting. I enkelte perifere kommuner har en sterk nedgang i sysselsettingen i privat sektor rundt 1990 ikke blitt kompensert med økning i antall arbeidsplasser i privat sektor senere på 90-tallet. De fleste deler av landet har opplevd vekst i sysselsettingen i offentlig sektor. Generelt har det vært en klar sysselsettingsdreining i favør av sentrale strøk, særlig innen de fleste deler av privat tjenesteyting.

Andelen av befolkningen som har høyere utdanning har økt betydelig fra 1990 til 1998 i hele landet. Det er til dels en stor overvekt av kvinner som tar slik utdanning. Fra 1987 til 1997 var den samlede veksten i antall sysselsatte med høyere utdanning på 7,3 pst. Oslo med omland har fått 30 pst. av denne økningen. Selv om vi er vitne til en utdanningseksplasjon også i distriktene, er det altså Oslo og omegn som fortsatt har den største andelen av personer med høyere utdanning. Det har særlig vært en økende konsentrasjon av personer med næringslivsrettet utdanning, spesielt lange utdanninger innen økonomi, administrasjon, naturvitenskap og teknikk. Mange regioner utenfor de største byregionene har derimot hatt en økning av personer med høyere utdanning innen offentlig sektor og primærnæringene.

Strategier i distrikts- og regionalpolitikken

Tre innsatsområder vil bli spesielt prioritert i 2001 (jf. bok 3.9).

Boks 3.8 Prioriterte innsatsområder i den distriktpolitiske satsingen i 2001

- *Utvikling av robuste regioner* – der samspillet mellom by og land står sentralt.
- *Utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv* – med vekt på nyskaping og kompetanseutvikling.
- *Bred innsats for fornyelse av offentlig sektor* – der en helhetlig og samordnet offentlig politikk vil stå i fokus.

Utvikling av robuste regioner, utkantsatsingen mv.

Fremtidens distrikts- og regionalpolitikk bør i større grad bli en politikk for utvikling av regioner. Målet er derfor å utvikle robuste, sammenhengende og mer varierte arbeidsmarkeds- og serviceregioner i alle deler av landet. Sterke regioner vil motvirke ensidig tilflytting til de største byregionene fra distriktene. I tillegg skal samferdsel og kommunikasjoner, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi, bidra til at arbeidsplasser, utdannings-, tjeneste- og velferdstilbud også blir reelt tilgjengelig for innbyggere som bor utenfor disse regionene.

Utkantsatsingen retter seg mot kommuner med størst nedgang i folketallet. Et kjennetegn ved mange av kommunene er at de i stor grad ligger utenfor pendleavstand til de regionale sentrene. Resultatet av satsingen viser at den helhetlige tenkningen som utkantsatsingen representerer, er et viktig grep i distrikts- og regionalpolitisk sammenheng. Offentlig og privat tjenesteyting, næringsliv og kompetanse og personrettede tiltak overfor ungdom og kvinner vil stå sentralt i den videre satsingen. Hvordan innsatsen skal innrettes, er et spørsmål regjeringen vil komme tilbake til i stortingsmeldingen om regional- og distriktspolitikk våren 2001.

Nord-Norge-satsingen vil fortsatt ha høy prioritet. Regjeringen skal ha særlig oppmerksomhet knyttet til næringsutviklingen i Nord-Norge.

Samarbeid mellom regioner på tvers av landegrensene er en viktig del av regionalpolitikken. Målet for norsk deltakelse i EUs grenseregionale samarbeidsprogram *Interreg* er å bedre vilkårene for næringsutvikling, verdiskaping og sysselsetting i grenseregionene og skape en balansert utvikling på tvers av grensene. Deltakelse i *Interreg* skal derfor bidra til å skape nye vilkår for regional utvikling.

Utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv - med vekt på regional nyskaping og kompetanseutvikling

Et konkurransedyktig næringsliv er avgjørende for bosettingen i distriktene og for å sikre grunnlaget for velferdssamfunnet. Et viktig mål i distrikts- og regionalpolitikken er å bidra til økt nyskaping, som er en forutsetning for fremveksten av fremtidsrettede og konkurransedyktige bedrifter.

I fremtiden vil *kompetanse og evne til raskt å kunne ta i bruk ny teknologi* være blant de viktigste faktorene for å sikre langsiktig konkurran-

seevne og verdiskaping. For å møte denne utfordringen, rettes våre virkemidler inn mot både bedriftenes utviklingsmiljø og mot nyskaping og kompetanseheving i enkeltbedrifter. Hovedmålet med bevilgningen over kap. 552, post 53 Programmer for kompetanseutvikling er å skape bedre betingelser for nyskaping og vekst regionalt ved å næringsrette kompetansemiljøene og etablere nettverk mellom kompetansemiljøene og små og mellomstore bedrifter (SMB). For å bedre disse koblingene bidrar departementet med midler til flere programmer i Norges Forskningsråd og SND.

Det er viktig å arbeide for å heve kunnskapsintensiteten i eksisterende næringsliv og bidra til at det etableres nye, kunnskapsbaserte bedrifter i distriktene. I løpet av en 10-årsperiode forsvinner omtrent halvparten av bedriftsmassen. Det er derfor nødvendig at et tilstrekkelig antall nye skapes. Arbeidet med entreprenørskap og nyetablering i næringslivet er av denne grunn svært viktig. SND administrerer våre tyngste virkemidler i arbeidet for å få til dette. Fra 2000 er det stilt krav til SND om at 30 pst. av bevilgningen over kap. 2425, post 51 *Distriktsutviklingstilskudd* skal nyttes til kompetansehevende tiltak i bedriftene. Fra 2001 skal denne andelen økes til 40 pst. Over kap. 2425 foreslås det i tillegg satt av midler til en særskilt satsing på nyskaping, hvor blant annet et program for utnyttelse av marine ressurser og et e-handelsprogram inngår. Departementet ønsker å hjelpe fram konkurransedyktige, fremtidsrettede og kunnskapsbaserte virksomheter. Deler av kap. 551, post 55 Etablererstipend foreslås derfor avsatt til kunnskapsbaserte nyetableringer som har sitt utspring i inkubatorer.

For å legge til rette for flere kunnskapsintensive bedrifter i distriktene, vil satsingen på *næringshager* bli videreført. Selskapet for industrivekst – SIVA – har ansvaret for å gjennomføre satsingen. Formålet er å legge til rette for at det utvikles nye arbeidsplasser innenfor kunnskapsbasert næringsvirksomhet i distriktene. Næringshagene er en ramme for dette, ved å tilby lokaler, god informasjons- og kommunikasjonsteknologi, ulike felles tjenester og et utviklende faglig og sosialt miljø. Næringshagene vil også kunne tilby muligheter for fjernundervisning og telependling.

SIVA arbeider videre med å utvikle et nytt, regionalt program for såkalte *inkubatorer* for nyetablerere. Erfaringer fra utlandet viser at inkubatorer har gitt gode resultater når det gjelder økt nyskaping og etablering av nye bedrifter. Målsettingen med inkubatorsatsingen er at den skal

være distriktsrettet og ha positive effekter for nyskaping og næringsutvikling i distriktene.

Nye muligheter i ressursbaserte næringer

Samtidig som det er et behov for å utvikle nye, kunnskapsintensive næringer, er det behov for også å styrke nyskapingen innenfor tradisjonell, *ressursbasert næringsvirksomhet*. Det er bl.a. et stort potensiale for økt verdiskapning innenfor *fiskeri- og havbruksnæringsen*. Støtte til havneutbygging er et eksempel på indirekte virkemidler innenfor det distrikts- og regionalpolitiske området som kan legge forholdene til rette for økt verdiskapning innenfor maritime næringer. Regjeringen foreslår i 2001 å styrke de indirekte, tilretteleggende virkemidler under kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. Deler av bevilgningen gis som støtte til investeringer i fysisk infrastruktur, herunder havneutbygging. Også *landbruket* har en sentral plass i næringslivet i mange distriktskommuner. Målet om et aktivt landbruk i alle deler av landet er en del av den brede distriktpolitikken. Vedlegg 1 gir en nærmere omtale av tiltak innenfor den brede distriktpolitikken.

Bred innsats for fornyelse av offentlig sektor

Likeverdig tilgang på velferdsgoder, nødvendig infrastruktur og offentlige tjenester er grunnleggende forutsetninger for bosetting og utvikling i alle deler av landet. Regjeringen er spesielt opptatt av den offentlige sektors rolle i utviklingen av velferdssamfunnet. De tilbudene offentlig sektor leverer er avgjørende for velferden for hver og en av oss. Sviktende velferd vil også redusere enkeltmenneskets bidrag til verdiskapningen. Det er imidlertid behov for å fornye offentlig sektor. Lokal frihet og bedre oppgavefordeling, brukerorientert tjenesteyting, god tilgjengelighet til offentlige tjenester og mer ansvarlige og effektive enheter gjennom delegering av ansvar til lokalt nivå, er alle viktige elementer i en fornyelsesprosess. *Oppgavefordelingsutvalgets utredning* vil bli fulgt opp av regjeringen. I distriktene skal arbeidet med den brede distrikts- og regionalpolitikken bidra til modernisering av service- og tjenestetilbudet.

Som et ledd i utkantsatsingen er det satt i gang et program for å stimulere etablering av offentlige servicekontor, med 64 deltakende kommuner. Hensikten er å bedre brukerservicen ved å samordne offentlige tjenester, samt bedre tilgjengeligheten og servicen til tjenestene.

Regjeringen har som mål at den nye teknologien skal komme alle til gode. Det er viktig å sikre at bredbåndsnett og bredbåndstjenester kan utnyttes av husstander, offentlige virksomheter og bedrifter over hele landet. Målet er å sikre gode tjenester til lavest mulig pris og flest mulig brukere. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2001 en styrking av indirekte, tilretteleggende virkemidler under kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. Deler av bevilgningen gis som støtte til investeringer i fysisk infrastruktur, herunder IKT-infrastruktur. (informasjons-, kommunikasjons-, teknologi-infrastruktur).

Distrikts- og regionalpolitikken fokuserer mye på utvikling av attraktive arbeidsplasser og offentlig og privat tjenesteyting. Regjeringen legger opp til en egen statlig lokaliseringpolitikk. Fornyelse av offentlig sektor skal ikke bety at tjenester og arbeidsplasser sentraliseres på en slik måte at distriktene blir taperne.

Regionalisering og regionale aktørers rolle

Gjennom de regionale utviklingsprogrammene ønsker en å få til bedre samordning av ressurser som forvaltes på fylkesnivå og at virkemiddelbruken forankres i utfordringene for hver region. I 2000 omfattet programmene virkemidler innenfor nærings-, landbruks-, fiskeri-, arbeidsmarkeds- og distriktpolitikken. Noen fylker har i tillegg inkludert sektorer som utdanning, kultur og samferdsel.

Det er igangsatt en evaluering av programmene. Evalueringen bygger på intensjonen med de regionale utviklingsprogrammene, jf. St.meld. nr. 31 (1996-1997) Om distrikts- og regionalpolitikken. Så langt viser evalueringen at samarbeidet mellom de offentlige aktørene fungerer bra i mange fylker. Integrering av næringslivet, kommuner og andre brukergrupper i strategiske prosesser og gjennomføringsfasen kan fortsatt forbedres. Evalueringen viser også at det er vanskelig for aktørene å slippe tak i tradisjonelle forvaltningskulturer. Evalueringen peker på at et viktig nasjonalt tiltak kan være å etablere en incentivordning, som for eksempel økonomiske virkemidler for å stimulere til samarbeid om regionens framtidige utvikling.

Forsøk med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland

Det er igangsatt et forsøk i Hedmark og Oppland med større frihet for fylkene til å bestemme fordelingen av den distriktpolitiske satsingen. For-

søket er et ledd i arbeidet med økt regionalisering, hvor desentralisering og delegering av myndighet og ansvar er viktig for å stimulere til en bedre utvikling av næringslivet regionalt. Prosjektets mål er å bidra til mer effektiv og målrettet virkemiddelbruk, gjennom å styrke fylkeskommunens regionalpolitiske utviklingsrolle, bedre regional samhandling av virkemidler og nye modeller for sektorsamhandling. Flere prosjekter er igangsatt eller under igangsettelse, bl.a. utvidelse av A-etatens bedriftsundersøkelse, etablerernett, offentlige servicekontor på lokalt og regionalt nivå og samordning av sysselsettingspolitikken. I forsøksperioden vil departementet gi Hedmark og Oppland fylkeskommuner adgang til å omdisponere innenfor de gitte bevilgninger. Det vises til forslag til romertallsvedtak IV.

Tiltak overfor spesielle målgrupper – ungdom og kvinner

Det er en skjev alders- og kjønnsbalanse i mange distriktskommuner. Kvinner, unge og tilflyttere er høyt prioriterte målgrupper i distrikts- og regionalpolitikken. Disse gruppene må få bedre muligheter til å bruke sin kompetanse også i distriktene. Framtidsmulighetene er dårlige for samfunn med for lave andeler ungdom og kvinner. Utdanningsekspløsjonen gir store utslag også i distriktene. Den største andelen av personer med høyere utdanning finner vi i Oslo og omegn. En viktig utfordring er å legge til rette for både tilbakeflytting og nyinnflytting til steder i distriktene, slik at også disse deler av landet får tilgang på høyt kvalifisert arbeidskraft som kan bidra til en positiv utvikling. Det er et paradoks at samtidig som bedrifter i distriktene har problemer med å rekruttere arbeidskraft, er det mangel på arbeidsplasser for personer med høyere utdanning.

Ungdomssatsing

Det er en utfordring å gi ungdommen en forankring til hjemstedet. Ungdomstiltak og ungdomsplanlegging bør prioriteres i det kommunale

planarbeidet. Erfaringer viser at det er viktig å trekke unge aktivt med i dette arbeidet. Det kan bidra til å skape større lokal tilknytning og bedre og mer målrettede strategier.

Ungdomssatsingen på sentralt hold er integrert i de ordinære virkemidlene. Det er utarbeidet en bredt innrettet strategi som omfatter flere elementer og nivåer. Nedenfor gis noen eksempler på ungdomstiltak innenfor den smale distriktspolitikken:

- For å møte utdanningsekspløsjonens konsekvenser må mange flere av de unge bli i stand til å skape sine egne arbeidsplasser. Av etablererstipendet øremerkes midler til unge under 29 år.
- Gjennom programmet SMB-kompetanse knyttes det kontakter mellom personer med høyere utdanning og bedrifter, i den hensikt å utplassere nyutdannet ungdom i utvalgte bedrifter. Ordningen skal bidra til kompetanseutvikling for både bedrift og kandidat. SMB-Høgskole er en videreutvikling av dette programmet og gir studenter anledning til å gjennomføre prosjektoppgaver tilknyttet en bestemt bedrift.
- I utkantsatsingen er ungdom en sentral målgruppe. Hovedstrategien er å utvikle et mangfoldig bo-, kultur- og fritidsmiljø. Det blir lagt stor vekt på å trekke ungdom med i arbeidet.
- Næringshagesatsingen vil bidra til at det legges til rette for interessante jobbmuligheter for ungdom, spesielt de med høyere utdanning.

Kvinnesatsing

Selv om ulikhetene i flyttheadferd mellom kjønn er i ferd med å jevne seg ut, finnes det fremdeles til dels store regionale og lokale forskjeller. Det er fortsatt kvinneunderskudd i mange av landets kommuner, og fortsatt er bofastheten lavere blant kvinner enn menn. Kvinnesatsingen har vært en viktig del av distriktspolitikken i mange år. Utviklingen av et variert og mangfoldig jobbtillbud for kvinner i distriktene vil stå sentralt. Distriktene må bli mer attraktive som bo- og arbeidsteder for både menn og kvinner.

Tabell 3.19 Oversikt over fondsbeholdninger pr. 31.12. – utvikling 1996-1999.

		(i mill. kr)			
Kap.	Betegnelse	31.12.1996	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999
550	Lokal næringsutvikling	48,3	26,7	- ¹⁾	- ¹⁾
551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	364,8	472,6	622,8	582,7
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional næringsutvikling	245,2	264,1	212,2	220,1
2425	SND og fylkeskommunene	31,9	34,3	321,6 ²⁾	3,7

1) Fondskontiene ble gjort opp og avsluttet i 1998.

2) Årsaken til økningen i fondsbeholdningen fra 1997 til 1998 er at deler av bevilgningen for 1998 ikke ble overført fra fond i Norges Bank til SND før i februar 1999. Bevilgningen skulle vært overført i november 1998.

Kvinner er en prioritert målgruppe for flere av departementets virkemidler. Det gjelder kommunale næringsfond, tilrettelegging for næringsutvikling, etablererstipend, distriktsutviklingstilskudd og risikolån. Innenfor programmet SMB-kompetanse er ett av målene å øke antall kvinnelige høyskolekandidater til 50 pst. Minst 40 pst. av etablererstipendene skal gå til kvinner. Nettverkskreditt er en del av stipendordningen og har vist seg å være et viktig virkemiddel for kvinner som ønsker å starte i det små. I 2001 tar departementet sikte på at 40 pst. av distriktsutviklingstilskuddet skal benyttes til kompetansehevede tiltak i næringslivet. For å sikre at kompetansesatsingen også tilfaller kvinner spesielt, ønsker departementet at minst 25 pst. av midlene til kompetansetiltak skal være kvinnerettet eller gå til bedrifter som sysselsetter over 50 pst. kvinner. I FRAM-programmet satses det på kompetanseheving innen strategi- og ledelsesutvikling i små og mellomstore bedrifter. Ett av målene er å øke antall kvinnelige rådgivere i programmet. Som en del av utkantsatsingen, vil en særskilt utkantstrategi rettet mot kvinner bli vurdert.

Avsetning til fond

Bevilgningene på 50-postene under programkategori 13.50 setter rammer for de tilsagn som kan gis i 2001. Når Stortinget har vedtatt en bevilgning, overfører departementet midlene til fond i Norges Bank. Utbetalinger av tilsagn skjer fra disse fondene i det året tilsagn blir gitt og i påfølgende år. Tilsagn gis av departementet eller av dem som har fått slik fullmakt av departementet. Et tilsagn gjelder i det året det blir gitt pluss to år. Etter søknad kan et tilsagn bli forlenget med et tredje år. Ubenyttede midler blir tilbakeført til statskassen. Utbetalinger skjer etter dokumenterte utgifter fra støttemottaker. Prosjekter lar seg ofte ikke realisere innen et budsjettår, slik at det er nødvendig å foreta utbetalinger over flere år. For å kunne gjennomføre dette ble det opprettet offentlige fond i Norges Bank.

Avsetning til offentlige fond er ikke ansett å være i strid med § 4 og § 14 i bevilgningsreglementet. De postene hvor midler overføres til fond i Norges Bank, har tilføyelsen "fond".

Kap. 550 Lokal næringsutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
60	Tilskudd til utkantkommuner, kan overføres	14 936	26 000	18 000
61	Kommunale næringsfond	129 723	127 540	93 140
62	Tilskudd til Lyngheisenteret på Lindås	1 000		
63	Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift			134 000
	Sum kap. 550	145 659	153 540	245 140

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 550, post 60 satt ned med 5,2 mill. kr og kap. 550, post 63 (ny) Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift bevilget med 50 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Post 60 Tilskudd til utkantkommuner, kan overføres*Bakgrunn*

Kap. 550, post 60 Tilskudd til utkantkommuner ble første gang opprettet i 1998. Ordningen er opprettet som et ledd i arbeidet overfor kommuner med sterk nedgang i folketallet. Departementet har etablert tiltaket som et fireårig prosjekt, som skal avsluttes ved utgangen av år 2001.

Mål

Midlene skal bidra til at fylkeskommuner og kommuner, gjennom konkrete tiltak og prosjekter, kan ta ansvar for og påvirke en situasjon med langvarig nedgang i folketallet. Videre skal fylkeskommunene og staten, gjennom forbedring av egne arbeidsmetoder, bli dyktigere medspillere for kommunene.

Tildelingskriterier

Midlene skal forvaltes etter de samme retningslinjer som midlene over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling, med unntak av tyngre fysiske investeringer. For å tilrettelegge etablering av attraktive møteplasser i sentrum av små kommuner, vil en kunne tildele midler til mindre investeringer. Midlene skal videre nyttes både til utviklingsprosjekter i enkeltkommuner og regioner, og til sektorovergripende fellestiltak som kan bidra til å påvirke og endre en negativ utviklingssituasjon i utkantkommunene. Midlene skal også dekke kostnader ved sentral prosjektleder. Fordelingen av midler til utkantkommuner/regioner foretas gjennom fylkeskommunene. For å få til en mest mulig effektiv bruk og forvaltning

av midlene, stilles det krav til berørte fylkeskommuner om at det gjennom de regionale utviklingsprogrammene skal utarbeides en strategi for hvordan midlene skal nyttes i forhold til utfordringene som de mest utsatte kommunene i fylket står overfor. Departementet kan også tildele midler direkte til regioner/enkeltkommuner, slik som pilotkommunene/-region.

Oppfølging og kontroll

Støtteordningen er underlagt samme oppfølging og kontroll som kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. Det gjennomføres følge evaluering av hele utkantprosjektet.

Rapport for 1999-2000

For 1999 ble det bevilget 23 mill. kr over kap. 550, post 60 hvorav 14,4 mill. kr ble fordelt mellom fylkeskommunene på bakgrunn av hvor store problemene er i fylkene med hensyn til kommuner med befolkningsnedgang, og 8,6 mill. kr ble tildelt over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. For 2000 ble det bevilget 26 mill. kr over kap. 550, post 60. Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningen satt ned med 5,2 mill. kr, hvorav 3 mill. kr ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til forsøksordningen med nedskrivning av studielån i Indre Namdal. 12 mill. kr ble tildelt fylkeskommunene til videreføring av tidligere igangsatte prosjekter, samt oppstartning av nye og 8,8 mill. kr ble tildelt prosjekter direkte fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Fylkeskommunene har iverksatt forsøk i kommunene med å videreutvikle små samfunn,

næringsutvikling og personrettede tiltak. Erfaringene vil bli gjort tilgjengelige for øvrige fylkeskommuner og kommuner. For å oppnå best mulig læring og koordinering av innsatsen, er det etablert en egen samarbeidsgruppe mellom berørte fylkeskommuner og departementet. De midler som ikke blir tildelt fylkeskommuner, brukes av departementet til å gjennomføre tiltak/prosjekter i pilotkommunene/-region, samt samarbeidsprosjekter med øvrige departement som retter seg mot kommunene. Av større prosjekter som gjennomføres nevnes:

- Prosjekt "Attraktive kommuner". Målet er å utvikle effektive strategier for stedsutvikling i tynt befolkede områder med sikte på å finne frem til tiltak/metoder for å øke stedets attraktivitet for kvinner og ungdom. Sju kommuner i Nord-Trøndelag og Nordland fylke deltar.
- Prosjekt "Skole-næringsliv". Målet er å engasjere mindre bedrifter i utkantkommuner til selv å skaffe seg ny kunnskap, gjennom høyere utdanning, tilgang på FOU-kunnskap samt etablere lærlingordninger som er tilpasset små bedrifter. Prosjektet skal gjennomføres i fjellregion – Nord-Østerdal samt kommunene Stor-Elvdal og Engerdal.
- Program "Offentlig servicekontor" i mindre kommuner er etablert med deltakelse fra 64 kommuner. Prosjektet ledes fra departementet, men det dannes nettverk mellom kommuner regionalt i samarbeid med fylkeskommunene.
- Departementet har avviklet tre erfaringskonferanser høsten 1999, hvor i underkant av hundre mindre kommuner har deltatt. Det tas sikte på tilsvarende antall konferanser innværende år.
- Nedskrivning av studielån i Indre Namdal er etablert som et treårig forsøk.
- Det planlegges etablert en egen kvinnesatsing i utkantkommuner.

Pilotkommunene Gamvik, Dyrøy, Tjeldsund, Askvoll, Utsira, Vågå, Engerdal og regionen Indre Namdal gjennomfører for tiden et betydelig antall tiltak/prosjekter, som har som mål å skaffe kunnskap om hvordan de små kommunenes utfordringer for fremtiden kan løses. Fireårige tiltak/prosjekter i disse kommunene ble startet

opp i 1998. Erfaringsrapporter fra arbeidet i pilotkommunene/-region, samt andre prosjekter innen utkantsatsingen, blir jevnlig utarbeidet og distribuert til kommuner med stor nedgang i folketallet og fylkeskommunene.

Budsjettforslag 2001

Regjeringen foreslår at det for 2001 bevilges 18 mill. kr til kap. 550, post 60 Tilskudd til utkantkommuner. Midlene skal brukes til gjennomføring av allerede igangsatte tiltak/prosjekter i fylkeskommunene samt pilotkommuner/-region. Deler av midlene vil derfor bli fordelt mellom fylkeskommunene, mens en del av rammen avsettes til departementets arbeid med utkantsatsingen, deriblant kostnader ved gjennomføring/avslutning av prosjekter, samt engasjement av sentral prosjektleder. De fylkene som har de største utkantproblemene, vil også i 2001 bli prioritert ved fordelingen av midlene.

Post 61 Kommunale næringsfond, fond

Mål

Kommunale næringsfond skal styrke kommunenes egne muligheter til å drive lokalt næringsutviklingsarbeid. Aktivt engasjement i kommunene og samarbeid med private aktører er en forutsetning for utvikling av lokalt næringsliv. Næringsfondet kan nyttes til kommunalt nærings- og tiltaksarbeid og til å støtte nyetableringer og videreutvikling av eksisterende bedrifter. Bruken av midlene forutsettes å være i tråd med fylkets regionale utviklingsprogram.

Tildelingskriterier

Kommuner innenfor det geografiske virkeområdet for de distriktpolitiske virkemidlene kan få tildelt midler til kommunalt næringsfond. Kommuner med store kraftfond får ikke påfylling av kommunalt næringsfond. Departementet vil prioritere tildeling av næringsfond til kommuner med stor nedgang i folketallet. Dette vil det bli tatt hensyn til ved fordelingen av rammen til fylkeskommunene.

Figur 3.3 Tildelte kommunale næringsfondsmidler fordelt på prosjektkategorier i 1998 og 1999. I prosent.

Ved kommunenes forvaltning av fondet, skal retningslinjene for kap. 551, post 51 og kap. 2425, post 51 legges til grunn. Departementet fastsetter en øvre kapitalgrense på prosjekter som kan støttes fra næringsfondet. Prosjekter med totalkostnad over kapitalgrensen for kommunale næringsfond skal ikke behandles av kommunene, men sendes videre til behandling i fylkeskommunen eller Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND).

Forsøket med videreutviklingen av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland videreføres, og er omtalt under programkategorioomtalen.

Oppfølging og kontroll

Fylkeskommunene skal påse at kravene, nevnt under "Tildelingskriterier", er oppfylt ved fordelingen av fondet. Kommunene rapporterer om bruken av fondsmidlene. Kommunale næringsfond revideres av kommunerevisjonen på vanlig måte.

Rapport for 1999-2000

Erfaringene viser at næringsfondet er et viktig incitament for kommunene til å ivareta arbeidet med næringsutvikling. Kommunene utgjør førstelinjekontakt med både etablerte bedrifter og potensielle etablerere. Gjennom arbeidet med

næringsfondene skjer det også en betydelig kunnskapsformidling mellom kommunene og næringslivet.

Den statlige bevilgningen til kommunale næringsfond var i 1999 på 130 mill. kr. Den samlede sum tilsagn fra kommunene var derimot på ca. 284 mill. kr. Dette er fordi kommunene tilfører egne midler til det kommunale næringsfondet.

Figur 3.3 viser at det ikke er store forskjeller i prioriteringer i 1998 og 1999. Samlet sett er den direkte støtten til enkeltbedrifter høyest prioritert fra kommunenes side. Av bedriftsrettet støtte går ca. 39 pst. til nyetableringer og ca. 61 pst. til utvikling av eksisterende bedrifter. Kommunale næringsfond har betydning både for mindre bedriftsetableringer og ved omstilling av eksisterende bedrifter. Rapportene for 1999 viser at det ble etablert i underkant av 1 000 bedrifter med støtte fra det kommunale næringsfondet. I tillegg til at støtte fra fondet har sikret eksisterende arbeidsplasser, ble det skapt over 1 800 nye arbeidsplasser i de bedriftene som fikk støtte fra kommunalt næringsfond. I 1999 utgjorde tilsagn til kvinnerettede prosjekter ca. 22 pst. av alle tilsagnene.

De senere årsrapportene viser at det skjer en dreining av grunnlagsinvesteringene fra fysisk tilrettelegging av næringsarealer over mot stedutvikling og tilrettelegging for reiseliv.

For 2000 er det bevilget 127,54 mill. kr til kommunale næringsfond. Nedgangen i forhold til 1999 skyldes et forsøk med tildeling av øremerkede tilskudd som rammetilskudd til 20 kommuner. Tilskudd til kommunale næringsfond er ett av de tilskuddene som omfattes av forsøksordningen. 7 av forsøkskommunene mottar i 2000 midler til Kommunale næringsfond. 2,46 mill. kr er derfor overført til kap. 571, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd. Senere er ytterligere 1,21 mill. kr overført til forsøket. Den sentrale rammen ble tilsvarende redusert. Tabell 3.20 viser hvordan rammen er fordelt.

Tabell 3.20 Rammer tildelt fylkeskommunene i 2000.

<i>Fylke</i>	<i>Ramme</i> (i 1 000 kr)
Finnmark	12 950
Troms	17 200
Nordland	20 850
Nord-Trøndelag	11 000
Sør-Trøndelag	8 300
Møre og Romsdal	14 550
Sogn og Fjordane	10 700
Hordaland	3 700
Rogaland	2 250
Vest-Agder	2 900
Aust-Agder	2 800
Telemark	2 400
Buskerud	900
Oppland	5 800
Hedmark	7 800
Østfold	1 350
<i>Sum fylkeskommunene</i>	<i>125 450</i>
Sentral ramme/utredninger	2 090
<i>Sum</i>	<i>127 540</i>

Budsjettforslag 2001

For 2001 foreslås det en bevilgning på totalt 93,1 mill. kr til kommunale næringsfond. Det er for 2001 overført totalt 2,82 mill. kr fra kap. 550, post 61 til kap. 571, post 68 til syv av de kommunene som er med i forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd som ble igangsatt i 2000.

Post 63 Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, ny

Mål

Målet med posten er å kompensere 14 kommuner for merkostnader på næringslivssiden som følge av økt arbeidsgiveravgift fra 1. januar 2000.

Bakgrunn

EFTA-domstolen stadfestet 20. mai 1999 ESAs vedtak om at differensiert arbeidsgiveravgift må regnes som statsstøtte i henhold til EØS-avtalens art. 61. Blant annet som en følge av dette er de geografiske soneinndelingene for differensiert arbeidsgiveravgift endret, da man nå må legge EØS-avtalens regelverk om kompensasjon for transportmessige avstandsulemper til grunn for inndelingen. 39 kommuner fikk fra 1. januar 2000 lavere, og 14 kommuner fikk høyere avgiftssats.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 61 (1999-200) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000, gikk et flertall i Stortinget i Innst.S. nr. 220 (1999-2000) inn for at det blir gitt kompensasjon frem til evaluering av soneinndelingen i 2003 slik at næringslivet kan tilpasse seg et endret avgiftsnivå. Flertallet ba regjeringen om at det på denne bakgrunn blir gitt full kompensasjon for næringslivets merutgifter, med virkning for budsjettåret 2001.

Kommunene har i fellesskap og i nært samarbeid med lokalt næringsliv utarbeidet en oversikt over aktuelle tiltak. Gjennomgangen viser at den enkelte kommune prioriterer svært ulike tiltak, som infrastrukturtiltak og kompetansehevede tiltak.

Tildelingskriterier

Midlene vil i all hovedsak bli forvaltet av den enkelte kommune. Midlene vil bli benyttet til næringsutvikling og blir fordelt kommunene imellom i tråd med beregnede merutgifter for

næringslivet i kommunene. Kompensasjonen vil gå til næringslivet i de 14 kommunene Notodden i Telemark, Bogn og Forsand i Rogaland, Fusa, Samnanger, Austevoll, Vaksdal, Osterøy, Meland, Radøy, Lindås og Austrheim i Hordaland og Volda og Ørsta i Møre og Romsdal.

Bevilgningen vil også dekke utgifter i forbindelse med en overvåking av utviklingen i kommunene og eventuell evaluering av innsatsen.

Bruken må holde seg innenfor gjeldende internasjonalt og nasjonalt regelverk og være brukerforankret. Kommunene vil, i tråd med målet om økt regionalisering og etter samråd med berørte fylkeskommuner, ha avgjørende innflytelse på bruken av midlene. Det legges også til grunn at fylkeskommunene i sine regionale

utviklingsprogrammer vil forholde seg til utviklingen i kommunene.

Oppfølging og kontroll

Kommunal- og regionaldepartementet vil følge utviklingen i næringslivet i de berørte kommunene. Det legges imidlertid ikke opp til noe eget separat mål- og resultatstyringssystem for bruken av midlene. Bruken av midlene vil bli rapportert i tråd med rapporteringsrutinene på de formålene de nyttes innenfor.

Budsjettforslag 2001

For 2001 foreslås det en bevilgning på 134 mill. kr over kap. 550, post 63 Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift.

Kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
51	Tilrettelegging for næringsutvikling, fond, <i>kan nyttes under kap. 2425 post 51</i>	279 134	239 000	248 000
55	Etablererstipend, fond	119 500	108 000	120 000
57	Tilskudd til INTERREG, inkl. pilotprosjekter, fond	59 500	60 000	77 000
58	Regionale samordningstiltak, fond	54 000	66 000	62 500
Sum kap. 551		512 134	473 000	507 500

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningene over kap. 551, post 51 satt ned med 12,9 mill. kr, kap. 551, post 55 satt ned med 4,9 mill. kr, kap. 551, post 57 satt ned med 2,8 mill. kr og kap. 551, post 58 satt ned med 3,1 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Mål

Hovedmålet for virkemidlene under kap. 551 er å bidra til at fylkeskommunale myndigheter kan legge til rette for næringsutvikling og nyskaping tilpasset regionenes egne forutsetninger. Dette skal oppnås ved tilrettelegging gjennom programmer, satsing mot etablerere og det grenseregionale samarbeidsprogrammet INTERREG. Midlene skal også nyttes til regionale samordningstiltak som styrker det tverrsektorielle samarbeidet på regionalt nivå.

Det er i hovedsak fylkeskommunene som forvalter midlene under dette kapitlet. I de tilfellene nasjonale og/eller kommunale myndigheter utformer og iverksetter programmer eller tiltak finansiert med midler fra kap. 551, skal det skje ut

fra regionale betraktninger og i tråd med fylkesplaner eller fylkesvise næringsplaner/regionale utviklingsprogrammer eller ut fra forsøkshensyn.

Post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling, fond, *kan nyttes under kap. 2425, post 51*

Mål

Midlene fra kap. 551, post 51 skal bidra til å realisere kommunal og fylkeskommunal tilrettelegging for næringsutvikling i distriktene tilpasset regionenes forutsetninger. Målet er å forbedre næringslivets lokale rammebetingelser ved å legge til rette for næringsutvikling ved investeringer i infrastruktur og utviklingsprosjekter.

Tiltakene skal bidra til å fremme målet om å utvikle robuste bo-, service-, og arbeidsmarkedsregioner. Særskilt satsing i enkeltområder kan støttes over denne posten. Posten kan også nyttes til å finansiere regionale samarbeidsprosjekt i de fire nordligste fylkene i regi av Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag (Landsdelsutvalget).

Også i år 2001 vil midlene bli benyttet i forbindelse med den særskilte satsingen overfor utkantkommuner, se egen omtale under kap. 550, post 60.

Tildelingskriterier

Forvaltningen av midlene er i hovedsak delegert til fylkeskommunene og Landsdelsutvalget. For søknader som sendes til sentral behandling, er fylkeskommunen forberedende saksbehandlingsinstans. De tilretteleggende virkemidlene inngår i de regionale utviklingsprogrammene som hvert år blir utarbeidet av fylkeskommunene. Landsdelsutvalget utarbeider egne programmer.

Det kan gis støtte til tre hovedkategorier av tiltak og prosjekter:

- støtte til investeringer i fysisk infrastruktur, som for eksempel lokal IKT-infrastruktur, havner, stedsutvikling, osv.
- støtte til bruk av kunnskapsrettet infrastruktur, som f.eks. å fremme samarbeid mellom skole og næringsliv, IKT-prosjekter mv.
- støtte til tiltaks- og samarbeidsprosjekt, som f.eks. lokal mobilisering for næringsutvikling.

Mulighet for å omdisponere midler mellom kap. 551, post 51 og kap. 2425, post 51

Fylkeskommunene kan overføre inntil 20 pst. mellom kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling og kap. 2425, post 51 Distriktutviklingstilskudd. Omdisponeringen skal være begrunnet i de regionale utviklingsprogrammene. På denne måten kan virkemiddelbruken i større grad tilpasses de ulike utfordringene i hver enkelt region.

Forsøk med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland

Forsøket vedrørende videreutviklingen av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland er

omtalt under programkategoriomtalen. Se også romertallsvedtak IV.

Oppfølging og kontroll

Fylkeskommunen har oppfølgingsansvar for forvaltningen av midlene, også i de tilfeller der departementet avgjør en søknad. Landsdelsutvalget har oppfølgingsansvaret for egen delegert ramme.

Et eget rapporteringssystem gir opplysninger om mål, strategi og forventet effekt for det enkelte prosjekt. Gjennom de regionale utviklingsprogrammene blir det dessuten stilt krav til den enkelte fylkeskommune om jevnlig evaluering av innsatsen på programnivå.

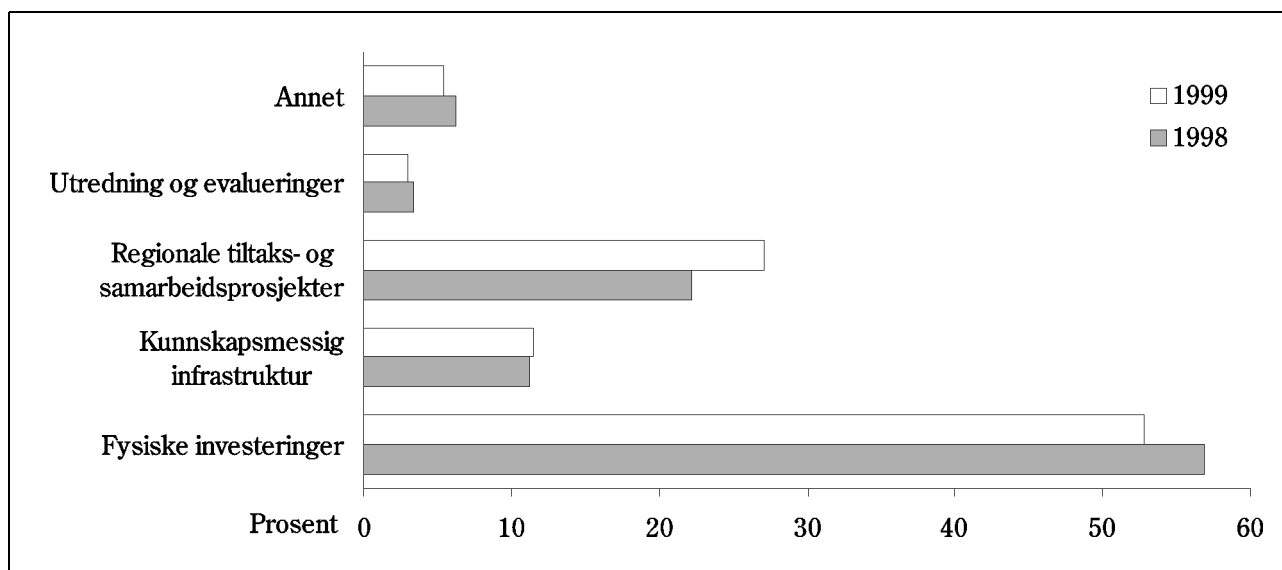
Rapport for 1999-2000

Bevilgningsrammen for 1999 var på totalt 232,5 mill. kr. Den ble fordelt til følgende formål:

- Tilrettelegging for næringsvirksomhet gjennom fylkeskommuner og kommuner (177,5 mill. kr).
- Tildeling til Landsdelsutvalget for gjennomføring av programmer for tilrettelegging av næringsvirksomhet (29 mill. kr).
- Gjennomføring av Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark (26 mill. kr).

I tillegg ble det overført 44,84 mill. kr fra kap. 2425, post 51 til kap. 551, post 51. Overføringen er benyttet av fylkeskommunene til tilretteleggende tiltak.

I 2000 er det bevilget 239 mill. kr over kap. 551, post 51. Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningen satt ned med 12,9 mill. kr. 114,5 mill. kr av bevilgningen er fordelt til fylkeskommunene, hvorav 19 mill. kr til særskilte infrastrukturtiltak i forbindelse med endring i arbeidsgiveravgift for enkelte næringer. 18 mill. kr er fordelt til omstillingsarbeid i Indre Finnmark og 26,5 mill. kr til Landsdelsutvalget. Kommuner med stor nedgang i folketallet de siste 5 og 10 år prioriteres også i 2000. 67,1 mill. kr er tildelt over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, inkludert 8 mill. kr til MERKUR-programmet.

Figur 3.4 Tiltak for å fremme tilrettelegging for næringsvirksomhet i prosent.

Tilrettelegging for næringsvirksomhet gjennom fylkeskommuner og kommuner

Det er gitt støtte til tiltak for næringsutvikling gjennom investeringer i fysisk infrastruktur, kunnskapsspredning og større samarbeids- og tiltaksprosjekter. I tillegg er bevilgningen nyttet til ulike utrednings- og utviklingsprosjekter igangsatt av departementet og fylkeskommunene. En rekke av prosjektene er rettet inn mot kvinner og ungdom.

Næringsutvikling gjennom fysisk infrastruktur: Sentrale prosjekter her er utbedringer/utvidelser av kaianlegg for å kunne møte utviklingen på fartøysiden, investeringer i veg-, vann- og avløpsanlegg i tilknytning til kommunale næringsarealer, sentrums- og stedsutviklingstiltak, samt reiselivsmessig infrastruktur.

Næringsutvikling gjennom kunnskapsspredning: Innenfor dette satsingsfeltet er det gitt støtte til samarbeidsprosjekter mellom næringsliv og høyskoler, videregående skole og forskningsinstitusjoner.

Tiltaks- og samarbeidsprosjekter: Dette kan være prosjekter rettet inn mot kulturtiltak som grunnlag for næringsutvikling, videreføring av den særskilte satsingen på kvinner i distriktene, eller andre former for tiltak og programmer som er med på å legge til rette for sysselsetting og næringsutvikling.

I tillegg til ovennevnte prosjekter er det bl.a. gitt støtte til prosjekter under den spesielle satsingen mot kommuner med stor nedgang i folketallet som ble startet opp i 1998. Utkantsatsingen er beskrevet under kap. 550, post 60 Tilskudd til

utkantkommuner. Som en del av utkantsatsingen ble det over kap. 551, post 51 bevilget midler til videreføringen av MERKUR-programmet (merkantil kompetanseprogram for utkantbutikker i regionene).

Både av den delegerte og den sentrale rammen er det bevilget støtte til evaluerings- og utredningsarbeider. Bl.a. er det foretatt endringer av rapporteringssystemet for kap. 551, post 51 med virkning fra 1. januar 1999.

I og med at posten går til tilretteleggende tiltak, vil den næringsmessige effekten ikke være direkte og dermed vanskelig å måle. Departementet har imidlertid satt i gang en casestudie av kunnskaps-, tiltaks- og samarbeidsprosjekter som har fått støtte over kap. 551, post 51. Hensikten med denne studien er å skaffe mer kunnskap om mulige effekter av virkemiddelbruken og sammenhengen mellom nasjonale målsettinger, målsettinger i regionale utviklingsprogrammer og resultater av virkemiddelbruken. Studien vil også gi kunnskap som kan være viktig som bakgrunn før en eventuelt gjennomfører en omfattende evaluering av virkemiddelbruken i alle fylkene. Resultatet av studien vil foreligge i begynnelsen av 2001.

Tilskudd til utviklingstiltak i Nord-Norge og Nord-Trøndelag (Nord-Norgebevilgningen)

Landsdelsutvalget er det regionale fellesorganet for fylkeskommunene Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag. Nord-Norgebevilgningen har siden 1993 vært disponert i sin helhet av Landsdelsutvalget og anvendes til næringsrettede

nyskappingsprosjekter innenfor vedtatte 4 års programmer og årsplaner. Følgende kriterier blir lagt til grunn for å vurdere støtte til et prosjekt: Landsdelsnytte, nyskaping, at prosjektet er i en så tidlig fase at finansiering gjennom det ordinære virkemiddelapparatet ikke er klart, stort potensiale, kompetanseutvikling og ny næringsutvikling. For budsjettåret 1999 ble Landsdelsutvalget tildelt en ramme på totalt 29 mill. kr. Midlene har i hovedsak gått til tre programsatsinger:

- *Fiskeri- og havbruksprogrammet* (9,9 mill. kr) har støttet prosjekter innenfor delområder som produkt- og markedsutvikling, utvikling av ny teknologi innen fiskeri- og havbruksnæringen (marin bioteknologi, teknologi- og utstysleveranser) lagring av levende fisk, kommersialisering av nye oppdrettsarter og kompetansehevende tiltak.
- *Industriprogrammet* (8 mill. kr) har støttet prosjekter innenfor delområdene arbeid med energispørsmål, samarbeids- og prosjektsamarbeid mellom landsdelens store konsernbedrifter og leverandørbedrifter, petroleumsvirksomhet og østhandel, mineralressurser/naturstein og næringsrettet romforskning.
- *Reiselivsprogrammet* (8,1 mill. kr) har bl.a. støttet prosjekter knyttet til attraksjonsutvikling og prosjekter for å utnytte det potensialet som chartersegmentet vurderes å ha for landsdelen. Det er særlig lagt vekt på å motvirke negative konsekvenser av den store satsingen gjennom EU-programmer på reiselivsnæringen i Sverige og Finland.

I tillegg til programmene er midler fra bevilgningen benyttet til nettverksbygging, evaluering og informasjon, totalt 3 mill. kr.

Landsdelsutvalget har utarbeidet et nytt fireårig program for perioden 2000-2004. Følgende tre programområder er valgt ut for satsingen i de neste fire årene:

1. Program for fiskeri og næringsmiddelproduksjon
2. Program for kultur- og naturbasert reiseliv
3. Program for industri, energi og kommunikasjon

Departementet har satt i gang en evaluering av Nord-Norge-bevilgningen som vil bygge videre på evalueringene av programsatsingene som tidligere er foretatt av Landsdelsutvalget. Resultatene fra evalueringen vil foreligge i 2001.

Omstillingsarbeidet i Indre Finnmark

Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark ble avsluttet i sin opprinnelige form ved årsskiftet 1998-1999. I statsbudsjettet for 1999 ble det bestemt at det i en overgangsperiode, 1999 og 2000, fortsatt skulle drives ekstraordinært omstillingsarbeid før overføring til det ordinære virkemiddelapparatet.

Finnmark fylkeskommune har nå det overordnede ansvaret for omstillingsarbeidet. Et utviklingsforum, der både fylkeskommunen, de fire kommunene samt Sametinget er representert, har det overordnede ansvaret for samordning og overvåking av utviklingen i Indre Finnmark. På kommunenivå har samarbeidet gjennom en egen interkommunal gruppe fortsatt, tett koblet opp mot utviklingsforumet.

For 1999 ble det øremerket 26 mill. kr til omstillingsarbeid i Indre Finnmark. Midlene ble fordelt med 11,85 mill. kr til kommunale omstillingsfond og styrking av kommunenes plan- og næringsavdeling, mens 11,35 mill. kr gikk til økning av virkemiddelrammen for fylkeskommunen og SND. I tillegg ble midlene tildelt til styrking av administrasjonen i fylkeskommunen, Samisk næringsråd og kontaktgruppen som er etablert mellom de fire kommunene.

Av prosjekter som er blitt støttet kan bl.a. nevnes bedriftsstøtte som har resultert i ca. 70 nye arbeidsplasser. Andre sentrale tiltak er oppfølging av etablerere, bl.a. gjennom etablereopplæring og den ekstraordinære INKO-tjenesten (Informasjon og kontaktformidling), samt andre kompetansehevende tiltak overfor næringslivet (for eksempel kurs i næringskombinasjoner for omstillere fra reindriften). Støtte er også gitt til UNIREG-prosjektet, et dokumentasjonsprosjekt knyttet til Universitetets registreringssentral. Gjennom dette prosjektet er det etablert i alt 40 opplæringsplasser i de fire kommunene. Satsing overfor ungdom har også vært et prioritert område, bl.a. er det etablert ungdomsservicekontorer i alle fire kommunene. Ca. 52 pst. av støtten har gått til ulike ungdomstiltak.

For 2000, som var det siste året med ekstraordinær omstilling, er det satt av 18 mill. kr. Disse er fordelt med 8,1 mill. kr til de kommunale omstillingsfondene og styrking av deres næringsapparat, 7,1 mill. kr til økning av virkemiddelrammen for fylkeskommunen og SND, samt 2,8 mill. kr til styrking av administrasjonen i fylkeskommunen og Sametinget.

I løpet av 1999/2000 er overgangen fra omstillingsarbeid til tilbakeføring til det ordinære

virkemiddelapparatet planlagt. Det er viktig å bygge på og følge opp de erfaringer og resultater som er oppnådd. Departementet mener at en totalevaluering av hele omstillingsperioden bør startes opp ca. ett år etter at den ekstraordinære perioden er over, dvs. primo 2002.

Budsjettforslag 2001

Til kap. 551, post 51 foreslås for 2001 en bevilgning på 248 mill. kr. Bevilgningen kan nyttes til kommunale tilretteleggingstiltak, samt utrednings- og evalueringsprosjekter som samsvarer med budsjettpostens formål. Departementet ønsker å prioritere IKT-infrastruktur og IKT-kompetanse, havner og annen infrastruktur som bidrar til å lette transport- og kommunikasjonsforholdene for næringslivet i distriktene i 2001. Satsing på utvikling av attraktive steder vil også være sentralt i arbeidet med tilrettelegging.

Det settes av inntil 29 mill. kr til Landsdelutvalgets næringsrettede programvirksomhet. Midlene vil bli utløst etter drøftinger mellom departementet og LU om den strategiske innretning og de forventede resultater av programvirksomheten.

Det foreslås også i 2001 satt av midler over kap. 551, post 51 til departementets arbeid med utvikling og gjennomføring av den spesielle innsatsen overfor kommuner med sterk nedgang i folketallet. Midlene vil brukes som et ledd i gjennomføringen av de valgte strategiene for utkant-satsingen, jf. eget avsnitt om dette i programkategoriomtalen, herunder gjennomføring av MERKUR-programmet.

Post 55 Etablererstipend, fond

Mål

Etablererstipendet er en ordning for etablerere i alle deler av landet, men med særlig vekt på etablerere i Distriks-Norge. Forvaltningen skjer med utgangspunkt i fylkets regionale utviklingsprogram. Stipendet gjelder etableringer i alle næringer med unntak for landbruksnæringsen. Formålet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet, for å skape flere varige og lønnsomme arbeidsplasser. Blant de prosjektene som har potensiale for å skape varige og lønnsomme arbeidsplasser, skal næringssvake områder, kvinner, ungdom, arbeidsledige og yrkeshemmede prioriteres.

Tildelingskriterier

Forvaltningen (bl.a. behandling av enkelt-søknader) ligger i fylkeskommunen eller SNDs distriktskontor, etter vedtak fattet i fylkeskommunene. Det vil i løpet av året vurderes hvorvidt beløpet på inntil kr 200 000 pr. person skal heves. Stipendet skal gis etter en samlet vurdering av hver enkelt søknad. Det er en forutsetning at søkeren kan sannsynliggjøre at han/hun vil være i stand til å utvikle forretningsideen og drive virksomheten. Ved tildeling er det viktig å legge vekt på etableringens bidrag for å sikre bosettingen. Minimum 40 pst. av stipendene skal gå til kvinner. Inntil 20 pst. av rammen kan brukes til oppfølging og opplæring. Når det gjelder nettverkskredittprosjekter, kan inntil 45 pst. av rammen brukes til oppfølging og opplæring.

Kommunal- og regionaldepartementets sentrale ramme kan nyttes til å finansiere utvikling av virkemiddelet, programsatsinger, utrednings- og evalueringsprosjekter, og informasjons- og opplæringstiltak.

Oppfølging og kontroll

Stipendmottaker plikter å rapportere på gitte oppfølgingskriterier. Etablererstipend utbetales i to omganger. Stipendiatene må sende rapport om prosjektets framdrift og prosjektregnskap før sluttutbetaling kan foretas. Fylkeskommunene/SNDs distriktskontor har ansvaret for oppfølging og kontroll av den enkelte stipendmottaker.

Rapport for 1999-2000

Det ble bevilget 119,5 mill. kr over kap. 551, post 55 Etablererstipend i 1999. Av rammen ble 115 mill. kr stilt til disposisjon til fylkeskommunene og 1 mill. kr til SND sentralt for tildeling av stipend til Svalbard, mens departementet disponerte 3,5 mill. kr. Av fylkeskommunenes ramme på 115 mill. kr ble 12 mill. kr øremerket nettverkskredittprosjekter og 15 mill. kr til etablererstipend til ungdom t.o.m. 29 år. Når det gjelder departementets sentrale ramme, ble midlene bl.a. brukt i forbindelse med satsing på Distriktskvinnenes år og evaluering av etablererstipendet.

Av de 116 mill. kr som ble bevilget til fylkeskommunene og SND sentralt, var utnyttingsgraden 99,1 pst. på landsbasis. Rapportene fra fylkene viser at det ble gitt 1 131 stipend i 1999. Når det gjelder bruken av disse midlene, var utnyttingsgraden 90,2 pst. for ungdomsstipend og

53,3 pst. for nettverkskreditt-prosjekter. I alt ble 6,39 mill. kr benyttet til nettverkskreditt-prosjekter. Resten ble omdisponert til det ordinære etablererstipendet. En forklaring på at kun 53,3 pst. av det opprinnelige beløpet ble benyttet til nettverkskreditt, er at 1999 var det første året ordningen gjaldt. Denne type prosjekter tar tid å igangsette. Pr. 30.6.2000 viser det seg imidlertid at nettverkskreditt har en utnyttingsgrad på 94,1 pst., altså en økt aktivitet i 2000 i forhold til 1999.

I 1999 ble 21,5 pst. av antall tilsagn gitt til kategorien arbeidsledige, 6,8 pst. til yrkeshemmede og 4,6 pst. til arbeidsledige og yrkeshemmede. 13,6 pst. av tilsagnene ble gitt til ungdom. 37,5 pst. av tilsagnene ble gitt til kvinner. I alt 51,5 pst. av stipendene gikk til etableringer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. 21,3 pst. av stipendene har gått til nyetableringer med nyskaping.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås at rammen for etablererstipendet settes til 120 mill. kr. Av dette kan 12 mill. kr nyttes til etablererstipend for ungdom i alderen 18-29 år, og inntil 9 mill. kr settes av til nettverkskreditt-prosjekter. Departementet ønsker generelt å hjelpe fram konkurransedyktige, fremtidsrettede og kunnskapsbaserte virksomheter. Det settes derfor av 20 mill. kr til kunnskapsbaserte nyetableringer som har sitt utspring i inkubatorer. Målet er å gi flere etablerere fra FoU-miljøene muligheten til å kommersialisere sine ideer og forskningsresultater.

Post 57 Tilskudd til INTERREG, inkl. pilotprosjekt, fond

Mål

Formålet er å gi norske regioner anledning til å delta i EUs grenseregionale samarbeidsprogram INTERREG. Målet for norsk deltakelse er å bedre vilkårene for næringsutvikling, verdiskaping og sysselsetting i grenseregionene og en balansert utvikling på tvers av grensene. Midlene forvaltes i tråd med fylkenes nærings- og sysselsettingsstrategier.

Tildelingskriterier, oppfølging og kontroll

Forutsetningen for å delta i programmet er at medvirkingen fra norsk side finansieres fullt ut av norske statlige og regionale midler. Gjennom årsrapporter, kvartalsoversikter, evalueringer og

deltakelse i styrings- og overvågingskomiteer for samtlige programmer, følges programarbeidet nøye. Hvert program har egne tildelingskriterier samt rutiner for oppfølging og kontroll.

Evalueringene har bl.a. bidratt til å forbedre de ulike programmenes styringsredskap og målekriterier gjennom å utarbeide operasjonaliserbare indikatorer som nå anvendes for prosjektene. De foreløpige resultatene fra programmene vurderes som positive. En viktig konklusjon i en underveis-evaluering foretatt av NIBR av de tre sørligste programmene ("Et grenseløst samarbeid", "Det indre av Skandinavia" og "Det grønne beltet"), er at en oppfølgende programperiode fra år 2000 er nødvendig for å realisere de potensielle langsiktige effektene.

Rapport for 1999-2000

Det ble bevilget 59,5 mill. kr i 1999. Størstedelen av midlene gikk til de seks Interreg IIA programmene som Norge deltar i, men det ble også gitt tilsagn til prosjekter i regi av de Interreg IIC programmene hvor Norge deltar. Midlene er videre blitt nytt til drift av programmene, utredninger og deltakelse i styringsorganer.

I perioden 1996-1999 deltok Norge i seks grensoverskridende Interreg IIA programmer, to transnasjonale Interreg IIC programmer og i et Artikkel 10 program som kalles "Nordlig periferi". De seks Interreg IIA programmene var Interreg "Barents", Interreg "Nordkalotten", Interreg "Mittskandia-Kvarken", Interreg "Det grønne beltet", Interreg "Det indre av Skandinavia" og Interreg "Et Grenseløst Samarbeid". Norge har også deltatt i to Interreg IIC programmer; Interreg IIC Nordsjøen og Interreg IIC Østersjøen. Sentrale temaer i begge programmene er: transport og kommunikasjonsnettverk, bysystem, naturressurser og kulturarv. I tillegg har vi deltatt i et Artikkel 10 program. Det geografiske området for dette programmet var Skottland og de fire nordligste fylkene i Norge, samt nordlige deler av Sverige og Finland. Målet for dette samarbeidet var bl.a. gjennom ulike forsøksprosjekter å utvikle og dokumentere gode eksempler og modeller på hvordan en kan opprettholde samt styrke og effektivisere den lokale servicen, både innen offentlig og privat sektor i perifere områder.

Den nye Interreg-perioden startet 1.1.2000 og strekker seg fram til 2006. Interreg III vil innbefatte tre typer programmer: grenseregionalt samarbeid (Interreg IIIA), transnasjonalt arbeid (Interreg IIIB) og internasjonalt samarbeid

(Interreg IIIC). Ellers bygger Interreg III på videreføring av eksisterende samarbeidsprogrammer.

I 1. halvår har mye av aktiviteten vært konsentrert om å skrive de nye Interreg III programmene. På norsk side har man lagt til grunn at eksisterende programmer i det alt vesentlige skal videreføres. Det er imidlertid blitt gjort enkelte endringer. I Indre Skandinavia er Øvre Romerike kommunene i Akershus tatt med, Interreg IIIB Østersjøen vil omfatte hele Norge i neste programperiode og fylkene Oppland og Hedmark er tatt med i Interreg IIIB Nordsjøen.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås en bevilgning på 77 mill. kr over kap. 551, post 57 Tilskudd til INTERREG, inkl. pilotprosjekter, fond.

Midlene vil i tillegg til Interreg-programmene finansiere deltakelse i pilotprosjekter, utredninger og evalueringer i tilknytning til Interreg, samt nødvendige informasjons- og opplysningstiltak om grenseregionalt samarbeid initiert av departementet. Midlene kan brukes til drift av programmene, inkludert kostnader ved deltakelse i ulike styringsorgan.

Post 58 Regionale samordningstiltak, fond

Mål

Målet med bevilgningen er å få til en bred samordnet offentlig innsats på tvers av sektorgrenser og forvaltningsområder. Samordningen skal bidra til å fremme målet om å opprettholde bosettingsmønsteret og utvikle robuste bo-, service- og arbeidsmarkedsregioner.

Bevilgningen har som delmål å stimulere til samarbeid og nye samarbeidsformer mellom regionale aktører om utforming og gjennomføring av prosjekter. Klare erfaringer fra bl.a. frifylkeforskene og EUs strukturfondsprogram tilsier at samordning ved administrative prosedyrer trenger forsterking gjennom økonomiske virkemidler for å sikre engasjement og forpliktelse. Bevilgningen har også som delmål å styrke det tverrsektorielle samarbeidet i forbindelse med gjennomføring av regionale utviklingsprogrammer og regionale planer, og styrke fylkeskommunens regionalpolitiske rolle.

Tildelingskriterier

Samarbeid mellom regionale aktører på tvers av sektor- og forvaltningsgrenser i utforming og gjennomføring av tiltak er et hovedtildelingskriterium. I denne sammenheng er det sentralt med aktiv deltagelse fra statlige og fylkeskommunale etater som har ansvar på området tiltaket omfatter. Regional effekt og kobling til regionale og nasjonale føringer er også viktige vurderingskriterier.

Forslag til tiltak skal være tydelig forankret i regionale strategiske plandokumenter i fylkene. Prosjektforslag rettet mot sektorer det er naturlig å innlemme i regionale utviklingsprogrammer bør omtales i utviklingsprogrammene. Regional medfinansiering på minst 50 pst. av budsjetterte kostnader er en forutsetning for støtte fra kap. 551, post 58. Midler fra posten skal i hovedsak benyttes innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Forsøk med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland startet opp i budsjettåret 2000 og skal vare til 31.12.2005. Forsøket vedrørende videreutviklingen av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland er omtalt under programkategoriomtalen. Se også romertallsvedtak IV.

Oppfølging og kontroll

Posten var ny på statsbudsjettet for 1999. Det er utarbeidet særskilte retningslinjer for tildeling, oppfølging og kontroll. Disse ble justert noe høsten 1999. Fylkeskommunene deltok i prosessen med å gjennomgå retningslinjene. Departementet har igangsatt en evaluering av posten. Målet med evalueringen er bl.a. å analysere nasjonale mål og intensjoner med tilskuddsordningen og få fram kunnskap om posten har utløst ønskede samarbeidsprosesser og tiltak regionalt. Til sammen seks fylker er plukket ut til å være med i evalueringen. Evalueringen vil være et bidrag til departementets gjennomgang av tilskuddsordningene i distrikts- og regionalmeldingen som legges frem våren 2001.

Rapport for 1999-2000

Det ble bevilget 54 mill. kr i støtte til regionale samordningstiltak i 1999. Av dette gikk ca. 45,5 mill. kr til prosjekter i fylkeskommunen, 5,7 mill. kr til interdepartementale samarbeidsprosjekter og 2,8 mill. kr ble tildelt over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Fylkeskommunene søkte om støtte for i overkant av 140 mill. kr. I tillegg har det kommet inn søknad om støtte til 9 interdepartementale prosjekter.

Fylkeskommunene har hovedansvaret for gjennomføring av de fleste prosjektene som har fått støtte. Av støttede prosjekter ser vi ulike former for samarbeid: 1) programsamarbeid, der fylkeskommunen samarbeider med mange aktører innenfor offentlig og privat sektor, 2) fylkeskommunen samarbeider med flere kommuner, 3) fylkeskommunalt/kommunalt samarbeid med høgskole/universitet og 4) samarbeid mellom fylkeskommuner og interkommunale samarbeidsorgan.

Av søknadene var 29 pst. utdanningsprosjekter, 8 pst. ungdoms- og kulturrelaterte prosjekter, 10 pst. IKT-prosjekter, 23 pst. offentlig service

inkl. helseprosjekter og 30 pst. ulike typer næringsrelaterte prosjekter. De aller fleste prosjektsøknadene kobler flere sektorer sammen, som forutsatt i retningslinjene for posten. Eksempler på dette er utdannings- og helseprosjekter, ungdoms- og kulturprosjekter og IKT- og næringsutviklingsprosjekter.

Budsjettforslag 2001

For budsjettåret 2001 foreslås det en bevilgning på 62,5 mill. kr over kap. 551, post 58.

Opplegget for forvaltning av tilskuddsordningen videreføres på samme måte som de to foregående årene. 2,5 mill. kr avsettes til forprosjektering og etablering av nasjonalparksentra. Bevilgningen nyttes i henhold til postens retningslinjer.

Kap. 552 Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
21	Kunnskapsutvikling, informasjon, m.v.			8 000
53	Programmer for kompetanseutvikling, fond	98 500	94 000	90 000
54	Program for vannforsyning, fond	66 000	45 000	40 000
55	SIVA, fond	17 000	36 000	
56	Omstilling og nyskaping, fond	85 000	92 000	82 000
57	Næringshager, fond	30 000	31 000	
70	SIVA - utviklingsarbeid, inkubatorprogram, m.v.			32 000
71	Næringshager			26 000
58	Profilering av distriktene, fond	9 000		
90	SIVA – innskuddskapital	10 000	10 000	10 000
91	Aksjekapital IT-Fornebu			165 000
	Sum kap. 552	315 500	308 000	453 000

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningene over kap. 552, post 53 satt ned med 6,2 mill. kr, kap. 552, post 54 satt ned med 3,1 mill. kr, kap. 552, post 55 satt ned med 1,6 mill. kr, kap. 552, post 56 satt ned med 4,2 mill. kr og kap. 552, post 91 (ny) Aksjekapital IT Fornebu bevilget med 260 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Bevilgningen på post 55 SIVA, fond foreslås flyttet til post 70 SIVA utviklingsprogram, inkubatorprogram, mv.

Bevilgningen på post 57 Næringshager, fond foreslås flyttet til kap. 552, post 71 Næringshager.

Mål

Målet med innsatsen er å bidra til kompetanseheving, omstilling og nyskaping i næringslivet i distriktene gjennom særskilte nasjonale program-

mer. De konkrete tiltakene skal være regionalt forankret og basert på regionale utviklingsstrategier som ulike regionale og nasjonale aktører har samarbeidet om. Program for vannforsyning skal bidra til å forbedre vannkvaliteten i kommunene.

Post 21 Kunnskapsutvikling, informasjon mv., ny

Mål

Målet med posten er todelt: 1) å utvikle ny regional kunnskap som grunnlag for nasjonal politikkutvikling og 2) å spre kunnskap, bidra til kompetanseoppbygging og gjennomføre informasjonstiltak overfor virkemiddelaktører og sentrale målgrupper som kvinner og ungdom.

Tildelingskriterier

Midlene vil bli forvaltet på sentralt nivå. De vil bli nyttet til å møte departementets kunnskapsbehov når det gjelder statistikk/data, analyser og kunnskapsstatuser, forskningsprosjekter, utredninger og evalueringer mv. og til å dekke departementets informasjonstiltak innenfor distrikts- og regionalpolitikken. Midlene vil også gå til å dekke utgifter til prosjekt- og utviklingsarbeid i departementet. Initiativene skal være forankret i politikkområdets mål, strategier og satsinger og være av mer generell karakter og interesse for distrikts- og regionalpolitikken. Posten skal ikke dekke utredninger mv. som primært har relevans for spesielle områder.

Større programmer og instituttavtaler, som f.eks. NFRs regionalforskningsprogram, vil fortsatt bli dekket over kap. 500, post 21. Postspesifikke oppdrag som evalueringer, analyser mv. av det enkelte virkemiddel dekkes fortsatt over berørt kapittel/post.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås bevilget 8 mill. kr over ny post 21. Midler til denne type initiativ har så langt vært dekket over kap. 500, post 21 eller fagkapitler/-poster under programkategori 13.50.

Post 53 Programmer for kompetanseutvikling, fond

Mål

Målet med bevilgningen er å skape bedre betingelser for nyskaping, vekst og kommersialisering av forskningsresultater regionalt ved å næringsrette kompetansemiljøene og etablere nettverk mellom disse og små og mellomstore bedrifter (SMB) i distriktene.

Ordningen skal styrke lokalt basert næringsutvikling og regionale verdiskapingsmiljøer. En

sentral del av innsatsen er å stimulere de regionale FoU-miljøene til økt næringsrettet aktivitet, slik at de bidrar positivt til nyskapingsevnen i næringslivet regionalt. Gjennom konkret prosjektarbeid i samspill med kunnskapsmiljøene skal det bli lettere og mer naturlig for bedrifter over hele landet å etterspørre tjenester fra FoU-miljøene. Kunnskapsheving og kompetansespredning er forutsatt å være en av hovedpilarene i fylkeskommunenes arbeid med regionale utviklingsprogrammer.

Tildelingskriterier

Det meste av bevilgningen går til programsatsinger i SND og Norges forskningsråd (NFR). Departementet fordeler midler til de enkelte programmene med utgangspunkt i mål for politikkområdet og utarbeidede programbeskrivelser. SND og NFR tildeler midler til enkeltprosjekter på bakgrunn av programbeskrivelser for det enkelte program. I NFR er det egne styrever som står for tildelingene. SNDs NT-program har også eget styre. Enkeltprosjekter blir vurdert etter kvaliteten på prosjektene i forhold til programets innretning og bedriftenes behov og egeninnsats.

Oppfølging og kontroll

NFR og SND har ansvar for styring og gjennomføring av sine programmer, og utarbeider skriftlige rapporter om aktiviteten. For det enkelte program er det utarbeidet resultatkrav knyttet til årlig aktivitet. Det gjennomføres regelmessige strategiske analyser og evalueringer for å vurdere effekt og måloppnåelse av innsatsen.

Rapport for 1999-2000

Det ble i 1999 bevilget 98,5 mill. kr til programmer for kompetanseutvikling. Programmene er oftest landsdekkende og samfinansiert med Nærings- og handelsdepartementet og i noen tilfeller Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Midlene fra kap. 552, post 53 sikrer distriktpolitisk nedslagsfelt og distriktpolitiske hensyn. I 1999 deltok 946 bedrifter i de ulike programmene. Av disse var i overkant av 48 pst. innenfor det distriktpolitiske området, og av disse igjen var 23 pst. nordnorske bedrifter. Ordningene ble i stor grad benyttet av SMB. Over 70 pst. av bedriftene hadde færre enn 20 ansatte, og innsatsen var bredt fordelt på ulike bransjer.

Programmer forvaltet av NFR

Program for forskningsbasert nyskaping, FORNY (1999-2003), skal få gode forskningsbaserte ideer videreutviklet til lønnsomme produkter. FORNY er organisert som fire regionale programmer i Nord-Norge, Midt-Norge, Vestlandet og Østlandet. I 1999 har 300 ideer blitt behandlet, og det har blitt gjennomført 58 kommersialiseringer fordelt på 27 etableringer og 31 lisensieringer.

Program for brobygging mellom næringsliv og forskning, BRO (1998-2000) består av flere enkeltprosjekter (under) som på ulike måter skal bidra til økt samarbeid mellom kunnskapsmiljøer og næringsliv.

Regional innovasjon (REGINN) startet opp i 1998, og har som oppgave å styrke relasjonene og øke samarbeidet mellom regionalt næringsliv, de regionale FoU-miljøene og andre regionale aktører. I 1999 var totalt 144 bedrifter involvert i de ulike prosjektene som har blitt initiert gjennom programmet. *SMB-kompetanse*, startet opp i 1997 og er primært et program for rekruttering av personer med høyere utdanning til SMB. I 1999 har 128 kandidater arbeidet med konkrete bedriftsprosjeKter. SMB-kompetanse skal også bidra til at det etableres et mer varig, formalisert og gjensidig samarbeid mellom SMB og de involverte utdanningsinstitusjonene. Programmet har blitt midtveisevaluert og vil justeres noe fra 2001. Høsten 1999 ble pilotprosjektet SMB-Høgskole startet opp som en videreutvikling av Forskningsrådets høgskolesatsing. 18 prosjekter er innvilget støtte for 1999 og 2000. *Teknologiformidling fra forskningsinstitutter til SMB* (TEFT), er rettet inn mot å gjøre de nasjonale forskningsmiljøene mer SMB-orienterte. Det er også et mål at bedrifter skal få økt konkurransevne ved å bedre sin evne

til å ta initiativ til og gjennomføre FoU-prosjekter i egen bedrift. Attacheer fra teknologiske institutter kobler bedrifter med forskningsmiljøer. I 1999 ble det utført 135 teknologiprosjekter, herav 40 fadderprosjekter i samarbeid med NT-programmet i Nord-Norge. 73 pst. av bedriftene lå innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Programmer forvaltet av SND

FRAM er et grunnleggende kompetansehevingsprogram innen strategi- og ledelsesutvikling for små og mellomstore bedrifter som skal gi grunnlag for økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for de deltakende bedriftene. I 1999 deltok 444 bedrifter i programmet. Av disse var 46 pst. innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og 13 pst. var hjemmehørende i Nord-Norge. Innenfor programmet har det blitt lagt vekt på å øke antall kvinnelige rådgivere, noe man har lyktes med.

Nyskappings- og teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) har som hovedmål å bidra til nyskaping i nordnorske teknologibedrifter gjennom å investere i kapital, bidra med kompetanse og utvikle nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og kompetansmiljøer. Målgruppen er eksisterende og nystartede teknologibedrifter i Nord-Norge med evne og vilje til nyskaping. I 1999 ble det igangsatt 51 nye NT-prosjekter. Inneværende programperiode avsluttes ved utgangen av år 2000. På bakgrunn av en ny evaluering av programmet som forelå i februar 2000, har departementet gått inn for å videreføre satsingen i fire nye år. Evalueringen viser at NT-programmet fortsatt er et meget godt program innenfor nyskapsfeltet, og en spydspiss i dette arbeidet i Nord-Norge.

Tabell 3.21 Samlet oversikt over programmene: bevilgning, ansvarlig forvaltningsorganisasjon og antall medvirkende bedrifter i 1999.

Programmer under post 53	Bevilgning (i 1 000 kr)	Forvalter	Antall bedrifter
FRAM	13 000	SND	444
TEFT	15 000	NFR	132
NT.....	22 000	SND	51
FORNY.....	6 000	NFR/SND	47
REGINN.....	10 000	NFR	144
SMB-Kompetanse	12 000	NFR	128
Sum	78 000		946

Andre utviklingstiltak

Departementet har i 1999 og 2000 bidratt med henholdsvis 2 mill. kr og 2,2 mill. kr til driften av Barentssekretariatet. Barentssekretariatet er nå overdratt til de tre nordligste fylkeskommunene. Kommunal- og regionaldepartementet og Utenriksdepartementet bidrar med drifts- og prosjektmidler til sekretariatet.

Bevilgningen blir også brukt til nasjonale tiltak for å styrke samarbeidet mellom skole og næringsliv, til nasjonale IKT-prosjekter og til kvinnerettede tiltak. I 1999 ble bl.a. deler av Distriktkvinnenes år finansiert over posten.

Budsjettforslag 2001

For budsjettåret 2001 foreslås det en bevilgning på 90 mill. kr over kap. 552, post 53. I 2001 blir det en viktig oppgave å utdype samspillet mellom nasjonalt og regionalt nivå i næringsrettet utviklingsarbeid, gi nasjonale programmer en sterkere regional forankring og stimulere ulike regionale aktører til å bygge opp under regionale verdiskapingsmiljø i fellesskap. På programnivå vil FORNY etablere aktivitet i flere regionale FoU-miljøer og NT-programmet videreføres for fire nye år etter en positiv evaluering.

Post 54 Program for vannforsyning, fond

Bakgrunn

Vannverk skal kunne levere vann som tilfredsstillende drikkevannsforskriften og internasjonale avtaler som blant annet EØS-avtalen. I en årrekke har mange vannverk ikke fulgt de bestemmelser som er gitt i tidligere nasjonale forskrifter og normkrav. Dette er særlig et problem for deler av næringslivet, som næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter. Vannkvaliteten er mange steder av en slik karakter at utbedringer av vannverk er nødvendig. En majoritet av slike vannverk ligger i mindre sentrale strøk.

Mål

I 1995 ble det startet opp et 5-årig program for vannforsyning, som senere er forlenget til 10 år. Forbedring av vannkvaliteten gjennom utbedringstiltak ved eksisterende anlegg og ledningsnett er sentralt. Det landsdekkende programmet inneholder følgende elementer:

- Informasjon og veiledning til kommuner og andre vannverkseiere om deres plikter i

forhold til drikkevannsforskriften og til internasjonale forpliktelser.

- Tilskudd til kommuner hvor vannforsynings situasjonen er kritisk, for å sikre at viktige utbyggingstiltak blir gjennomført.
- Koordinere og yte økonomisk støtte til videre forskning, med henblikk på å komme fram til nye og rimeligere vannbehandlingsmetoder.
- Gjennomføre oppfølgende undersøkelser av grunnvannskilder.

Sosial- og helsedepartementet har overordnet faglig ansvar for programmet, og Statens institutt for folkehelse (Folkehelsa) er sekretariat. Nærings- og handelsdepartementet deltar også.

Tildelingskriterier

Det kan gis støtte til både kommunale og private vannverk som inngår i kommunenes hovedplan for vannforsyning, kommuneplan eller kommunedelplan. Det blir lagt vekt på å fremme utbedring av vannforsyningsanlegg som gir en god helhetsløsning, først og fremst i de områdene som av kvalitetsmessige og næringspolitiske hensyn har det største behovet. Nødvendige utbedringsbehov må være av en slik størrelsesorden at det er urimelig å pålegge samtlige kostnader på den enkelte abonnent. Nivået på vanngebyrene spiller en viktig rolle i forbindelse med tildeling av tilskudd. Vannverk med næringsmiddelbedrifter innenfor sitt forsyningsområde prioriteres.

Det er en forutsetning at nødvendige utbedringstiltak i stor grad blir finansiert av kommunene/vannverkene selv.

Oppfølging og kontroll

Fylkeskommunen og Folkehelsa er forberedende saksbehandlingsinstans for søknader fra kommuner/vannverk, før de endelig avgjøres i Kommunal- og regionaldepartementet. Fylkeskommunen har ansvaret for oppfølging av prosjektene.

Rapport for 1999-2000

Det ble i 1999 bevilget 66 mill. kr til vannforsyningsanlegg i forbindelse med nødvendige kvalitetsforbedrende tiltak. Innenfor rammen er det også gitt støtte til driftsassistanse i fylkeskommunene. Driftsassistanse har som formål å bistå kommunene med å komme fram til kostnadseffektive tiltak for utbedring av vannverk.

I alt 33 prosjekter fikk tilsagn om støtte, mens 18 fikk avslag fordi de falt utenfor retningslinjene for programmet. I 1998 var tallene henholdsvis 40 og 27. Avslag ble gitt til anlegg som allerede hadde tilfredsstillende vannkvalitet eller der investeringene ikke i særlig grad ville påvirke det årlige vanngebyret.

Det ble gitt støtte til tiltak til utbedring av vannverk som forsyner ca. 26 000 personer (ca. 55 000 i 1998). I tillegg har disse vannverkene en rekke nærings- og reiselivsbedrifter innenfor sitt forsyningsområde.

Med de opplysninger en hadde ved oppstarten av det 5-årige vannprogrammet, var investeringsbehovet anslått til 3,5 mrd. kr. En oppjustering i 1998 anslår at behovet er det dobbelte. Årsaken til dette var at en rekke mindre vannverk ikke var inne i datagrunnlaget ved den første beregningen, videre at en del kostnader i tillegg til selve renseanlegget ikke var tatt med, som bygging av nødvendige bassenger, ledningsnett og veg- og strømframføring til renseanleggene. I de fem første årene av programperioden (1995-1999) er det gitt støtte på i alt 381 mill. kr til i alt 200 vannverk. Dette har gitt bedret vannforsyning til ca. 440 000 personer. Totale investeringer som ligger til grunn for denne tilskuddsandelen beløper seg til 2,5 mrd. kr. I tillegg har investeringer uten statstilskudd i samme periode gitt bedre vannforsyning til ytterligere 400 000 personer. Sosial- og helsedepartementet vil i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet foreta en evaluering av støtteordningene som inngår i programmet.

For 2000 ble det bevilget 54 mill. kr til program for vannforsyning, hvorav 45 mill. kr ble bevilget over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble bevilgningen satt ned med 3,1 mill. kr.

Budsjettforslag 2001

Departementet foreslår at det blir bevilget 40 mill. kr over kap. 552, post 54. Fra programmet ble startet opp har det vært følgende bevilgninger på departementets budsjett: 1995: 90 mill. kr, 1996: 90 mill. kr, 1997: 70 mill. kr, 1998: 65 mill. kr, 66 mill. kr i 1999 og 41,9 mill. kr i 2000. Aktiviteten i kommunene innen vannforsyning har vist en klart økende tendens fra programmet startet opp i 1995 og fram til i dag. Basert på oversikter om antall vannverk og vannverksstatus, viser beregninger at det fortsatt er behov for utbed-

ringer på omlag 800 vannverk som til sammen forsyner ca. 550 000 personer. Pr. september 2000 ligger det til behandling i Kommunal- og regionaldepartementet, Folkehelse og i fylkeskommunene ca. 60 søknader om kvalitetsbedrende tiltak ved vannverk til en kostnadsramme på ca. 570 mill. kr, og hvor det totalt er søkt om ca. 275 mill. kr i støtte.

Post 56 Omstilling og nyskaping, fond

Mål

Omstillingsbevilgningen er et ekstraordinært virkemiddel som kan nyttes i kommuner/regioner med ensidig næringsgrunnlag, og som står overfor særskilt store omstillingsoppgaver. Målet er å bidra til å styrke næringsgrunnlaget ved økt verdiskaping gjennom nyetablering og videreutvikling av lønnsomme arbeidsplasser slik at området får en mer robust og variert næringsstruktur. I tillegg skal arbeidet med omstilling bidra til å styrke næringsutviklingsevnen i området i løpet av omstillingsperioden gjennom bl.a. økt kompetanse og kapasitet innenfor ledelse, økt samhandling mellom private og offentlige aktører og økt samarbeid i næringslivet. Det skal legges vekt på et helhetlig samfunnsperspektiv i arbeidet med omstilling.

Tildelingskriterier

For å få støtte må et område (kommune/region) ha en reduksjon i den direkte sysselsettingen ved hjørnesteinsbedrift/-næring på minimum 10 pst. av total sysselsetting i området. Unntaksvis kan områder med særskilte og langsiktige problemer knyttet til omstrukturering innen næringslivet få støtte fra denne bevilgningen. Omstillingsprosjektene skal i hovedsak ha et regionalt perspektiv.

Oppfølging og kontroll

SND har utbetalingsansvar for bevilgningen og har på vegne av departementet ansvaret for kvalitetssikring i form av rådgiving og oppfølging. Arbeidet i omstillingsområdene blir regelmessig evaluert, og områdene rapporterer årlig på bruken av midlene.

Rapport for 1999-2000

I 1999 mottok åtte større regioner og seks enkeltkommuner omstillingsmidler. Eksempler på større regionale prosjekter er Østfold Byoffen-

siv og Omstillingsprogrammet for verkstedindustrien i nordre Nordland og Sør-Troms. Eksempler på omstillingskommuner er Ballangen, Røyrvik, Smøla og Bremanger. De ulike evalueringene viser bl.a. de store utfordringene som omstillingsarbeid i større regioner medfører. Samtidig er det slik at framdriften i omstillingsarbeidet i enkeltkommuner og mindre områder varierer. Ulikhetene viser seg både med hensyn til grad av strategisk, konsentrert innsats, suksess i prosjektgjennomføring og samarbeid. Som et resultat av strategisk arbeid omkring forvaltningen av omstillingsbevilgningen, vil en legge til rette for at arbeidsmarkedsregioner i større grad enn enkeltkommuner blir et naturlig nedslagsfelt for prosjektene, som del av arbeidet med å utvikle robuste regioner. Et annet sentralt perspektiv har vært styrking av fylkeskommunenes rolle i omstillingsarbeidet. Stord/Fitjar er sammen et nytt omstillingsområde fra første halvår 2000. Varslede strukturendringer i Forsvaret vil skape betydelige omstillingsutfordringer i mange områder.

Budsjettforslag 2001

For 2001 foreslås det en bevilgning på 82 mill. kr over kap. 552, post 56. Bevilgningen vil bli nyttet til videreføring av de regionale omstillingssatsingene i nordre Nordland, Sør-Troms, Østfold, Aust-Agder/Telemark og Glåmdalen, samt en rekke enkeltkommuner. Det er i tillegg behov for analyser og strategiarbeid i noen nye områder. Det er satt i gang en større evaluering av en rekke områder i 2000.

Post 70 SIVA – utviklingsarbeid, inkubatorprogram, mv. (tidligere post 55)

Mål

Selskapet for industrivekst SF (SIVA) skal bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene. SIVAs hovedinnsats er knyttet til utvikling og utleie av lokaler for næringsformål i områder der eiendomsmarkedet hemmer etablering av næringsvirksomhet i ønsket omfang. Selskapets aktivitet omfatter også bl.a. nettverksutvikling og deltakelse i regionale utviklings- og investerings-selskap. Formålet med bevilgningen er todelt: 1) Finansielle utviklingsaktiviteter mv. som kan bidra til høy utleiegrad og forebygge tap på investeringer; 2) finansielle utviklingsaktiviteter med mål å bidra til økt innovasjon gjennom å utvikle nettverk og infrastruktur for overføring av kunnskap

og kapital mellom nasjonale og regionale innovasjons- og kunnskapsmiljøer, investorer og distriktsbedrifter.

Program for inkubatorvirksomhet

I 2000 er det igangsatt et inkubatorprogram for å utvikle et tilbud til nye kunnskapsbaserte bedrifter om faglig rådgivning, kompetansenettverk og husleie/servicefunksjoner til en kostnad tilpasset bedriftens økonomiske evne. Ulike innovasjonsmiljøer kan gis støtte til etablering og drift av en inkubator i fem år. SIVA vil dekke deler av kostnadene. Støtten fordeles på to områder: 1) Frikjøp av arealer som stilles til disposisjon for bedrifter, og 2) støtte til ledelse, servicefunksjoner, rådgivning og nettverk. Målet er å etablere 8-10 prosjekter årlig over en periode på tre år. Prosjektene knyttes opp mot forskningsparker, kunnskapsparker, andre næringsmiljøer og spesielt kompetanseintensiv offentlig virksomhet (som sykehus). Det skal legges særlig vekt på utvikling av inkubatorer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og det skal utvikles opplegg som sikrer klare distriktpolitiske effekter. Det vises for øvrig til omtale av programmet i St.prp. nr. 1 (1999-2000).

Oppfølging og kontroll

Oppfølgingen skjer i henhold til retningslinjer for utøvelse av statens eierskap i SIVA og systemer for resultatmåling, rapportering og oppfølging av SIVAs virksomhet. Rapporteringskrav er nedfelt som vedlegg til det årlige tildelingsbrevet til SIVA.

Rapport for 1999-2000

På tidligere post 55 ble det i 1999 bevilget 17 mill. kr. SIVA har i 1999 bl.a. nyttet ca. 6 mill. kr til ulike utviklingsprosjekter, 1,8 mill. kr til analyser og kunnskapsutvikling og om lag 1,1 mill. kr til nettverksutvikling mv. I 1999 investerte SIVA ca. 5,8 mill. kr i aksjekapital i investerings- og utviklingsselskap.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 62 (1997-1998) Omgjøring av deler av SIVAs lån i statskassen til innskuddskapital, vedtok Stortinget et årlig avkastningskrav på 6,5 pst. for de 100 mill. kr som ble konvertert. For 1999 var resultatet før skattekostnad på 13 mill. kr.

Sysselsettingen i leietakerbedrifter ved SIVAs eiendommer viste en positiv utvikling til og med 1998. En nedgang på 8,6 pst. i 1999 skyldes i hovedsak nedgang i industrisysselsetting, bl.a. en

bemanningsreduksjon på 500 ansatte ved Aker Verdal. SIVA har i 1999 hatt en utleiegrad på 92 pst., mot 91 pst. året før. SIVA har på konsernbasis investert 145,7 mill. kr i bygg og eiendommer i 1999, mot 265 mill. kr i 1998. Av konsernets samlede eiendomsinvesteringer ligger 72 pst. innenfor dagens distriktspolitiske virkeområde. I 1999 ble 49 pst. av SIVAs investeringer foretatt utenfor virkeområdet. SIVAs investeringer utenfor virkeområdet har økt markert de siste årene, og departementet vil vurdere denne utviklingen nærmere.

Det vises for øvrig til kap. 552, post 90 SIVA Innskuddskapital og kap. 2426, post 90 SIVA.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås en bevilgning på 32 mill. kr over kap. 552, post 70, hvorav 16 mill. kr til program for inkubatorvirksomhet.

Post 71 Næringshager (tidligere post 57)

Mål

Formålet er å stimulere utvikling av nye arbeidsplasser innenfor kunnskapsintensive næringer i distriktene gjennom å tilby infrastruktur og utviklingsmiljøer til personer med høy kompetanse. Utvikling og etablering av næringshagene skjer i regi av SIVA, i nært samarbeid med lokale og regionale aktører. Målet for 2001 er å bearbeide 10-15 mulige etableringer. Investeringene vil bli finansiert gjennom mobilisering av lokal privat og offentlig kapital, i tillegg til kapital fra SIVA.

Formålet med bevilgningen er å:

- Finansielle særskilte utviklingskostnader for SIVA i forbindelse med næringshagesatsingen. Dette gjelder bl.a. engasjement av medarbeidere, innleie av ekstern kompetanse og utvikling og drift av tjenester knyttet til nettverks- og erfaringsformidling.
- Medfinansiere utviklingskostnader knyttet til den enkelte næringshage, bl.a. lokale utviklingsprosjekter, drift av prosjektgrupper mv., både i forprosjektfasen og etter etablering.
- Kompensere for reduserte leieinntekter i en overgangsperiode, knyttet til utviklingsarealer og "veksthusfunksjoner" for nyetableringer i den enkelte næringshage.
- Midler over denne posten kan også nyttes til informasjonstiltak, samt utvikling og evaluering

av næringshagetiltaket. Det vises for øvrig til omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (1998-1999).

Tildelingskriterier

SIVA treffer beslutning om lokalisering av, og investeringer i, næringshager. Normalt vil ikke større byer eller steder med regionale forskningsmiljøer komme i betraktning. Etablering av næringshager skal i hovedsak skje innenfor det distriktspolitiske virkeområdet, og skal primært være rettet mot kunnskapsintensiv virksomhet. Det forutsettes sterkt lokalt engasjement.

Oppfølging og kontroll

Kontroll og oppfølging av bruken av midlene skjer i henhold til etablerte rutiner for departementets oppfølging av SIVAs virksomhet, jf. omtale under kap. 552, post 70.

Rapport for 1999-2000

SIVA hadde ved siste årsskifte mottatt 115 henvendelser om etablering av næringshager og har lagt ned betydelige ressurser i oppfølging av disse. Det er videre gjennomført en rekke ressurskrevende utviklings- og nettverkstiltak relatert til næringshager. Pr. 1.1.2000 var det tre operative næringshager. Disse næringshagene hadde ved årsskiftet totalt 48 bedrifter, med i alt 136 ansatte, hvorav 45 pst. kvinner. Av bedriftene var 70 pst. innenfor kategorien "forretningsmessig tjenesteyting" (rådgivning, regnskap og revisjon, konsulentvirksomhet, og lignende). Pr. 31.7.2000 var seks næringshager operative (Gol, Kristiansund, Kvinnherad, Senja, Sør-Odal, Tynset). Det er videre i gang en rekke forprosjekter med sikte på videre næringshageetablering.

Det er oppnådd en gjennomsnittlig andel på 60 pst. lokal medfinansiering ved etablering av næringshagene. SIVAs eierandel i næringshagene var i gjennomsnitt på 39 pst.

Budsjettforslag 2001

For 2001 foreslås det en bevilgning på 26 mill. kr over kap. 552, post 71.

Post 90 SIVA Innskuddskapital

I henhold til § 12 i Lov om statsforetak skal et statsforetak ha en innskuddskapital som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet.

Rapport for 1999-2000

SIVAs innskuddskapital ble økt med 10 mill. kr i 1998, 10 mill. kr i 1999 og 10 mill. kr i 2000 etter budsjettvedtak i Stortinget, og vedtak i foretaksmøtet. Videre vedtok Stortinget ved behandling av Innst.S. nr. 242 (1997-1998) at 100 mill. kr av SIVAs lån i statskassen skulle konverteres til innskuddskapital i foretaket, med virkning fra 1.1.1998. Innskuddskapitalen i SIVA er etter dette 254,5 mill. kr.

For 1999 var SIVAs årsresultat før skattekostnad på 13,4 mill. kr, mot 7,4 mill. kr i 1998. Dette er betydelig over gjeldende avkastningskrav. Bokført egenkapitalandel var pr. 31. desember 1999 på 28,4 pst. for morforetaket og 19 pst. for konsernet. Etter vedtak i foretaksmøtet legges det ikke opp til å betale utbytte til staten for 1999.

Budsjettforslag 2001

På grunn av betydelige utbyggingsoppgaver er det behov for ytterligere økning av SIVAs innskuddskapital. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kr for 2001.

Post 91 Aksjekapital IT Fornebu, ny

Stortinget har over statsbudsjettet for 2000 bevilget 260 mill. kr til statlig aksjekapital i IT- og kunnskapssenteret på Fornebu, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst.S. nr. 220 (1999-2000). Regjeringen har besluttet at Selskapet for indus-

trivekst (SIVA) skal forvalte statens eierandel i både visjonsselskapet IT Fornebu AS og eien- domsselskapet IT Fornebu Eiendom AS.

I hovedavtalen som er inngått mellom staten og IT Fornebu Technoport AS er det lagt til grunn at staten ved inntreden skal ha en eierandel i IT Fornebu AS på 33,4 pst. ved kapitalforhøyelse i selskapet, mens eierandelen i IT Fornebu Eien- dom AS ikke er nærmere spesifisert. Det heter videre i hovedavtalen at avtalepartenes intensjon er at staten skal delta i ytterligere en kapi- talutvidelse i begge selskap, og at en slik kapital- forhøyelse i begge selskap skal skje innen utløpet av første halvår 2001.

Flertallet i Stortingets næringskomite har i Budsjett-innst.S. nr. 8 (1999-2000), med henvisning til St.prp. nr. 1 (1999-2000), bedt om at føl- gende blir lagt til grunn for den videre oppfølging av denne saken: *"Fleirtallet meiner difor at staten må gå inn med ein verdi tilsvarande sine eige- domar i det aktuelle området på ca. 425 mill. kr. Ei løyving på 165 mill. kr utover det som er avsett i budsjettet for 2000 må då løyvast i 2001"*.

Budsjettforslag 2001

For å følge opp hovedavtalens intensjoner er det behov for ytterligere økning av den statlige aksjekapitalen i IT- og kunnskapssenteret på Fornebu. Midlene vil bli stilt til disposisjon for SIVA når en eventuell kapitalutvidelse er vedtatt av de besluttede organer i selskapet/-ene. Det foreslås en bevilgning på 165 mill. kr for 2001.

Kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
51	Distriktsutviklingstilskudd, fond, <i>kan nyttes under kap. 551 post 51</i>	738 660	819 000	780 900
53	Tilskudd til dekning av tap på lån, fond	116 000	105 000	100 000
74	Dekning av tap på risikolån og garantier	24 100		
75	Dekning av tap på låneårganger uten tapsavsetnin- ger		4 000	
	Sum kap. 2425	878 760	928 000	880 900

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tillegg- bevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 2425, post 51 satt ned med 39 mill. kr, kap. 2425, post 53 satt ned med 5 mill. kr, kap. 2425, post 74 (ny) Dekning av tap på risikolån og garantier bevilget med 4 mill. kr og kap. 2425, post 75 satt ned med 4 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Mål

Midlene over kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene skal fremme utviklingen av et konkurransedyktig og lønnsomt næringsliv i distrikter med særlige sysselsettingsvansker og/eller et svakt utbygd næringsgrunnlag. Dette skal skje ved å stimulere til nyetableringer, til videreutvikling og omstilling av eksisterende bedrifter, og til kompetanseheving i bedrifter.

Tildelingskriterier for distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettede risikolån

Virkemidlene over kap. 2425 forvaltes i sin helhet av SND. Midlene til SNDs distriktskontor tildeles via fylkeskommunene. Fylkeskommunene kan legge strategiske føringer på bruken av midlene ved SNDs distriktskontor. Disse føringene tar utgangspunkt i de regionale utviklingsprogrammene.

Distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettet risikolån kan benyttes innenfor område A, B og C av det distriktpolitiske virkeområdet. Område A er høyest prioritert, og i sone A kan det gis den høyeste maksimalsats for investeringstilskudd. Fra 1.1.2000 er nytt geografisk virkeområde for de distriktpolitiske virkemidlene trått i kraft. I den forbindelse er de maksimale støttesatsene for sone A, B og C noe redusert.

Distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettede risikolån skal bidra til at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter og/eller prosjekter som er viktige for å nå de distriktpolitiske målsettingene iverksettes. For å skape et robust og levedyktig næringsliv i distriktene skal virkemidlene rettes mot prosjekter med stor grad av nyskaping og høyt kunnskapsinnhold. Dette er også viktig for å bidra til at det legges til rette for arbeidsplasser for personer med høyere utdanning i distriktene. Distriktsutviklingstilskuddet er et sentralt virkemiddel i SNDs arbeid med å stimulere utviklingen av sterkere og mer allsidige regionale nærings- og kompetansemiljøer, mer markedsorientering i bedriftene, økt verdiskaping i de ressursbaserte næringene og samarbeid mellom bedrifter.

Lån og tilskudd skal bidra til at prosjekter som ikke ville ha blitt iverksatt, eller ikke ville bli iverksatt i samme grad uten offentlig lån eller tilskudd, blir realisert. Det er et krav at prosjekter som får lån eller tilskudd skal være bedriftsøkonomisk lønnsomme etter tildeling av lån og/eller tilskudd.

Ved tildeling av midler skal små og mellomstore bedrifter (mindre enn 100 ansatte) prioriteres, og det skal legges særlig vekt på å utvikle virksomheter som sikrer et variert tilbud av arbeidsplasser og et tilfredsstillende tjenestetilbud. Tiltak rettet mot kvinner og ungdom skal prioriteres. SND og fylkeskommunene vil sette i verk tiltak og gjøre de nødvendige prioriteringer tilpasset situasjonen i det enkelte fylke.

Blant de prosjekter som oppfyller de ovennevnte kriterier skal virksomheter i kommuner med stor nedgang i folketallet prioriteres. I de best utbygde delene av det geografiske virkeområdet skal det kun gis støtte til tiltak av større regional betydning, kunnskapsintensive bedrifter eller tiltak som bidrar til å redusere en ensidig næringsstruktur. Parallelt med avtakende sentralitet kan det vises økende åpenhet for støtte til mer lokalmarkedsbaserte tiltak som er av betydning for bosetting og sysselsetting på stedet.

SNDs regionale organisering og forvaltning av øvrige virkemidler

Distriktpolitikken skal være en prioritert oppgave for hele SNDs administrasjon og i forvaltningen av alle SNDs virkemidler. Alle fylkeskommuner har inngått avtale om opprettelse av SND distriktskontor. Distriktskontorene forvalter alle SNDs virkemidler (både distriktsrettede og landsdekkende). SND har i tillegg opprettet samarbeidsavtaler med bl.a. SIVA, Norges forskningsråd, Eksportrådet og Norsk Designråd. Disse samarbeidsavtalene gjør at næringslivet i fylkene får tilgang til et bredt sammensatt virkemiddelapparat gjennom SNDs distriktskontorer.

SND har foretatt en større omstrukturering av organisasjonen. Kundebehandling og bevilgninger skjer nå i hovedsak ved distriktskontorene. For å sikre at SNDs distriktskontor skal videreutvikles som kraftsentra i den regionale næringsutviklingen, er det viktig at SND løpende vurderer muligheten for at nye oppgaver og beslutninger legges ut til SNDs distriktskontor.

Gjennom fylkesplanene og regionale utviklingsprogrammer skal fylkeskommunene legge føringer på bruken av alle de virkemidlene som SNDs distriktskontorer forvalter. Det er departementets vurdering at avtalene mellom fylkeskommunene og SND gir en god avveining mellom fylkeskommunenes strategiske ansvar for næringsutvikling i fylket og SNDs operative ansvar for bruken av virkemidlene.

Oppfølging og kontroll

Ansvar for oppfølging av enkeltsaker tilligger det organ som har gjort siste positive vedtak om støtte til bedriften. Rapportering på distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettede risikolån følger resultatrapporteringssystemet for SND. SND blir målt både etter effektivitet i formål, aktivitet og intern produktivitet i institusjonen.

Mulighet for omdisponering av midler

Fylkeskommunene kan overføre inntil 20 pst. mellom de to postene kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling og kap. 2425, post 51 Distriktsutviklingstilskudd. Eventuell omdisponering skal være begrunnet i de regionale utviklingsprogrammene. På denne måten kan virkemiddelbruken i større grad tilpasses de ulike utfordringene i hver enkelt region.

Forsøket vedrørende videreutviklingen av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland er omtalt under programkategorimottalen. Hedmark og Oppland fylkeskommune kan overføre inntil 20 pst. mellom kap. 2425, post 51 og andre poster omfattet av ordningen, jf. romertallsvedtak IV.

Post 51 Distriktsutviklingstilskudd, fond

Distriktsutviklingstilskuddet kan gis som vanlig tilskudd, tilskudd med tilbakebetalingsvilkår, eller tilskudd til rentenedsettelse eller rentefritak. For å få best mulig distriktpolitisk effekt av hver anvendt krone, er det viktig at bruken av tilskudd skjer etter vurderinger i hver enkelt sak og at støtten differensieres. Tilskudd med tilbakebetalingsvilkår (betingede tilskudd) bør i større grad benyttes i prosjekter som har høy risiko og høy forventet avkastning. Støtteelementet ved bruk av tilskudd er vesentlig høyere enn ved bruk av risikolån. I den grad prosjekter kan realiseres med tilfredsstillende lønnsomhet ved bruk av risikolån eller betingede lån, bør disse ordningene benyttes i stedet for tilskudd. Distriktsutviklingstilskuddet kan også nyttes til å finansiere programsatsinger, utrednings- og evalueringsprosjekter initiert av departementet, og informasjons- og opplæringstiltak for fylkeskommunene eller SND-distriktskontorer i regi av SND eller departementet.

Distriktsutviklingstilskuddet kan i hovedsak nyttes til følgende formål:

- støtte til fysiske investeringer
- støtte til konsulentbistand, opplæring og kunnskapsformidling
- støtte til produktutvikling
- støtte til rentenedsettelse/rentefritak

Støtte til fysiske investeringer

Det kan gis investeringsstøtte til investeringer av varig karakter i forbindelse med nyetableringer eller til investeringer som bidrar til vesentlige endringer i produksjonsprosessen i eksisterende bedrifter. I tillegg kan utgifter i forbindelse med kjøp av eiendomsbelagt informasjon i små og mellomstore bedrifter støttes.

Støtte til kjøp av konsulenthjelp, opplæring og kunnskapsformidling

Tilskudd kan gå til kjøp av konsulent/rådgivningstjenester, opplæring i bedriften, kunnskaps- og informasjonsoverføring som bidrar til at etablerere får et godt grunnlag for å starte virksomheter, og til at eksisterende bedrifter kan videreutvikles gjennom kompetanseheving, omstilling og nyskaping. Kostnader i forbindelse med etablering av samarbeid/nettverk mellom SMB kan også støttes. Tiltakene må tilfredsstillende et engangsbehov for oppdatering av kunnskap og ikke omfatte bedriftens ordinære kjøp av slike tjenester. Kompetanseprogrammer rettet mot næringslivet finansieres også over kap. 552, post 53 Programmer for kompetanseutvikling.

Støtte til produktutvikling

Det kan gis støtte til industriell forskning, utvikling av prototyper, pilotprosjekter og demonstrasjonsprosjekter.

Verftsprogrammet

I budsjett for år 2000 ble 30 mill. kr satt av til et program rettet mot verftsindustrien. Programmet er iverksatt og skal i første omgang gå over en periode på 3 til 4 år. Programmet ble iverksatt for å motvirke de negative effekter økt arbeidsgiveravgift har for verftsneringen. SND har hovedansvaret for gjennomføring av programmet. Midlene benyttes til tiltak som bedrer lønnsomheten i næringen.

Tabell 3.22 Forbruk i 1999 på post 51 Distriktsutviklingstilskudd og post 53 Tilskudd til dekning av tap av lån.

Virkemiddel	Ramme i 1 000 kr			Forbruk i pst.		
	SND	Fylkene	Totalt	SND	Fylkene	Totalt
Distriktsutviklingstilskudd (post 51)	340 795	395 304	736 099	100,1	100,1	100,1
Distriktsrettet risikolån (post 53)	209 053	254 947	464 000	111,9	89,2	99,4
Totalt	550 000	651 000	1 201 000			

Post 53 Tilskudd til dekning av tap på lån, fond

Risikolån kan gis til de samme støtteformål som beskrevet under omtalen av post 51. For å dekke framtidige tap på risikolånerammen til SND og fylkene, bevilges det midler til tapsfond. Tapsfondet skal dekke alle framtidige tap på den tildelte rammen (se for øvrig post 74). Fra 1996 og fram til i dag har tapsprosenten vært satt til 25 pst. av gitte tilsagn om risikolån. SND har tatt over forvaltning og oppfølgings- og tapsansvar for fylkeskommunenes engasjementsmasse.

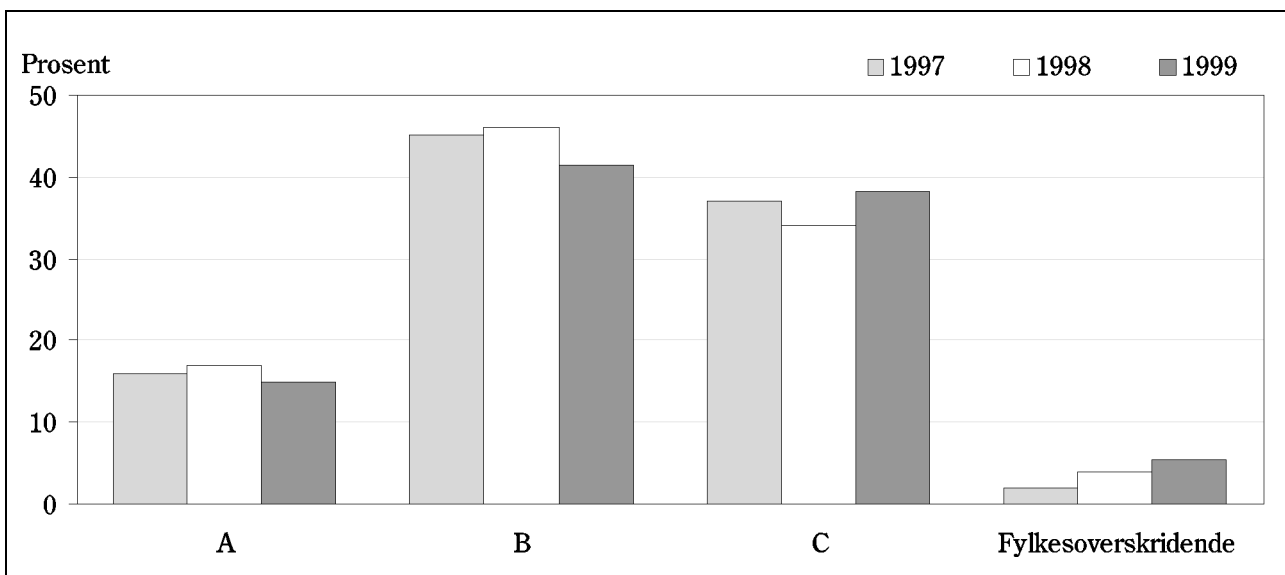
Det er åpnet for at det kan gis betingede lån fra risikolånerammen. Slike lån kan avskrives hvis prosjektet mislykkes, i motsetning til ordinære risikolån som bare kan avskrives hvis bedriften mangler betalingsevne. Betingede lån eller tilskudd med tilbakebetalingsvilkår (betingede tilskudd) bør i større grad benyttes i prosjekter som har høy risiko og høy forventet avkastning.

For nærmere retningslinjer for bruken av virkemidlene over kap. 2425 og støttesatser vises det til forskrift og rundskriv H-2/99. Forskrift og rundskriv vil bli revidert i 2001.

Rapport for 1999-2000 for post 51 og post 53

Den totale rammen for distriktsutviklingstilskuddet var i 1999 på 736,1 mill. kr. Av dette disponerte SND 340,8 mill. kr, det vil si 46 pst. av totalrammen. Fylkeskommunene disponerte 395,3 mill. kr, det vil si 54 pst. av totalrammen. Iberegnet i den totale rammen er innbetalinger av betingede tilskudd fra tidligere år på 2,94 mill. kr. I tillegg til rammen disponerte departementet 5,5 mill. kr. 44,84 mill. kr ble i 1999 overført fra kap. 2425, post 51 til kap. 551, post 51. Det ble i 1999 gitt tilsagn om distriktsrettede risikolån for 461,4 mill. kr. Både rammen for distriktsutviklingstilskudd og risikolån er tilnærmet fullt utnyttet.

Som figur 3.5 viser, har fordelingen av midler i det geografiske virkeområdet vært tilnærmet konstant de tre siste årene. Størsteparten av tilsagnene er gått til område B og C, som også har det høyeste folketallet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Figur 3.5 Oversikt over bruk av virkemidler (distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettet risikolån) fordelt på virkemiddelsone A, B, C og fylkesoverskridende prosjekter i 1997-1999.

Fra og med 1998 er bruk av midler i utkantkommuner (kommuner med størst nedgang i folketallet de siste 5 og siste 10 år) rapportert særskilt. Tallene for 1999 viser at 13,5 pst. av distriktsutviklingstilskuddet og 13,5 pst. av risikolånet gikk til utkantkommuner. Sett i forhold til at det er om lag 8 pst. av befolkningen som bor i kommunene med størst nedgang i folketallet, viser dette at SND prioriterer disse kommunene.

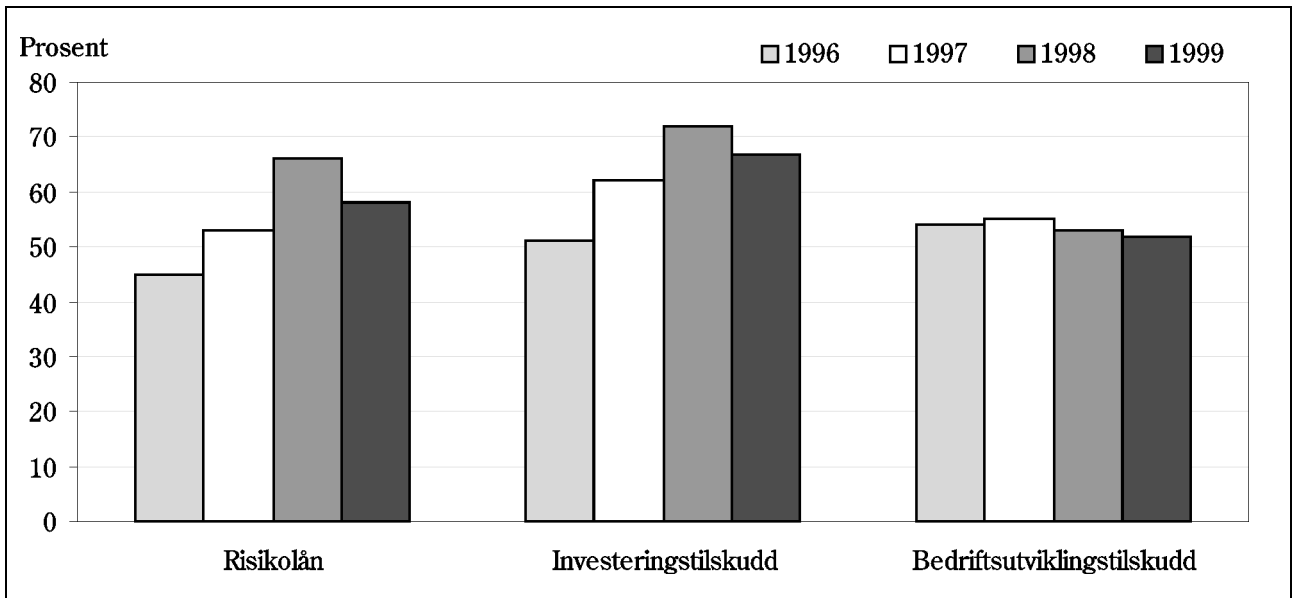
Tabell 3.23 viser fordelingen av risikolån og distriktsutviklingstilskudd på fylkene. Fylkeskommunenes rammer ble fastsatt etter andel av folketall innenfor sone A, B og C, vektet slik at en per-

son i sone A teller mer enn i sone B som teller mer enn i sone C. Ca. 5 pst. av rammen er fordelt etter utkantkriterium. SNDs sentrale ramme blir ikke fordelt etter geografisk område, slik at det geografiske nedslagsfeltet av den totale rammen vil variere en del fra år til år.

De tre nordligste fylkene og Sogn og Fjordane har mottatt mest lån og tilskudd. Finnmark fylke har mottatt mest distriktsutviklingstilskudd pr. innbygger og Sogn og Fjordane har mottatt mest risikolån pr. innbygger. Nordland er det fylket som totalt sett har mottatt mest distriktsutviklingstilskudd og risikolån.

Tabell 3.23 Fordeling av distriktsutviklingstilskudd og risikolån pr. fylke.

Fylke	Folketall 1.1.2000	Totalt		Pr. innbygger	
		Distrikts- utviklings- tilskudd	Risikolån	Distrikts- utviklings- tilskudd	Risikolån
Østfold	248 217	2 493 000	2 500 000	10	10
Hedmark	187 103	29 772 000	19 213 000	159	103
Oppland	182 701	26 412 000	13 973 000	145	76
Buskerud	236 811	9 487 000	3 325 000	40	14
Telemark	165 038	22 146 000	12 775 000	134	77
Aust-Agder	102 178	5 493 000	1 284 000	54	13
Vest-Agder	155 691	2 723 000	0	17	0
Rogaland	373 210	5 826 000	1 560 000	16	4
Hordaland	435 219	19 147 000	7 739 000	44	18
Sogn og Fjordane	107 589	71 665 000	103 205 000	666	959
Møre og Romsdal	243 158	39 770 000	41 349 000	164	170
Sør-Trøndelag	262 852	38 873 000	19 852 000	148	76
Nord-Trøndelag	127 108	51 692 000	25 007 000	407	197
Nordland	239 109	155 398 000	95 607 000	650	400
Troms	151 160	132 762 000	59 200 000	878	392
Finnmark	74 059	78 299 000	53 766 000	1 057	726
Svalbard		710 000	500 000		
Fylkesoverskridende		44 332 000	540 000		
Sum	3 291 203	737 000 000	461 395 000		

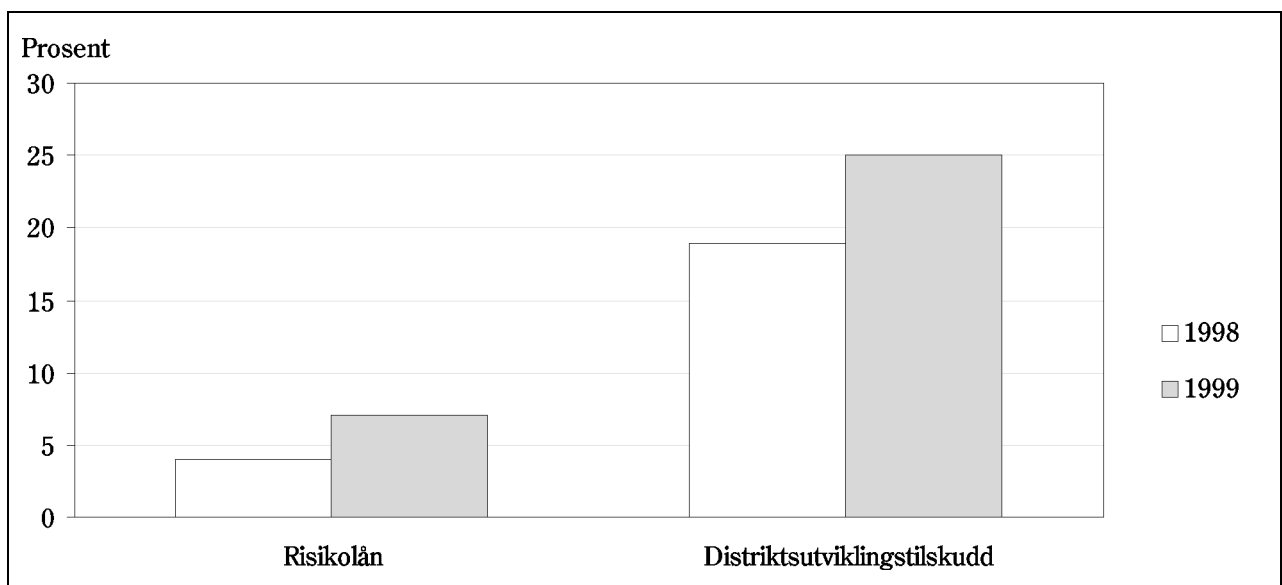
Figur 3.6 Andel av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd¹⁾ benyttet til nyetablering, nyskaping og omstilling i 1996-1999.

1) Distriktsutviklingstilskuddet er her delt opp i investeringstilskudd og bedriftsutviklingstilskudd.

Figur 3.6 viser at andelen av risikolån og investeringstilskudd som er brukt til nyskaping, nyetableringer og omstillingstiltak, har steget jevnt de siste årene, men viser en svak nedgang fra 1998 til 1999. Andelen av bedriftsutviklingstilskuddet som er brukt til formålet, har vært tilnærmet konstant siden 1996.

Figur 3.7 viser at andelen midler til kompetanseheving har økt. 7 pst. av risikolånene er gitt til kompetansetiltak, mens 25 pst. av distriktsutviklingstilskuddet gikk til kompetansetiltak.

De bedriftsrettede virkemidlene brukes i økende grad til å finansiere kvinnerettede tiltak. I underkant av 92,8 mill. kr ble i 1999 gitt til tiltak som defineres som kvinnerettede. Dette tilsvarer 7 pst. av risikolånet og 8 pst. av distriktsutviklingstilskuddet. Dette er en markert økning fra 1998 og 1997 da henholdsvis 45,4 mill. kr og 13,4 mill. kr ble brukt til kvinnerettede tiltak. En del av økningen kan tilskrives en forbedringer i registreringen av kvinnerettede tiltak. SND arbeider målbevisst for å øke andelen til kvinnerettede tiltak.

Figur 3.7 Andel av risikolån og distriktsutviklingstilskudd benyttet til kompetanseheving i 1998-1999.

Tabell 3.24 Andelen av antall tilsagn brukt etter bedriftsstørrelse. I prosent.

	1998		1999	
	1-19 ansatte	1-99 ansatte	1-19 ansatte	1-99 ansatte
Risikolån.....	76	95	73	98
Distriktsutviklingstilskudd.....	78	97	78	96

I bruken av midlene skal små og mellomstore bedrifter (SMB) prioriteres. I 1999 gikk 78 pst. av tilsagnene om distriktsutviklingstilskudd til bedrifter med under 20 ansatte. Ser en på beløp, tilfalt 63 pst. av distriktsutviklingstilskuddet denne gruppen bedrifter. I tabell 3.24 er støtte til flerbedriftsprosjekt via program som for eksempel FORNY (Forskningsbasert nyskaping) og BIT (Bransjerettet IT) holdt utenfor. I disse programmene er mottakerne hovedsakelig små bedrifter, slik at småbedriftenes andel av virkemidlene reelt sett er høyere. Støtte til SMB er viktig da sysselsetting og verdiskaping i privat sektor i økende grad skjer i denne sektoren.

I 1999 ble 6 pst. av risikolånene gitt som betingede lån, mens 0,4 pst. av investeringstilskuddet og 1 pst. av bedriftsutviklingstilskuddene ble gitt som betinget tilskudd. Kravet i 1999 om at 4 pst. av distriktsutviklingstilskuddet skulle gis som betinget tilskudd ble dermed ikke oppfylt. Departementet ønsker at både bruken av betingede lån og betingede tilskudd skal øke.

Det ble øremerket 14 mill. kr til KIFT (Kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting) i 1999. Rapportering viser at programmet i stor grad har nådd kvinner, ungdom, nyetablerte bedrifter og næringshage-prosjekter. 52 pst. av midlene har gått til prosjekter med nyskaping som formål. Produktutvikling og kompetanseutvikling er de dominerende investeringssartene, med til sammen 73 pst.

Rapport 1. halvår 2000

Pr. 30.6.2000 var 86 pst. av SNDs sentrale ramme for distriktsutviklingstilskudd brukt, mens 59 pst. av den fylkesfordelte rammen var benyttet. Tilsvarende tall for risikolånene var for SND sentralt 73 pst. av rammen, og av den fylkesfordelte rammen 54 pst.

Pr. 17.8.2000 har det kommet inn søknader for 31 mill. kr til verftsprogrammet. Rammen for 2000 er 30 mill. kr. Få søknader har blitt behandlet, da det har vært nødvendig å avvente avklaring fra EFTAs overvåkingsorgan, ESA.

Budsjettforslag 2001

Til sammen bevilges SND 880,9 mill. kr over kap. 2425, post 51 og post 53 for 2001. Næringslivet står overfor store nyskappingsutfordringer i årene framover. Kompetanse og evne til raskt å kunne ta i bruk ny teknologi vil være blant de viktigste faktorene for å sikre langsiktig konkurransevne og verdiskaping. Det foreslås derfor at til sammen 80 mill. kr over postene 2425.51 og 2425.53 settes av til en særskilt satsning på nyskaping i 2001. Disse midlene er en del av en større satsing, hvor det i tillegg foreslås bevilget 20 mill. kr til kunnskapsbaserte nyetableringer over etablererstipendet, kap. 551, post 55. Av rammen på 80 mill. kr over kap. 2425 vil det bli øremerket midler til et nyskappingsprogram for kommersiell utnyttelse av marine ressurser og et nytt e-handelsprogram. Satsningen på marine ressurser er en fellessatsing mellom Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Fiskeridepartementet, mens nytt e-handelsprogram er en fellessatsing mellom Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Budsjettforslag 2001 - post 51 Distriktsutviklingstilskudd

For 2001 foreslås det en bevilgning på 780,9 mill. kr over kap. 2425, post 51. Det er ønskelig å vri bruken av distriktsutviklingstilskuddet og risikolån i enda sterkere grad over på tiltak som bidrar til å heve kunnskapsintensiteten i eksisterende næringsliv, og som bidrar til at etableres nye kunnskapsintensive bedrifter i distriktene. Det vil bli lagt særlig vekt på at støtte til kompetanseheving, produktutvikling og netverksbygging skal styrkes. Departementet tar sikte på at 40 pst. av midlene skal benyttes til kompetansetiltak i næringslivet i 2001. Attraktive arbeidsplasser og ønsket næringsutvikling forutsetter en todelt satsing: For det første å bidra til at distriktene får en økt andel av veksten i kunnskapsbaserte og tjenesteytende næringer og bransjer. For det andre å øke lønnsomheten og verdiskapingen i eksisterende næringsliv ved å

bidra til økt kunnskapsinnhold og omstillingsevne i eksisterende produksjon. For å lykkes med en slik satsing må SND i større grad arbeide aktivt for å fremme slike typer investeringer i det eksisterende næringsliv og for å fremme etablering av nye kunnskapsintensive bedrifter. Dette er ressurskrevende arbeid. Det åpnes for at SND i tilknytning til spesifikke satsinger kan benytte deler av bevilgningen til administrative tiltak for å fremme nyskaping i næringslivet. Bruk av midler til slike tiltak må avklares i hvert enkelt tilfelle med departementet.

Møreforskning sin kundeundersøkelse viser at bedriftene ønsker at SND bidrar med faglig oppfølging av nyetablerte bedrifter. Tiltak som bidrar til å fremme oppfølging av nyetablerte bedrifter vil derfor bli prioritert. Bruk av betingede tilskudd muliggjør at i de tilfeller bedriften oppnår høy avkastning, kan hele eller deler av tilskuddet kreves tilbakebetalt i henhold til inngått avtale. Det er departementets forutsetning at bruken av betingede tilskudd skal økes.

I 2001 vil utvikling av kompetansenettverk i tilknytning til små og mellomstore bedrifter i distriktene bli prioritert. Det vil også bli prioritert en satsing på effektiv anvendelse av IT i små og mellomstore bedrifter.

Program for verftsindustrien som kompensasjon for bortfall av arbeidsgiveravgiftsfordel

Det foreslås at 30 mill. kr settes av til program rettet mot verftsindustrien. Programmet er en kompensasjon for bortfall av arbeidsgiveravgiftsfordel.

KIFT

Det forutsettes at arbeidet med å fremme KIFT (Kompetanseintensiv forretningsmessig tjenesteyting) fortsetter og intensiveres. Men departementet ser det ikke som hensiktsmessig å øremerke en egen ramme til dette arbeidet.

Budsjettforslag 2001 - post 53 Tilskudd til dekning av tap på lån, fond

I forbindelse med at SND og fylkene hvert år får bevilget risikolån, blir det satt av et tapsfond som skal dekke alle framtidige tap på den tildelte rammen. Det foreslås at tapsavsetningen for 2001 settes til 25 pst. av tilsagnsrammen, som er samme nivå som de siste 5 år. For 2001 foreslås

det bevilget 100 mill. kr over kap. 2425, post 53. Den tilhørende lånerammen blir da 400 mill. kr. Risikolån kan eventuelt kombineres med rentefritak i en oppstartsfase av prosjektet. En slikt tilbud vil være særlig aktuelt for å bedre vilkårene for kapitalsvake nyetablerere.

Betingede lån

Økt bruk av betingede lån kan bidra til at bedrifter iverksetter flere nyskappingsprosjekter med høy risiko. Det forutsettes at SND i 2001 skal benytte 10 pst. av tapsfondsrammen, dvs. 10 mill. kr, som tapsfond til betingede lån. Det er høyere risiko knyttet til å gi betingede lån enn det er ved bruk av ordinære risikolån. Det foreslås derfor at tapsfondsavsetningen for betingede lån settes lik 40 pst. av lånerammen. Lånerammen for de betingede lån blir dermed 25 mill. kr. For at SND skal kunne opprettholde en risikoprofil på 25 pst. for ordinære risikolån vil ovenfor beregnede låneramme på 400 mill. kr reduseres med 15 mill. kr til totalt 385 mill. kr.

Post 74 Dekning av tap på lån

SND får tildelt tapsfond til dekning av framtidige tap på risikolån. I den grad SND oppnår et lavere tap enn 25 pst. kan SND beholde inntil 10 pst. av det overskytende beløpet. Hvis tapet derimot er større enn 25 pst. må SND selv dekke inntil 10 pst. av underskuddet. For enkelte låne- og garantiordninger har SND allerede tapt mer enn 10 pst. av tapsfondet. I revidert nasjonalbudsjett for 1999 (jf. St.prp. nr. 67 (1998-1999)) ble det derfor over en ny post (post 74) bevilget 24,1 mill. kr til dekning av tap på risikolån og garantier utover tapsfondets størrelse. I revidert nasjonalbudsjett for 2000 er det bevilget 4 mill. kr over post 74.

Det er ikke varslet realiserte tap som må dekkes inn i 2001.

Post 75 Dekning av tap på låneårganger uten tapsfondsavsetning

Posten skal dekke tap på lån og garantier for lån gitt av Distriktenes utbyggingsfond og fylkeskommunene før 1. januar 1991. Midler er blitt bevilget over statsbudsjettet to år etter at tapene har oppstått.

Det er ikke behov for bevilgning over denne posten for 2001.

Kap. 2426 SIVA (jf. kap. 5326)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
90	Lån til SIVA, <i>overslagsbevilgning</i>	130 000	340 000	270 000
	Sum kap. 2426	130 000	340 000	270 000

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tillegg-bevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 2426, post 90 satt ned med 90 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Post 90 Lån til SIVA, overslagsbevilgning

SIVA skal foreta all opplåning i statskassen og betale en låneprovisjon til staten på 0,4 pst. SIVA har anledning til å velge løpetid på sine innlån. Foretaksmøtet fastsetter et øvre tak for opplåningen i statskassen, for tiden på 870 mill. kr. Rammen opprettholdes for 2001.

SIVA investerte på konsernbasis 145,7 mill. kr i bygg og eiendommer i 1999. Tilsvarende sum for

1998 var 265 mill. kr og 220 mill. kr for 1997. Av SIVAs samlede eiendomsinvesteringer ligger 71,5 pst. innenfor gjeldende distriktspolitiske virkeområde.

For 2001 foreslås det å sette rammen for brutto innlån til 270 mill. kr. Inkludert i dette er 150 mill. kr til refinansiering av tidligere låneopptak i statskassen.

Det vises ellers til omtale under kap. 552, post 70.

Kap. 5326 SIVA (jf. kap. 2426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
71	Låneprovisjon	2 589	3 000	2 150
90	Avdrag på utestående fordringer	140 000	240 000	180 000
	Sum kap. 5326	142 589	243 000	182 150

Post 71 Låneprovisjon og post 90 Avdrag på utestående fordringer

SIVA har adgang til innlån fra statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Foretaket kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på statspapirene. Foretaket velger selv hvilke statspapir lånene skal knyttes til.

SIVA skal betale en årlig låneprovisjon til staten på 0,4 pst. av innlånsporteføljen, regnet til pari kurs. Anslag på låneprovisjonen til staten i 2001 settes til 2,15 mill. kr. Anslag på avdrag til staten i 2001 settes til 180 mill. kr.

De oppførte beløp på post 71 og post 90 er overslag, og kan endre seg blant annet fordi lån kan bli innfridd før forfall.

Kap. 5327 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene mv.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
50	Tilbakeføring av tilskudd	103 528	80 000	80 000
51	Tilbakeføring av tapsfond	34 476	25 000	25 000
	Sum kap. 5327	138 004	105 000	105 000

**Post 50 Tilbakeføring av tilskudd og post 51
Tilbakeføring av tapsfond**

Bevilgninger til tilskudd og tapsfond innenfor det distriktspolitiske virkeområdet blir overført i budsjetterminen til egne fondskonti i Norges Bank og blir samtidig utgiftsført i statsregnskapet.

De midlene som blir ført tilbake i 2001, stammer fra tilsagn som ble gitt i 1997 og som ikke har

eller bare delvis har kommet til utbetaling, eller 2000-midler det ikke er gitt tilsagn for. Det foreslås at post 50 Tilbakeføring av tilskudd bevilges med 80 mill. kr og at post 51 Tilbakeføring av tapsfond bevilges med 25 mill. kr. Det er vanskelig å vurdere hvor mye som vil bli tilbakeført, og det vil variere fra år til år.

Kap. 5613 Renter fra SIVA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
80	Renter	46 829	50 490	54 925
	Sum kap. 5613	46 829	50 490	54 925

Post 80 Renter

Rentesatsene på SIVAs lån i statskassen bestemmes av markedsrenten på de valgte statspapirer på det tidspunkt renten fastsettes. Anslag

på renter til staten i 2001 settes til 54,9 mill. kr. Det vises for øvrig til omtalen under kap. 5326 SIVA.

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner

Samlede utgifter under programkategori 13.70

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
571	Rammetilskudd til kommuner	32 706 313	34 888 000	35 491 000	1,7
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	16 546 929	17 177 000	18 586 000	8,2
	Sum kategori 13.70	49 253 242	52 065 000	54 077 000	3,9

Samlede inntekter under programkategori 13.70

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert bud- sjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
3571	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)	19 000	33 710	132 424	292,8
3572	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)			22 555	
	Sum kategori 13.70	19 000	33 710	154 979	359,7

Innledning

Inntektssystemet er et system for fordeling av statlige rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Rammetilskudd og skatteinntekter fra inntekts- og formueskatt utgjør til sammen om lag 70 pst. av inntektene til kommunesektoren. Disse inntektene er frie inntekter, det vil si inntekter som kommuner og fylkeskommuner kan disponere fritt uten andre bindinger fra staten enn lover og forskrifter.

Tilskudd innenfor inntektssystemet blir gitt som rammetilskudd. Tilskuddene blir utbetalt samlet gjennom ti årlige terminbeløp som skal innføres i kommunale regnskaper og budsjetter på samme hovedkapittel som skatteinntektene. Det inntektsutjevne tilskuddet fordeles over syv av de ti terminbeløpene.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å sikre utjevning av de økonomiske forutsetningene for et likeverdig kommunalt og fylkeskommunalt tjenestetilbud. Ulik standard i

det kommunale tjenestetilbudet kan dels skyldes forskjeller i økonomiske ressurser, dels forskjeller i utgiftsbehov. Inntektsutjevningen i inntektssystemet skal derfor delvis utjevne forskjeller i skatteinntekter og gjennom utgiftsutjevningen skal kommuner og fylkeskommuner få full kompensasjon for ufrivillige kostnader i tjenesteproduksjon.

Utgiftsbehovet blir regnet ut på grunnlag av en kostnadsnøkkel som består av 16 ulike kriterier for kommunene og 17 ulike kriterier for fylkeskommunene. Kostnadsnøkkelen for utgiftsutjevningen er basert på at utjevningen skal omfatte ufrivillige forhold som har dokumentert betydning for utgiftene til (fylkes)kommunene. Med ufrivillige forhold menes her forhold som den enkelte (fylkes)kommune ikke kan påvirke, som for eksempel alderssammensetningen i befolkningen. Utgiftsutjevningen omfatter helse- og sosialsektoren, grunnskolesektoren og administrasjon for kommunene, og helsesektor, videregående opplæring og samferdselssektoren for

fylkeskommunene. En felles kostnadsnøkkel for kommunene og en felles kostnadsnøkkel for fylkeskommunene er bygd opp ved å vekte sammen kostnadsnøkklene på de enkelte sektorer og områder.

Om det enkelte tilskudd som blir fordelt gjennom inntektssystemet

Det samlede rammetilskuddet til kommunene for 2001 blir bevilget over seks ulike poster på kap. 571 i statsbudsjettet. Post 66 Overgangsordning ved innføring av løpende inntektsutjevning faller bort som post fra 2001 (dette er nærmere omtalt under post 60, i avsnittet om inntektsutjevning). For kommunene blir disse tilskuddene bevilget over kap. 571:

- post 60 Innbyggertilskudd med utgifts- og inntektsutjevning
- post 62 Nord-Norgetilskudd
- post 63 Regionaltilskudd
- post 64 Skjønnstilskudd
- post 65 Hovedstadstilskudd
- post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd

For fylkeskommunene blir det samlede rammetilskuddet bevilget over fire ulike poster på kap. 572. Post 66 Overgangsordning ved innføring av løpende inntektsutjevning faller bort som post fra 2001 (dette er nærmere omtalt i avsnittet om inntektsutjevning). For fylkeskommunene blir disse tilskuddene bevilget over kap. 572:

- post 60 Innbyggertilskudd med utgifts- og inntektsutjevning
- post 62 Nord-Norgetilskudd
- post 64 Skjønnstilskudd
- post 65 Hovedstadstilskudd

Post 60 Innbyggertilskudd med utgifts- og inntektsutjevning

Det blir bevilget et innbyggertilskudd til kommunene og et tilsvarende til fylkeskommunene. Størrelsen på innbyggertilskuddet utgjøres av differansen mellom de samlede rammeoverføringer og summen av postene 62-68. Inntektsutjevningen inngår nå i post 60 som en følge av innføringen av løpende inntektsutjevning fra 1.1.2000.

Tabell 3.25 Kostnadsnøkkel for kommunene.

Kriterium	Vekt
Basistillegg.....	0,028
Innbyggere 0-5 år	0,025
Innbyggere 6-15 år	0,309
Innbyggere 16-66 år	0,130
Innbyggere 67-69 år	0,082
Innbyggere 80-89 år	0,123
Innbyggere 90 år og over	0,045
Skilte og separerte 16-59 år.....	0,066
Arbeidsledige 16-59 år	0,023
Dødelighet.....	0,024
Ikke- gifte 67 år og over	0,024
Innvandrere med fremmedkulturell bakgrunn.....	0,004
Beregnet reisetid.....	0,037
Innbyggere bosatt spredtbygd.....	0,011
Psykisk utviklingshemmede 16 år og over	0,066
Psykisk utviklingshemmede under 16 år .	0,003
Sum	1,000

Innbyggertilskuddet blir i utgangspunktet beregnet som et likt beløp pr. innbygger til alle kommuner og fylkeskommuner. Deretter blir tilskuddet justert for den enkelte kommune og fylkeskommune for følgende:

- omfordeling gjennom utgiftsutjevningen basert på kostnadsnøkklene for kommuner og fylkeskommuner
- omfordeling av skatteinntekter gjennom inntektsutjevningen
- innlemming av øremerkede tilskudd m.m. som ikke omfattes av overgangsordningen
- overgangsordningen for regelendringer, oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd m.m.

Beregningen av innbyggertilskuddet/utgiftsutjevningen er vist i Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Kommunal- og regionaldepartementet (Grønt hefte). Inntektsutjevningen blir beregnet fortløpende i løpet av år 2001.

Kostnadsnøkkelen for kommunene

Kostnadsnøkkelen for kommunene er den samme i 2001 som i 2000.

Kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene

I St.prp. nr. 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 mv. ble det foreslått å ikke endre kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene, med unntak av å oppjustere vektene for samferdsel i den samlede nøkkelen. Oppjusteringen ble foreslått fordi to tilskudd som tidligere ble gitt som øremerkede tilskudd over Samferdselsdepartementets budsjett innlemmes i inntektssystemet i 2001. Dette gjaldt tilskudd til fylkesvegformål på 250,9 mill. kr og avgiftskompensasjon til rutebiler på 464 mill. kr. En oppjustering av kriteriene for samferdsel vil bety en oppjustering av nøkkelen for fylkesveger og en oppjustering av nøkkelen for lokale ruter.

Av hensyn til stabilitet i systemet, har departementet etter en nærmere vurdering kommet fram til at kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene ikke endres i 2001. Departementet har for tiden under arbeid et prosjekt for å forbedre nøkkelen til lokale ruter. Siden avgiftskompensasjon til rutebiler utgjør om lag 2/3 av det totale innlemmingsbeløpet, og nøkkelen for lokale ruter kanskje vil endres som følge av utredningen, er det uheldig å justere vektene i dagens nøkkel for lokale ruter. Beløpet for fylkesveg er alene ikke av en slik størrelsesorden at kostnadsnøkkelen bør endres. Kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene i 2001 blir dermed den samme som i 2000.

Inntektsutjevning

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller mellom kommunenes skatteinntekter og mellom fylkeskommunenes skatteinntekter. Fra og med 2000 ble det innført løpende inntektsutjevning. Løpende inntektsutjevning innebærer at inntektsutjevningen for den enkelte kommune og fylkeskommune beregnes fortløpende 7 ganger i året når skatteinngangen foreligger.

Inntektsutjevningen vil fra og med 2001 være basert på at kommuner med skatt under 110 pst. av landsgjennomsnittet får kompensert 90 pst. av forskjellen mellom egen skatt og dette referansenivået. I tillegg trekkes kommuner med skatteinntekt over 140 pst. av landsgjennomsnittet 50 pst. av skatteinntekten over dette treknivået. Fylkeskommuner med skatt under 120 pst. av landsgjennomsnittet vil fra og med 2001 få kompensert 90 pst. av forskjellen mellom egen skatt og referansenivået på 120 pst. Det er ingen trekking for fylkeskommuner med høye skatteinntekter.

Tabell 3.26 Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene.

Kriterium	Vekt
Innbyggere 0-15 år.....	0,072
Innbyggere 16-18 år.....	0,273
Innbyggere 19-34 år.....	0,084
Innbyggere 35-66 år.....	0,153
Innbyggere 67-74 år.....	0,072
Innbyggere 75 år og over.....	0,096
Dødelighet 0-64 år	0,049
Skilte og separerte 16-59 år	0,017
Enslige og enslige forsørgere	0,030
Rutenett til sjøs	0,014
Innbyggere bosatt spredtbygd.....	0,009
Areal.....	0,004
Storbyfaktor	0,007
Befolkning på øyer	0,004
Vedlikeholdskostnader (veg)	0,028
Reinvesteringskostnader (veg)	0,014
Søkere yrkesfag	0,074
Sum	1,000

I 2000 har kommuner og fylkeskommuner som tapte på at 1998 falt bort som grunnlag for det inntektsutjevningstilskuddet fått kompensasjon over post 66, overgangsordning ved innføring av løpende inntektsutjevning. Overgangsordningen har blitt finansiert innenfor skjønnsrammen. Overgangsordningen vil ikke bli videreført i 2001, post 66 faller derfor bort som egen post og midlene i post 66 vil bli overført til skjønnsrammen. Kommuner og fylkeskommuner som tapte vesentlig på at 1999 falt bort som grunnlag for det inntektsutjevningstilskuddet kan eventuelt vurderes i forhold til skjønnsfordelingen i 2002.

Post 62 Nord-Norgetilskudd

Regjeringen ønsker som ledd i sin distrikts- og regionalpolitikk at kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge skal sikres muligheter til å gi et bedre tjenestetilbud enn kommuner og fylkeskommuner ellers i landet. Kommuner og fylkeskommuner i Nord Norge får derfor et eget tilskudd. Tilskuddet skal videre bidra til at vi får en høy kommunal og fylkeskommunal sysselsetting i et område med et konjunkturavhengig næringsliv.

Tabell 3.27 Nord-Norgetilskudd.

	Kr pr. innbygger
<i>Kommuner:</i>	1 190
Nordland.....	
Troms	2 283
Finnmark.....	5 559
<i>Fylkeskommuner:</i>	
Nordland.....	1 344
Troms	1 612
Finnmark	1 883

Tilskuddet blir utbetalt som en felles sats pr. innbygger for alle kommunene innenfor hvert fylke og en sats for hver fylkeskommune. Satsene blir fastsatt i statsbudsjettet. Regjeringen foreslår at satsene oppjusteres i takt med prisstigningen for 2001.¹⁾

Post 63 Regionaltilskudd

Regionaltilskuddet er på samme måte som Nord-Norgetilskuddet begrunnet ut fra regionalpolitiske hensyn. Regionaltilskuddet er utformet slik at det kun er kommuner som er innenfor prioriteringsområdet for distriktspolitiske virkemidler, har under 3 000 innbyggere og lavere skatteinntekter pr. innbyggere enn 110 pst. av landsgjennomsnittet som får tilskuddet. Tilskuddet blir gradert etter det geografiske virkeområdet for distriktspolitiske virkemidler (A-D). Område A har høyest prioritet ved bruk av distriktspolitiske virkemidler, område D har lavest prioritet.

Regionaltilskuddet vil bli økt i 2001. Dette er i tråd med den 5-årige opptrappingsplanen som Stortinget har gitt sin tilslutning til. 2001 er siste året i denne opptrappingsplanen. Tabell 3.28 viser graderingen og regionaltilskudd pr. kommune. Regjeringen foreslår at satsene oppjusteres i takt med prisstigningen for 2001.

Tabell 3.28 Gradering av regionaltilskudd etter prioriteringsområde for distriktspolitiske virkemiddel.

Område	Beløp pr. kommune	
	2000	2001
Prioriteringsområde A.....	6 168	8 042
Prioriteringsområde B, C, D...	2 673	3 485
Utenfor distriktspolitisk område	0	0

Regjeringens vurdering er at regionaltilskuddet er et hensiktsmessig virkemiddel i regionalpolitikken. Regjeringen vil derfor videreføre tilskuddet som en fast del av inntektssystemet. Størrelsen og fordelingen av tilskuddet vil i årene framover bli sett i sammenheng med den samlede regionalpolitiske satsingen og vurderes i de årlige budsjett.

Post 64 Skjønnsstilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Fordelingen etter skjønn ses i sammenheng med fordelingen etter objektive kriterier i den faste delen i inntektssystemet. Samlet skjønnsramme for 2001 på 4 474 mill. kr, etter at 300 mill. kr er overført til innbyggertilskuddet i inntektssystemet, ble vedtatt under Stortingets behandling av St.prp. nr. 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 mv. Overgangsordningen ved løpende inntektutjevning i 2000 på 273,9 mill. kr er lagt inn i skjønnsrammen. Det vises her til omtale av inntektutjevning under post 60.

Av skjønnsrammen på 4 474 mill. kr var i utgangspunktet 2 332 mill. kr satt av til ordinært skjønn på grunnlag av et foreløpig anslag på det ekstraordinære skjønnsstilskuddet (tapskompensasjon). Det ekstraordinære skjønnen er nå endelig beregnet til 2 121,4 mill. kr, noe som gjør at det ordinære skjønnen øker til 2 352,6 mill. kr. Det ordinære skjønnen for 2001 utgjør 1 733,6 mill. kr for kommunene og 619,0 mill. kr for fylkeskommunene. Innenfor skjønnsrammen til kommunene er det gitt kompensasjon knyttet til særlig ressurskrevende brukere av kommunale

¹⁾Rammeoverføringer er fastsatt med utgangspunkt i en prisjusteringsdeflator på 4,3 pst. I fastsettingen av denne deflatoren er virkningen av ferie og læreroppjøret holdt utenom både i 2000 og 2001. Kompensasjon for utvidet ferie og læreroppjøret, til sammen om lag 3,4 mrd. kr, er lagt direkte inn i på post 60 (innbyggertilskuddet). Medregnet virkningen av ferie og læreroppjør får man en deflator på 5,3 pst.

tjenester. Videre er det satt av midler til kommuner i Nordland og Finnmark som har hatt ekstraordinært store utgifter på grunn av store snømengder vinteren 2000. Det er også satt av 9 mill. kr til kommuner i det samiske området i Troms og Finnmark som har merutgifter som følge av tospråklighet. Dette innebærer en økning på vel 7 mill. kr i forhold til i 2000.

Departementet så i St.prp. nr. 62 (1999-2000) om kommuneøkonomien 2001 mv. nærmere på kompensasjonsordningen for særlig ressurskrevende brukere av kommunale tjenester. Det ble her åpnet for at kommuner som får nye ressurskrevende brukere etter at skjønnsfordelingen er foretatt, kan søke departementet om forskudd på rammetilskudd uten krav om tilbakebetaling. Slike forskudd kan gis dersom dette er nødvendig for å kunne gi brukeren et tilfredsstillende tjenestetilbud. Departementet vil i tildelingen av forskudd ta utgangspunkt i de samme retningslinjene som gjelder i den opprinnelige tildelingen gjennom skjønnsstilskuddet, jf. kap. 14 i St. prp. nr. 62 (1999-2000) om kommuneøkonomien 2001 mv. I en totalvurdering vil departementet legge vekt på hvor ressurskrevende brukeren er, størrelsen på kommunen og dens økonomiske evne til å gi et tilfredsstillende tjenestetilbud til brukeren. Departementet foreslår ut fra hensynet til likebehandling av kommunene at 1. juni 2001 settes som en frist for søknader om forskudd knyttet til nye ressurskrevende brukere. Kommuner som får nye ressurskrevende brukere etter dette tidspunktet vil bli fanget opp av den ordinære kompensasjonsordningen for 2002.

Ordnings med tilskudd over ordinært skjønn til utviklings- og utredningsprosjekter i kommuneforvaltningen foreslås videreført i 2001 med inntil 25 mill. kr. Av dette foreslås det at inntil 10 mill. kr øremerkes til oppfølging av KOSTRA, jf. omtale under kap. 500, post 22. Departementet vil rapportere tilbake til Stortinget om bruk av skjønnsmidler til slike prosjekter i Kommuneøkonomiproposisjonen for 2002.

Det ekstraordinære skjønnsstilskuddet

Det ekstraordinære skjønnsstilskuddet er en kompensasjon til de kommuner og fylkeskommuner som tapte på omleggingen av inntektssystemet i 1997 og som ikke har fått dette tapet dekket gjennom regionaltilskuddet. Det ekstraordinære skjønnsstilskuddet vil i samsvar med tidligere vedtak bli trappet opp i 2001. Beløpet for 2001 er korrigert for prisstigningen, og utgjør 2 121,4 mill. kr, fordelt med 1 472,4 mill. kr for kommunene og 649,0 mill. kr for fylkeskommunene.

Post 65 Hovedstadstilskudd

I 1999 ble det innført et eget hovedstadstilskudd i inntektssystemet. Tilskuddet ble opprettet for å gi Oslo kompensasjon for om lag halvparten av det inntektsbortfall (fylkes)kommunen fikk da selskapskatten ble gjort statlig. Begrunnelsen for hovedstadstilskuddet er at regjeringen vurderer det slik at Oslo har spesielle oppgaver som hovedstad.

Hovedstadstilskuddet vil bli noe justert i 2001 som følge av at 300 mill. kr av skjønnsrammen blir overført til innbyggertilskuddet i inntektssystemet (jf. nærmere omtale under post 64). Oslo mottar ikke ordinært skjønn, departementet har derfor, som varslet i St.prp. nr. 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 mv., foretatt en motregning mot hovedstadstilskuddet av gevinsten Oslo får ved denne endringen. Hovedstadstilskuddet til Oslo kommune blir redusert med 23 mill. kr og hovedstadstilskuddet til Oslo fylkeskommune blir redusert med 11 mill. kr, mens innbyggertilskuddet øker med tilsvarende beløp.

Hovedstadstilskuddet er prisjustert og vil for år 2001 utgjøre 182,2 mill. kr for Oslo kommune og 127,3 mill. kr for Oslo fylkeskommune.

Tabell 3.29 Skjønnsstilskudd.

	Ordinært skjønnsstilskudd	Ekstraordinært skjønnsstilskudd	Sum
Kommuner	1 733,0	1 472,4	3 206,0
Fylkeskommuner	619,0	649,0	1 268,0
Sum	2 352,0	2 121,4	4 474,0

(i mill. kr)

Post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd

Fra år 2000 er det satt i gang et fireårig forsøk med tildeling av øremerkede tilskudd som rammetilskudd i 20 kommuner. Et viktig formål med forsøket er å finne ut om tilførsel av inntekter som rammetilskudd bidrar til mer effektiv oppgaveløsning. Det er ønskelig å se både om kommunene kan produsere billigere tjenester og om tjenesteytingen i større grad blir målrettet i forhold til innbyggernes behov. Forsøket vil også kunne si noe om betydningen av større handlefrihet for lokaldemokratiet.

De 20 kommunene som deltar i forsøket er: Stavanger, Nettet, Flakstad, Norddal, Namdalseid, Søgne, Randaberg, Orkdal, Alta, Nord-Aurdal, Hurdal, Etne, Meldal, Nordreisa, Nore og Uvdal, Råde, Frogn, Nord-Odal, Tønsberg og Lillehammer. For hver forsøkskommune er det også valgt ut en sammenlikningskommune til hjelp i evalueringen av forsøket.

Det vises for øvrig til omtale under de aktuelle kapitlene og postene.

Det er en forutsetning for forsøket at kommunene ikke skal tape på å delta, og at forsøket gjennomføres innenfor rammen av kommuneopplegget. Samtidig skal forsøket være reelt basert på rammefinansiering. Det er også viktig med forholdsvis stabile rammebetingelser for kommunene. Disse premisene er lagt til grunn for beregning av totalbeløpet på kap. 571, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede

tilskudd. Beløp som normalt ville blitt bevilget til forsøkskommunene fra postene i listen ovenfor er overført til kap. 571, post 68 og utgjør anslagsvis 865 mill. kr. Ved behov vil det være adgang til å omdisponere mellom kap. 571, post 68 og postene som inngår i forsøket, jf. forslag til romertallsvedtak V.

Ved behandlingen av kommuneøkonomi-proposisjonen for 2001 (St.prp. nr. 62 (1999-2000)) sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om innlemming av en rekke øremerkede tilskudd i inntektssystemet. Av disse inngår kap. 221, post 63 Tilskudd til skolefritidsordninger og kap. 614, post 63 Tilskudd til utvikling av sosialtjenesten og rusmiddeltiltak i forsøket med rammefinansiering. I tillegg foreslår regjeringen at kap. 221, post 66 Leirskoler innlemmes. Denne inngår også i forsøket med rammefinansiering. Tilskudd som inngår i rammeforsøket, og som skal innlemmes i inntektssystemet, går ut av forsøket på det tidspunkt de innlemmes. Tilskuddene inngår i overgangsordningen i inntektssystemet på samme måte for forsøkskommuner som for andre kommuner.

Evalueringen av forsøket finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet og skal gjennomføres av Telemarksforskning. Aktuelle problemstillinger er om kommunene opplever større handlefrihet gjennom forsøket, om kommunene prioriterer annerledes enn tidligere og om innbyggernes tilfredshet med tjenestetilbudet endres som følge av forsøket.

Boks 3.10 Tilskudd som inngår i forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd*Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet:*

- Kap. 221, post 63 Tilskudd til skolefritidsordninger
- Kap. 221, post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen
- Kap. 221, post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler
- Kap. 254, post 60 Tilskudd til norskopplæring for innvandrere

Kommunal- og regionaldepartementet:

- Kap. 521, post 60 Integreringstilskudd
- Kap. 550, post 61 Kommunale næringsfond
- Kap. 586, post 63 Kompensasjon for utgifter til renter og avdrag

Sosial- og helsedepartementet:

- Kap. 670, post 61 Tilskudd til omsorgstjenester
- Kap. 673, post 61 Oppfølging av ansvarsreformen for mennesker med psykisk utviklingshemming
- Kap. 673, post 63 Begrenset bruk av tvang
- Kap. 743, post 62 Tilskudd til psykiatri i kommuner

Barne- og familiedepartementet:

- Kap. 840, post 60 Tilskudd til kommuner til krisetiltak
- Kap. 856, post 60 Driftstilskudd til barnehager

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
60	Innbyggertilskudd/utgiftsutjevning	22 465 421	29 441 758	29 669 007
61	Inntektsutjevnenende tilskudd	6 179 259		
62	Nord-Norge-tilskudd	973 812	995 593	1 041 332
63	Regionaltilskudd	283 350	393 747	527 303
64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 572 post 64</i>	2 580 213	2 856 674	3 206 000
65	Hovedstadstilskudd	170 025	196 786	182 248
66	Overgangsordning ved innføring av løpende inntekt- sutjevning		250 869	
68	Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd		752 573	865 110
90	Forskudd på rammetilskudd	54 233		
Sum kap. 571		32 706 313	34 888 000	35 491 000

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggss-bevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 571, post 60 økt med 41,85 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Nærmere omtale av de enkelte postene under kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, med unntak av post 90, er gitt under programkategoriomtalen. For en nærmere omtale av mål og resultater under de ulike tjenesteområdene som blir dekket av rammetilskuddet, vises det til budsjettproposisjonene til fagdepartementene.

Post 90 Forskudd på rammetilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet har hittil i 2000 utbetalt 132,4 mill. kr i forskudd på rammetilskuddet for 2001. Pengene vil bli tilbakebetalt i løpet av 2001, jf. kap. 3571.

I forslag til romertallsvedtak VII bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 150 mill. kr i 2001 som forskudd på rammetilskudd til kommuner for 2002.

Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
90	Tilbakeføring av forskudd	19 000	54 233	132 424
Sum kap. 3571		19 000	54 233	132 424

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (1999-2000) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å gi inntil 150 mill. kr i forskudd på rammetil-

skudd for 2001 til kommuner i statsbudsjettet for 2000. Departementet har hittil i 2000 gitt forskudd på 132,4 mill. kr. Utbetalte forskudd vil bli tilbakebetalt i løpet av 2001.

Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap 3572)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
60	Innbyggertilskudd/utgiftsutjevning	9 133 829	15 168 643	16 486 100
61	Inntektsutjevnenende tilskudd	5 587 000		
62	Nord-Norge-tilskudd	657 600	673 300	704 600
64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 571 post 64</i>	1 039 500	1 179 400	1 268 000
65	Hovedstadstilskudd	129 000	132 600	127 300
66	Overgangsordning ved innføring av løpende inntektsutjevning		23 057	
Sum kap. 572		16 546 929	17 177 000	18 586 000

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 572, post 60 økt med 503,9 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Nærmere omtale av de enkelte postene under kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner er gitt under programkategoriomtalen. For en nærmere omtale av mål og resultater under de ulike tjenesteområdene som blir dekket av rammetilskuddet, vises det til budsjettproposisjonene til fagdepartementene.

Post 90 Forskudd til fylkeskommuner

Kommunal- og regionaldepartementet har i 2000 utbetalt 22,6 mill. kr i forskudd på rammetilskuddet for 2001. Pengene vil bli tilbakebetalt i løpet av 2001, jf. kap. 3572. I forslag til romertallsvedtak VII bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 50 mill. kr i 2001 som forskudd på rammetilskudd til fylkeskommuner for 2002.

Kap. 3572 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
90	Tilbakeføring av forskudd			22 555
Sum kap. 3572				22 555

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (1999-2000) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å gi inntil 50 mill. kr i forskudd på rammetilskudd

for 2001 til fylkeskommuner i statsbudsjettet for 2000. Departementet har hittil i 2000 gitt forskudd på 22,6 mill. kr. Utbetalte forskudd vil bli tilbakebetalt i løpet av 2001.

Samlet vekst i kommunesektorens rammeoverføringer

Tabell 3.30 Tilskudd gjennom inntektssystemet 2000 og 2001.

	Anslag på regnskap 2000	Korrigert 2000	Forslag 2001	Faktisk vekst 2000-2001	Korrigert vekst 2000-2001
Innbyggertilskudd/ Utgifts- og inntektsutjevning	30 489 608	30 863 749	29 669 007	-2,7	-3,9
Nord-Norge tilskudd	995 593	995 593	1 041 332	4,6	4,6
Regionaltilskudd	393 747	393 747	527 303	33,9	33,9
Skjønnstilskudd	2 856 674	2 856 674	3 206 000	12,2	12,2
Hovedstadstilskudd	196 786	196 786	182 248	-7,4	-7,4
Overgangsordning løpende inntektsutjevning	250 869	250 869	0		
Forsøk rammefinansiering	752 573	829 504	865 110	15,0	4,3
<i>Sum kommuner</i>	<i>35 935 850</i>	<i>36 386 922</i>	<i>35 491 000</i>	<i>-1,2</i>	<i>-2,5</i>
Innbyggertilskudd/ utgifts- og inntektsutjevning	16 141 543	16 793 221	16 486 100	2,1	-1,8
Nord-Norge tilskudd	673 300	673 300	704 600	4,6	4,6
Skjønnstilskudd	1 179 400	1 179 400	1 268 000	7,5	7,5
Hovedstadstilskudd	132 600	132 600	127 300	-4,0	-4,0
Overgangsordning løpende inntektsutjevning	23 057	23 057	0		
<i>Sum fylkeskommuner</i>	<i>18 149 900</i>	<i>18 801 578</i>	<i>18 586 000</i>	<i>2,4</i>	<i>-1,1</i>
<i>Sum kommunesektor</i>	<i>54 085 750</i>	<i>55 188 500</i>	<i>54 077 000</i>	<i>-0,02</i>	<i>-2,0</i>

Tabell 3.30 viser tilskudd gjennom inntektssystemet i 2000 før og etter korreksjoner for oppgaveendringer, regelendringer og innlemminger av øremerkede tilskudd. Tabellen er i nominelle kroner. Tabellen viser også regjeringens forslag til bevilgning for 2001 fordelt på de ulike postene i rammetilskuddet. Kolonne 1 viser anslag på tildeling for 2000 til kommuner og fylkeskommuner. Kolonne 2 viser den samme tildelingen korrigert for oppgaveendringer. Hensikten med å korrigere for oppgaveendringer er å gjøre tallstørrelsene for de to årene sammenlignbare. Oppgaveendringene det er korrigert for, er nærmere omtalt nedenfor. Kolonne 3 viser regjeringens forslag til bevilgning for 2001.

I St.prp. nr. 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 mv. foreslo regjeringen at skattenes andel av kommunesektorens samlede inntekter skulle økes til 50 pst. i løpet av perioden 2002-2006, mot at kommunesektorens rammeoverføringer ble redusert tilsvarende. Ved behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 sluttet et flertall av kommunalkomiteen seg til regjeringens forslag om opptrapping av skatte-

andelen. Flertallet av kommunalkomiteen gikk imidlertid inn for at man skulle ha en opptrapping av skatteandelen fra 44 til 46 pst. allerede i 2001. Som følge av målsettingen om økt skatteandel til 46 pst. i 2001 er rammetilskuddet til kommunesektoren redusert fordi 5 000 mill. kr er overført fra rammeoverføringene til skatt, jf. nærmere omtale under pkt. 2.4.

Den *reelle nedgangen* i rammeoverføringene er på 4,0 mrd. kr. Nedgangen er fordelt med 2,8 mrd. kr til kommunene og 1,2 mrd. kr til fylkeskommunene.

Når det gjelder de enkelte poster, vises det til omtale av inntektssystemet i innledningen over.

I Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (1999-2000) Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner (Grønt hefte) vises regjeringens forslag til rammetilskudd til kommunene og fylkeskommune og dokumenteres beregningene. Inntektsutjevningen vil i 2001, som i 2000, bli foretatt løpende og blir derfor ikke vist i Beregningsteknisk dokumentasjon. For hver termin der det beregnes inntektsutjevning vil imidlertid tall for samlet skatteinngang så langt i året og det

inntektsutjevnenende tilskuddet for den enkelte kommune og fylkeskommune legges ut på internett på departementets hjemmesider for løpende inntektsutjevning.

Endringer i oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåer, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd osv.

I budsjettet for 2001 vil det som tidligere år, bli gjort en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd osv. Disse endringene vil bli omfattet av overgangsordningen som sørger for at overgangen fra opprinnelig fordeling til fordeling etter kriteriene i inntektssystemet vil ta fem år. For en nærmere beskrivelse av hvordan beløpene vil bli fordelt henviser vi til Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Kommunal- og regionaldepartementet (Grønt hefte).

Rammetilskuddet til *kommunene* vil for 2001 bli korrigert for de følgende endringene. Tallene er her oppgitt i 2000-kroner:

- Tilskuddet til lærerpensjon ble innlemmet i overgangsordningen i inntektssystemet i 2000. Høsten 1999 foretok Statens Pensjonskasse en etterberegning av tallgrunnlaget fra 1998. De kommunene som hadde innbetalt for mye til Statens Pensjonskasse, fikk dette kompensert ved en reduksjon i neste innbetalingskrav. De som hadde innbetalt for lite, fikk krav om økt innbetaling til Statens Pensjonskasse. Korreksjonen av beregningsgrunnlaget innebar netto merutgift for kommunene på vel 41 mill. kr, arbeidsgiveravgift inkludert. Dette ble dekket ved en økning av rammetilskuddet på vel 41 mill. kr, jf. St.prp. nr. 20 (1999-2000). Utbetalingen på om lag 41 mill. kr var en engangsutbetaling, kommunene vil av den grunn ikke få dette beløpet utbetalt i 2001. Dette medfører en reduksjon i rammetilskuddet til kommunene på 41,15 mill. kr.
  - Kommunenes egenandel ved bruk av fylkeskommunale barnevernstiltak økes fra 2001. Endringene er anslått å gi en merutgift til kommunene på 343,2 mill. kr. Beløpet vil bli trukket fra rammetilskuddet til fylkeskommunene og lagt inn i rammetilskuddet til kommunene.
  - Det øremerkede tilskuddet til mobil bibliotek-tjeneste og biblioteksklokaler (kap. 326, post 60) innlemmes i inntektssystemet fra og med 2001. 9,84 mill. kr vil da legges inn i rammetilskuddet til kommunene.
  - Deler av det øremerkede tilskuddet til utvikling av sosialtjenesten og rusmiddeltiltak (kap. 614, post 63) innlemmes i inntektssystemet fra og med 2001. 30,25 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til kommunene.
  - Det øremerkede tilskuddet til leirskoler (kap. 221, post 66) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. 20,75 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til kommunene.
  - Vertskommertilskuddet blir gjennomgått og justert hvert fjerde år. Tilskuddet til den enkelte vertskommune blir da justert i forhold til antall dødsfall i gruppen av tidligere beboere ved sentralinstitusjonen. I 2001 vil 63,67 mill. kr bli overført fra vertskommunetilskuddet til kommunenes rammetilskudd.
- Rammetilskuddet til kommunene vil også bli korrigert for fem endringer som ikke vil bli omfattet av overgangsordningen. Tallene er her oppgitt i 2000-kroner:
- Ved endring i apotekloven er det åpnet for direkte salg av legemidler fra grossist til profesjonelle sluttbrukere i kommunehelsetjenesten. Dette åpner for innsparinger for kommunene. Rammetilskuddet til kommunene vil derfor bli redusert med 35 mill. kr.
  - Som følge av økt antall elever i private skoler vil rammetilskuddet til kommunene reduseres med 21,9 mill. kr.
  - Regjeringen legger i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) fram forslag til en merverdiavgiftreform som innebærer generell avgiftsplikt på omsetning av tjenester med enkelte unntak. Reformen iverksettes fra 1.7.2001. Merinntektene foreslås bl.a. brukt til lettelser i visse særavgifter, samt innføring av en momskompensasjon for kjøtt. Kommunesektoren foreslås kompensert for de økte utgiftene de får som følge av denne reformen. Kommunene vil få et kompensasjonsbeløp på 87,8 mill. kr.
  - Fra 2001 øker egenbetalingen på sykehjem og hjemmetjenester. Dette medfører økte inntekter for kommunene. Rammetilskuddet vil derfor bli redusert med 70,9 mill. kr i 2001.
  - I de siste årene har det blitt bevilget penger til skredsikring fra skjønnstilskuddet på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. For å få til en mer samordnet innsats for skredsikring skal midlene til skredsikring fra 2001 kanaliseres via Landbruksdepartementets naturskadefond. 15 mill. kr vil derfor overføres fra rammetilskuddet til kommunene til

kap. 1148, post 70 Tilskudd til rassikring m.m. på Landbruksdepartementets budsjett.

Tilskuddet til skolefritidsordninger skal innlemmes i inntektssystemet fra skoleåret 2001/2002. Vedtaket betyr at 5/12 av bevilgningen på 399,09 mill. kr innlemmes i inntektssystemet i 2001, men at tilskuddet som sådan opprettholdes i første halvår. I 2002 vil den resterende andelen av bevilgningen innlemmes i inntektssystemet. Finansieringen av skolefritidsordningen er regulert gjennom opplæringslova § 13-7 med tilhørende forskrift. Det må derfor en lov- eller forskriftsendring til før en innlemming kan skje. En slik lovendring kan tidligst legges fram for Stortinget våren 2001. Det vil si at det i statsbudsjettet for 2001 ikke kan overføres midler fra kap. 221, post 63 til rammetilskuddet, og at dette må skje i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2001 etter at lovendringen er behandlet i Stortinget.

Rammetilskuddet til *fylkeskommunene* vil for 2001 bli korrigert for de følgende endringene. Endringene vil bli omfattet av overgangsordningen. Tallene er her oppgitt i 2000-kroner:

- Det øremerkede tilskuddet til fylkeskommunale kulturoppgaver (kap. 322, post 61) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. 9,57 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
  - Det øremerkede tilskuddet til mobil bibliotek-tjeneste (kap. 326, post 60) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. 6,2 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.¹
  - Det øremerkede tilskuddet til rehabilitering (kap. 718, post 60) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. 103,3 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
  - Det øremerkede tilskuddet til familievernkontor (kap. 841, post 60) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. 123,92 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
  - Det øremerkede tilskuddet til fylkesvegformål (kap. 1320, post 60) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. Ved innlemmingen i 2001 tas det utgangspunkt i et basisbeløp på 214,5 mill. kr til fordeling på fylkeskommunene. I tillegg vil det i 2001 bli fordelt 36,4 mill. kr til særskilte formål. 18,0 mill. kr er knyttet til bru i Sundøya, 8,0 mill. kr refusjoner til Rogaland fylkeskommune og 10,4 mill. kr tilsagn om utbetaling til Nord-Trøndelag fylkeskommune. Ved fordel-
- ling av basisbeløpet på 214,5 mill. kr vil det tas utgangspunkt i fordelingen av bevilgningen på kap. 1320, post 60 i 2000.
  - Det øremerkede tilskuddet til avgiftskompensasjon (kap. 1330, post 60) innlemmes i inntektssystemet fra 2001, 464 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
  - Deler av det øremerkede tilskuddet til utvikling av sosialtjenesten og rusmiddeltak (kap. 614, post 63) innlemmes i inntektssystemet fra 2001. 2,5 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
  - I kommuneøkonomiproposisjonen ble det i pkt. 2.7 varslet en økning av kommunenes egenandelen ved bruk av fylkeskommunale barneverntiltak fra 2001. For tiden er den kommunale egenandelen på kr 11 000 pr. barn. Forslaget innebærer en dobling av egenbetalingen, til kr 22 000 pr. barn. Merutgiftene for kommunene anslås til 343,2 mill. kr pr. år. I forbindelse med økningen av den kommunale egenandelen vil det bli gjort en omfordeling av rammetilskudd fra fylkeskommuner til kommuner tilsvarende økningen i kommunenes egenandel. Rammetilskuddet til fylkeskommunene vil derfor bli redusert med 343,2 mill. kr.
  - En statlig skole-Maskinførerskolen for landbruket (Vikereid)-er blitt drevet med særtilskudd fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementets budsjett, kap. 232, post 60. Etter avtalen opphører særtilskuddet 1. august 2000. Tilskuddet på 1,7 mill. kr er foreslått lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene fra og med 2001.
  - Det øremerkede tilskuddet som er gitt til Logopedisk senter i Nordland overføres til inntektssystemet fra 2001. 4,2 mill. kr legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
  - Rammetilskuddet til fylkeskommunene vil bli redusert med 42,2 mill. kr som følge av at 8 institusjoner som i dag finansieres gjennom fylkeskommunenes rammetilskudd inkluderes i ordningen med innsatsstyrt finansiering.
  - 6 mill. kr av rammetilskuddet til fylkeskommunene foreslås overført via kap. 673 Post 72 på Sosial- og helsedepartementets budsjett til stiftelsen Conrad Svendsen senter som gir bo-, omsorgs-, behandlings- og rehabiliteringstilbud til voksne døve og døvblinde med ulike tilleggs vansker.

¹Av bevilgningen til kommunesektoren i 2000 (19,101 mill. kr) gjelder at 3,027 mill. kr til bokbuss i samiske områder ikke skal innlemmes.

Rammetilskuddet til fylkeskommunene vil også bli korrigert for to endringer som ikke vil gå inn i overgangsordningen.

Fylkeskommunene vil få en økning i rammetilskuddet på 94,4 mill. kr i 2001. Beløpet er en kompensasjon for de økte utgiftene fylkeskom-

munene får som følge av merverdiavgiftreformen som regjeringen tar sikte på å iverksette fra 1.7.2000.

Som følge av økt antall elever i private skoler vil rammetilskuddet til fylkeskommunene reduseres med 17,6 mill. kr.

Programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningsaker

Samlede utgifter under programområde 14

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
14.10	Bolig og bomiljø	12 895 410	15 168 500	17 536 850	15,6
14.20	Bygningssaker	25 394	25 725	27 600	7,3
	Sum område 14	12 920 804	15 194 225	17 564 450	15,6

Samlede inntekter under programområde 14

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
14.10	Bolig og bomiljø	9 725 323	9 099 671	11 735 384	29,0
14.20	Bygningssaker	11 723	9 485	11 275	18,9
	Sum område 14	9 737 046	9 109 156	11 746 659	29,0

Under programområde 14 blir regjeringens politikk for bolig- og byggsektoren presentert. Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø, er i hovedsak knyttet til virksomheten til Husbanken. Programkategori 14.20 Bygningssaker, omtaler i hovedsak virksomheten til Statens bygningstekniske etat.

Overordnet mål

Det overordnede målet for regjeringens boligpolitikk er at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø. For bygningspolitikken er det overordnede målet at bygg og anlegg skal ha god kvalitet.

Hovedmål og strategier

De boligpolitiske målene er:

- god boligdekning og godt fungerende boligmarked

- god boligfordeling
- gode boliger og godt bomiljø
- botrygghet
- en funksjonell og rettferdig organisering av eie- og leieforhold

De byggpolitiske målene er:

- bygg og anlegg som ivaretar hensyn til helse, miljø, sikkerhet, tilgjengelighet og estetikk
- god og effektiv byggesaksprosess
- god og effektiv tilrettelegging av tomter
- god kompetanse hos aktørene i bygg- og anleggsvirksomheten
- bærekraftig byutvikling

Målene søkes nådd gjennom bruk av økonomiske og juridiske virkemidler, samt gjennom veiledning og informasjon. De økonomiske virkemidlene blir i all hovedsak forvaltet av Husbanken. Statens bygningstekniske etat er den sentrale fagmyndighet for det bygningstekniske regelverket.

Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø

Samlede utgifter under programområde 14

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
580	Bostøtte	1 555 840	1 623 000	1 577 000	-2,8
581	Bolig- og bomiljøtiltak	671 967	750 500	794 300	5,8
586	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	1 093 480	1 931 000	2 290 000	18,6
2412	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og 5615)	9 574 123	10 864 000	12 875 550	18,5
Sum kategori 14.10		12 895 410	15 168 500	17 536 850	15,6

Samlede inntekter under programområde 14

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
5312	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)	4 971 084	4 270 671	5 740 384	34,4
5615	Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)	4 754 239	4 829 000	5 995 000	24,1
Sum kategori 14.10		9 725 323	9 099 671	11 735 384	29,0

Husbanken forvalter alle virkemidlene som omtales i programkategorien, bortsett fra kap. 581, post 60 Handlingsplan for Oslo Indre øst og post 73 Tilskudd til opplysning, informasjon m.m. Disse postene forvaltes av Kommunal- og regionaldepartementet.

Budsjettforslag for 2001 - prioriteringer

Boligpolitikken er et sentralt område når det gjelder fordeling, bedre levekår, velferd og bærekraftig utvikling. Boligmarkedet i pressområdene er i ubalanse. For unge og vanskeligstilte er det blitt vanskeligere å etablere seg i eierbolig eller utleiebolig. For at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø, også i pressområdene, kreves en solidarisk boligpolitikk. Det er i dag for store forskjeller mellom det store flertall

som allerede bor godt og mindretallet som er boligsøkende eller bor utilfredsstillende og dyrt.

I budsjettet for 2001 har regjeringen derfor lagt følgende hovedprioriteringer til grunn:

- økt satsing på tiltak som kan legge til rette for at ungdom og vanskeligstilte, herunder de bostedsløse, kan etablere seg i boligmarkedet
- satsing på kvalitetstilskuddet for økt tilgjengelighet og miljøhensyn
- fortsatt sterk vektlegging på at behovet for omsorgsboliger og sykehjem kan dekkes
- heve boutgiftstaket i bostøtteordningen med kr 5 000
- utvidelse av Husbankens låneramme for i større grad å delta i finansieringen av boliger i pressområdene og fortsatt følge opp de behovsprøvde låneordningene som kjøpslån og etableringslån

Status

Boforholdsundersøkelsen fra 1995 viste at de fleste husstandene bor godt, samt at det i 1995 var om lag 1,9 mill. boliger i Norge. I 2000 er det anslagsvis 2 mill. boliger i Norge, hvorav $\frac{3}{4}$ av husstandene enten bor i selveierbolig eller borettslagsbolig. De resterende $\frac{1}{4}$ av husstandene bor til leie. Boligmarkedet har siste halvdel av 1990-tallet vært preget av sterk prisøkning og lav boligbygging. Sentrale områder opplever netto tilflytting, noe som bidrar til økte utfordringer knyttet til boligmarkedet. I 1999 ble det i Oslo og Akershus igangsatt bygging av om lag 4 000 boliger. Dette er 20 pst. av samlet igangsetting i et område hvor om lag 25 pst. av befolkningen bor. Dette indikerer at det er et akkumulert behov for større aktivitet knyttet til boligbygging i denne regionen de nærmeste årene. Utviklingen i boligmarkedet har ført til at noen husstander har blitt konfrontert med etableringsproblemer. Denne problematikken er særlig aktuell i pressområdene.

Det har i denne stortingsperioden blitt lagt fram fire stortingsmeldinger på prioriterte boligpolitiske områder.

St.meld. nr. 49 (1997-1998) Om boligetablering for unge og vanskeligstilte, omhandler tiltak som skal legge forholdene bedre til rette for ungdom og andre utsatte grupper som skal etablere seg på boligmarkedet. I Innst.S. nr. 100 (1998-1999) presiseres det at det er behov for å forsterke kommunenes arbeid med boligspørsmål overfor vanskeligstilte. Kommunene oppfordres til å lage kommunale handlingsplaner for boligetablering og utleieboliger i samarbeid med Husbanken og andre aktører. Husbankens rolle er å støtte opp om de kommunale handlingsplanene med lån og tilskudd til bl.a. anskaffelse av utleieboliger. Husbanken har etablert et prosjekt samt iverksatt informasjonstiltak for å stimulere kommunene til å utarbeide boligsosiale handlingsplaner. Prosjektet er godt i gang, og 11 kommuner fikk støtte og faglig bistand til å utarbeide lokale planer i 1999.

I St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjammingsmeldinga, blir det understreket at det er viktig med boligpolitiske tiltak. I den forbindelse blir Husbankens virkemidler omtalt som effektive når det gjelder etablering, fordeling og botrygghet. Det vil være viktig å innrette boligtilskuddet slik at også de aller mest vanskeligstilte, som f.eks. bostedsløse, kan etableres i egnet bolig ved hjelp av lån og tilskudd. Videre blir det pekt på at bostøtten bør videreutvikles for å ivareta målsettingen

om at også lavinntektshushold skal kunne disponere en god bolig. I Innst.S. nr. 222 (1999-2000) gir et stort flertall klar støtte til meldingens vurdering og prioritering av boligpolitikken.

I Stortingsmeldingen om Husbankens virksomhet i 1996-1997 (jf. St.meld. nr. 14 (1998-1999)) fastslås det at Husbanken må kunne tilby finansiering også ved nybygging i storbyene og pressområdene. Siktemålet er å få til økt nybygging, utbedring og fornyelse i bebygde områder for å bidra til utjamning av levekår. I meldingen gis det også en bred omtale av Husbankens bostøtteordning og kommunale bostøtteordninger. Når det gjelder nybygging i storbyene og pressområdene, må siktemålet være at det blir bygget nøkterne familieboliger, som igjen frigjør mindre og rimeligere boliger for unge og vanskeligstilte. De nye boligene bør tilfredsstillende Husbankens minstestandard.

St.meld. nr. 28 (1997-1998) Oppfølging av HABITAT II - Om miljøhensyn i bolig- og byggesektoren, inneholder en helhetlig vurdering av bolig- og bygningspolitikken i lys av målene om en bærekraftig samfunnsutvikling. Ved Stortingets behandling av meldingen, ble det gitt tilslutning til at Husbanken har et særlig ansvar for å bidra til utvikling av miljøvennlige løsninger for husbankfinansiert bebyggelse.

Departementet legger fram sin Miljøhandlingsplan sammen med statsbudsjettet for 2001, hvor tiltak også innen bolig- og byggesektoren blir drøftet. Hovedvekten i planen legges på miljøkonsekvenser av bygging, utforming drift og vedlikehold av alle typer byggverk, utnyttelse av bygningsmassen og riving av bygg, samt den anleggsvirksomhet dette medfører. Husbanken har bidratt til planen med innspill på boligsektoren, særlig rettet mot tiltak for ressursvennlig arealbruk, miljøeffektive løsninger og miljøvennlige boligområder generelt.

Miljøbyprogrammet er et utviklingsarbeid som har pågått siden 1992 etter initiativ fra Miljøverndepartementet. Programmet legger vekt på en samlet planlegging og arealutnyttelse der boligutvikling ses i sammenheng med løsningen av andre viktige utviklingsområder som transport, avfallshåndtering, gjenvinning, mulighet for friluftsliv mv. Fra 1997 har faggruppen for byboliger arbeidet med kvalitetsspørsmål i byer for å få fram gode modeller for bærekraftig boligfordeling og botrygghet i storbyene med svært presset boligmarked. En egen rapport, Gode byboliger, ble lagt fram i juni 2000.

Kap. 2412 Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og kap. 5615)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	200 528	214 000	223 550
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 250	4 000	4 000
72	Rentestøtte	94 526	73 000	74 000
90	Lån til Husbanken, <i>overslagsbevilgning</i>	9 275 819	10 573 000	12 574 000
	Sum kap. 2412	9 574 123	10 864 000	12 875 550

Husbankens overordnede interne mål er å være et effektivt verktøy for gjennomføringen av regjeringens boligpolitikk.

Husbanken skal fremme bygging av boliger med en nøktern standard og god estetisk og miljømessig kvalitet, slik at hensynet til god økologisk og økonomisk ressursbruk blir ivaretatt gjennom påvirkning av nybyggingen.

Husbanken gir lån og tilskudd til boligbygging, boligfornyelse, boligetablering, omsorgsboliger, sykehjem, barnehager mv. Deler av låne- og tilskuddsordningene, som etableringslån, kjøpslån, utbedringslån på sosialt grunnlag og boligtilskudd, er behovsprøvde. Disse midlene rettes inn mot husstander som på egen hånd har vansker med å skaffe seg gode og nøkterne boliger til akseptable bokostnader.

Husbanken forvalter den statlige bostøtteordningen, og har tilskuddsordninger som skal stimulere bygging av omsorgsboliger og sykehjemsplasser for pleie- og omsorgstrengende eldre og for funksjonshemmede.

Husbanken har virkemidler som skal øke bolig- og bomiljøkvaliteten i eksisterende boligområder, særlig i byer og tettbygde strøk.

Resultatrapport 1998-2000

Etter den kraftige renteoppgangen høsten 1998 var boligmarkedet ved inngangen til 1999 preget av usikkerhet. Rentesvingningene ser likevel ikke ut til å ha lagt noen vesentlig demper på etterspørselen, og den sterke veksten i prisene både på nye og brukte boliger har fortsatt i 1999 og 2000. Særlig har etterspørselen etter boliger vært

økende i de største byene, som også har fått den største prisoppgangen. Igangsettingen av nye boliger tok seg opp utover i året i fjor, og kom til slutt opp i over 20 000 nye boliger. Husbanken opplevde stor etterspørsel etter bankens lån- og tilskuddsordninger i 1999. Disse ble hovedsakelig disponert i sin helhet.

Tabell 3.31 gir en kort oppsummering av Husbankens aktivitet på boligmarkedet i 1998, 1999 og 1. halvår 2000.

Også 1999 ble preget av den sterke satsingen på omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Det ble gitt tilsagn om oppstartingsstilskudd til nærmere 6 300 boenheter, som er om lag 200 flere enn det samlede måltallet iht. handlingsplanen for eldreomsorgen og opptrappingsplanen for psykisk helse.

Det har vært stor etterspørsel etter utbedringslån i 1999, og Husbanken har prioritert ordningen høyt. Denne tendensen fortsatte i 2000. En stor del av denne aktivitetsøkningen er knyttet til utbedring av blokkbebyggelse i borettslag. Innvilgningene av de behovsprøvde låneordningene etableringslån og kjøpslån lå også i 1999 på et høyt nivå.

Husbanken erfarer at saksbehandlingen er dreid mot mer arbeidsintensive ordninger. Et sentralt prosjekt som ble startet opp i 2000, er arbeidet med å bistå kommunene med å utvikle lokale boligsosiale handlingsplaner. Siktemålet er bl.a. å skaffe kommunen bedre oversikt over hvor mange husstander som ikke har bolig, for å kunne bedre boligdekningen for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Tabell 3.31 Husbankens virksomhet i 1998, 1999 og 1. halvår 2000.

Ordning	1998	1999	1. halvår 2000
<i>Lån:</i>			
Oppføringslån, antall ordinære boliger med tilsagn.....	7 515	8 530	5 871
Oppføringslån, gjennomsnittlig størrelse i kvm.	107	110	105
Alle igangsatte boliger, gjennomsnittlig størrelse i kvm. ...	128	124	-
Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, antall enheter med tilsagn	1 325	1 402	273
Oppføringslån, antall boliger med tilsagn om lånetillegg ...	5 395	6 714	4 868
Etableringslån, antall saker med tilsagn.....	8 179	8 115	-
Kjøpslån, antall boliger med tilsagn	2 099	2 288	871
Utbedringslån, antall boliger med tilsagn	7 017	9 999	11 140
<i>Tilskudd:</i>			
Tilskudd. Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, antall enheter med tilsagn	5 616	6 285	2 621
Tilskudd til boligkvalitet, antall boliger med tilsagn	4 351	4 452	2 439
Boligtilskudd ¹⁾ til etablering og utleieboliger, antall boliger med tilsagn	3 004	2 355	787
Herav boligtilskudd til utleieboliger.....	838	910	386
Boligtilskudd til tilpassing, antall saker med tilsagn fra kommunene	5 599	5 619	-
Bostøtte, antall husholdninger med støtte ²⁾	96 656	97 342	99 924

1) Inklusiv antall boliger med tilsagn fra kommunene. 2) Antall husholdninger med støtte 1. termin 1998, 1999 og 2000. Gjelder ikke klagebehandling, etterbetaling og overgangsordning.

Husbankens rentenivå i 1999-2000

Alle kunder tilbys like vilkår og kan velge mellom flytende rente på lånet som fastsettes hvert kvartal, eller et fastrentelån som har en bindingstid på 5 år. Den flytende renten er knyttet til statsertifikater med 3 måneders gjenstående løpetid, mens den faste renten er knyttet til statsobligasjoner med 5 års gjenstående løpetid. Basisrenten gis et påslag på 0,5 prosentpoeng.

Flytende og fast rente i Husbanken blir fastsatt på grunnlag av observasjoner i rentemarkedet i en periode som blir avsluttet hhv. tre og to måneder før renten blir gjort gjeldende. Dette har ført til at husbankrentene ikke har steget til samme tid og like sterkt som rentemarkedet ellers de to siste årene. Særlig gjelder dette for lån med fast rente. Ved årsskiftet 1999-2000 var så mange som 90 000 av i alt om lag 125 000 lån bundet til fast rente. Den faste renten ligger i 2000

gjennomgående høyere enn den flytende renten. Tabell 3.32 viser utviklingen i Husbankens rentesatser i 1999 og 2000.

Tabell 3.32 Nominelle rentesatser. I prosent.

År		Flytende	Fast ¹⁾
1999	1. kvartal	6,7	5,8
	2. kvartal	8,1	5,8
	3. kvartal	7,3	5,6
	4. kvartal	6,6	5,6
2000	1. kvartal	6,3	6,3
	2. kvartal	6,0	6,6
	3. kvartal	6,0	6,7
	4. kvartal	6,4	6,9 ²⁾

1) F.o.m. 2000 er gjengitt rentesatsen pr. utgangen av kvartalet, jf. at fast rentesats fastsettes for hver måned.

2) Anslag.

Taps- og misligholdsrapport

Misligholdte lån gikk noe opp i 1999 og utgjorde 2,8 pst. av totalt antall lån ved utgangen av året, mot 2,3 pst. i 1998. Samtidig økte antall begjæringer om tvangssalg med vel 15 pst. i forhold til 1998. Antall gjennomførte tvangssalg har derimot gått noe ned. I 1999 ble det gjennomført 112 tvangssalg, mot 134 i 1998.

I 1999 utgjorde bruttotapene 23,4 mill. kr. Med tilbakeføring av tidligere tapsføringer på 15,9 mill. kr, utgjorde netto tap 7,5 mill. kr, noe som er mindre enn 0,1 promille av Husbankens utlånskapital. Tap forekom i hovedsak på lån til private låntakere.

Husbankens risikofond utgjorde ved inngangen til 2000 i underkant av 168 mill. kr. Ved utgangen av 1. halvår 2000 var det i alt bokført 10,7 mill. kr i brutto tap på utlån, som i sin helhet er knyttet til private låntakere. Tilbakeføringer på tidligere tap utgjør 4,4 mill. kr. Dermed har risikofondet blitt redusert med om lag 6,3 mill. kr i løpet 1. halvår i 2000.

Brutto tap anslås i 2000 til 40 mill. kr. Med tilbakeføringer som er anslått til 10 mill. kr, forventes netto tap på 30 mill. kr. En ny gjennomgang av porteføljen for utleielån som Husbanken har gitt til stiftelser i perioden fra 1987 til 1994, viser at de fleste (vel 70 pst.) av stiftelsene nå kan betjene sine gjeldsforpliktelser og forventes derfor ikke å medføre tap for Husbanken.

Lave tap i 1. halvår 2000 og fortsatt ingen tendens til fall i boligprisene, tilsier lave tap på personlige låntakere også i 2001. Brutto tap anslås i 2001 til 45 mill. kr, særlig med henvisning til taputviklingen for stiftelser.

Utbetalinger av nye lån

I 1999 ble det utbetalt 9,3 mrd. kr i nye lån. Dette er en økning på 0,4 mrd. kr i forhold til 1998, noe som skyldes at antall gitte tilsagn økte i 1997 og 1998. I tillegg er det en større andel av kundene som ønsker å benytte tilsagnet fra Husbanken enn tidligere. Denne situasjonen synes å fortsette inn i 2000. I 1. halvår 2000 var det utbetalt 4,5 mrd. kr, det samme som for samme periode året før.

Rentestøtte

Rentestøtten omfatter lån gitt med 10 års rente- og avdragsfrihet til utleieformål gitt i perioden 1988-1993, og eldre særvilkårslån som har en rentesats 1 prosentpoeng under gjeldende rente. I 1999 utgjorde rentestøtten 94,5 mill. kr. Pr. 1. halvår 2000 var det postert 41 mill. kr på posten.

Budsjettforslag 2001

Regjeringen foreslår å øke lånerammen med 2 mrd. kr til 13 mrd. kr. Det er fastslått i behandlingen av flere stortingsmeldinger at lån gjennom Husbanken er et effektivt virkemiddel for å nå boligpolitiske mål både når det gjelder boligetablering, kvalitet og miljø. En styrking av lånerammen vil være et godt tiltak med hensyn til boligetablering for unge og vanskeligstilte, jf. bruken av etableringslån i denne forbindelse. Videre er det viktig å følge opp den økte etterspørselen etter oppføringslån slik at Husbanken fortsatt kan påvirke kvalitet og miljø innenfor generell boligbygging og utbedring. I tillegg er det ønskelig med større aktivitet fra Husbankens side i Oslo-området og andre pressområder.

Tabell 3.33 Oversikt over resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for låneordningene i Husbanken.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	1999	1.halvår 2000
<i>Bidra til å dekke behovet for nye, gode og nøkterne boliger:</i>		
Antall nye boliger med innvilget ¹⁾ oppføringslån i Husbanken	8 530	5 871
<i>Bidra til at mål om barnehagedekning blir oppfylt:</i>		
Antall barnehageplasser med innvilget lån i Husbanken	1 730	1 197
<i>Stimulere til at nye boliger som bygges har spesielle, ønskede tilleggskvaliteter:</i>		
Andel boliger med god utomhuskvalitet ²⁾	49 pst.	58 pst.
Andel boliger med premiering for helse, miljø og sikkerhet.....	45 pst.	64 pst.
Andel boliger med livsløpsstandard	48 pst.	54 pst.
Andel boliger med heis i lavhus	10 pst.	10 pst.
<i>Stimulere til god og nøktern utbedring av boliger:</i>		
Antall boliger med innvilget utbedringslån totalt.....	9 999	11 140
Antall boliger med innvilget lån til fornyelse i tett bebyggelse.....	8 222	8 972
Antall boliger med innvilget lån til utbedring til ENØK-formål	703	700
Antall boliger med innvilget lån til utbedring til kultur	48	56
<i>Bidra til at prioriterte målgrupper kan få dekket sitt behov for gode og egnede boliger:</i>		
Antall boliger med innvilget lån til anskaffelse av bolig ³⁾	10 818	6 742
Fordeling etter utvalgte(vanskeligstilte) brukergrupper:		
Funksjonshemmede.....	420	174
Flyktninger.....	177	67
Ungdom/studenter	1 437	652
Fordeling etter utvalgt inntektsgruppe/grense ⁴⁾ :		
Under kr 100 000	117	42
Kr 100 000-299 000	1 698	830
Over kr 300 000	1 572	1 029
Antall boliger med spesielle tilleggskvaliteter for funksjonshemmede ⁵⁾	6 235	3 769
Antall boliger med innvilget lån slik at forskjellige brukergrupper kunne bli boende i boliger etter utvalgte(vanskeligstilte) brukergrupper ⁶⁾ :		
Funksjonshemmede.....	125	57
Økonomisk vanskeligstilte	403	129
Eldre	201	49

1) Antall boliger med tilsagn eller prosjektgodkjenning 2) Andelene vil kunne bli dobbelttelt fordi en bolig kan få flere lånetillegg. 3) Antall boliger med oppføringslån/kjøpslån, (eksl. etableringslån) 4) Omfatter bare personlige lånsøkere. 5) Boliger med oppføringslån (inkl. omsorgsboliger) med livsløpsstandard og heis. 6) Tallene nedenfor omfatter personrettede utbedringslån.

Post 1 og post 45 Driftsutgifter og Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Husbanken har behov for en styrking av driftsbudsjettet. Dette er særlig knyttet opp mot å kunne bistå kommunene aktivt med planlegging

overfor vanskeligstilte på boligmarkedet (oppfølging av lokale boligsosiale handlingsplaner). Husbanken skal være prosjektkoordinator for bostedsløseprosjektet som er satt i gang, jf. kap. 581, post 78.

Under stortingsbehandlingen av Ot.prp. nr. 82 (1997-1998) Om lov om husleieavtaler (husleieloven), ble daværende regjering bedt om å iverksette forsøk med alternativt tvisteløsningssorgan for å behandle tvister etter den nye husleieloven, jf. Innst.O. nr. 43 (1998-1999). Husleietvistutvalget skal samlokaliseres med Husbanken, og det administrative opplegget knyttet til lønn og lignende skal ivaretas av Husbanken.

For å forbedre måloppnåelsen for Husbankens ordninger, skal banken styrke markedsføringen og fremskaffe brukerundersøkelser, bl.a. for bostøtteordningen. Videre vil arbeidet med boligkvalitet, miljø, økologi og byggeskikk i tråd med miljøhandlingsplanen kreve økte ressurser.

Husbanken har også behov for å styrke bankens informasjonsteknologi bl.a. ved å videreutvikle saksbehandler- og ledelsesinformasjonsverktøyene, etablere internettløsninger og iverksette tiltak for å opprettholde og videreutvikle IT-kompetansen. God informasjon til ungdom er et viktig satsingsområde.

Post 70 Tilskudd til Husbankens risikofond

Det forventes i 2001 en viss tilbakeføring av tidligere tapsføringer (ca. 10 mill. kr), og Hus-

bankens risikofond anslås ved utgangen av 2001 til å være på i underkant av 110 mill. kr. Det foreslås derfor ingen bevilgning på post 70 for 2001. Det var heller ikke bevilgning på posten i 1999 og 2000, og den framgår derfor ikke i tabellen over kap. 2412 Den Norske Stats Husbank.

Post 72 Rentestøtte

Rentestøtten er knyttet til lån gitt med 10 års rente- og avdragsfrihet til utleieformål i perioden 1988-1993, og eldre særvilkårslån som har en rentesats 1 prosentpoeng under gjeldende rente. En renteendring vil slå ut i endret rentestøttebehov for de rentefrie utleielånene. Forsinkelsesrenter kommer til fratrukk på rentestøtten.

Rentestøtten er budsjettert til 74 mill. kr for 2001.

Post 90 Lån til Husbanken, overslagsbevilgning

Posten viser Husbankens brutto finansieringsbehov ved utlånsvirksomheten, dvs. utbetalinger av nye lån og rentestøtte. Utbetalingsanslaget for nye lån for 2001 er budsjettert til 12 574 mill. kr.

Kap. 5312 Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Gebyrer	29 518	28 964	28 724
4	Tilkjente saksomkostninger	68	103	100
9	Salg av datatjenester	1 605	1 542	1 500
10	Husleie, tjenesteboliger	60	62	60
11	Tilfeldige inntekter	16 298		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 567		
90	Avdrag	4 920 968	4 240 000	5 710 000
Sum kap. 5312		4 971 084	4 270 671	5 740 384

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 5312, post 90 økt med 1 mrd. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Rapport 1999-2000

Ved utgangen av 1. halvår 2000 var det innbetalt 14,2 mill. kr i gebyrer.

Pr. 1. halvår 2000 var det innbetalt 1 399 mill. kr i ekstraordinære innbetalinger på post 90 Avdrag. Anslaget for hele 2000 er 2,3 mrd. kr og er i tråd med nivået for 1998 og 1999.

Budsjettforslag for 2001**Post 1 Gebyrer**

Posten inneholder alle Husbankens gebyrposter, herunder takstgebyrer, gebyr for oppdeling av lån, forvaltningsgebyr, termingebyr for gjeldsforsikring og varslingsgebyr. Det legges ikke opp til vesentlige gebyrendringer. Det forventes gebyrinntekter på om lag 29 mill. kr i 2001.

Post 4 Tilkjente saksomkostninger

Posten dekker de saksomkostningene som Husbanken eventuelt blir tilkjent ved inkasso.

Post 9 Salg av datatjenester

Posten dekker de inntekter som Husbanken har ved salg av datatjenester til SND (tidligere Landbruksbanken).

Post 10 Husleie tjenesteboliger

På denne posten blir husleieinntekter fra tjenesteboligen i Hammerfest inntektsført.

Post 11 Tilfeldige inntekter

På denne posten blir tilfeldige inntekter som morarenter, tilbakebetalte tilskudd og andre tilfeldige inntekter inntektsført.

Post 90 Avdrag

Posten omfatter mottatte avdrag, tap og rentestøtte, noe som følger av prinsippet om bruttobudsjettering. Posten budsjetteres med 5 710 mill. kr for 2001. Ordinære innbetalinger er anslått til 3 291 mill. kr, og bruttotap og rentestøtte til hhv. 45 og 74 mill. kr. Ved beregning av rentestøtten er det lagt til grunn en flytende rente på 7,3 pst. for 2001. De ekstraordinære innbetalingene er satt til 2 300 mill. kr.

Kap. 5615 Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
80	Renter	4 754 239	4 829 000	5 995 000
	Sum kap. 5615	4 754 239	4 829 000	5 995 000

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsvilgninger på statsbudsjettet 2000 ble kap. 5615, post 80 økt med 356 mill. kr, jf. Innst.S. nr. 220 (1999-2000).

Post 80 Renter fra Husbanken

Posten omfatter mottatte renter fra kundene samt rentestøtte. Bevilgningen økes som følge av økt rentenivå og låneramme i 2001.

Kap. 580 Bostøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>	1 555 840	1 623 000	1 577 000
	Sum kap. 580	1 555 840	1 623 000	1 577 000

Målsetting

Bostøtten skal bidra til å nå hovedmålene knyttet til botrygghet og god boligfordeling. Bostøtten

skal medvirke til at alders-, uføre- og etterlattepensjonister, barnefamilier samt andre husstander med svak økonomi, skal kunne anskaffe seg en god, hensiktsmessig, nøktern eie- eller

leiebolig og ha mulighet til å bli boende i denne. Videre skal bostøtte utjevne forskjeller i levekår for pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgifter.

Tildeling

Regelverket til bostøtten er innrettet slik at husstandene med de laveste inntektene og høyeste boutgiftene får tildelt mest i støtte. For å motta bostøtte stilles det vilkår både mot boligen og husstanden. Forholdet mellom husstandens samlede inntekter og boutgifter avgjør om det blir innvilget bostøtte og eventuelt hvor mye bostøtte som blir tildelt.

Bostøtten utbetales 3 ganger i året, i begynnelsen av januar, mai og september. Utbetalingen i januar er imidlertid basert på regelverket som gjelder året før.

Husholdsavgrensing

For å kunne motta bostøtte må det i husstanden enten være barn under 18 år, personer over 65 år eller personer som har mottatt trygd eller pensjon gjennom folketrygden. I tillegg vil personer som mottar enkelte trygder, nærmere spesifisert i regelverket, kvalifisere til at husstanden har rett til bostøtte.

Boligavgrensing

For alders-, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon tillagt 30 pst., er det ingen krav rettet mot boligen. For alle andre grupper må boligen ha kjøkken, bad og oppholdsrom

og være over 40 kvm. Det godtas imidlertid lavere areal for bokollektiv, men man får ikke bostøtte til hybler, hospitser o.l. Dette kravet er kommet inn for å stimulere til at også lavinntektshusholdninger skal kunne bo i en god og nøktern bolig. I tillegg må boligen ha påhvilende lån fra Husbanken eller SND (i tidligere Landbruksbanken). For borettslag eller for en bolig der kommunen eller en kommunal stiftelse står som utleier, stilles det ikke krav til finansieringen. For målgruppen barnefamilier mfl. som bor i en leid bolig, er det ikke rettet krav til finansieringskilden til boligen. I tillegg omfattes de som var leietakere i boliger som tidligere var omfattet av husleiereguleringsloven kap. II av bostøtten.

Beregning av bostøtte

Bostøtten utgjør 70 pst. av forskjellen mellom godkjente boutgifter og det som beregnes som rimelig boutgift (egenandel) for husstanden. Utgifter som inngår i beregningen av bostøtten er husleie, renter og avdrag på boliglån, driftsutgifter (forsikring og utvendig vedlikehold), festeavgift, eiendomsskatt og kommunale avgifter. Det godkjennes boutgifter opp til et øvre nivå (boutgiftstaket). Som en særordning har alders-, uføre og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon tillagt 30 pst., siden 1997 fått dekt utgifter til lys og varme etter en fastsatt sjablon. Det vil i salderingsproposisjonen i høst bli foreslått å avvikle denne ordningen i 2001, jf. omtale nedenfor.

Kommunal- og regionaldepartementet fastsetter nærmere satser i bostøtteregelverket.

Oppfølging og kontroll

Boks 3.11 Oversikt over resultatmål og oppfølgingskriterier for kap. 580, post 70 Bostøtte

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier skal legges til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for bostøtten i 2000:

Bidra til at husstander med alders-, uføre- og etterlattepensjonister som har inntekt under eller lik minstepensjon + 30 pst. får kompensert for høye boutgifter i forhold til inntekten:

- antall husstander som mottar bostøtte
- gjennomsnittlig brutto boutgift i pst. av inntekten, før og etter bostøtte, for bostøttemottakerne

Bidra til at øvrige hushold med lave inntekter skal kunne ha et høyere boligkonsum enn det inntekten skulle tilsi (innenfor rammen av en god, hensiktsmessig og nøktern bolig):

- antall husstander med bostøtte, fordelt etter målgruppe

Aktuelle utviklingsprosjekter

Departementet har i samarbeid med Husbanken, gjennomført to aktuelle utviklingsprosjekter som gjelder bostøtteordningen. I ett prosjekt sees det på bostøttens påvirkning på boligkonsumet. Dette prosjektet rettet seg mot nye bostøttemottakere.

Undersøkelsen viser at bostøtten er viktig for at mottakerne kan bli boende i boligen. Nær 60 pst. av de nye mottakerne svarer at bostøtten er helt avgjørende, mens ytterligere 33 pst. svarer at den betyr mye uten å være avgjørende. De nye mottakerne av bostøtte er selv relativt godt fornøyd med sine boliger i forhold til de behov husstanden har. Det samlede inntrykk som bostøttemottakerne i undersøkelsen gir av regler, informasjon og stønadsbeløp, er at 57 pst. mente at bostøtteordningen fungerer godt, mens 5 pst. mente den fungerer dårlig.

Som et ledd i oppfølgingen av St.meld nr. 50 (1998-1999) Utjamningmeldinga, ble det igangsatt et prosjekt som skal kartlegge og vurdere sammenhengen mellom bostøtte og sosialhjelp i kommunene. Norges byggforskningsinstitutt (NBI) har laget en rapport (prosjektrapport 288:2000), som peker på flere mulige forbedringer i bostøtteordningen. Disse forbedringene vil kunne føre til en bedre samordning av de to offentlige støtteordningene. Anbefalingene fra NBI i rapporten var følgende:

- månedlig utbetaling av bostøtte framfor hver 4. måned som i dag
- heve boutgiftstaket for alle bostøttemottakere
- bortfall av krav til minsteareal, herunder åpne for at ett-roms leiligheter kan motta bostøtte
- bortfall av krav om Husbankfinansiering i både eid og leid bolig

- gi mulighet for bostøtte til enslige husholdninger med lav inntekt (i dag gis det bostøtte kun til enslige trygdede eller langvarig sosialhjelpsmottakere)
- bruk av dagens inntekt ved beregning av bostøtte

Regjeringen vil vurdere disse rapportene nærmere, samt de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene.

Resultatrapport 1998-2000

Det ble totalt utbetalt 1 556 mill. kr i bostøtte i 1999. Fordelt på mottaksgrupper mottok eldre/uføre om lag 1 154 mill. kr, mens barnefamilier m.fl. mottok om lag 401 mill. kr. I tabell 3.34 framgår noen hovedtall for bostøtteutbetalinger i 1. termin 1998 - 2000.

Fra og med 2000 kom husstander i førkrigsboliger som tidligere var underlagt husleieregulering etter husleiereguleringsloven kap. II, inn under bostøtteordningen. Husstanden må oppfylle krav til husstandstype og inntektsnivå.

I trygdeoppjøret 1998 ble minstepensjonen økt med 1 000 kr pr. måned. Ved beregning av bostøtte legges siste tilgjengelige ligningsår til grunn, dvs. ligningen 2 år før søknadstidspunktet. I denne forbindelse ble det varslet at bostøtteutbetalingene ikke skulle bli påvirket av den ekstraordinære økningen i minstepensjonen med 12 000 kr pr. år. Satsene i regelverket til bostøtten for 2000 ble justert og bostøttenivået til husstandene som mottok den ekstraordinære økningen i minstepensjonen, ble videreført fra 1999 til 2000.

Tabell 3.34 Hovedtall for bostøtteutbetaling 1. termin 1998-2000¹⁾.

	1. termin 1998	1. termin 1999	1. termin 2000
Antall husholdninger med innvilget bostøtte.....	96 656	97 342	99 924
Herav:			
Uføre under 65 år uten barn.....	24 398	25 268	26 443
Uføre under 65 år med barn.....	2 476	2 722	2 785
Eldre over 64 år.....	49 919	49 115	49 048
Andre pensjonister	1 349	1 307	1 354
Enslige forsørgere	12 176	12 603	13 931
Barnefamilier for øvrig.....	4 285	4 177	4 149
Andre støtteberettigede	2 053	2 150	2 214
Gjennomsnittlig husstandsinnkomst pr. måned.....	6 323	6 637	7 258
Gjennomsnittlig boutgift pr. måned over boutgiftstaket.....	3 118	3 366	3 549
Gjennomsnittlig bostøtte pr. måned.....	1 195	1 256	1 306
Boutgift under boutgiftstaket, i pst. av inntekt før bostøtte	49	51	49
Boutgift under boutgiftstaket, i pst. av inntekt etter bostøtte	30	32	31
Utbetalt 1. termin totalt (mill. kr).....	462	489	522

1) Gjelder kun hovedkjøring og ikke klagebehandling, etterbetaling og overgangsordning.

Budsjettforslag for 2001

Boutgiftene til husstandene har økt, uten at grensene for maksimal boutgift i bostøtteordningen (boutgiftstaket) har blitt tilsvarende justert. I 2001 foreslår Regjeringen å øke nivået på boutgiftstaket i bostøtteordningen med 5 000 kr pr. år for alle husstander. Dette betyr at grensen for hvor høye boutgifter som kan legges til grunn for beregning av bostøtte økes. Dette er en oppfølging av St.meld nr. 50 (1999-2000) Utjammingsmeldinga, jf. Innst.S. nr. 222 (1999-2000).

Videre foreslår Regjeringen å avvikle den såkalte overgangsordningen helt fra og med 2001. Overgangsordningen ble innført i 1997 for å motvirke konsekvensene som fulgte av samordningen av bostøtte og botilskuddet, for husholdninger som da fikk en reduksjon i bostøtten. Mottakere av overgangsordning fikk i 2000 redusert kompensasjonsgraden fra 60 pst. til 30 pst., og det ble satt en nedre grense for utbetaling på 1 000 kr pr. termin. For 1. termin 2000 var det 804 mottakere som fikk kompensasjon etter overgangsordningen, og det ble samlet utbetalt om lag 1,4 mill. kr pr. termin. Avviklingen av overgangsordningen vil føre til en likebehandling av nye søkere og de som mottok bostøtte/botilskudd i 1996.

Som en konsekvens av samordningen mellom botilskuddet og bostøtten i 1997, ble ordningen

med å dekke utgifter til lys og varme for målgruppen alders-, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjonen tillagt 30 pst. videreført i den nye bostøtteordningen. Disse utgiftene blir beregnet etter en fastsatt sjablon. Sjablonen avhenger av sammensetningen av husstanden og i hvilken region (klima-avhengig) husstanden er bosatt. Ordningen med sjablon for lys og varme har vært en særordning for denne gruppen, og har således ikke omfattet målgruppene barnefamilier, enslige forsørgere og pensjonister med inntekt over minstepensjon tillagt 30 pst. Regjeringen foreslår å avvikle sjablonene for lys og varme. Regelverket til alle målgruppene i bostøtteordningen blir da enklere og i stor grad harmonisert. Avviklingen av sjablonen for lys og varme vil også føre til at bostøtten blir mer konsentrert til husstander som har kombinasjon av høye boutgifter og lav inntekt, jf. forslag om økt boutgiftstak. En avvikling av ordningen med sjablon til lys og varme, har en provenyeffekt på om lag 160 mill. kr pr. år. De om lag 69 000 husstander som i dag får bostøtte for utgifter til lys og varme vil få redusert sin bostøtte med mellom kr 2 500 og kr 3 000 i året. I noen tilfeller vil bostøtten bli redusert med opp mot kr 5 900 i året. Regjeringens forslag om å heve boutgiftstaket vil til en viss grad kompensere for avviklingen av sjablonen for lys og varme for de av

husstandene som har boutgifter over dagens boutgiftstak.

Overstående tre endringer foreslås gjennomført med virkning fra årsskiftet 2000-2001, som

betyr fra og med 3. termin utbetalingen 2000, dvs. i januar 2001. Regjeringen vil komme tilbake til endringene i proposisjonen om ny-saldering av 2000-budsjettet i høst.

Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
60	Handlingsprogram for Oslo indre øst	50 000	50 000	50 000
70 ¹⁾	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, <i>kan overføres</i>	97 283		
71 ²⁾	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, <i>kan overføres</i>	54 539	135 000	99 000
73	Tilskudd til opplysning, informasjon m.m.	5 118	5 500	10 000
74 ¹⁾	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i>	135 617		
75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i>	302 624	524 000	591 000
78	Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, <i>kan overføres</i>	26 700	36 000	37 800
79 ²⁾	Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, <i>kan overføres</i>			6 500
81	Tilskudd til gjeldssanering	86		
Sum kap. 581		671 967	750 500	794 300

1) Post 70 og 74 er avviklet og gjenstående bevilgning pr. 31.12.1999 ble overført til henholdsvis post 71 og post 75.

2) Post 79 er skilt ut fra post 71.

På post 71 og 75 ble det i 1999 innført et nytt budsjetteringssystem, jf. boks 3.12. Med en bevilgning på 99 mill. kr på post 71 kan det legges opp til et aktivitetsnivå på 95 mill. kr. På post 75 kan det legges opp til et aktivitetsnivå på 641 mill. kr.

ekstra innsats i bydelene der levekårsproblemene er størst, dvs. Grünerløkka-Sofienberg, Sagene-Torshov og Gamle Oslo. Innsatsen skal bidra til å bedre forholdene for grupper med særlig dårlige levekår, gjøre områder innen Oslo indre øst mer attraktive og bidra til utviklingen av en bedre bystruktur i Oslo indre øst.

Post 60 Handlingsplan for Oslo indre øst

Bakgrunn

Kommunal- og arbeidsministeren undertegnet i 1997 en politisk plattform for et samarbeid over ti år mellom staten og Oslo kommune om et handlingsprogram for Oslo indre øst. Det er både fra kommunens og statens side årlig fra 1997 blitt bevilget 50 mill. kr til formålet.

Målsetting

Handlingsprogram for Oslo indre øst skal bidra til å utjevne levekårsforskjellene i Oslo gjennom en

Tildelingskriterier

Det er fastlagt prinsipper for tildeling av midler. Tiltakene skal være innenfor følgende fagområder:

- styrking av barn og unges oppvekstmiljø i Oslo indre øst
- bedre integrering av innvandrere/styrking av tiltak for innvandrere
- opprusting av det fysiske miljø i Oslo indre øst
- trygghetsskapende tiltak
- miljø, kultur og identitetsskapende tiltak

Resultatrapport for 1999-2000

Handlingsprogrammet har ført til en omfattende innsats i de tre bydelene, spesielt innen skolesektoren. En rekke tiltak har stor verdi som modellutvikling i det videre levekårsarbeid.

Oppvekstvilkår for barn og ungdom har vært et prioritert fagområde i 1997, 1998 og 1999. Det er bl.a. gitt midler til tiltak i skolen, til styrking av skolefritidsordningen, til pedagogisk tilbud for 5-åringer o.l. FAFO har gjennomført en evaluering av flere av disse tiltakene i grunnskolen. Evalueringen viser at tiltakene har positiv effekt, og tiltakene anbefales opprettholdt. Handlingsprogramarbeidet har kommet godt igang med et mangfold

av tiltak og prosjekter som er i samsvar med de overordnede faglige føringene.

Bydelene har i perioden fordelt 49 pst. av midlene. Totalt 65 tiltak og prosjekter har blitt finansiert gjennom programmet. De fleste ble igangsatt i 1997 og 1998. I 1999 ble det igangsatt 2 nye tiltak og det er planlagt 7 nye i 2000.

Handlingsprogram for 2001 blir vedtatt på politisk kontaktmøte høsten 2000 etter anbefaling av styringsgruppen, med satsingsområder og andre retningslinjer.

Bevilgningsforslag år 2001

Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningen på 50 mill. kr også i 2001.

Boks 3.12 Nærmere om Budsjetteringssystemet for kap. 581, postene 71 og 75 og kap. 586, post 60

Fram til 1998 tilsvarte bevilgningene gitte tilsagn det enkelte budsjettår. I RNB 1998 ble det innført et nytt budsjetteringssystem for kap. 586, post 60 Oppstartingsstilskudd. I budsjettet for 1999 ble tilsvarende system innført for kap. 581, post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet og kap. 581, post 75 Boligstilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger. Bakgrunnen for disse endringene var kritikk fra Riksrevisjonen av at det var for store beløp som ble overført fra det ene budsjettåret til det neste. Omleggingen innebærer at bevilgningen knyttes opp til antatt utbetaling i budsjettåret, i motsetning til tidligere års praksis hvor bevilgningen tilsvarte gitte tilsagn i budsjettåret.

I det nye systemet opereres det med tre begreper: aktivitetsnivå, bevilgning og tilsagnsfullmakt. Da boligprosjekter ofte tar noen år å få gjennomført, og siden et prosjekt må ferdigstilles før tilsagn kan utbetales, blir det laget en antatt utbetalingsprofil. Dvs. hvor stor prosentandel som antas å komme til utbetaling det enkelte år frem til 100 pst. av tilsagnene er utbetalt.

Aktivitetsnivået eller tilsagnsrammen som det også kalles, er nye tilsagn som kan gis i budsjettåret. *Bevilgningen* skal dekke tilsagn som antas å utbetales i løpet av inneværende budsjettår, dvs. den prosentandelen av aktivitetsnivået som antas å komme til utbetaling, med tillegg av de tilsagn som er gitt i tidligere budsjetterminer og som er beregnet å komme til utbetaling i budsjettåret (disse beregningen gjøres ved hjelp av utbetalingsprofilen). For den delen av aktivitetsnivået som kommer til utbetaling i senere budsjetterminer, må det i tillegg gis en *tilsagnsfullmakt*.

I et teoretisk eksempel med 100 mill. kr i aktivitetsnivå og en utbetalingsprofil hvor 40 pst. av tilsagnene antas å komme til utbetaling i budsjettåret og de resterende 60 pst. blir utbetalt året etter, vil bevilgningsbehovet i budsjettåret (år 1) være 40 mill. kr. De resterende 60 mill. kr (100-40) må gis i tilsagnsfullmakt. Anta at aktivitetsnivået skal øke til 120 mill. kr i år 2. Dette krever en bevilgning på 108 mill. kr. Bevilgningen skal gå til å dekke den delen av aktivitetsnivået som kommer til utbetaling samme år, dvs. 48 mill. kr (40 pst. av 120 mill. kr). I tillegg må bevilgningen dekke tilsagn som ble gitt i år 1 men som kommer til utbetaling i år 2, dvs. 60 mill. kr. I år 2 må det gis en tilsagnsfullmakt, og den vil være på 72 mill. kr (60 pst. av 120 mill. kr).

Det er mao. aktivitetsnivået som sier noe om hvor stor aktivitet det kan legges opp til i budsjettåret, og ikke bevilgningen.

Post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, kan overføres (tidligere post 70)

Målsetting

Tilskuddsordningen skal bidra til at regjeringens mål om gode boliger, god byggkvalitet og godt bomiljø nås. Tilskuddsordningen har vært todelt:

1. Tilskudd til byfornyelse har bidratt til bedre boforhold og levevilkår i utsatte områder med særlig lav bostandard i de største byene. Tilskuddet har vært benyttet til fornyelse av boliger og bomiljø i definerte byfornyelsesområder slik at god kvalitet med akseptable boustgifter ble oppnådd.
2. Tilskudd til boligkvalitet har bidratt til å stimulere bolig- og miljøkvaliteter som det er samfunnsmessig ønskelig å innarbeide ved fornyelse og nybygging i bymessige strøk. Tilskuddet skal stimulere til miljøvennlige løsninger i boliger og boligområder, til planmessig bolig- og miljøfornyelse av god kvalitet og til god byggeskikk.

Tildelingskriterier

Tilskudd skal fortrinnsvis gis til fornyelse og standardheving av boliger og utearealer som normalt ikke ville blitt gjennomført på ordinære

markedsmessige vilkår. Tilskudd til byfornyelse har vært gitt enten som programtilskudd til kommunene eller direkte til enkeltprosjekter. Utenfor de definerte byfornyelsesområdene har det vært gitt tilskudd til boligkvalitet.

Planmessig bolig- og miljøfornyelse i områder med en opphopning av levekårsproblemer skal prioriteres innenfor begge ordningene. Det forutsettes at fysiske og sosiale forhold sees i sammenheng ved fornyelse, fortetting og nybygging i konsentrert bebyggelse. Tilskuddet skal rettes mot de tiltak som gir størst samfunnsmessig nytteverdi. Prosjekter med gode miljøvennlige løsninger skal stimuleres. Andre viktige formål er økt tilgjengelighet, et godt sosialt og fysisk oppvekstmiljø, og god byggeskikk. Tilskuddsordningen skal stimulere til områdeplanlegging i strøk med særlige miljø- og levekårsutfordringer, og bidra til utvikling av gode planer for bolig- og bomiljøfornyelse i konsentrert bebyggelse med spesielle behov.

Oppfølging og kontroll

Byfornyelse

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier er lagt til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for tilskudd til byfornyelse i 1999 og 1. halvår 2000:

Tabell 3.35 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for tilskudd til byfornyelse.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	1999	1. halvår 2000
<i>Initiere byfornyelsestiltak i definerte områder i storbyene Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger:</i>		
Antall prosjekter totalt med innvilget tilskudd	217	69
Antall utbedrede boliger totalt (etter utbedring)	11 155	3 866
Herav:		
Antall prosjekter knyttet til utbedring av boliger	150	29
Antall boliger som er utbedret	2 049	540
Antall prosjekter knyttet til uteareal og fellesområder	48	28
Antall boliger som får forbedret uteareal og fellesområder	8 463	2 969
Antall prosjekter knyttet til annen byfornyelse	19	12
Antall boliger utbedret ved byfornyelse	643	357
<i>Redusere antall boliger med understandard:</i>		
Antall boliger fjernet fra understandard ved utbedring eller riving	848	540

Totalt ble det gitt tilsagn om tilskudd til byfornyelse fra Husbanken for 89,7 mill. kr i 1999. Dette er en økning på 34 pst. i forhold til 1998, da ble det gitt tilsagn for 66,9 mill. kr. Oslo og Bergen ble gitt rammetilskudd med henholdsvis 60 og 19 mill. kr til prioriterte programområder innenfor byfornyelses arbeidet. Trondheim fikk tildelt 10,7 mill. kr i prosjekttilskudd. I tillegg hadde Trondheim 27,9 mill. kr i udisponerte midler fra tidligere år. De tre kommunene videretildelte alle tildelte midler for 1999. Trondheim benyttet 8 mill. kr av de udisponerte midlene i 1999, slik at Oslo, Bergen og Trondheim totalt ga tilsagn om 97,8 mill. kr i byfornyelsestilskudd.

Oslo kommune la i 1999 stor vekt på å få i stand utbedringsavtaler for bygninger og gårdssrom. I tillegg støttet Oslo kommune prosjekter som har bidratt til at svært dårlige eiendommer har kommet opp i ønskelig standard. Bergen kommune har i hovedsak benyttet byfornyelsestilskudd til å opparbeide og utbedre offentlig areal, parker og byrom. Det ble gjennomført slike miljøtiltak i Skansen friområde, Christi Krybbe bydelsplass og ved Georgernes Verft. I tillegg er det gjennomført omfattende tiltak for brannsikring i indre by. Trondheim kommune har benyttet byfornyelsestilskuddet til ulike miljøtiltak og -prosjekt i Mellomveien, Kongensgate, Lademoen, Ila, Ilsvika, Øyra og Elgseter.

Godt over halvparten av byfornyelsestilskuddet gikk i 1999 til uteareal og fellesområder. I Bergen gikk hele 86 pst. til dette formålet. Byfornyelse knyttet til utbedring av boliger omfattet i 1999 2 049 boliger – de aller fleste i Oslo. Tilnærmet all utbedring har vært byggtekniske forbedringer. Av annen byfornyelse kan nevnes "siloprojektet" i Oslo, der den gamle kornsiloen, "Kuba-siloen", gjøres om til 206 studentboliger.

I 1999 ble 2049 boliger utbedret, av disse ble i alt 848 boliger fjernet fra understandard. 310 boliger ble fjernet fra vesentlig understandard og gjenoppstod som 289 boliger med fullt utbedret standard, alle i Oslo, mens 538 boliger med vesentlig understandard utbedret, men ikke opp til fullt utbedret standard (25 i Trondheim og resten i Oslo).

Husbanken har pr. 1. halvår 2000 kun bevilget byfornyelsestilskudd til Oslo kommune med

35 mill. kr. Oslo kommune har gitt tilsagn om 27,3 mill. kr, hvorav 10,5 mill. kr har gått til utbedring av boliger, 13,7 mill. kr til forbedring av uteareal og gårdssrom og 3,1 mill. kr til personrettede tilskudd. Trondheim kommune har bevilget 12,8 mill. kr til forbedring av uteareal og gårdssrom av udisponerte midler fra 1999.

Boligkvalitet

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier er lagt til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for tilskudd til boligkvalitet i 1999 og første halvår 2000:

Totalt ble det gitt tilskudd til boligkvalitet for 76,8 mill. kr i 1999. 4 454 boliger fordelt på ca. 180 prosjekter ble gitt tilskudd. Det ble bl.a. gitt tilskudd til utomhuskvalitet ved oppføring av nye boliger med 15,3 mill. kr, til tilgjengelighet/heis med 6,8 mill. kr og til byggeskikk med 7,8 mill. kr.

50 pst. av tilskuddsmidlene til boligkvalitet ble fordelt til tilskudd til fornyelse og fortetting. Tilskuddet ble brukt til å stimulere installasjon av heis, utbedring og fornyelse av utearealer og sammenslåing av leiligheter. I 1999 er det gitt tilskudd til 23 prosjekter for installasjon av heis i eksisterende bygningsmasse. Heisene har gitt økt tilgjengelighet til 431 boliger. 684 nye boliger i lavbygg fikk kvalitetstilskudd for installasjon av heis for å ha oppfylt kriteriene for livsløpsstandard. Etter at tilskuddet ble kjent i markedet, har det vært stor aktivitet i borettslag, blant gårdeiere og i bransjen for å gjøre seg nytte av midlene.

Husbanken har gjennom bruk av kvalitetstilskudd oppnådd en klar bevisstgjøring om bolig- og miljøkvaliteter i boligene, og det er stor interesse for å legge inn økt kvalitet i prosjektene. Rammesituasjonen har likevel ført til en nedgang i prosentandelen av boliger som fikk tilskudd for å ha lagt inn økt kvalitet. Prosentdelen av boliger med kvalitetstilskudd i forhold til tallet på boliger som har fått tilsagn om oppføringslån (med unntak av omsorgsboliger), har gått ned fra 58 i 1998 til 52 i 1999. I 1999 fikk 142 boliger kvalitetstilskudd til forsøksbygging. Husbanken gir tilskudd til forsøksbygging for å prøve ut ny kunnskap og miljøvennlige løsninger.

Tabell 3.36 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultatrapport for 1999-2000 for tilskudd til boligkvalitet (antall).

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	1999	1. halvår 2000
<i>Stimulere til gode og rimelige helhetsløsninger ved fornyelses- og fortettingprosjekter i byer og tettbygde strøk:</i>		
Antall prosjekter med innvilget tilskudd til fornyelse/fortetting	15	7
<i>Stimulere til god kvalitet i bolig og boligområder:</i>		
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for utomhuskvalitet	112	41
Antall boliger med innvilget tilskudd for utomhuskvalitet.....	1 525	603
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for tilgjengelighet	39	29
Antall boliger med innvilget tilskudd for tilgjengelighet.....	684	559
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for god byggeskikk	26	17
Antall boliger med innvilget tilskudd for god byggeskikk.....	813	663
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for god forsøksbygging.....	5	3
Antall boliger med innvilget tilskudd for god forsøksbygging	142	112
<i>Stimulere til god tilstandsvurdering av boligbygg og bomiljø:</i>		
Antall prosjekter med innvilget tilskudd til tilstandsvurdering	211	115
Antall boliger som omfattes av innvilgede tilskudd til tilstandsvurdering	17 829	10 144

Budsjettforslag for 2001

Tilskuddsordningen er rettet mot opprustning av det fysiske bomiljøet, spesielt i byene. Den er sentral for opprustning av områder med særlig lav boligstandard, bedre tilgjengelighet gjennom installasjon av heiser og stimulering av miljøkvaliteter. Regjeringen vil legge vekt på å stimulere kvaliteter knyttet til økt tilgjengelighet og miljøhensyn, bl.a. vil tilskudd til heis i eksisterende boligmasse prioriteres. Dette er en oppfølging av Handlingsplanen for eldre og St.meld. nr. 28 (1997-1998) Om oppfølging av Habitat II - om miljøhensyn i bolig og byggesektoren.

Regjeringen foreslår en bevilgning for 2001 som tilsvarer et aktivitetsnivået på 95 mill. kr, noe som er 30,5 mill. kr lavere enn i saldert budsjett 2000. Dette innebærer at storbyene ikke lenger kan motta programtilskudd til byfornyelse. Gode prioriterte byfornyelsesprosjekter vil fortsatt kunne motta tilskudd. Regjeringen foreslår å side- stille byfornyelsesprosjekter med prosjekter som mottar tilskudd for god boligkvalitet.

Det lavere bevilgningstallet for 2001 i forhold til saldert budsjett 2000, skyldes også at det er skilt ut 6,5 mill. kr som er foreslått på en egen post 79 Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger. I tillegg er Statens bygningstekniske etat

(kap. 587) og Statens strålevern (kap. 715) tilført ressurser for oppfølging av Nasjonal kreftplan.

Av bevilgningen på 99 mill. kr er 52 mill. kr (dvs. 55 pst. av aktivitetsnivået) knyttet til tilsagn som blir gitt og som antas å komme til utbetaling i 2001. Resterende bevilgning antas å dekke utbetaling av tilsagn gitt i 1999 og 2000. Det foreslås at det kan gis tilsagn for omlag 43 mill. kr som antas å komme til utbetaling i perioden 2002-2004, jf. forslag til romertallssvedtak. Tilskuddet blir utbetalt når vilkårene for tilsagnet er oppfylt, f.eks. ved at prosjektet er ferdigstilt. Det er lagt til grunn for budsjetteringen at 55 pst. av tilsagnene kommer til utbetaling samme år som de gis, 35 pst. året etter og 5 pst. henholdsvis det andre og det tredje året etter at tilsagnene er gitt.

Post 73 Tilskudd til opplysning og informasjon m.m.*Målsetting*

Formålet med ordningen er å høyne kunnskapene om de ulike virkemidlene i bolig- og byggsektoren, gi bedre innsikt i bolig- og bygningspolitiske problemstillinger og bidra til å bedre beslutningsgrunnlag for aktørene i sektoren.

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen skal nyttes til informasjonstiltak og kunnskapsformidling om de politiske målene, innsatsområdene og virkemidlene.

Tilskuddsmottakere kan være forskningsmiljøer, fylkesmannsembetene, kommuner og organisasjoner og aktører i bolig- og byggsektoren. Departementet kan også anvende midler til informasjons- og formidlingstiltak i egen regi. Tilskuddsordningen forvaltes av departementet.

Resultatrapport for 1999-2000

I 1999 og 2000 er hovedvekten lagt på informasjon og formidlingstiltak i forbindelse med oppfølgingen av St.meld. nr. 28 (1997-1998) Oppfølging av HABITAT II—Om miljøhensyn i bolig- og byggsektoren, formidlingsvirksomhet i forbindelse med de nye reglene i Plan- og bygningsloven og informasjon om ny husleielov. Det ble gitt tilskudd til i alt 16 informasjons- og formidlingsprosjekter.

Budsjettforslag 2001

Prioritering av tilskudd til informasjons- og formidlingsprosjekter vedrørende miljøhensyn i bolig- og byggsektoren, og opplæring og informasjon om Plan- og bygningsloven foreslås videreført, jf. Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan. Tilskudd til ØkoBygg-programmet og arbeidet med elektronisk basert behandling av byggesaker vil fortsatt bli høyt prioritert.

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kr for 2001.

Post 75 Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, kan overføres

En vesentlig del av statens virksomhet i boligsektoren er rettet mot å bidra til at vanskeligstilte på boligmarkedet får disponere egnede boliger. Boligtilskuddet er et sentralt virkemiddel i den forbindelse.

Målsetting

Tilskuddet skal medvirke til at husstander med vedvarende svak økonomi skal kunne disponere egnede boliger.

Tildeling

Boligtilskudd gis til etablering i egen, eid bolig, til utbedring/tilpasning av bolig og til utleieboliger.

Ordningen er behovsprøvd. Tilskudd blir både gitt direkte fra Husbanken og via kommunene.

Boligtilskudd til etablering i eid bolig skal bidra til at grupper med svak økonomi blant funksjonshemmede, særlig vanskeligstilte og unge førstegangsetablerere skal kunne skaffe seg en nøktern og hensiktsmessig bolig. Tilskudd til utbedring/tilpasning av bolig skal bidra til at eldre, funksjonshemmede eller andre med et særlig behov får en bolig som over tid fungerer godt i forhold til bevegelsesvansker eller annen funksjonshemming. Tilskudd til utleieboliger gis til kommuner, stiftelser og lignende som etablerer utleieboliger for de samme målgruppene.

Kommunene kan sette av inntil 20 pst. av tildelte midler som avsetning til å dekke tap på etableringslån.

Oppfølging, kontroll og resultatrapport 1999–2000

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier er lagt til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for boligtilskuddet i 1999 og i 1. halvår 2000:

I 1999 var tilsagnsrammen for boligtilskuddet på 419 mill. kr. Av denne rammen ble 219,2 mill. kr satt av til kommunal videretildeling, resten ble tildelt av Husbanken. I forbindelse med mottak av flyktninger fra Kosovo ble det gitt en tilleggsbevilgning på 75 mill. kr til boligtilskuddet, Innst.S. nr. 175 (1998-1999), og tilsagnsrammen ble økt tilsvarende. Tilsagnsrammen (aktivitetsnivået) ble dermed i 1999 på totalt 494 mill. kr. Total bevilgning var på 325 mill. kr.

Det ble i 1999 gitt tilsagn om boligtilskudd til etablering til 2 641 boliger, hvorav 1 185 utleieboliger. Majoriteten av utleieboligene som fikk tilskudd skal klausuleres sosialt vanskeligstilte. Det ble tilskudd til om lag 350 flere utleieboliger i 1999 enn i 1998. Antall tilskudd til etablering i eid bolig, er blitt redusert med om lag 700 fra 1998. Videre ble det gitt tilsagn om tilskudd til tilpasning av boligen i 5 619 saker. Dette er omtrent like mange som i 1998 og summerte seg til i underkant av 62 mill. kr i 1999, noe som er om lag 3 mill. kr mindre enn i 1998. Den største mottakergruppa av tilskudd til tilpasning er eldre. Kommunene satte av 33,7 mill. kr til avsetning til tap på etableringslån. Ved utgangen av 1999 var det samlede tapsfondet på i underkant av 106 mill. kr. Dette gir kommunene rom til å øke aktiviteten når det gjelder formidlingen av etableringslån, jf. økningen av Husbankens låneramme.

Tabell 3.37 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	1999	1. halvår 2000
<i>Bidra til at økonomisk vanskeligstilte kan etablere seg i egen bolig:</i>		
Antall innvilgede tilskudd til etablering (ekskl. utleieboliger), fordelt på mottakergrupper ¹⁾ :		
Ungdom	285	46
Flyktninger	31	10
Sosialt vanskeligstilte	510	150
Psykisk utviklingshemmede.....	12	3
Psykiske lidelser	140	27
Funksjonshemmede	227	130
Eldre.....	4	3
Andre.....	247	32
Totalt	1 456	401
Antall innvilgede tilsk. til etablering til unge under 30 år (ekskl. utleieboliger):	541	93
<i>Bidra til utbedring og tilpasning av boliger, slik at økonomisk vanskeligstilte, eldre og funksjonshemmede kan disponere en godt egnet bolig:</i>		
Antall innvilgede tilskudd til utbedring og tilpasning av bolig, fordelt på mottakergrupper ²⁾ :		
Funksjonshemmede	1 970	
Eldre.....	2 731	
Økonomisk vanskeligstilte	918	
Totalt	5 619	
<i>Øke antallet utleieboliger med lavt boutgiftsnivå:</i>		
Antall utleieboliger som omfattes av innvilgede tilskudd:		
Ungdom	168	47
Flyktninger	340	40
Sosialt vanskeligstilte	428	212
Psykisk utviklingshemmede.....	6	7
Psykiske lidelser	43	5
Fysisk funksjonshemmede	34	65
Eldre.....	162	8
Andre.....	4	2
Totalt	1 185	386

1) Mottakergruppene er ikke gjensidig utelukkende. Dette medfører at ungdom kan være kategorisert i en av de øvrige undergruppene. 2) Tall for 1. halvår 2000 foreligger ikke.

Til sammen 37 pst. av tilskuddene til etablering i eid bolig ble i 1999 gitt til personer under 30 år.

Gjennomsnittlig husstandsinntekt for alle tilskuddsmottakerne i eid bolig var kr 180 000. 70 pst. av tilskuddsmottakerne hadde en inntekt under kr 200 000.

Det ble gitt tilsagn for i alt 74,5 mill. kr av tilleggsbevilgningen som ble gitt i forbindelse med ekstraordinært flyktningemottak fra Kosovo. 91 prosjekter med til sammen 286 boliger fikk tilsagn om tilskudd.

For 2000 er tilsagnsrammen for boligtilskuddet på 489 mill. kr. Bevilgningen er på 524 mill. kr og tilsagnsfullmakten på 111,3 mill. kr. Av bevilgningen går 157 mill. kr til å dekke tilsagnsforpliktelser inngått i 1999.

Av rammen for 2000 er 260 mill. kr (53 pst.) foreløpig satt av til kommunal videretildeling til personlige søkere. 227 mill. kr er beholdt i Husbanken for tildeling til utleieprosjekter. De resterende 2 mill. kr er satt av til prosjekteringsstøtte til funksjonshemmede. For å samordne boligtilskuddet med kjøpslån, er ungdomsgruppa, som er prioritert, hevet fra 30 til 35 år i 2000.

Det er satt i gang noen forsøksprosjekt med lavinnskuddsboliger. Departementet har bedt NBBL om en vurdering og evaluering av disse prosjektene, jf. flertallsmerknad i Budsjett-innst.S. nr. 5 (1999-2000). Dette arbeidet er i gang, og departementet vil rapportere til Stortinget på egnet måte når evalueringen er slutført.

Budsjett 2001

I St.meld. nr. 49 (1997-1998) og Innst.S. nr. 100 (1998-1999) presiseres et behov for å forsterke kommunenes arbeid med boligspørsmål. Kommunene er oppfordret til å lage kommunale handlingsplaner for boligetablering og utleieboliger i samarbeid med Husbanken og andre aktører. Et slikt planarbeid er satt i gang i mange kommuner. Planene vil bl.a. i kommuner som har press på boligmarkedet kunne dokumentere boligsosiale problemer som må følges opp med lån og tilskudd fra statens side i tråd med St.meld. nr. 49 (1997-1998), (Innst.S. nr. 100 (1998-1999)), og St.meld. nr. 50 (1998-1999) (Innst.S. nr. 222 (1999-2000)).

Unge og vanskeligstilte som skal etablere seg, enten i eie- eller leiebolig, møter høye priser i boligmarkedet, særlig i pressområdene. Verst stilt er unge vanskeligstilte, flyktninger og andre som ikke er i arbeid. Kommunene har et særlig ansvar for disse gruppene. Det boligpolitiske engasjement i kommunen er derfor svært viktig. Boligtilskuddet er, ved siden av ordningen med etableringslån, det mest sentrale virkemiddel staten har for å stimulere kommunene til å føre en aktiv, lokal boligpolitikk. Regjeringen foreslår derfor at aktivitetsnivået for boligtilskuddet økes med 152 mill. kr i 2001. Økningen vil alene kunne gi

rom for tilsagn om tilskudd til 750-1000 flere boliger i 2001. Dette er en økning på over 30 pst. i forhold til 2000. Det kan dermed gis tilsagn for totalt 641 mill. kr. Dette er en videreføring og forsterking av budsjettforliket i 2000-budsjettet der Arbeiderpartiet fikk økt tilsagnsrammen med 50 mill. kr, jf. Budsjett-innst.S. nr. 5 (1999-2000) hvor flertallet (Ap, KrF, Sp og SV) ba om en opptrappingsplan for bygging av flere utleieboliger. Regjeringen har med en økning av aktivitetsnivået med 152 mill. kr fulgt opp Stortingets henstilling. Husbanken kan i 2001 med bruk av boligtilskudd i kombinasjon med etableringslån, kjøpslån og oppføringslån, i større grad sette kommunene i stand til å følge opp behovene på en effektiv og målrettet måte.

Regjeringen finner det ikke hensiktsmessig å innføre minimumsgrenser for tilskudd til utleieboliger eller å skille ut en egen budsjettpost knyttet til tilskudd til utleieboliger. Det er stor forskjell i behovene for tilskudd i ulike deler av landet og minimumstilskudd vil medføre at en får færre utleieboliger ut av det vedtatte aktivitetsnivået. Det er videre viktig å se virkemiddelbruken innen boligpolitikken i sammenheng, og ved å ha en samlet tilskuddsordning til vanskeligstilte vil den samlede prioritering og omtale av dette komme best fram.

Tilskuddet blir utbetalt når vilkårene for tilsagnet er oppfylt, f.eks. ved at utleieboligprosjektet er ferdigstilt. Det er lagt til grunn for budsjetteringen at 75 pst. av tilsagnene kommer til utbetaling samme år som de gis, 20 pst. året etter og 5 pst. andre året etter at tilsagnene er gitt.

Det foreslås en bevilgning på 591 mill. kr. Av dette antas det at 481 mill. kr vil gå til utbetaling av tilsagn gitt i 2001 (75 pst. av aktivitetsnivået (641 mill. kr)). Resterende bevilgning antas å dekke utbetaling av tilsagn gitt i 1999 og 2000. Videre foreslås det at det kan gis tilsagn for om lag 160 mill. kr som antas å komme til utbetaling i perioden 2002-2003, jf. forslag om romertallsvedtak.

Post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, kan overføres

Målsetting

Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk skal bidra til at Regjeringens mål om gode boliger, god byggkvalitet og godt bomiljø nås. Det skal stimulere til utvikling av kommunal boligpolitikk og lokale handlingsplaner for boligetablering. Videre skal tilskuddet

bidra til en miljøvennlig bolig- og byggesektor. I tillegg skal tilskuddet også bidra til å sikre funksjonshemmede gode boforhold, samt stimulere til et bedre samarbeid mellom ulike sektorer og nivåer for å bedre bomiljø og jevne ut levevilkår.

Tildelingskriterier

Tilskuddet skal gå til tiltak som gir økt kompetanse, kunnskap og bedre plangrunnlag for boligarbeidet, spesielt rettet mot kommunenes ansvar for vanskeligstilte grupper. Tiltak for utvikling av kommunale boligstrategier og lokale handlingsplaner for boligetablering vil bli prioritert. Tilskuddet til forskning, utvikling og informasjon om god byggeskikk og utviklingsarbeid for en miljøvennlig boligsektor er også høyt prioritert. Videre skal utvikling og spredning av kompetanse og kunnskap om boforhold, bomiljø og boligpolitikk stimuleres. Tilskuddet skal i tillegg gå til å støtte organisasjoner mv. som arbeider for å sikre funksjonshemmede gode boforhold.

Oppfølging og kontroll

For 2001 er det utarbeidet nye forslag til mål og oppfølgingskriterier for kap. 581, post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, lokal boligforvaltning og kommunal boligpolitikk.

Etter nedleggingen av Bomiljøtjenesten ved Norges byggforskningsinstitutt (NBI) er bomiljøprosjekt i kommunene støttet direkte.

Resultatrapport 1999-2000

Gjennom tilskuddsordningen har Husbanken i 1999 gitt tilskudd til 116 prosjekter for 30,3 mill. kr.

Husbanken ga tilsagn for 7,2 mill. kr til 26 prosjekter til utvikling av kommunale bolig-

strategier og lokale handlingsplaner for boligetablering. Det ble gitt tilsagn til 11 prosjekter med tema boligsosiale handlingsplaner. 8 kommuner har med støtte fra ordningen igangsatt sitt planarbeid. Oslo kommune, som i 1997 og 1998 fikk støtte til bydelsvise boligprogram, ble i 1999 støttet i sitt arbeid med rullering av disse. Ytterligere 11 kommuner mottok tilsagn for annet arbeid i tilknytning til kommunalt boligarbeid. Det ble videre gitt støtte til utredning av boligpolitiske virkemidler; "Bostøttens påvirkning av boligkonsumet" og "Forholdet mellom bostøtte og sosialhjelp".

Videre ga Husbanken tilsagn for 11,8 mill. kr til 53 prosjekter til utvikling av kunnskap og kompetanse knyttet til bolig- og boligspørsmål. Innenfor innsatsområdet "Miljø, energi-økologi og ressursforvaltning" ble det gitt tilskudd til 17 prosjekter, mens det ble gitt tilskudd til 20 prosjekter med tema fysisk bokvalitet og byggeskikk versus sosialt bomiljø. Til utvikling av kunnskap om god tilgjengelighet er 16 prosjekter gitt tilsagn i regi av organisasjoner og utdannelsesinstitusjoner.

Til informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse ga Husbanken tilsagn for 11,3 mill. kr til 37 prosjekter. Det tre-årige prosjektet Bærekraftig byggeskikk, avsluttes som et halvårlig formidlingsprosjekt for å spre de erfaringer som er ervervet.

Norges handikapforbund (NHF), Norsk forbund for utviklingshemmede, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO), Norges blindforbund, Boligselskapet LHL, Norges byggforskningsinstitutt og Norsk institutt for by- og regionalforskning har fått tilskudd til informasjon og utviklingsarbeid i 1999 til i alt 12 ulike prosjekter.

Departementet støttet NFR-forskningsprogram Bolig og levekår med 4 mill. kr i 2000.

Tabell 3.38 Oversikt over nye resultatmål og oppfølgingskriterier og resultater for kap. 581, post 78.
Antall prosjekter og beløp.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	(i 1 000 kr)			
	Resultater			
	1999		1. halvår 2000	
	Prosjekt	Beløp	Prosjekt	Beløp
<i>Bidra til utvikling av kommunale boligstrategier og lokale handlingsplaner for boligetablering</i>				
Antall prosjekter/beløp gitt i tilskudd til utvikling av bomiljø m.m., fordelt etter innsatsområde:				
Utvikling av boligsosiale handlingsplaner	11	3 310	6	1 630
Utvikling av sosialt miljø	4	724	-	-
Utvikling av kommunale boligstrategier og boligplanlegging.....	7	1 515	1	150
Utvikling av modeller og metoder for kommunal boligplanlegging og boligpolitikk.....	2	630	2	300
Analyse og evaluering av kommunale og statlige virkemidler	2	1 025	1	350
Sum	26	7 204	10	2 430
<i>Bidra til utvikl. av kunnskap/kompetanse knyttet til bolig/boligs spørsmål</i>				
Antall prosjekter og beløp gitt i tilskudd til utvikling av bomiljø mm, fordelt etter innsatsområde:				
Utvikling av kunnskap om en miljøvennlig boligsektor ved forsøksprosjekt i bygge- og boligsaker mht miljø, energi og ressursforvaltning.....	17	4 307	5	1 580
Utvikling av kunnskap for god boligkvalitet.....	11	3 152	6	1 430
Utvikling av kunnskap for god byggeskikk	4	753	-	-
Utvikling av kunnskap for et god bomiljø – sosiale aspekter.....	5	2 025	2	850
Utvikling av kunnskap for god tilgjengelighet	16	1 570	11	1 646
Sum	53	11 807	24	5 506
<i>Bidra til informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse</i>				
Antall prosjekter og beløp gitt i tilskudd til utvikling av bomiljø m.m., fordelt etter innsatsområde:				
Informasjonsarbeid om bolig og bomiljø	13	2 529	10	2 666
Informasjon av bolig-, bygning- og utemiljøspørsmål knyttet til funksjonshemmedes behov.....	12	6 287	6	3 910
Formidling av utarbeidet kunnskap	11	1 977	-	-
Formidling av resultater fra prosjekter som har fått tilskudd, gjennom fagdager, seminarer, sammendragsserien og prosjektkatalog	1	520	1	660
Sum	37	11 313	17	7 236
Totalt	116	30 324	51	15 172
Søkertype:				
Kommuner	28	5 996	8	1 160
Boligsamvirket.....	13	3 515	8	1 871
Forsikringsinstitusjoner.....	15	3 785	9	2 596
Universitetet og høyskoler	15	1 953	2	145
Organisasjoner.....	13	6 259	14	6 450
Andre	32	8 816	10	2 950
Sum	116	30 324	51	15 172

Budsjettforslag for 2001

Det foreslås en bevilgningsøkning på 1,8 mill. kr på post 78 Tilskudd til utvikling innen bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk. Det kan dermed gis tilsagn for totalt 37,8 mill. kr i 2001.

Ved tildeling av midler i 2001 prioriteres prosjekter som bidrar til gjennomføring av de politiske føringer som kommer frem i St.meld. nr. 49 (1997-1998) Om boligetablering for unge og vanskeligstilte, St.meld. nr. 28 (1997-1998) Oppfølging av HABITAT II - Om miljøhensyn i boligsektoren, Miljøhandlingsplanen for Kommunal- og regionaldepartementet og St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjammingsmeldinga. Det foreslås å prioritere prosjekter som bidrar til utvikling av boligpolitikk og boligplanlegging, med særlig vekt på utvikling av lokale handlingsplaner for boligetablering, slik at vanskeligstiltes levekår og boforhold bedres spesielt i storbyene. Støtte til områdeplanlegging som legger til rette for koordinert innsats av private og offentlige aktører vil fortsatt bli prioritert. Tilskudd til forskning, utvikling og forsøk omkring fysiske miljøtiltak og utviklingsarbeid for en miljøvennlig boligsektor, grønne bomiljø, byggeskikk og boligforvaltning og samvirkeløsninger vil også være høyt prioritert i 2001. Utviklingstilskuddet skal også i 2001 bidra til å øke kunnskap om behov for tiltak i boliger, bygninger og utemiljø for ulike kategorier funksjonshemmede gjennom tilskudd i utdanningsinstitusjoner, funksjonshemmedes organisasjoner og utredningsinstitusjoner.

Som en sentral oppfølging av Stortingets behandling av Utjammingsmeldinga, har Sosial- og helsedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet tatt initiativ til utvikling av boligløsninger for bostedsløse og sosialhjelpmottakere med barn i de største byene.

En annen viktig grunn for å styrke denne tilskuddsordningen er at Norges forskningsråd har, etter initiativ fra Miljøverndepartementet, nedsatt et forskningsprogram knyttet til byutvikling og drivkrefter og utfordringer omkring temaet. Programstyret er oppnevnt og forskning-

programmet vil vare i 4 år framover, og Kommunal- og regionaldepartementet vil bidra med midler til dette forskningsprogrammet.

Departementet vil disponere inntil 8 mill. kr til NFRs boligforskning og NFRs nye byforskningssprogram.

Post 79 Tilskudd til reduksjon av radon i boliger, kan overføres

Det foreslås å skille ut tilskudd til radonforebyggende tiltak som en egen budsjettpost. Tilskuddet var tidligere innlemmet i kap. 581, post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet.

Målsetting

Tilskuddet skal stimulere til reduksjon av radonnivået i eksisterende boliger, jf. oppfølgingen av Nasjonal kreftplan.

Tildelingskriterier

Tilskudd til radon gis til bygningstekniske tiltak når det er påvist en radonkonsentrasjon i inneluften i boligen som ligger høyere enn 400 Bq/m³. Tilskuddet kan gis til enkeltpersoner, borettslag, selskaper, stiftelser o.l., jf. St.prp. nr. 161 (1997-1998) Nasjonal kreftplan og Innst.S. nr. 226 (1997-1998).

Oppfølging, kontroll og resultatrapport 1999-2000

Tabell 3.39 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for radontilskuddet.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	1999	1. halvår 2000
Stimulere til reduksjon av radonnivået i eksisterende boliger:		
Antall boliger med innvilget tilskudd til reduksjon av radon i eksisterende boliger	48	89

Resultatrapportering for 1999-2000

Det har i statsbudsjettet for 1999 og 2000 under kap. 581, post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet blitt satt av henholdsvis 5 og 10 mill. kr til reduksjon i radon nivået i eksisterende boliger.

I 1999 ble det gitt godkjenning om tilskudd til (38 prosjekter) 48 boliger for til sammen kr 437 000 over kap. 581, post 71. I tillegg ble det over kap. 581, post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk bevilget 0,5 mill. kr til "Tiltak mot radon i nye og eksisterende bygninger". Søkermassen har økt i 2000, og det ble 1. halvår gitt godkjenning om tilskudd til 89 boliger for til sammen 1 mill. kr.

Det er iverksatt et to-årig prosjekt som skal bidra til at tilskuddsordningen skal fungere etter intensjonen. Prosjektet er et samarbeid mellom Statens strålevern, Husbanken og Statens bygningstekniske etat, og omfatter bl.a. informasjonssrettede tiltak for å gjøre tilskuddsordningen

bedre kjent. Videre omfatter prosjektet målrettede kartlegginger med hensyn til å spore opp boliger over tiltaksnivå og oppbygging av kompetanse om radontiltak i byggebransjen.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås at det opprettes en ny post til radonforebyggende tiltak for å gjøre budsjetteringen og oppfølgingen enklere. Husbanken vil fortsatt administrere tilskuddsordningen. Budsjettposten foreslås som en overførbar post, jf. at tilsagn blir gitt i forkant av utbedring, mens utbetaling skjer ved ferdigstillelse. Det foreslås derfor en bevilgning på 6,5 mill. kr over denne posten i 2001. I tillegg foreslås kr 2 850 000 bevilget på kap. 715, post 21 Statens strålevern og kr 650 000 bevilget på kap. 587, post 1 Statens bygningstekniske etat for oppfølging av målrettede tiltak under denne tilskuddsordningen i 2001.

Kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
60	Oppstartingsstilskudd, <i>kan overføres</i>	777 670	1 497 800	1 582 000
62	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser, <i>kan overføres</i>	114 151		
63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	201 659	433 200	708 000
	Sum kap. 586	1 093 480	1 931 000	2 290 000

På post 60 ble det i RNB 1998 innført et nytt budsjetteringssystem, jf. boks 3.12. Med et bevilgningsforslag på 1 582 mill. kr på post 60 kan det legges opp til et aktivitetsnivå på 1 612 mill. kr i 2001.

Målsetting

Tilskuddene skal stimulere kommunene til å øke tilbudet av sykehjemsplasser og boliger tilrettelagt for heldøgns pleie og omsorg (omsorgsbo-

liger). Tilskuddene skal sette kommunene i stand til å bygge, kjøpe eller utbedre sykehjem og omsorgsboliger ut fra lokale behov til dem som på grunn av alder, funksjonshemming, funksjonsnedsettelse eller sykdom har behov for det.

Tilskuddene inngår som en sentral del av Handlingsplanen for eldreomsorgen. For nærmere omtale, se Sosial- og helsedepartementets budsjettproposisjon, programkategori 9.70 Eldre og funksjonshemmede.

Tabell 3.40 Oversikt over resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for kap. 586, post 60
Oppstartingsstilskudd.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	1999	1. halvår 2000
<i>Stimulere til opprettelse og utbedring av 6 070 omsorgsboliger og sykehjemsplasser med god kvalitet:</i>		
Antall nye omsorgsboliger og sykehjemsplasser som omfattes av innvilgede tilskudd	5 414	2 197
Antall utbedrede omsorgsboliger og sykehjemsplasser som omfattes av innvilgede tilskudd ¹⁾	871	424
Andelen nye sykehjemsplasser med innvilgede tilskudd som oppfyller Husbankens anbefalte størrelse for privatareal.....	96	92
Andelen utbedrede sykehjemsplasser med innvilgede tilskudd som oppfyller Husbankens anbefalte størrelse for privatareal ¹⁾	76	78

1) Inneholder også kjøp av omsorgsboliger og sykehjemsplasser.

Post 60 Oppstartingsstilskudd, kan overføres

Tildelingskriterier

Tilskuddet gis på grunnlag av investeringer knyttet til bygging, kjøp og utbedring av omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Tilskuddet går til kommunene uavhengig av om det er kommunen selv eller andre aktører som skal eie og forvalte boligene/plassene. Kommunene kan videretilde tilskuddet til andre eiere av omsorgsboliger og sykehjem, forutsatt at tilskuddet inngår i finansieringen av boligene. Det er en forutsetning for å få tilskudd at kommunen har organisert et heldøgns pleie- og omsorgstilbud. Prosjektene skal være innarbeidet i den fireårige økonomiplanen, og kommunen skal ha disposisjonsrett over boligene i 20 år.

Oppfølging og kontroll og resultatrapport for 1999-2000

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier er lagt til grunn for vurdering av effekten av oppstartingsstilskuddet.

Eldreplanens måltall på 5 800 boenheter for 1999 ble nådd med god margin. I 1999 ble totalt 6 285 boenheter godkjent for tilskuddsfinansiering, herav 4 177 omsorgsboliger og 2 108 sykehjemsplasser. Av dette var 118 boligenheter tilknyttet opptrappingsplanen for psykisk helse. Målet om 270 omsorgsboliger i Opptrappingsplanen for psykisk helse, ble ikke nådd.

For 2000 er måltallet bygging av 6 270 boenheter, herav 470 omsorgsboliger i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk

helse 1999-2006. Rammen for samlet aktivitet i 2000 er på 1 617 mill. kr. Søknadsinngangen til Husbanken om oppstartingsstilskudd i 1. halvår 2000 var 24 pst. høyere enn for tilsvarende periode i 1999. Søknadsinngangen hittil indikerer at måltallet for 2000 vil bli oppfylt. Husbanken har i denne perioden gitt tilsagn om oppstartingsstilskudd til 2 622 boenheter, som er 33 pst. flere enn i 1. halvår 1999. Det ble gitt tilskudd til 49 omsorgsboliger i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk helse. Dette tyder på at måltallet for opptrappingsplanen heller ikke blir nådd i 2000.

19. mai 2000 la Regjeringen frem St.meld. nr. 34 (1999-2000) Handlingsplanen for eldreomsorgen etter 2 år. Resultatene halvveis i planperioden er i godt samsvar med måltallene i St.meld. nr. 50 (1996-1997). Til sammen er det gitt tilsagn til 11 777 sykehjemsplasser og omsorgsboliger. 67 pst. av tilsagnene var til omsorgsboliger, og 33 pst. til sykehjemsplasser. Dette gir en samlet måloppnåelse på 102 pst. i forhold til måltallet. En analyse av kostnadsutviklingen fra 1997-1999 viser en relativ sterk vekst i anleggskostnadene for omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Kostnadsutviklingen skyldes ulike faktorer, blant annet valg av løsninger, en generell prisutvikling og egenskaper ved tilskuddsordningene. Det er viktig at Husbanken kommer i dialog med kommunene på tidligst mulig tidspunkt i planprosessen. Meldingen konkluderer videre med at kvaliteten på omsorgsboliger gjennomgående er bra. Mange eldre sykehjem har gjennom utbedringer fått et betydelig standardløft. I en del tilfeller har

det vært vanskelig å få fullt minimumsareal i privatenheten ved utbedring når bad legges inn.

Budsjettforslag 2001

Målet for Regjeringen er at investeringene i handlingsplanen for eldreomsorgen gjennomføres som forutsatt i St.meld. nr. 50 (1996-1997). Dette medfører at det i 2001 kan bli gitt tilsagn om 5 800 boenheter. I tillegg foreslås det at det kan gis tilsagn til 440 omsorgsboliger i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006. Det foreslås derfor en aktivitetsnivå på 1 612 mill. kr, hvorav 1 535 mill. kr er knyttet til eldreplanen og 77 mill. kr til opptrappingsplanen for psykisk helse.

Med en utbetalingsprofil på 4 år med 25 pst. det første året, 40 pst. det andre året, 30 pst. det tredje året og 5 pst. det fjerde året, forutsetter dette en bevilgning på i alt 1 582 mill. kr. 403 mill. kr (dvs. 25 pst. av aktivitetsnivået (1 612 mill. kr)) av bevilgningen er knyttet til tilsagn som blir gitt og som antas kommer til utbetaling i 2001. Resterende bevilgning antas å dekke utbetaling av tilsagn gitt i 1998, 1999 og 2000. I tillegg foreslås det en tilsagnsfullmakt på 1 209 mill. kr, jf. forslag om romertallsvedtak.

Av den totale bevilgningen på 1 582 mill. kr er 1 535 mill. kr knyttet til eldreplanen, mens 47 mill. kr er knyttet til opptrappingsplanen for psykisk helse. Bevilgningen til eldreplanen vil gå til å dekke tilsagn gitt i perioden 1998-2001 som kommer til utbetaling i 2001. Når det gjelder opptrappingsplanen for psykisk helse, er bevilgningen knyttet til tilsagn gitt i 1999 og 2000 som kommer til utbetaling i 2001. Tilsagn som blir gitt i 2001 og som kommer til utbetaling i 2001, kan budsjettmessig dekkes innenfor bevilgningene gitt i 1999 og 2000 pga. at det ble gitt færre tilsagn i disse årene enn tilsagnsrammer og bevilgninger var dimensjonert for.

Frist for å søke om investeringstilskudd innenfor handlingsplanen er satt til 30.6.2001.

Investeringsbehov og tilskuddsordning fra 2002

St.meld. nr. 34 (1999-2000) Handlingsplanen for eldreomsorgen etter 2 år, har et behovsanslag på 5 000 nye sykehjemsplasser/omsorgsboliger fra 2002 til 2007. Rammen på 24 400 enheter har ligget fast siden St.meld. nr. 50 (1996-1997) Handlingsplanen for eldreomsorgen ble lagt fram. For å sikre bedre likebehandling mellom kommunene, foreslår imidlertid Regjeringen at handlingsplanens tilskuddsordning for bygging av

sykehjemsplasser og omsorgsboliger videreføres med dagens satser og at måltallet for satsingen utvides med 5 000 enheter i 2002. Etter dette henvises søknader til Husbankens boligtilskuddsordning (kap. 581, post 75). Bygging av 5 000 nye sykehjemsplasser og omsorgsboliger innebærer om lag 3,9 mrd. kr i oppstartingstilskudd og kompensasjonstilskudd. Bevilgningene til oppstartingstilskudd fordeles over 4 år. Samlet bevilgningsbehov for de 5 000 nye plassene blir på om lag 362 mill. kr i 2002.

For søknadsbehandlingen legges prioriteringssignalene i St.meld. nr. 34 (1999-2000) til grunn, slik at sykehjem og omsorgsboliger med areal tilrettelagt for heldøgns tjenestetilbud, eneromssatsing og utskifting av umoderne bygningsmasse prioriteres foran generell omsorgsboligbygging.

Det vises for øvrig til omtale under kap. 670 i Sosial- og helsedepartementets St.prp. nr. 1 (2000-2001).

Post 62 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser, kan overføres

Resultatrapport for 1999-2000

Etter at post 60 ble opprettet i 1998, består post 62 kun av utbetalinger av tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser som fikk tilsagn om tilskudd før 1. januar 1998. Midlene på posten er overførte midler fra tidligere budsjettår. I 1999 ble det utbetalt 114,2 mill. kr.

Post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag

Tildelingskriterier

Tilskuddet gjelder alle sykehjemsplasser og omsorgsboliger med tilsagn om oppstartingstilskudd/tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser etter 1. januar 1997. Tilskuddet skal sjablonmessig dekke utgifter til renter og avdrag som påløper f.o.m. 1. januar 1998. Samtlige som søker om og får oppstartingstilskudd, vil også få tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag på lån.

Rapport 1999-2000

Bevilgningen for 1999 var på 262,2 mill. kr med tillegg på 19,8 mill. kr pga. nye anslag for bevilgningsbehovet, jf. St.prp. nr. 67 (1998-1999) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger for statsbud-

sjettet 1999. Tilskuddet blir i all hovedsak utbetalt i slutten av året, og i 1999 ble det utbetalt 201,7 mill. kr. Årsaken til mindreutbetalingen var at omfanget av ferdigstilte prosjekter ble lavere enn forutsatt.

Bevilgningen for 2000 er på 433,2 mill. kr. Fra og med 2000 er det satt i gang et forsøk med å tildele øremerkede midler som rammetilskudd i 20 kommuner. Tilskudd til kompensasjon for utgifter og renter er ett av tilskuddene som omfattes av forsøket. Tolv av de 20 kommunene som er med i forsøket mottok kompensasjonstilskudd i 1999. Se for øvrig omtale under kap. 571, post 68.

Budsjettforslag 2001

Det foreslås en bevilgning på 708 mill. kr for 2001. I tillegg bevilges det 32 mill. kr over kap. 571, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd. Av den samlede bevilgningen er 716 mill. kr knyttet til handlingsplanen for eldreomsorgen og 24 mill. kr knyttet til opptrappingsplanen for psykisk helse. Det er lagt inn en renteforutsetning på 5,8 pst. Det er lagt til grunn at 25 pst. av de 6 270 boenhetene som gis tilsagn om oppstartingstilskudd i 2001 kommer til utbetaling samme året. I tillegg er det lagt til grunn at 65 pst. av tilsagnene gitt i 2000, og 95 pst. av tilsagnene gitt i 1998 og 1999 er utbetalt og skal motta kompensasjonstilskudd i 2001.

Programkategori 14.20 Bygningsaker

Samlede utgifter under programkategori 14.20

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)	25 394	25 725	27 600	7,3
	Sum kategori 14.20	25 394	25 725	27 600	7,3

Samlede inntekter under programkategori 14.20

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
3587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)	11 723	9 485	11 275	18,9
	Sum kategori 14.20	11 723	9 485	11 275	18,9

Programkategori 14.20 omhandler budsjettpostene for Statens bygningstekniske etat. Det vises til omtale av målsettinger under programområde 14.

Budsjettforslag 2001 - prioriteringer

Viktige arbeidsoppgaver innenfor bygningspolitikkområdet i 2001 vil være:

- koordinering av regler for byggesaker mot andre myndigheter
- oppfølging av St.meld. nr. 28 (1997-1998) Oppfølging av HABITAT II - Om miljøhensyn i bolig- og byggesektoren
- oppfølging av Kommunal- og regionaldepartementets Miljøhandlingsplan
- utvikling av kvalitet og effektivitet i offentlig byggesaksbehandling
- utvikling av system for elektronisk behandling av byggesaker
- tilsyn med foretak i forbindelse med godkjenningsordningen

Tilstandsvurdering

En omfattende revisjon av Plan- og bygningsloven og nye forskrifter om saksbehandling, kontroll og godkjenning av foretak begynner nå å fungere etter hensikten i kommuner og i næringen, men det er fremdeles rom for effektivisering og forbedring. Målene med endringene var bl.a. å bedre byggkvaliteten og få en bedre og mer effektiv saksbehandling.

Kvalitetskravet er nedfelt i teknisk byggeforskrift, bl.a. i krav til konstruksjonssikkerhet, brannsikkerhet, innemiljø, energiøkonomisering og god tilgjengelighet i boliger og bygninger. Reviderte tekniske byggeforskrifter trådte i kraft 1. juli 1997.

Bygningspolitikken skal også sikre hensynet til god og effektiv byggesaksbehandling i kommunene. Saksbehandlingstiden har vist en markant nedgang i 2000, men det er stor variasjon mellom kommunene. Regelverket sikrer dialog mellom kommunene, tiltakshaverne og de utøvende. Hensynet til miljøvennlig ressursbruk og ivaretagelse av estetiske hensyn i utformingen av bygninger og anlegg skal vektlegges.

Det ble foretatt noen justeringer i forskriftene til plan- og bygningsloven i desember 1999, bl.a.

som en følge av behov for forenklinger og en del praktiske justeringer i regelverket.

Kap. 587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)

(i 1000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
1	Driftsutgifter	25 394	25 725	27 600
	Sum kap. 587	25 394	25 725	27 600

Statens bygningstekniske etat skal innenfor Regjeringens bygningspolitikk medvirke til at byggverk blir utført og utført slik at de kan utnyttes på en måte som vil gagne den enkelte og samfunnet. Etaten skal ha god kjennskap til byggevirksomheten og være et bindeledd til relevante fagmyndigheter og bistå departementet med faglige råd og utredninger. Sentrale oppgaver for etaten er:

- å føre tilsyn med praktiseringen av regelverket
- å informere og veilede om forståelse og god praktisering av regelverket
- å arbeide for utvikling, forenkling og forbedring av regelverket som skal ivareta helse, miljø og sikkerhet, samt nødvendige krav til byggesaker og til aktørenes faglige kvalifikasjoner
- å være sekretariat for nemder og råd i den sentrale godkjenningsordningen for foretak i byggenæringen

Resultatrapport for 1999-2000

Store deler av etatens kapasitet brukes til saksbehandling, overvåking og drift av godkjenningsordninger, samt overvåking av bruken av det øvrige regelverket. Etter endringene i Plan- og bygningsloven og forskriftene som trådte i kraft 1. juli 1997, har oppbygging og drift av sentral godkjenningsordning for foretak vært høyest prioritert. Pr. 1. juli 2000 hadde 7 250 foretak fått sentral godkjenning. I løpet av 2000 antas at om lag 8 400 foretak vil ha fått sentral godkjenning. Målsettingen om en saksbehandlingstid for nye godkjenninger på under 6 uker er nådd. En betydelig høyere sakstilgang enn opprinnelig forutsatt viser at målsettingen om at flest mulig foretak bør søke sentral godkjenning er ivaretatt. Dette legger til rette for enklere og raskere byggesaksbehandling i kommunene. Det er i løpet av 2000 iverksatt

tilsyn med sentralt godkjente foretak for å sikre at foretakene opprettholder sin kompetanse og at de gjennom kontakt med godkjenningsordningen får hjelp til forbedringer i form av veiledning. Henvendelser fra kommuner om enkeltforetak har hatt høyest prioritet i tilsynet.

Etaten har arbeidet med implementering og videreutvikling av de øvrige forskriftene og har hatt et bredt samarbeid med andre instanser som bidrar til at faglig utfyllende materiale finnes tilgjengelig for regelverksbrukerne. Det er bl.a. gitt bistand til kommuner, f.eks. gjennom tilrettelegging for lokal kompetanseoppbygging. Ved akutt behov er kommuner gitt veiledning om dimensjoneringsgrunnlag for naturlaster. Hele regelverket og informasjon knyttet til dette er tilgjengelig via internett sammen med kontinuerlig oppdaterte data om sentralt godkjente foretak. Saksbehandlingssystemet for godkjenningsordningen er lagt åpent ut på internett og gir innsyn i status i saksbehandlingen også for søkerne. Blanketter og regelverk for byggesak er gjort tilgjengelig på internett og er i utstrakt bruk. Eksempelvis er byggesaks-blankettene pr. 1.9.2000 lastet ned hele 333 000 ganger siden tilbudet ble gjort tilgjengelig 15.3.2000.

Resultatmål for 2001

Implementering av regelverk

Statens bygningstekniske etat skal ha god kunnskap om hvordan regelverket fungerer, bl.a. saksbehandlingstid i kommunene og virkningene i byggebransjen. Siktemålet er at behov for justeringer og forenklinger kan følges opp fortløpende. Etaten skal fortsette arbeidet med å utvikle veiledningsmaterialet for å bidra til å sikre etterlevelse av regelverket.

Kontroll/tilsyn og saksbehandling

I saksbehandlingen skal det legges særlig vekt på å holde god kontakt med kommunene med fokus på praktisering av lokal godkjenning, teknisk regelverk, kommunens tilsynsoppgaver samt effektivitet og saksbehandlingstid. Videre skal etaten koordinere utviklingen av elektronisk kommunikasjon i byggesak med basis i de erfaringer som er gjort med elektroniske blanketter. Etaten er også tilsynsmyndighet for reglene om dokumentasjon av egenskaper for byggevarer og produkter, og her er det påkrevet med en særlig innsats inntil CE-merking av byggeprodukter i følge byggeveddirektivet fungerer.

De etablerte kontroll- og tilsynsordningene for heis og tivoliinnretninger skal videreføres.

Sentral godkjenningsordning for foretak i byggebransjen

Sekretariatsfunksjonen for den sentrale godkjenningsordningen for foretak i byggebransjen videreføres. Oppbyggingsfasen for ordningen med omfattende nytstedelse av godkjenninger er gjennomført. Nå skal tilsyns- og oppfølgingsfunksjonene som er utviklet, implementeres for å sikre at godkjenningsordningen på varig basis er et troverdig hjelpemiddel i byggesaksbehandlingen. Det er fremdeles et mål at flest mulig foretak søker sentral godkjenning for å bidra til enklere og raskere lokal byggesaksbehandling både for foretakene og de lokale bygningsmyndighetene. I løpet av 2001 er målsettingen at totalt 10 800 foretak skal ha sentral godkjenning. Overgangsreglene om unntak fra systemkrav ved lokal godkjenning opphører 1.1.2001. Etaten må derfor bistå kommunene med veiledning i denne forbindelse.

Standardisering og harmonisering

Det skal fremskaffes grunnlag for standarder, godkjenninger og harmoniserte tekniske krav

etter de felles europeiske reglene innen byggområdet med spesiell vekt på nordisk koordinering.

Informasjon og kunnskapsutvikling

Brukernes tilgang til informasjon om det nye regelverket må være god for å få reglene til å fungere effektivt. Informasjon overfor brukerne er en sentral oppgave og skal være en integrert del av alt faglig arbeid. I denne sammenheng vil informasjonstiltak om bedre utnyttelse av funksjonsbaserte forskrifter bidra til forenkling og større valgfrihet for brukerne samtidig som estetiske kvaliteter vektlegges.

Miljøkrav i byggevirksomheten

Miljøhensyn er et viktig utgangspunkt for framtidige endringer i de tekniske forskriftene til plan- og bygningsloven, ikke minst som følge av internasjonale forpliktelser. Det er satt i gang arbeid med ny generasjon energiforskrift der miljøhensyn ivaretas. Kompetansen på fagfeltet må videreutvikles, bl.a. gjennom internasjonalt samarbeid og samarbeid med sentrale aktører i privat og offentlig sektor. Det vises til omtalen av departementets miljøhandlingsplan og av Øko-Bbygg, utviklingsprogrammet for økt miljøeffektivitet i eiendoms-, bygg- og anleggsbransjen under kap. 3.5.2.

Budsjettforslag 2001

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 27,6 mill. kr, hvorav 11,3 mill. kr er knyttet til drift av sentral godkjenningsordning. Den sentrale godkjenningsordningen skal være selvfinansierende, jf. kap. 3587, post 4 Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett. Kr 650 000 skal nyttes til radonforebyggende tiltak. Dette for å følge opp Nasjonal kreftplan, se for øvrig kap. 581, post 79 Tilskudd til reduksjon av radon i boliger.

Kap. 3587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
2	Gebyrer, byggevarer og produkter	70		
3	Leieinntekter	178		
4	Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett	11 315	9 485	11 275
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	160		
	Sum kap. 3587	11 723	9 485	11 275

Budsjettforslag 2001

I 2001 er det budsjettert med 11,3 mill. kr i gebyrinntekter. Gebyrinntektene gjelder nå i sin helhet den sentrale godkjenningsordningen for foretak. Dette tilsvarer det totale kostnadsnivået for ordningen. Det vises for øvrig til omtale under kap. 587, post 1.

Post 2 Gebyrer, byggevarer og produkter

Gebyr for saksbehandling innenfor de godkjennings- og klassifiseringsordninger som etaten tidligere har administrert har falt bort som følge av regelverksendringer som er gjennomført.

Post 3 Leieinntekter

Etaten disponerer ikke lenger ekstra kontorarealer som kan fremleies.

Post 4 Gebyrer, godkjenningsordning av foretak for ansvarsrett

Gebyrene dekker alle utgifter til sekretariatet, sentral godkjenningsnemnd for ansvarsrett og klagenemnd. Budsjettert inntekt har usikkerhetsfaktorer knyttet til saksmengde og saksbehandlingstid, og mindre justeringer av gebyrene foretas ved behov ved årets begynnelse for å sikre at selvkostprinsippet realiseres. Eventuell mer- eller mindreinntekt forutsettes kompensert med tiltak på utgiftssiden slik at utgifter og inntekter av ordningen balanserer best mulig.

Kommunal- og regionaldepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2001 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:
a. Sum utgifter under kap. 500-587, 2412 og 2425-2427	kr 78 490 220 000
b. Sum inntekter under kap. 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5330, 5613 og 5615-5616	kr 13 167 347 000
-

**Forslag
til vedtak for budsjetterminen 2001
Kapitlene 500-587, 2412, 2425-2427, 3500-3587, 5312, 5316,
5326-5327, 5330, 5613 og 5615-5616**

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.				
500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)			
	1 Driftsutgifter	156 800 000		
	21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	21 400 000		
	22 KOSTRA-rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene	15 200 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 600 000	199 000 000	
502	Valgutgifter			
	1 Driftsutgifter	90 300 000		
	60 Refusjon til kommuner	18 600 000	108 900 000	
	Sum Administrasjon m.m.....			307 900 000
Innvandring				
520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)			
	1 Driftsutgifter	251 333 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 091 800 000	1 343 133 000	
521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)			
	60 Integreringsstilskudd, <i>kan overføres</i>	2 033 986 000		
	62 Kommunale innvandrertiltak	12 072 000		
	70 Analyse av ressursbruk.....	1 600 000		
	71 Kunnskapsutvikling	19 500 000		
	72 Tilbakevending for flyktninger, <i>kan over- føres</i>	17 000 000		

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	73	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet.....	21 000 000	
	74	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	1 300 000	2 106 458 000
522		Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3522)		
	1	Driftsutgifter.....	5 600 000	5 600 000
523		Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene		
	1	Driftsutgifter.....	3 350 000	3 350 000
524		Klagenemnd for utlendingssaker		
	1	Driftsutgifter.....	56 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, nemdbehandling	55 009 000	111 309 000
		Sum Innvandring		3 569 850 000
Nasjonale minoriteter				
526		Nasjonale minoriteter		
	70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	2 600 000	2 600 000
		Sum Nasjonale minoriteter		2 600 000
Arbeidsmiljø og sikkerhet				
530		Arbeidstilsynet (jf. kap. 3530)		
	1	Driftsutgifter.....	247 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres.....	3 700 000	250 700 000
531		Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 3531)		
	1	Driftsutgifter.....	56 400 000	
	21	Oppdrag	6 300 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres.....	2 600 000	65 300 000
532		Produktregisteret (jf. kap. 3532)		
	1	Driftsutgifter.....	10 300 000	10 300 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 3533)			
	1 Driftsutgifter	61 800 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	700 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	750 000		
	70 Tilskudd til Norsk Brannvern Forening	500 000	63 750 000	
534	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.			
	1 Driftsutgifter	9 500 000	9 500 000	
535	Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 3535)			
	1 Driftsutgifter	25 400 000	25 400 000	
536	Arbeidsmiljøtiltak			
	21 Forsknings- og utredningsoppdrag m.m., <i>kan overføres</i>	12 500 000		
	51 Forskningsprogrammer under Norges for- skningsråd	5 100 000		
	70 Tilskudd til forskning og informasjon	3 800 000	21 400 000	
537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 3537)			
	1 Driftsutgifter	52 600 000	52 600 000	
538	Tilskudd til Norsk Elektroteknisk Komité			
	70 Grunnbevilgning	2 600 000	2 600 000	
	Sum Arbeidsmiljø og sikkerhet			501 550 000
Samiske formål				
540	Sametinget			
	50 Sametinget	106 900 000	106 900 000	
541	Tilskudd til samiske formål			
	70 Tilskudd til samiske formål	3 430 000	3 430 000	
	Sum Samiske formål			110 330 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Regional- og distriktpolitikk				
550	Lokal næringsutvikling			
	60 Tilskudd til utkantkommuner, <i>kan overføres</i>	18 000 000		
	61 Kommunale næringsfond	93 140 000		
	63 Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift ..	134 000 000	245 140 000	
551	Regional næringsutvikling i fylker og kom- muner			
	51 Tilrettelegging for næringsutvikling, fond, <i>kan nyttes under kap. 2425 post 51</i>	248 000 000		
	55 Etablererstipend, fond.....	120 000 000		
	57 Tilskudd til INTERREG, inkl. pilotprosjekter, fond.....	77 000 000		
	58 Regionale samordningstiltak, fond	62 500 000	507 500 000	
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling			
	21 Kunnskapsutvikling, informasjon, m.v.	8 000 000		
	53 Programmer for kompetanseutvikling, fond	90 000 000		
	54 Program for vannforsyning, fond.....	40 000 000		
	56 Omstilling og nyskaping, fond	82 000 000		
	70 SIVA - utviklingsarbeid, inkubatorpro- gram, m.v.	32 000 000		
	71 Næringshager	26 000 000		
	90 SIVA – innskuddskapital	10 000 000		
	91 Aksjekapital IT-Fornebu	165 000 000	453 000 000	
	Sum Regional- og distriktpolitikk.....			1 205 640 000
	Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner			
571	Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)			
	60 Innbyggertilskudd/utgiftsutjevning	29 669 007 000		
	62 Nord-Norge-tilskudd	1 041 332 000		
	63 Regionaltilskudd	527 303 000		

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner	
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 572 post 64</i>	3 206 000 000		
	65	Hovedstadstilskudd	182 248 000		
	68	Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd	865 110 000	35 491 000 000	
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)			
	60	Innbyggertilskudd/utgiftsutjevning	16 486 100 000		
	62	Nord-Norge-tilskudd	704 600 000		
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 571 post 64</i>	1 268 000 000		
	65	Hovedstadstilskudd	127 300 000	18 586 000 000	
		Sum Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner.....			54 077 000 000
Bolig og bomiljø					
580		Bostøtte			
	70	Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>	1 577 000 000	1 577 000 000	
581		Bolig- og bomiljøtiltak			
	60	Handlingsprogram for Oslo indre øst.....	50 000 000		
	71	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, <i>kan overføres</i>	99 000 000		
	73	Tilskudd til opplysning, informasjon m.m.	10 000 000		
	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i>	591 000 000		
	78	Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, <i>kan overføres</i>	37 800 000		
	79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, <i>kan overføres</i>	6 500 000	794 300 000	
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser			
	60	Oppstartingsstilskudd, <i>kan overføres</i>	1 582 000 000		
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag.....	708 000 000	2 290 000 000	
		Sum Bolig og bomiljø			4 661 300 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Bygningssaker				
587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)			
	1 Driftsutgifter.....	27 600 000	27 600 000	
	Sum Bygningssaker			27 600 000
Statsbankene				
2412	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og 5615)			
	1 Driftsutgifter.....	223 550 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 000 000		
	72 Rentestøtte.....	74 000 000		
	90 Lån til Husbanken, <i>overslagsbevilgning</i>	12 574 000 000	12 875 550 000	
2425	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene			
	51 Distriktsutviklingstilskudd, fond, kan <i>nyttes under kap. 551 post 51</i>	780 900 000		
	53 Tilskudd til dekning av tap på lån, fond	100 000 000	880 900 000	
2426	SIVA			
	90 Lån til SIVA, <i>overslagsbevilgning</i>	270 000 000	270 000 000	
	Sum Statsbankene			14 026 450 000
Sum departementets utgifter				78 490 220 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)			
	2 Gebyr nødvisum	87 000		
	4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter	674 187 000	674 274 000	
3521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)			
	1 Tilbakevending for flyktninger	17 000 000		
	4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter	54 500 000	71 500 000	
3530	Arbeidstilsynet (jf. kap. 530)			
	1 Diverse inntekter	2 000 000		
	4 Kjemikaliekontroll, gebyrer	3 700 000		
	5 Tvangsmulkt	1 000 000		
	7 Byggesaksbehandling, gebyrer	12 300 000	19 000 000	
3531	Statens arbeidsmiljøinstitutt (jf. kap. 531)			
	1 Inntekter av laboratorievirksomhet	1 200 000		
	2 Informasjon, kurs og tjenesteyting	1 100 000		
	3 Oppdrag	6 400 000	8 700 000	
3533	Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (jf. kap. 533)			
	2 Gebyrer	43 700 000	43 700 000	
3535	Arbeidsforskningsinstituttet (jf. kap. 535)			
	1 Diverse inntekter	300 000		
	3 Oppdragsforskning	16 200 000	16 500 000	
3537	Produkt- og Elektrisitetstilsynet (jf. kap. 537)			
	1 Gebyrer	46 400 000	46 400 000	
3571	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)			
	90 Tilbakeføring av forskudd	132 424 000	132 424 000	
3572	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)			
	90 Tilbakeføring av forskudd	22 555 000	22 555 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)			
	4 Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett	11 275 000	11 275 000	
5312	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)			
	1 Gebyrer	28 724 000		
	4 Tilkjente saksomkostninger.....	100 000		
	9 Salg av datatjenester	1 500 000		
	10 Husleie, tjenesteboliger	60 000		
	90 Avdrag	5 710 000 000	5 740 384 000	
5316	Kommunalbanken AS			
	70 Garantiprovisjon	27 000 000	27 000 000	
5326	SIVA (jf. kap. 2426)			
	71 Låneprovisjon.....	2 150 000		
	90 Avdrag på utestående fordringer	180 000 000	182 150 000	
5327	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene m.v.			
	50 Tilbakeføring av tilskudd.....	80 000 000		
	51 Tilbakeføring av tapsfond.....	25 000 000	105 000 000	
5613	Renter fra SIVA			
	80 Renter	54 925 000	54 925 000	
5615	Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)			
	80 Renter	5 995 000 000	5 995 000 000	
5616	Renter og utbytte i Kommunalbanken AS			
	81 Aksjeutbytte	16 560 000	16 560 000	
Sum departementets inntekter			13 167 347 000	

II

Fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2001 kan inngå avtaler om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger med varighet utover 2001. Dersom behovet for mottaksplasser for asylsøkere og flyktninger blir større enn antatt i budsjettet for 2001, samtykker Stortinget i at Kommunal- og regionaldepartementet kan øke antall plasser i statlige mottak, innenfor gjeldende rammer for etablering og drift av det statlige mottaksapparatet, selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov under kap. 520, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak.

III

Merinntektsfullmakt

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2001 kan overskride bevilgningen under:

1. kap. 530 Arbeidstilsynet, post 1 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3530 Arbeidstilsynet, post 1 Diverse inntekter, post 6 Refusjoner og post 7 Byggesaksbehandling, gebyrer.
2. kap. 531 Statens arbeidsmiljøinstitutt, post 1 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3531 Statens arbeidsmiljøinstitutt, post 1 Inntekter av laboratorievirksomhet og post 2 Informasjon, kurs og tjenesteyting.
3. kap. 531 Statens arbeidsmiljøinstitutt, post 21 Oppdrag, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3531 Statens arbeidsmiljøinstitutt, post 3 Oppdrag.
4. kap. 533 Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, post 1 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3533, post 6 Refusjoner.
5. kap. 535 Arbeidsforskningsinstituttet, post 1 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3535 Arbeidsforskningsinstituttet, post 1 Diverse inntekter og post 3 Oppdragsforskning.
6. kap. 587 Statens bygningstekniske etat, post 1 Driftsutgifter mot en tilsvarende merinntekt under kap. 3587 Statens bygningstekniske etat, post 4 Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett.
7. kap. 2412 Den Norske Stats Husbank, post 1 Driftsutgifter mot en tilsvarende merinntekt

under kap. 5312 Den Norske Stats Husbank, post 1 Gebyrer.

IV

Omdisponeringsfullmakt i forbindelse med forsøk med regionale utviklingsprogram

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i forbindelse med forsøket med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland fylkeskommuner får adgang til å omdisponere mellom følgende bevilgninger:

1. kap. 550 Lokal næringsutvikling, post 61 Kommunale næringsfond
2. kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling, fond, kan nyttes under kap. 2425, post 51
3. kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 55 Etablererstipend, fond
4. kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 58 Regionale samordningstiltak, fond
5. kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene, post 51 Distriktsutviklingstilskudd, fond, kan nyttes under kap. 551, post 51

V

Omdisponeringsfullmakt i forbindelse med forsøk med rammefinansiering

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i samråd med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Barne- og familiedepartementet får adgang til å omdisponere mellom bevilgningen under kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd på den ene siden og bevilgningene under:

1. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 63 Tilskudd til skolefritidsordninger
2. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen
3. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler
4. kap. 254 Tilskudd til voksenopplæring, post 60 Tilskudd til norskopplæring for innvandrere
5. kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for

- innvandrere, post 60 Integreringstilskudd
6. kap. 550 Lokal næringsutvikling, post 61 Kommunale næringsfond
  7. kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser, post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag
  8. kap. 670 Tiltak for eldre, post 61 Tilskudd til omsorgstjenester
  9. kap. 673 Tiltak for funksjonshemmede, post 61 Oppfølging av ansvarsreformen for mennesker med psykisk utviklingshemming
  10. kap. 673 Tiltak for funksjonshemmede, post 63 Begrenset bruk av tvang
  11. kap. 743 Statlige stimuleringsiltak for psykisk helsevern, post 62 Tilskudd til psykiatri i kommuner
  12. kap. 840 Tilskudd til krisetiltak, post 60 Tilskudd til kommuner til krisetiltak
  13. kap. 856 Barnehager, post 60 Driftstilskudd til barnehager

VI

Garantiprovisjon fra Kommunalbanken AS

Stortinget samtykker i at Kommunalbanken AS betaler en provisjon på statsgarantien på 0,1 prosent av bankens lån opptatt før 1. november 1999.

VII

Forskudd på rammetilskudd

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet kan:

1. utgiftsføre uten bevilgning inntil 150 mill. kr på kap. 571, post 90, i statsbudsjettet for 2001 som forskudd på rammetilskudd for 2002 til kommuner.
2. utgiftsføre uten bevilgning inntil 50 mill. kr på kap. 572, post 90, i statsbudsjettet for 2001 som forskudd på rammetilskudd for 2002 til fylkeskommuner.

VIII

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2001 kan:

1. gi tilsagn ut over gitt bevilgning for inntil 42,75 mill. kr på kap. 581, post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet.
2. gi tilsagn ut over gitt bevilgning for inntil 160,25 mill. kr på kap. 581, post 75 Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger.
3. gi tilsagn ut over gitt bevilgning for inntil 1 209 mill. kr på kap. 586, post 60 Oppstartingsstilskudd.

Vedlegg 1

Omtale av tiltak innefor den brede distriktpolitikken

Innledning

For å nå målsetningen om å sikre hovedtrekkene i bosettingsmønsteret er det viktig å se de ulike tiltakene under den «brede» distriktpolitikken i sammenheng. Helhetlige og samordnede hovedgrep i distriktpolitikken står sentralt i Regjeringens opplegg for å skape en positiv utvikling i distriktene.

Hensikten med vedlegget om tiltak innenfor den "brede" distriktpolitikken er først og fremst å fremheve et utvalg tiltak/ordninger i statsbudsjettet av distriktpolitisk relevans. Utvalget er gjort skjønsmessig basert på en kartlegging av statlig innsats og tiltak av betydning for å nå distriktpolitiske mål. Kartleggingen er gjort for Kommunal- og regionaldepartementet som underlagsmateriale til meldingsarbeid i departementet og Finansdepartementet og den er utarbeidet i samarbeid med de aktuelle departementene.

Vedlegget gir en oversikt over tiltak som i hovedsak har sitt nedslagsfelt i det distriktpolitiske virkeområdet for Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)/arbeidsgiveravgiften og tiltak som har som formål å utjevne og kompensere for bl.a. økte kostnader som følge av avstandsulemper. En rekke former for statlig støtte for eksempel til veier, høyere utdanning, FoU, arbeidsmarkedstiltak og samlede kommuneoverføringer er landsdekkende ordninger. Denne type ordninger innenfor enkelte sektorer, hvis regionale mønster kun fremkommer gjennom fylkesfordeling eller mer omfattende bearbeiding av datagrunnlaget, er utelatt i fremstillingen nedenfor. I videreutvikling av oversikten vil departementet søke etter relevante metoder for å inkludere denne type statlig støtte. Vedlegget gir også en oversikt over viktige ordninger som bare gjelder i Finnmark og Nord-Troms. Kommunal- og regionaldepartementets distriktpolitiske ordninger som faller inn under programområde 13.50 «Regional- og distriktpolitikk» omtales ikke i dette vedlegget, da disse ordningene regnes som

"smal" distriktpolitikk og er fremstilt i hovedteksten i St.prp. nr. 1.

Gitt de nevnte avgrensingene er to kategorier tatt med:

- Kriterium A er tiltak hvor distriktpolitiske hensyn er oppgitt som begrunnelse for tiltaket, herunder som favoriserer distriktsområder utover kompensasjon for å oppnå likhet.
- Kriterium B er tiltak og ordninger som utjevner og kompenserer for å oppnå resultatlikhet mellom grupper og områder, eller er lokalisert til distriktsområder pga. gitte forhold, og som har særlig betydning for næringsutvikling, sysselsetting, lokaløkonomi eller bosetting. Under kriterium B er kun tiltak over 10 mill. kr tatt med.

Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark

I tabell 1.1 er en oversikt over viktige ordninger som bare gjelder for Nord-Troms og Finnmark. De viktigste ordningene er knyttet til skatte- og avgiftspolitikken. Det er også andre spesielle ordninger for regionen som "Reindriftsforvaltning - omstillingstiltak i Indre Finnmark". Formålet med dette tilskuddet er å redusere tallet på rein og kanalisere sysselsetting over i andre næringer. I helse- og omsorgssektoren er det egne ordninger for tillegg i barnetrygden og ekstra lønn til førskolelærere.

Hovedtyngden av overføringene til Nord-Norge blir likevel kanalisert gjennom sektorpolitikken. Innenfor flere sektorer er dessuten Nord-Norge gitt spesiell prioritet gjennom disponering av ordinære virkemidler. Landsdelen er også prioritert ved bruken av de distriktpolitiske virkemidlene til Kommunal- og regionaldepartementet. I tillegg er det etablerte særordninger for Nord-Norge, dvs. geografisk avgrensede ordninger som bare gjelder for Nord-Norge eller deler av landsdelen. Dette er ordninger som kommer i tillegg til ordningen som er avgrenset til Nord-Troms og Finnmark.

Tabell 1.1 Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark.

(i 1 000 kr)						
Politikkområde	Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001
Økonomisk Politikk	Lavere skatt på alminnelig inntekt	FIN	A	inntektstap	290 000	260 000
	Særskilt fradrag i alminnelig inntekt	FIN	A	inntektstap	205 000	235 000
	Ingen el-avgift på forbruk i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	100 000	135 000
	Lavere toppskatt for Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	40 000	50 000
	Ingen investeringsavgift for bygg og anlegg i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	10 - 20 000	10 - 20 000
Næringspolitikk	Reindriftsforvaltning - omstillingstiltak i Indre Finnmark	LD	B	1147/71	12 287	5287
Utdanning og forskning	Ettergivelse av utdanningslån	KUF	A	inntektstap	vanskelig å kvantifisere	vanskelig å kvantifisere ¹⁾
Helse, oppvekst og omsorg	Særskilt tillegg til barne-trygden -	BFD	A	0845/70	89 639	87 538
	Lønnstillegg for førskolelærer i Finnmark og Nord-Troms	BFD	A	856/60	1 500	2 100
Levekår, miljøvern og offentlige tjenester	Retts hjelpskontor i Indre Finnmark	JD	A	470/72	1 129	Ikke avklart
	Distribusjonstilskudd til aviser i Finnmark	KD	A	335/77	1 500	1 530

1) Ettergivelse av studielån innebærer et inntektstap for staten. Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet har ikke foretatt egen beregning av størrelsen på inntektstapet. Ordningen i seg selv er imidlertid viktig for Nord-Troms og Finnmark.

Økonomisk politikk

I oversikten under er de beregnede inntektstapene ved differensiert arbeidsgiveravgift innenfor det distriktpolitiske virkeområdet medtatt, samt kommuneøkonomiens Nord-Norge tilskudd og regionaltilskudd til små utkantkommuner. Regionaltilskuddet går bare til kommuner med færre enn 3 000 innbyggere.

En generell oversikt over kommuneøkonomien og skatte- og avgiftspolitikken er ikke med i denne oversikten. Når tabellen ikke inneholder en samlet oversikt over kommuneøkonomien, skyldes det forhold som nevnes innledningsvis om at denne type ordninger bare vil være av interesse gjennom en fordeling på fylker/kommuner.

Tabell 1.2 Økonomisk politikk.

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001
Differensiert arbeidsgiveravgift ¹⁾ ..	FIN	A	inntektstap	6 800 000	7 130 000
0-sats for merverdiavgift for forbruk av elektrisk kraft i Nord-Norge.....	FIN	A	inntektstap	500 000	450 000
Ikke avgift på flyvinger i Nord-Norge.....	FIN	A	inntektstap	10 000	Ikke avklart
Rammetilskudd til kommunene – regionaltilskuddet	KRD	A	571/63	393 747	525 777
Rammetilskudd til kommunene/ fylkene i Nord- Norge	KRD	A	571/62 572/62	1 668 893	1 741 223
Rammetilskudd til kommunene/ fylkene – skjønnstilskudd.....	KRD	B	571/64 572/64	4 036 074	4 474 000

1) Det er flere måter å beregne provenytapet på. Til grunn for beregningen ovenfor ligger følgende: Estimert anslag for fordelingen for distriktene ved nedsatt arbeidsgiveravgift i sone 2-5 er utregnet i forhold til satsen i sone 1 på 14,1 pst. Beregningene er gjort med utgangspunkt i avgiftsgrunnlaget for 1999 i de ulike sonene, fremskrevet til 2000 og 2001 med samme tall for lønns- og sysselsettingsutvikling. Det er i beregningene forutsatt lik lønns- og sysselsettingsutvikling i sone 2-4 som i resten av landet. Tallene er korrigert for endret soneinndeling fra 1.1.2000.

Næringspolitikk

Tabell 1.3 viser en rekke tilskuddsordninger til landbruket og enkelte tiltak rettet mot fiskeri-næringa. I tillegg er skipsbyggingsstøtte medtatt fordi flere store skipsverft er lokalisert i distriktene. Landbruk er en av de tradisjonelt viktigste næringene i distriktene. Størrelsen på tilskuddene til landbruket er gjenstand for forhandlinger i de årlige jordbruksoppgjørene. Enkelte tilskudd innenfor landbruket har en distriktspolitisk begrunnelse, som for eksempel pristilskudd på melk og distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og poteter. Disse faller derfor inn under kriterium A. Dette er midler som skal fremme næringsutvikling på bygdene innen og i tilknytning til landbruket.

Generelle næringspolitiske ordninger, spesielt knyttet til SNDs låneordninger, tapsfond og tilskudd er ikke med i tabellen over næringspolitikk. Dette er landsdekkende ordninger som antas å ha betydning for distriktene fordi de bidrar til kompetanseheving, næringsutvikling, utbygging av infrastruktur og kultur. For å kunne si noe konkret om den distriktspolitiske effekten vil det være nødvendig med en fylkesfordeling eller regionfordeling av ordningen.

Infrastruktur

"Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift" skal bidra til å redusere transportkostnadene for næringslivet i de områder som har fått økt arbeidsgiveravgift. Tabell 1.4 inneholder flere tiltak som skal bidra til å redusere økte kostnader som følge av avstandsulemper. Som eksempel kan nevnes "godtgjørelse for innenlandske flyruter - kjøp av flyrutetjenester" og "kjøp av posttjenester som er bedriftsøkonomisk ulønnsomme". "Tilskudd til utjevning av overføringstariff" skal redusere overføringstariffen for sluttbrukere tilknyttet distribusjonsnett i områder av landet med høye overføringskostnader. Dette bidrar til å redusere avstandsulemper i distriktene.

Tabell 1.4 inneholder ikke kap/poster for veibevilgninger eller rassikringstiltak, poster som anses som svært betydningsfulle for distriktene. Større budsjettposter over infrastrukturinvesteringer er kun interessante i et distriktspolitisk perspektiv dersom de fylkesfordeles. I kartleggingen er veiinvesteringer lagt under kriterium C "tiltak som antas å ha distriktspolitisk betydning fordi de bidrar til kompetanseheving, næringsutvikling, bedring av infrastruktur og kulturell utvikling".

Tabell 1.3 Næringspolitikk.

(i 1 000 kr)					
Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001
Pristilskudd melk	LD	A	1150/73	441 100	421 900
Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og poteter	LD	A	1150/73	56 370	54 770
Pristilskudd kjøtt.....	LD	A	1150/73	535 400	528 600
Distriktstilskudd egg	LD	A	1150/73	2 200	2 500
Føringstilskudd	FID	A	1040/70	30 000	- 1)
Driftstilskudd melkeproduksjon	LD	B	1150/74	1 377 500	1 316 000
Tilskudd til husdyr	LD	B	1150/74	2 335 834	2 220 000
Tilskudd til norsk ull	LD	B	1150/73	166 400	165 800
Tilskudd til avløsning for ferie for fritid	LD	B	1150/78	1 279 319	1 230 319
Areal og kulturlandskapstilskudd ...	LD	B	1150/74	3 312 625	3 210 319
Frakttilskudd egg.....	LD	B	1150/73	80 700	79 700
Reindriftsavtalen	LD	B	1151	80 000	83 000
Miljøtiltak.....	LD	B	1150/50	133 000	143 000
Tilskudd til inseminering (veter- inærreiser).....	LD	B	1150/77	63 354	69 800
Tilskudd til pelsdyrforlag.....	LD	B	1150/77	41 000	38 000
Tilskudd til småfe og fjørfe.....	LD	B	1150/50	38 060	38 060
Tilskudd til dyrking av for i fjellet...	LD	B	1150/74	10 500	10 500
Markedsordning for korn - frak- tordninger	LD	B	1150/76	150 000	150 000
Tilskudd til dyr på utmarksbeite	LD	B	1150/74	226 300	216 447
Bygdeutvikling	LD	B	1150/50	658 000	565 000
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	FID	B	1064/60	10 000	50 000
Fiskerihavneanlegg	FID	B	1064/30	153 500	166 500
Tilskudd til fornyelse og kapasitet- stilpasning i fiskeflåten.....	FID	B	2415/72	30 000	35 000
Strukturtiltak i fiskeflåten	FID	B	1040/70	30 000	- 1)
Linjeegnesentraler	FID	B	1040/70	13 000	- 1)
Garantitilskott.....	FID	B	1040/70	4 000	- 1)
Tilskudd til næringsutvikling i marin sektor	FID	B	2415/74		30 000
Skipsbyggingsstøtte	NHD	B	966/50	687 500	0

1) Den årlige fiskeriavtalen blir fremmet i egen proposisjon etter at det eventuelt er ført forhandlinger mellom staten og Norges Fiskarlag. Bevilgningsforslag til kap. 1040 Til gjennomføring av Fiskeriavtalen inngår derfor ikke i St. prp. nr. 1.

Tabell 1.4 Infrastruktur.

					(i 1 000 kr)	
Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001	
Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	SD	A	1320/33	100 000	101 800	
Godtgjørelse for innenlandske flyruter – kjøp av flyrutetjenester	SD	B	1310/70	355 300	387 800	
Kjøp av posttjenester som er bedriftsøkonomisk ulønnsomme.....	SD	B	1370/70	730 000	540 000	
Kjøp av persontransporttjenester – region- og lokaltog	SD	B	1351/70	324 900	- ¹⁾	
Legging av fast dekke på riksveier..	SD	B	1320/32	100 000	132 000	
Pristilskudd til regulering av forbrukerpriser	AAD	B	1560/70	145 000	147 000	
Tilskudd til utjevning av overføringsstariff	OED	B	1820/73	10 000	10 000	

1) Forslag 2001 er ikke avklart. Dette fordi den foreslåtte bevilgningen til persontransporttjenester for 2001 ikke er fordelt på de ulike togtilbudene.

Utdanning og forskning

I tabell 1.5 er kun to ordninger knyttet til henholdsvis opplæringstilbud for elever i Nord-Norge og utvikling av videregående skoler i distriktene til senter for kompetanseutvikling i lokalt samfunns- og arbeidsliv tatt med.

Tiltak som bevilgninger til universiteter og høyskoler, basisbevilgninger til regionale forskningsinstitutter og tilskudd til fjernundervisning er av stor betydning for utviklingen i distriktene. Denne type bevilgninger blir interessante i et regionalt perspektiv ved fylkesfordeling av midlene. Det er likevel viktig å understreke den betydningen høyskoler og regionale forskningsinstitusjoner har for utviklingen i distriktene.

Helse, oppvekst og omsorg

For å sikre befolkningen i utkant- og småkommunene en trygg og forsvarlig primærhelsetjeneste, er det nødvendig å bedre stabiliteten og rekruttering i allmennelegetjenesten i distriktene. Dette er spesielt viktig i forbindelse med forberedelsene til innføring av fastlegeordningen. I tillegg gis det egne tilskudd til apotek i utkantkommuner for å sikre befolkningen tilgang til medisiner.

Det overordnede helsepolitiske målet er at helsetjenestetilbudet skal være likeverdig uavhengig av bosted, alder, kjønn og sosial status. Dette ivaretas gjennom bevilgninger til sykehusene og gjennom kommuneøkonomisystemet.

Tabell 1.5 Utdanning og forskning.

					(i 1 000 kr)	
Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001	
Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge.....	KUF	A	221/01,60	30 305	19058	
Tilskudd til utvikling av ressursvirksomhet i videregående skoler.....	KUF	A	238/01	2 000	2000	

Tabell 1.6 Helse, oppvekst og omsorg.

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001
Fastlønnstilskudd for allmennleger og fysioterapeuter	SHD	B	2755/61/62	342 000	359 000
Tilskudd til apotek	SHD	B	0751/70	16 900	20 300
Rekruttering av helsepersonell	SHD	B	0705/60	32 100	35 100
Hvorav: Rekrutterings- og stabiliserings tiltak i Primærhelsetjenesten	SHD	B	0705/60	20 000	23 000
Stimulerings tiltak i tannlegetjenesten i Nord-Norge	SHD	B	0701/21	7 800	8 800
Fraktrefusjonsordning for legemidler	SHD	B	0751/70	50 600	40 600

Levekår, offentlige tjenester og miljøvern

Ordningene vist i tabell 1.7 er i hovedsak knyttet til kulturtilbudet i distriktene, men også offentlige tjenester som arbeidsmarkedstiltak og ungdomstiltak, samt miljøverntiltak. "Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk" skal opprettholde antall norske

sjøfolk på norske skip og bidra til utdanning innen sjømannsstanden. Tilskuddet bidrar spesielt til å opprettholde sysselsetting i kystdistriktene.

Generelle landsdekkende ordninger som arbeidsmarkedstiltak er ikke med i denne oversikten.

Tabell 1.7 Lavekår, offentlige tjenester og miljøvern.

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Forslag 2001
Ungdomssatsning i distriktene	BFD	A	0857/74	2 878	2 964
Mobile bibliotek tjenester	KD	A	326/60	19 110	0
Landsdelsmusikere i Nord-Norge...	KD	A	323/74	11 457	11 992
Vestnorsk filmsenter	KD	A	334/71	2 600	2 675
Film- knutepunktstusjoner	KD	A	334/72	5 300	5 404
Tilskuddsordning for museer	KD	B	328/60	131 282	135 529
Lokale og regionale kulturbygg	KD	B	320/60	40 312	50 791
Rikskonsertene	KD	B	323/01	98 268	97 589
Musikk- og senekunstformål - region og landsdelsinstitusjoner og knutepunktstusjoner	KD	B	323/71 323/72 324/71	251 762	258 802
Billedkunst- og museumsformål - knutepunktstusjoner	KD	B	332/72 328/72	41 984	41 372
Erstatningstiltak og forebyggende tiltak mot rovvilt	MD	B	1427/72,73	108 702	106 702
Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål og Miljøovervåking og miljødata	MD	B	1406/70 1410/21	110 000	103 100

Vedlegget til St.prp. nr. 1 "Omtale av tiltak innefor den brede distriktpolitikken" vil, med utgangspunkt i tabellene over, ha som siktemål å

følge statlig innsats og tiltak av betydning for å nå distriktpolitiske mål over tid.

Vedlegg 2

Miljøprofilen i budsjettforslaget

Kommunal- og regionaldepartementet har i år utarbeidet en miljøhandlingsplan for perioden (2001-2004). I miljøhandlingsplanen er det satt opp sektorvise mål, status og tiltak, som skal bidra til at de nasjonale resultatmålene for miljø blir nådd. 2001 er det første virkeåret for planen.

Programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet

Arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene legger til grunn at forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontroll) skal være grunnpilaren i det forebyggende og skadeavgrensende arbeidet i virksomhetene.

Virksomhetene må etablere systematiske tiltak og prosedyrer, slik at ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med gjeldende krav. Det må dokumenteres at slike systematiske tiltak er etablert og følges.

Arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene har få egne målsettinger knyttet til ytre miljø. Ofte vil tiltak som er gunstige for det indre miljøet også være bra for det ytre miljøet. Det legges imidlertid til grunn at innsats på arbeidsmiljøområdet i de fleste tilfeller vil ha en positiv virkning på ytre miljø og vise versa.

I. Status, utviklingstrekk og utfordringer

Helse-, miljø- og sikkerhetsstandard

Det ble i perioden 1996-1998 gjennomført en handlingsplan for å styrke satsing på systematisk HMS-arbeid. En undersøkelse i juni 1999 viser at det har skjedd en økning i andelen som er i gang med innføring av systematisk HMS-arbeid i perioden 1993-1999, fra 33 til 86 pst.

Det er tegn som tyder på at kostnadseffektivisering i olje- og gasssektoren har ført til at selskapene velger sikkerhetsmessige minimumsløsninger med dertil større risiko for ulykker. Analyser og vurderinger av risiko viser at storulykkes-

potensialet har økt, bl.a. som et resultat av aldrende innretninger og omfanget av operasjoner. Videre viser analyser foretatt av Oljedirektoratet at skadefrekvensen på norsk sokkel kan være i ferd med å øke. For nærmere omtale vises det til St.meld. nr. 39 (1999-2000).

Antallet dødsulykker i arbeidslivet har endret seg lite i løpet av 90-årene. Gjennomsnittlig omkommer i underkant av 60 personer hvert år i arbeidsulykker. De siste 20 årene har det i gjennomsnitt omkommet 65 personer i boligbranner hvert år. I 1998 og 1999 omkom henholdsvis 52 og 60 personer som følge av brann. Det er viktig å opprettholde den forebyggende innsatsen for å unngå at utviklingen snur.

Det må fortsatt rettes oppmerksomhet mot en rekke tradisjonelle yrkesskader og -sykdommer, som arbeidsbetinget kreft, løsemiddelskader og støyskader. Økt oppmerksomhet vil imidlertid rettes mot andre sentrale helseeffekter som arbeidsbetingete muskel/skjelettplager, reproduksjonsskader og allergi og overfølsomhet.

Regelverk og forvaltningsstruktur

Det pågår omfattende regelverksforenkling i alle etatene. Målet for myndighetene er å forenkle regelverket og få en helhetlig styring av hele myndighetsområdet.

Samarbeidet mellom tilsynsmyndighetene på HMS-området på land har utviklet seg positivt og har gitt konkrete resultater som samordning av alt tilsyn over én dag, felles publikasjonsliste og bestillingssted, felles revisjonsopplegg blant tilsynspersonellet og forslag til samordning av kontroll- og reaksjonsbestemmelsene i de åtte lovene på HMS-området. På lokalt nivå har Arbeidstilsynet tatt et hovedansvar for samordningsarbeidet ved at det er etablert regionale grupper i samtlige av direktoratets 13 distrikter.

II. Miljøpolitiskemål for arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet

På arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet vil Kommunal- og regionaldepartementet legge vekt på

følgende mål innenfor noen av regjeringens åtte miljøvernpolitiske resultatområder:

Resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold

- Bidra til å få mer kunnskap om hvordan skogbranner påvirker det biologiske mangfoldet (jf. nasjonale resultatmål 3).

Resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø

- Branner med tap av uerstattelige nasjonale kulturverdier skal ikke forekomme (jf. nasjonale resultatmål 1).

Resultatområde 4: Overgjødning og oljeforurensning

- Medvirke til at uhell med alvorlige følger for mennesker og miljø ikke skjer (jf. nasjonale resultatmål 2).

Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlige kjemikalier

- Bidra til å redusere risikoen for at utslipp og bruk av kjemikalier som forårsaker skade på helse og miljø (jf. nasjonale resultatmål 3).

Resultatområde 7: Klimaendringer, luftforurensning og støy

Klima:

- Utslipp som følge av branner skal reduseres ved at brannene blir færre og mindre omfattende og at nivået blir holdt nede tilsvarende de mål brannvernmyndighetene har satt seg.

Støy:

- Bidra til reduksjon av støyplagen ved å redusere støyeksposeringen i arbeidslivet.

III. Rapport 1999

Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern

Anlegg for klor, svoveldioksid og ammoniakk: De tidligere problemene med sviktende utstyrs-kvalitet på disse anleggene er nå fulgt opp gjennom Direktoratet for brann- og eksplosjonsverns tilsyn. Internkontrollsystemene ved disse anleggene er gjennomgått og oppdatert, og det ligger nå til rette for sikrere drift med færre utslipp til luft og vann.

Nye kuldemedier: Kuldemediene propan og isobutan regnes som lite skadelige for miljøet og

disse benyttes i stadig større grad i mindre kuldeanlegg, varmpumper og kuldemøbler, som erstatning for de klimaødeleggende KFK-mediene (klorerte fluorkarboner).

Gassanlegg på fyllplasser: Utvinning av biogass fra fyllplasser og kloakkrensaneanlegg øker, og flere store anlegg er nå snart klare til å tas i bruk. Flere steder er det under bygging varmesentraler med fjernvarme for distribusjon bl.a. til boligoppvarming.

Miljøvennlige energibærere: Forbruket av propan til å dekke energibehovet hos stasjonære brukere og til drift av kjøretøy økte vesentlig i 1999. Dette vil i sin tur føre til redusert luftforurensning lokalt.

Transport av farlig gods: Arbeidet med en ny restrukturert utgave av ADR og RID (transportforskrift for farlig gods på veg og jernbane) er i gang. Forskriften skal tre i kraft 1.7.2001. Forskriften om "Sikkerhetsråd giver" trådte i kraft 1.1.2000, og i denne forbindelsen er det avholdt flere informasjonsfremstøt ovenfor bransjen. En større farlig gods konferanse ble avholdt i Tønsberg i mai 1999. I samarbeid med Jernbanetilsynet har det vært gjennomført en større revisjon av jernbanens implementering av farlig gods regelverket. Dette området vil også i fremtiden bli prioritert. I februar 1999 ble det gjennomført en større containerkontroll i Østfold i samarbeid med sjøfarts-, toll-, vei- og politimyndigheter. Kontrollen viste til dels nedslående resultater. En ny kontroll ble gjennomført i juni 2000 i Kristiansand, og resultatet her viste en klar bedring i forhold til den første kontrollen. Nok en kontroll er planlagt i september 2000 i Trondheim.

Beredskap mot akutt forurensning: Den landsdekkende beredskap mot akutt forurensning som er etablert i utvalgte brannvesen er i funksjon. Beredskapen ble bl.a. testet i praktisk innsats ved gassulykken på Lillestrøm. Utdanningen av mannskap videreføres både ved Norges brannskole og i regi av SFT. En revidert utgave av oppslagsboken som benyttes av innsatspersonellet (FG-permen) er snart klar.

Arbeidstilsynet, Statens forurensingstilsyn, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Produktregisteret

Kjemikalieaksjon: Som en oppfølging av kjemikalieaksjonen 1999, vil etatene gjennomføre kjemikalieaksjon også i 2000.

*Resultatområde 7: Klimaendringer, luftforurensninger og støy**Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern*

Arbeidet med forebyggende tiltak i brannvernet med sikte på færre og mindre branner videreføres.

Den spesielle fokus som er rettet mot boligbranner de siste år opprettholdes. I tilsynet med de kommunale brannvesen som Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern utfører legges det vekt på personellens kompetanse og gjennomføring av brannsyn, samt at beredskapen i kommunene er tilfredsstillende. Det skal i 2000 gjennomføres tilsyn med 102 brannvesen som omfatter 112 kommuner.

IV. Prioriterte tiltak i miljøhandlingsplanen

Kommunal- og regionaldepartementet vil legge vekt på følgende tiltak innenfor området Arbeidsmiljø og sikkerhet:

Resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold:

1. Bidra til forskningsprosjekt i regi av Norges forskningsråd, for å studere virkningene av skogbrann på vann og biologisk mangfold i ulike skogstyper.
2. Det bør vurderes sammen med miljømyndighetene å endre slokkestrategi for skogbranner i samsvar med de resultat som allerede forefinnes og ut fra den forskning som pågår.

Resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø

1. Se til at det kommunale brannvesenets og det lokale el-tilsyns tilsyn blir utført slik det er fastsatt i loven eller bestemt av overordnet myndighet.
2. Være pådriver for at eier etablerer systematisk HMS-arbeid gjennom informasjon og systemrettet tilsyn.

Resultatområde 4: Overgjødning og oljeforurensning

1. Føre tilsyn med virksomhetene for å se til at de følger regelverket og arbeider systematisk med HMS.
2. Slutføre arbeidet med å samordne HMS-regelverket på norsk kontinentalsokkel. Dette omfatter regelverk under tre etater og tre departementer.
3. Holde oversikt over og vurdere sikkerhetsnivået på norsk kontinentalsokkel.

Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlige kjemikalier

1. Se til at virksomheten sørger for systematisk HMS-arbeid for å forebygge uhell.
2. Bidra med kunnskap om hvilke kjemikalier som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø.
3. Iverksette beredskap og andre skadereduserende ordninger når ulykker likevel skjer.
4. Videreutvikle prøveregisteret EXPO som et instrument for å overvåke og gi råd om eksponering for kjemikal i arbeidslivet.
5. Videreføre landsdekkende kampanje om helse- og miljøfarlige kjemikalier, med spesielt fokus på bygg- og anleggsbransjen.

*Resultatområde 7: Klimaendringer, luftforurensning og støy**Klima:*

1. Påvirke og føre tilsyn med at eier/bruker av særskilte brannobjekt og/eller eier av elektriske anlegg har etablert systematisk HMS-arbeid.
2. Gjennomføre prosjektet "Branner med elektrisk årsak - kartlegging og analyse av skade på liv, helse og eiendom". Prosjektet er femårig og et samarbeid mellom Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Produkt- og Elektrisitetstilsynet.
3. Bidra til økt kunnskap hos allmennheten om brannforebyggende arbeid og om eget ansvar for elektrisk anlegg og utstyr.

Støy:

1. Føre tilsyn med at arbeidsmiljølovens krav til støy overholdes.
2. Utarbeide en veiledning for verne- og helsepersonell som skal bidra til å styrke deres deltakelse i virksomhetenes arbeid med planer og tiltak mot støy.

V. Oversikt over den samlede budsjettmessige miljøvernpolitiske satsingen

Tiltak under Arbeidsmiljø- og sikkerhetsforvaltningen faller utenfor miljødefinisjonen på rene miljøkostnader. Vi har derfor ikke tallfestet tiltakene.

Programkategori 13.40 Samiske formål

Kommunal- og regionaldepartementet har et samordningsansvar for regjeringens samepolitikk. Gjennomføringen av politikken involverer flere departementer. Målsetninger for miljøvern-

politikken kan derfor bare settes opp i forståelse med og i dialog med disse departementene.

Kommunal- og regionaldepartementet har ingen underliggende organer som kan instrueres når det gjelder samepolitikk eller miljøvernpolitikk. Av frie økonomiske midler til samiske formål har departementet en tilskuddsordning på kr 800 000.

Overføringene til Sametinget skjer over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Samisk kulturminneråd er organisert under Sametinget, som har den politiske styringen. Miljøverndepartementet ved riksantikvaren har det overordnede fagansvar overfor kulturminnerådet. Kulturminnerådet har som formål å verne samiske kulturminner på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Samisk kulturminneråds oppgave er å bidra til at den miljømessige kulturarven blir vernet, dokumentert og vedlikeholdt på best mulig måte.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktspolitikken

I. Miljøpolitikk for regional- og distriktspolitikkområdet og distriktsstrategienes betydning for miljøet

Distrikts- og regionalpolitikk dreier seg i stor grad om å påvirke den geografiske fordelingen av bosetting, næringsliv, velferd og verdiskaping. Sentrale mål er å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å utvikle robuste regioner. Bevaring og positiv utnyttelse av kulturminner, kulturmiljøer og lokal kultur står sentralt i mange lokale, regionale og nasjonale tiltak med støtte gjennom de distriktpolitiske virkemidlene.

Det distriktpolitiske virkeområdet omfatter rundt 75 pst. av Norges landareal og rundt 25 pst. av befolkningen. Naturmiljøet står sentralt, og en forringelse av dette vil forringe livsmiljøet.

For nærmere omtale vises det til Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan.

II. Status, utviklingstrekk og utfordringer

Den næringsrettede distriktpolitikken skal stimulere utvikling av eksisterende virksomheter og av nye næringer og bedrifter. Hovedutfordringen er å bidra til økt konkurransevne og lønnsomhet i distriktenes næringsliv. Tiltak som kan redusere avstandsurefer, vil ofte bety mye for dette næringslivet. Samfunnets miljøkrav til produkter og produksjonsprosesser blir stadig strengere,

nasjonalt og internasjonalt. Et næringsliv som tar hensyn til miljøkrav og som satser på høy miljøstandard i alle ledd vil kunne få langsiktige fortrinn i et marked med økende miljøkrav. Miljø-satsing i den lokale og regionale næringsutviklingen vil også være positivt sett fra et distriktpolitisk perspektiv.

Midler til tilrettelegging av næringsarealer med fysisk infrastruktur og infrastrukturtiltak for reiseliv kan bidra til økt miljøbelastning lokalt, og i verste fall true det biologiske mangfoldet i bestemte områder. Det er ofte stor lokal årvåkenhet på dette spørsmålet. Særlig i reiselivsnæringen er det økende bevissthet overfor verdien av miljøvern, som konkurransefortrinn og som markedskrav.

Innenfor rammen av allemannsrettene utvikles stadig nye former for aktivitetsbaserte reiselivstilbud i utmark. Det har i den senere tid vært fokusert på mulige konflikter som følge av økt bruk av utmarka i næringsøyemed. Det vil være nødvendig å finne fram til ordninger som sikrer både allemannsretten og grunneiernes rettigheter.

Synliggjøring av steders kulturarv og historie betyr mye for folks trivsel og identitet. Tilgang på kulturaktiviteter og møtesteder for alle grupper av befolkningen har vist seg å bli stadig viktigere. RUP (regionale utviklingsprogram) og andre samarbeidsprosesser på tvers av sektorer og fagmiljøer kan sikre forsvarlig bruk og vern av kulturminner og -miljøer. Gjennom næringsrettede midler kan man utnytte slike kvaliteter næringsmessig og bidra til å styrke lokalt og regionalt næringsliv i distrikts-Norge. Departementet har i denne forbindelse bl.a. støttet organisasjonen Norsk kulturarv som arbeider for vern av norsk kulturarv gjennom aktiv bruk.

Miljøperspektivene er også en stor utfordring for myndighetenes virkemiddelutforming og saksbehandling.

Norge deltar i EUs grenseregionale samarbeidsprogram Interreg. Målet for norsk deltakelse er å bedre vilkårene for næringsutvikling, verdiskaping og sysselsetting i grenseregionene. Midlene forvaltes i tråd med fylkenes nærings- og sysselsettingsstrategier. Satsingen har et også et miljøperspektiv. Det er et mål å synliggjøre miljøperspektivet i Interreg-arbeidet, bl.a. fordi det anses som gode arenaer for samarbeid på tvers. Erfaringer og kunnskaper om synergier og koblinger mellom miljøpolitikk og distriktpolitikk fra andre (samarbeids)land vil bli aktivt og bevisst benyttet i departementets egen politikktutforming og kompetansebygging.

III. Miljøpolitiske mål for regional- og distrikts-politikken

I regional- og distriktspolitikk vil Kommunal- og regionaldepartementet legge vekt på følgende mål innenfor de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene:

Resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold

- Forvaltningen av de distriktspolitiske virkemidlene skal bidra til en bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet.

Resultatområde 2: Friluftsliv

- Forvaltningen av de distriktspolitiske virkemidlene skal bidra til å styrke befolkningens muligheter til aktivt friluftsliv gjennom tilrettelegging for og tilgang til natur og naturmiljø.

Resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø

- Forvaltningen av de distriktspolitiske virkemidlene skal bidra til en bærekraftig utnyttelse av kulturminner og kulturmiljøer i næringsøyemed.

Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområdene

- Medvirkning i internasjonale regional- /distriktsutviklingsprogrammer skal bidra til kunnskapsøkning og -spredning om miljøperspektivet i regionalt utviklingsarbeid.

IV. Rapport 1999

Det er ikke utviklet egne rapporteringskrav eller -rutiner på sektorområdet når det gjelder resultater av miljøinnsatser. Videre er det vanskelig å kvantifisere miljøvirkninger av den distriktspolitiske satsingen. De årlige regionale utviklingsprogrammene bygger på fylkesplaner/ fylkesdelplaner der miljøhensynet er integrert. SND er i prosessen med å videreutvikle sine rutiner og krav til miljøinnsats i bedriftene og for egen del. Målet er å integrere miljøhensyn og bærekraftig ressursforvaltning i saksbehandlingen og bidra til forbedret miljøstyring i bedriftene.

V. Prioriterte miljøtiltak i miljøhandlingsplanen

For regional- og distriktspolitikken er det i Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan (2001-2004) satt opp tiltak som skal bidra til at både de sektorvise- og nasjonale resultatområdemålene blir nådd. 2001 er det første virkeåret

for planen. Arbeidet med oppfølging vil bli satt i gang på de fleste tiltakspunktene. Kommunal- og regionaldepartementet vil legge vekt på følgende tiltak:

Resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold

1. Bidra til at hensynet til biomangfoldet innarbeides i en miljøsjekklister for de bedriftsrettede virkemidlene, i regi av SND.
2. Formulere miljøkriterier som ivaretar hensynet til biomangfoldet, for saksbehandling av distriktspolitiske virkemidler.

Resultatområde 2: Friluftsliv

1. Vektlegge miljøperspektivet i reiselivssatsingen, særlig med tanke på utvikling av "grønn turisme" med utgangspunkt i lokale ressurser og friluftsbaserte aktiviteter.
2. I ungdomssatsingen bidra til økt oppmerksomhet mot distriktenes kvaliteter knyttet til mulighetene for aktivt friluftsliv og bruk av naturmiljøet.
3. Innarbeide friluftsliv i miljøsjekklister og miljøkriterier, jf. pkt. over.

Resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø

1. Innarbeide kulturminner og kulturmiljøer i miljøsjekklister og miljøkriterier jf. pkt. over.
2. SND og Riksantikvaren samarbeider om utarbeidelse av en eksempelsamling om sammenhenger mellom næringsutvikling, kulturminner og miljøer.
3. SND og Riksantikvaren samarbeider om å identifisere kunnskapsstatus og kunnskapsbehov om kulturminner og miljøeffekter for bosetting og næringsutvikling. Hovedfokus rettes mot stående bygninger og små og mindre tettsteder.

Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområdene

1. Bidra til å informere og synliggjøre miljøprofil og -resultater i de enkelte programmene/prosjektene.
2. Systematisk innhenting av erfaringer, eksempler og kunnskap om sammenhenger mellom miljøpolitikk og distriktspolitikk fra andre.

VI. Oversikt over den samlede budsjettmessige miljøvernpolitiske satsingen

Tiltak under forvaltningen av de distriktspolitiske virkemidlene faller utenfor miljødefinisjonen på rene miljøkostnader, og er derfor ikke tallfestet.

Programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningssaker

I. Miljøhandlingsplan for bolig- og byggsektoren

Miljøhandlingsplanen for bolig- og byggsektoren vurderer miljøkonsekvenser av bygging, utforming, drift og vedlikehold av alle typer byggverk, utnyttelse av bygningsmassen og riving av bygg, samt av den anleggsvirksomhet dette medfører. De tiltak som foreslås i selve handlingsplanen er knyttet til det virkemiddelapparat som bolig- og byggsektoren disponerer, og representerer den miljøverninnsats som vil bli prioritert innenfor dette politikkområdet de nærmeste fire årene.

II. Miljøutfordringer

Miljøvernpolitikken mål stiller bolig- og byggsektoren overfor store utfordringer. Miljøkonsekvensene av sektoren er betydelige og på en rekke områder økende. Når anleggsvirksomhet inkluderes, står sektoren for 40 pst. av energiforbruket og 40 pst. av alt avfall til deponi. Ca. 40 pst. av alle materialer som settes inn i økonomien, går til bygninger. Mange byggematerialer inneholder stoffer som kan være til skade for helse og miljø. Videre har arealbehovet i sektoren og utbyggingsmønstrene betydelige miljøvirkninger.

Sett i et globalt perspektiv vil særlig energibruken i sektoren, det betydelige ressursforbruket, og bruk av farlige stoffer og kjemikalier være viktige utfordringer. Virkningene for biomangfoldet kan i gitte tilfeller også være betydelige. Sektoren har innvirkning på de fleste miljøvernpolitiske resultatområdene, men er særlig viktig for resultatområde 1 "Vern og bruk av biologisk mangfold", resultatområde 5 "Helse- og miljøfarlige kjemikalier", resultatområde 6 "Avfall og gjenvinning", og resultatområde 7 "Klimaendringer, luftforurensninger og støy".

III. Satsningsområder for å redusere miljøkonsekvensene i sektoren

For å møte miljøutfordringen, legger miljøhandlingsplanen opp til følgende satsingsområder for bolig- og byggsektoren:

- høyne arealeffektiviteten og øke hensynet til biologisk mangfold
- energibruken i bygningsmassen må dempes

- helse- og miljøfarlige stoffer i byggevirksoheten må kartlegges bedre og bruken må reduseres
- byggavfallsmengdene må reduseres, samt at gjenbruk og resirkulering av byggematerialer må økes
- satse på god kvalitet og god byggeskikk
- tilrettelegge for og gjennomføre miljøvennlig forvaltning, drift og vedlikehold

Erfaringer viser at ensidig fokusering på ett miljøaspekt i en byggesak ofte kan gi uohensiktmessige totale miljøvirkninger. Målet må derfor være å få flest mulig av de mange aktørene i bolig- og byggsektoren til å søke helhetlige og integrerte løsninger der alle satsningsområdene er vurdert og tatt hensyn til. *God planlegging* vil være en viktig forutsetning for å oppnå dette. En helhetlig løsning vil også bety at de innsatser som gjøres av de ulike aktørene har et "vugge-til-vugge" perspektiv der miljøhensyn integreres fra byggestart til riving, resirkulering og gjenbruk.

Miljøvirkningene av byggevirksohet er komplekse. Det kan være vanskelig å overskue de fulle miljøkonsekvensene av alle løsninger og tiltak. Det er derfor ønskelig at "føre-var" prinsippet blir fulgt ved de vurderinger som foretas i ulike faser.

IV. Generelt om virkemidler

Selv om miljøhensyn langt på vei er integrert i virkemiddelapparatet i sektoren, står det fortsatt mye igjen før disse hensynene er tilstrekkelig ivaretatt. Miljøhandlingsplanen skal legge grunnlaget for en videre satsing. Handlingsplanen identifiserer sektormål og tiltakslistene. Videre vil departementets virkemidler bli gjennomgått og justert slik at de bedre stimulerer til en reduksjon i miljøbelastningene i bolig- og byggsektoren.

Husbanken stimulerer allerede ulike miljøtiltak gjennom lånetillegg og tilskudd. For å styrke dette, vil bl.a. ØkoProfil for boliger bli vurdert som utgangspunkt for tildeling av lånetillegg til oppføringslån og ved tildeling av boligkvalitetstilskudd. Husbanken vil også vurdere å stimulere helhetlig områdeplanlegging og – utvikling der de ulike miljøhensynene ivaretas.

De tekniske byggeforskriftene til plan- og bygningslovgivningen, som allerede stiller strenge miljøkrav, vil bli fulgt opp gjennom utvikling av standarder samt metoder og verktøy for vurdering av miljøkonsekvenser av materialbruk og ulike tekniske løsninger. De to viktigste utviklingsområdene for regelverket de nærmeste

årene vil være kravene til energieffektive løsninger og kravene til dokumentasjon av produkter til byggverk.

Det største potensialet for å fremme mer miljøeffektive byggverk, vil være gjennom veiledning og informasjon om anbefalte løsninger og metoder som kan benyttes for å oppfylle byggeforskriftenes minimumskrav til miljø. Informasjon om miljøvennlige løsninger, gjerne gjennom konkrete eksempler, er vesentlig for at aktørene i bolig- og byggsektoren skal endre praksis og ta mer hensyn til miljøet i sin virksomhet. Kommunal- og regionaldepartementet, Husbanken og Statens bygningstekniske etat vil prioritere slik informasjon og formidling bl.a. gjennom fortsatt støtte til ØkoBygg-programmet. Å få i gang en omstillingsprosess i bygg- og anleggsnæringene (BA-næringene), som ØkoBygg har som målsetting, vil være en viktig forutsetning for at målene om en mer miljøvennlig bolig- og byggsektor skal kunne realiseres.

Utvikling av miljøindikatorer for bolig- og byggsektor er et viktig grunnlag for valg av miljøeffektive løsninger, som igjen vil kunne gi en mer miljøvennlig boligsektor. Miljøindikatorer skal integreres i indikatorsettet for sektoren i løpet av planperioden.

V. Prioriterte mål og tiltaksområder i miljøhandlingsplanen

Miljøhandlingsplanen spesifiserer sektormål og tiltak innenfor hvert av de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene.

Hensynet til *biomangfoldet* som sådan har ikke vært særlig påaktet i bolig- og byggsektoren. Derimot har man vært opptatt av å bevare "grønne verdier" i boligområder og tettbygde strøk vesentlig ut fra et trivselsmessig utgangspunkt og for å nå målet om gode bomiljø. Planen legger opp til en bevisstgjøring av de mange aktørene i sektoren om biomangfold. I de fleste tilfeller vil det være et klart sammenfall mellom et mål om å bevare grønne områder, trær og vegetasjon, med målet om å bevare et artsmangfold. En økt oppmerksomhet om bevaring av de grønne verdiene vil derfor langt på vei samtidig øke mulighetene for å bevare et artsmangfold i bebygde områder. Helhetlig områdeplanlegging og -utvikling vil være viktig for å oppnå gode og trygge fysiske bomiljø med bibehold av grønne områder og skjermet for biltrafikk. En slik helhetstilnærming vil særlig være viktig ved fortetting i tettbygde strøk. Husbanken vil legge vekt på å stimulere dette gjennom tilskudd til bolig-

kvalitet og ved lånetillegg. Dette vil ikke bare kunne stimulere et lokalt biomangfold, men samtidig også bidra til et mer aktivt "urbant" *friluftsliv*, og redusere lokal luft- og støyforurensing.

Eksisterende bygg og anlegg er en viktig del av vår nasjonale formue. God kvalitet i nybygging og fornyelse legger grunnen for god ressursforvaltning og hensyn til kulturminner. Satsing på god byggeskikk er derfor en viktig del av sektorens bidrag til å bevare *kulturminner og kulturmiljø*. Fra 2000 har Husbanken fått et særlig ansvar for arbeidet med byggeskikk. Bankens budsjett er styrket for å kunne ivareta dette ansvaret på en god måte. Kulturminner og kulturmiljøer vil være en integrert del av det lokale byggeskikkarbeidet. Husbankens regionale kontorer er styrket for å kunne drive holdningsskapende arbeid overfor kommuner, fylkeskommuner og sentrale aktører i bolig- og byggsektoren.

Et hovedproblem både når det gjelder bruk av *farlige stoffer og kjemikalier* og i forbindelse med *avfall og gjenvinning*, er at det i byggingen brukes mye materialer som brukerne ikke kjenner sammensetningen av og hvor de miljømessige virkningene ikke er godt nok kartlagt. Det er et mål å fase ut bruken av miljøskadelige stoffer ved bygging, samt å få kontroll over miljøfarlig byggavfall. Det vil bli prioritert å skaffe bedre oversikt over miljøvirkningene og utvikle metoder og verktøy for å vurdere virkningene av disse, samt å arbeide for og fremme "føre-var"-holdninger blant aktørene i sektoren. Det er et stort potensiale for gjenvinning og ombruk av byggematerialer, som til nå ikke er utnyttet. Oppbygging av et marked for kjøp og salg av resirkulerte materialer for å redusere avfallsmengdene vil være viktig.

Bolig- og byggsektoren vil stå sentralt i arbeidet med å nå våre internasjonale *klimaforpliktelser* etter Kyoto-avtalen. Handlingsplanen tar utgangspunkt i St.meld. nr. 29 (1998-1999) Energimeldingen. Den viktigste klimautfordringen i bolig- og byggsektoren er å redusere veksten i elektrisitetsforbruket, og samtidig forhindre økende bruk av fossilt brensel. Dette kan oppnås ved å gjøre energibruken mer miljøriktig i nye bygninger, og ved å øke energieffektiviteten, samt ved å konvertere fra direkte elektrisk oppvarming til annen oppvarming i eksisterende bygninger. Økt bruk av vannbårne oppvarminssystemer vil være nødvendig. Videreutvikling av forskrifter til plan- og bygningsloven vil være viktig for å oppnå en omlegging av energibruken i nye bygninger. I samarbeid med energimyndighetene må det videreutvikles økonomiske støtteordninger for å fremme miljøriktige energitiltak i eksisterende

bygninger. Støtteordningene bør målrettes mot bygningsgruppene med størst forbedringspotensiale. Samarbeidet med energimyndighetene med å stimulere arbeidet med opplæring og informasjon i bransjen og overfor bolig- og byggeiere vil fortsette.

Utviklingen av ulike miljørelaterte byggstandarder skjer internasjonalt. Arbeidet med miljøspørsmål i bolig- og byggsektoren har på mange områder kommet lenger i andre land enn i Norge. Internasjonal deltakelse på dette området er derfor viktig både for å kunne bygge på andre lands erfaringer og for å kunne påvirke rammebetingelser for norsk byggevirksomhet.

VI. Oppfølging av miljøhandlingsplanen i 2001

2001 er første virkeår for planen. Arbeid med oppfølging vil bli satt i gang på de fleste tiltakspunkter:

- Husbanken vil arbeide videre med en vurdering av grunnlaget for tildeling av lånetillegg til

oppføringslån og for boligkvalitetstilskuddet i lys av miljøutfordringene.

- Statens bygningstekniske etat vil prioritere arbeid med kravene til energieffektive løsninger for bygg i de tekniske byggeforskriftene og arbeide videre med å utvikle metoder og verktøy for vurdering av miljøvirkninger av bygg.

Informasjon om og formidling av miljøriktige løsninger og –tiltak i bolig- og byggsektoren vil bli søkt opptrappet. Informasjons- og formidlingsaktiviteten vil i år 2001 i første rekke rette seg mot BA-bransjen og vil dekke de fleste av de miljøvernpolitiske resultatområdene. Det vil bli gitt støtte til en rekke mindre informasjons-, formidlings- og utviklingsprosjekter rettet mot kommuner, boligsamvirket og individuelle tiltakshavere. Den største enkeltsatsingen vil være videreføringen av ØkoBygg-programmet. Det legges opp til en opptrapping av programmets virksomhet og økte bevilgninger fra ulike departementer og etater.

Miljøprofil i budsjettforslaget

Tabell 2.1 Kommunal- og regionaldepartementets miljøprofil i budsjettforslaget. Kostnadsoverslag for de foreslåtte tiltak.¹⁾

(i mill. kr)

Betegnelse	Brukes i sin helhet til miljøforbedringer		Miljøhensyn avgjørende		Forebygging		Sum	
	Budsjett 2000	Forslag 2001	Budsjett 2000	Forslag 2001	Budsjett 2000	Forslag 2001	Budsjett 2000	Forslag 2001
Kap. 581 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet	25	20	35	30	0	0	60	50
Kap. 581 Boligtilskudd til utbedring	5	7	12	15	0	0	17	22
Kap. 581 Forskning og utredning	5	9	8	10	0	0	13	19
Kap. 587 Natur- og miljøvennlig bygging	2	3	2	3	0	0	4	6
14 Bolig, bomiljø og bygningssaker Resultatområde: 1,2,3,5,6,7 og 8	37	39	57	58	0	0	94	97
SUM	37	39	57	58	0	0	94	97

1) Tallene angir anslag og er foreløpig usikre. Det statistiske grunnlaget er svakt i forhold til å registrere faktiske miljøvirkninger. Fokus på miljøspørsmål øker imidlertid i sektoren, og trenden i de midler som brukes til miljøforbedringer er økende.